

ความรู้ชุด
กฎหมายชาวบ้าน

ปี ๒๕๓๒

THAI NATIONAL ASSEMBLY LIBRARY

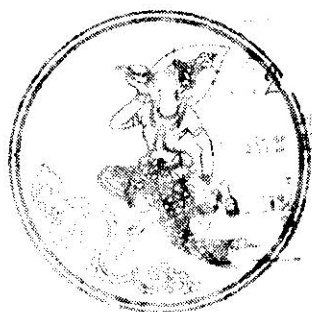
3961131188

แบบปก :

งานศิลปกรรม

กองผลิตโสตทัศนอุปกรณ์

กรมประชาสัมพันธ์

ความรู้ชุด

กฎหมายชาวบ้าน

ปี ๒๕๓๒

เล่ม ๑๐

สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย
กรมประชาสัมพันธ์

ต้นฉบับเป็นหน้าว่าง

คำนำ

กฎหมายเป็นเรื่องจำเป็นและสำคัญสำหรับประชาชนทุกคนที่จะต้องเรียนรู้ จะอ้างว่าไม่รู้กฎหมายไม่ได้ ถ้าไม่มีกฎหมายสังคมจะดำรงอยู่ไม่ได้ สังคมทุกสังคมต้องการระเบียบกฎเกณฑ์ สังคมจึงต้องการกฎหมายเพื่อวางแนวทางการปฏิบัติต่อกันในสังคมนั้น ๆ ปัจจุบันจำนวนประชากรก็มีอัตราขยายเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว การดำเนินชีวิตประจำวันก็มีแต่ความเร่งรีบ แข่งแย่ง จนบางครั้งอาจจะละเมิดสิทธิของผู้อื่นโดยไม่รู้ว่าผิดกฎหมาย

เพื่อให้ประชาชนทั่วไปได้เข้าใจและเรียนรู้ถึงความสำคัญของกฎหมาย กองวิชาการ กรมประชาสัมพันธ์ จึงได้จัดพิมพ์หนังสือกฎหมายชาวบ้านขึ้น โดยรวบรวมบทความรู้และบทสนทนาของผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านกฎหมาย ซึ่งได้บรรยายมาแล้วในรายการกฎหมายชาวบ้านของสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย เพื่อเผยแพร่แก่ผู้สนใจทั่วไป สำหรับเล่มนี้พิมพ์เป็นเล่มที่ ๑๐ โดยพิมพ์ติดต่อกันมาทุกปี ปรากฏว่าได้รับความสนใจจากนิสิต นักศึกษา และประชาชนทั่วไปจำนวนมาก

การจัดพิมพ์ครั้งนี้ กองวิชาการ กรมประชาสัมพันธ์ หวังว่าท่านผู้อ่านคงนำความรู้จากหนังสือเล่มนี้ไปใช้ประโยชน์เพื่อเป็นแนวทางต่อการดำรงชีวิตในสังคมได้บ้าง.

กองวิชาการ
กรมประชาสัมพันธ์

สิงหาคม ๒๕๓๒

สารบัญ

หน้า

รู้หลักไว้ใช้ทำสัญญา

๑

ศาสตราจารย์ ไชยยศ เหมะรัชตะ

การประกันชีวิต

๑๔

ศาสตราจารย์ ไชยยศ เหมะรัชตะ

ซื้อขาย

๒๕

คงศักดิ์ วัชรคงศักดิ์

สัญญาเช่าซื้อ

๓๔

คงศักดิ์ วัชรคงศักดิ์

เช่าทรัพย์สิน

๔๐

คงศักดิ์ วัชรคงศักดิ์

ผู้ทำสัญญาต้องระวัง

๕๕

พลประสิทธิ์ ฤทธิรักษา

ดำเนินธุรกิจประเภทใดดี

๖๗

อัจฉรา วัชรภิชาติ

บริษัทจำกัด

๗๖

กรองเกียรติ คมสัน

	หน้า
ปัญหาเกี่ยวกับความรับผิดชอบทางวิชาชีพของวิศวกร และสถาปนิก	๕๐
ศาสตราจารย์ ไชยยศ เหมะรัชตะ	
ความตายทางการแพทย์กับทางกฎหมาย	๑๐๐
อาจารย์วิชา มหาคุณ	
กฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด	๑๑๐
สุรพล ไตรเวทย์	
หญิงกับเสรีภาพในการทำแท้งลูก	๑๒๑
ศาสตราจารย์ ไชยยศ เหมะรัชตะ	
การมีและพกอาวุธปืน	๑๓๔
อาจารย์บำรุง ตันจิตติวัฒน์	
เด็กเล่นปืน	๑๔๗
อาจารย์วิชา มหาคุณ	
เด็กฆ่าผู้อื่น	๑๕๔
พลประสิทธิ์ ฤทธิรักษา	
เด็กกระทำผิดอาญามีความผิดหรือไม่เพียงใด	๑๖๑
พลประสิทธิ์ ฤทธิรักษา	
ผู้เยาว์ทำละเมิด บิดามารดาต้องรับผิดชอบทางแพ่ง ในการกระทำของผู้เยาว์หรือไม่	๑๗๐
พลประสิทธิ์ ฤทธิรักษา	

	หน้า
การไปเป็นพยานศาล พลประสิทธิ์ ฤทธิรักษา	๑๗๘
การรอลงโทษ พลประสิทธิ์ ฤทธิรักษา	๑๘๗
การปลูกบ้าน รองศาสตราจารย์ วิมลศิริ ชำนาญเวช	๑๙๕
เรื่องของเพื่อนบ้าน รองศาสตราจารย์ วิมลศิริ ชำนาญเวช	๒๐๑
เมื่อสัตว์เดียวยถูกรถชน รองศาสตราจารย์ สุนีย์ มัดดิกะมาลย์	๒๐๘

รู้หลักไว้ใช้ทำสัญญา

ศาสตราจารย์ไชยยศ เหมะรัชตะ

ความหมายของคำว่า "สัญญา" ตามกฎหมาย หมายถึง การตกลงกัน ไม่ว่าจะมีการตกลงโดยวาจาหรือลายลักษณ์อักษรระหว่างคู่กรณี ๒ ฝ่าย เพื่อมุ่งผูกนิติสัมพันธ์ อันก่อให้เกิดสิทธิและหน้าที่ตามกฎหมาย แต่ถ้าตามความเข้าใจของประชาชนทั่วไปแล้ว ถ้ากล่าวถึง "การทำสัญญา" ก็มักจะเข้าใจได้ว่า หมายถึง การทำความตกลงโดยลายลักษณ์อักษร หรือเขียนลงบนกระดาษกำหนดข้อตกลงหรือความประสงค์ของทั้ง ๒ ฝ่ายลงในกระดาษนั้นซึ่งบางครั้งการทำสัญญานี้อาจจะถูกต้องหรือไม่ถูกต้องตามหลักเกณฑ์ของกฎหมายก็เป็นได้ ทั้งนี้แล้วแต่ความรู้ทางด้านกฎหมายของผู้เขียนสัญญานั้น ในการกล่าวถึงหลักทั่วไปในการทำสัญญานี้ คำว่า "การทำสัญญา" ในที่นี้หมายถึงตามความหมายที่ประชาชนทั่วไปเข้าใจ การทำสัญญาที่ถูกต้องจึงเป็นสิ่งสำคัญ เพราะจะทำให้ก่อให้เกิดผลบังคับโดยสมบูรณ์ตามความประสงค์ของคู่กรณีทั้ง ๒ ฝ่ายนั้น และตัดปัญหาที่จะเกิดขึ้นจากข้อถกเถียงของแต่ละฝ่ายในอนาคต

การทำสัญญาที่จะกล่าวถึงนี้จึงหมายถึงการทำสัญญาเป็นลายลักษณ์อักษร ซึ่งย่อมจะเป็นผลดีมากกว่าการตกลงกันโดยวาจาระหว่างคู่กรณีทั้งสองฝ่ายโดยแท้ ประโยชน์ของการทำสัญญา จึงได้แก่

๑. เพื่อให้ทราบถึงทรัพย์สินอันเป็นวัตถุแห่งหนี้ ในการทำสัญญาคู่สัญญาย่อมจะต้องมีวัตถุประสงค์ในการนั้น ซึ่งเรียกว่าวัตถุแห่งหนี้ อันอาจเป็นการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งหรือจนกว่าการกระทำ การ เช่น การตกลงโอนทรัพย์สินหรือส่งมอบทรัพย์สินตามสัญญาซื้อขาย หรือการตกลงทำงานให้อีกฝ่ายหนึ่งตามสัญญาจ้างแรงงาน เป็นต้น ซึ่งวัตถุแห่งหนี้นี้ หากได้มีการตกลงกันโดยกำหนดเป็นลายลักษณ์อักษร ย่อมจะทำให้ทราบถึงความแน่นอนในการตกลงกันนั้นว่าเป็นการกระทำอย่างไร หรือทรัพย์สินตามสัญญานั้นเป็นสิ่งใด ยิ่งกว่านั้นจะทำให้ทราบถึงปริมาณและคุณภาพของทรัพย์สินซึ่งกำหนดลงเป็นลายลักษณ์อักษรนั้น ว่าทรัพย์สินตามสัญญานั้นเป็นทรัพย์สินชนิดใด จำนวนเท่าใด อันเป็นประโยชน์แก่คู่สัญญา

๒. เพื่อให้ทราบถึงสิทธิและหน้าที่ของคู่สัญญา ในการตกลงกันนั้น ข้อความที่ตกลงกันระหว่างคู่สัญญา เพื่อกำหนดถึงสิทธิของหน้าที่ตามสัญญานั้น หากได้ระบุไว้เป็นลายลักษณ์อักษร ก็ย่อมจะทำให้ทั้ง ๒ ฝ่ายทราบถึงสิทธิและหน้าที่ของฝ่ายตน เพราะหากตกลงกันโดยวาจาอย่างไรแล้ว กาลเวลาอาจทำให้คู่สัญญาลืมถึงข้อตกลงนั้นในภายหลังก็ได้ อันจะเกิดปัญหาถกเถียงถึงข้อตกลงนั้นในภายหลัง ซึ่งถ้าระบุโดยทำสัญญากันไว้ย่อมทำให้เกิดความมั่นคง เพื่อจะทำให้คู่สัญญาทุกฝ่ายทราบถึงสิทธิของหน้าที่ตามสัญญาได้เสมอ หากมีปัญหาสงสัยก็ดูได้จากตัวสัญญาลายลักษณ์อักษรนั้น

๓. เพื่อให้ข้อตกลงนั้นมีผลบังคับได้ตามกฎหมาย ในการทำความตกลงกันในบางอย่าง หากข้อตกลงในลักษณะนั้น กฎหมายได้บัญญัติให้ต้องทำความตกลงกันเป็นลายลักษณ์อักษรหรือทำสัญญา

กันเป็นหนังสือ หากมิได้ปฏิบัติตาม กฎหมายจะไม่ยอมรับรู้ถึงความตกลงกันนั้น ซึ่งกฎหมายเรียกข้อตกลงนั้นว่า "ตกเป็นโมฆะ" ตัวอย่าง เช่น การตกลงซื้อขายที่ดินจะต้องมีการตกลงกันเป็นลายลักษณ์อักษร หรือทำสัญญากันเป็นหนังสือและจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ มิฉะนั้นข้อตกลงซื้อขายนั้นเสียเปล่า ไม่มีผลเกิดขึ้นตามกฎหมาย แต่เริ่มแรก หรือตกเป็นโมฆะนั้นเอง ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๔๕๖ หรือการทำความตกลงเช่าซื้อที่ต้องทำเป็นหนังสือ ตามมาตรา ๕๗๒ เป็นต้น

๔. เพื่อเป็นหลักฐานในการดำเนินคดี ความตกลงกันของคู่สัญญาระหว่างการทำโดยวาจากับลายลักษณ์อักษรนั้น การทำสัญญาเป็นลายลักษณ์อักษรย่อมใช้เป็นหลักฐานระหว่างคู่สัญญาที่ดีที่สุด โดยเฉพาะในความตกลงกันในบางลักษณะ กฎหมายกำหนดให้มีหลักฐานเป็นหนังสือ เช่น การตกลงเช่าอสังหาริมทรัพย์ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๕๓๘ การกู้ยืมเงินเกินกว่า ๕๐ บาทขึ้นไป ตามมาตรา ๖๕๓ การกำประกันตามมาตรา ๖๕๐ เป็นต้น ซึ่งผลของการตกลงกันโดยมิได้มีหลักฐานเป็นหนังสือ คือทำให้ไม่อาจจะฟ้องร้องบังคับคดีให้เป็นไปตามข้อตกลงได้ ซึ่งการทำสัญญาโดยลายลักษณ์อักษร ย่อมถือเป็นหลักฐานเป็นหนังสืออันดีที่สุดอย่างหนึ่งนั่นเอง

ส่วนข้อพิจารณาในการร่างสัญญานั้น การทำสัญญาที่รัดกุมให้ได้ความสมบูรณ์ย่อมทำให้การบังคับตามความตกลงระหว่างคู่สัญญาได้เต็มที่ สมตามเจตนารมณ์ของคู่สัญญาและเป็นการตัดปัญหาข้อยุ่งยากอันเกิดจากข้อโต้แย้งเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ของแต่ละฝ่ายในอนาคต ข้อความที่ควรพิจารณาเพื่อระบุในการร่าง

สัญญามีดังนี้คือ

๑. ชื่อสัญญา

โดยปกติชื่อสัญญานั้น อาจจะมีสาระสำคัญในการร่างสัญญา แต่หากผู้ร่างสัญญาทราบแน่นอนว่าข้อตกลงของทุกฝ่ายเป็นเรื่องอะไรแล้ว เช่น ซื้อขายหรือเช่า เป็นต้น ก็ควรระบุชื่อสัญญาให้ชัดเจนเพื่อสะดวกในการพิจารณาถึงปัญหากฎหมายเกี่ยวกับเรื่องนั้นหากมีความจำเป็น

๒. ชื่อคู่สัญญา

ชื่อคู่สัญญาแต่ละฝ่ายจำเป็นอย่างมาก ในการที่ผู้ร่างจะต้องระบุในสัญญานั้นเพื่อให้ทราบถึงนิติสัมพันธ์ระหว่างใครกับใคร จะระบุถึงฐานะตามสัญญานั้นด้วยหรือไม่ก็ได้ เช่น สัญญาเช่าระหว่างนายอินทร์ ซึ่งต่อไปในสัญญานี้จะเรียกว่า “ผู้ให้เช่า” กับนายยม ซึ่งต่อไปในสัญญานี้เรียกว่า “ผู้เช่า” เป็นต้น หรือหากคู่สัญญาฝ่ายใดเป็นนิติบุคคลก็ต้องระบุชื่อนิติบุคคลและชื่อผู้รับมอบอำนาจทำการแทนนิติบุคคลนั้นด้วย มิฉะนั้นจะทำให้เกิดปัญหาในแง่การปฏิเสธความรับผิดชอบตามสัญญานั้นในภายหลัง เช่น บริษัทไตรมิตร จำกัด โดยนายยม กรรมการผู้จัดการบริษัท ซึ่งต่อไปในสัญญานี้จะเรียกว่า “ผู้เช่า” เป็นต้น

๓. วัน เวลา สถานที่ในการทำสัญญา และการบังคับตามสัญญา

ในการร่างสัญญา วัน เวลา สถานที่ เป็นข้อสำคัญ ควรระบุว่าสัญญาฉบับนี้ทำในวัน เดือน ปี อะไร เพื่อประโยชน์ในการบังคับตามสัญญา ในกรณีที่ไม่วะระบุเวลาในการบังคับตามสัญญา เช่น

ระบุแต่เพียงว่า สัญญาทำวันที่ ๑ มกราคม ๒๕๒๗ และกำหนดให้อีก ๓ เดือน ชำระหนี้ ดังนี้จากการนับเวลาตาม ป.พ.พ. ก็ย่อมจะทราบได้ว่า วันที่บังคับให้ชำระหนี้ตามสัญญา คือวันที่ ๑ เมษายน ๒๕๒๗ เป็นต้น แต่ถ้าหากระบุวัน เดือน ปี ในการบังคับตามสัญญา ก็จะเป็นการสะดวกและแน่นอน ตัดปัญหาในการที่ต้องมานับเวลา เช่น ระบุในสัญญาว่า ผู้กู้จะชำระหนี้ในวันที่ ๑๕ เมษายน ๒๕๒๗ เมื่อถึงวันนั้นผู้กู้ก็ต้องชำระหนี้ทันที มิฉะนั้นจะตกเป็นผู้ผิดนัด ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๒๐๔ วรรค ๒ แต่หากในสัญญาไม่ได้กำหนดวัน เดือน ปี ในการชำระหนี้ และมีได้กำหนดระยะเวลาในการชำระหนี้ก็ด้วยแล้ว ก็ย่อมจะเป็นผลเสียแก่ผู้ต้องการชำระหนี้หรือลูกหนี้ตามสัญญานั้น เพราะมาตรา ๒๐๗ บัญญัติให้เจ้าหนี้ที่มีสิทธิเรียกให้ลูกหนี้ชำระหนี้ได้โดยพลัน ตามที่เจ้าหนี้ต้องการเมื่อใด หากลูกหนี้ไม่อาจชำระหนี้ได้ ก็ตกเป็นผู้ผิดนัดทันที

ส่วนในเรื่องสถานที่ในการทำสัญญาและการบังคับ ตามสัญญานั้นหากระบุไว้ย่อมจะเป็นผลดี คือช่วยให้ทราบถึง ที่ซึ่ง มูลคดีเกิดขึ้น อันมีผลในกรณีที่จะต้องทำการฟ้องร้องบังคับคดีตามสัญญานั้น จะได้ทราบว่า จะต้องฟ้องคดีเกี่ยวกับหนี้ตามสัญญานั้น ณ ศาลใดซึ่งตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๔ (๒) บัญญัติหลักเกณฑ์ไว้ ซึ่งเรียกว่าเขตอำนาจศาลในการฟ้องร้องคดีในเรื่องสถานที่ที่จะบังคับตามสัญญานั้น ก็เพื่อประโยชน์ในความแน่นอนของการชำระหนี้ว่า จะต้องชำระหนี้ ณ ที่ใด ตัดปัญหาได้เถียงว่าลูกหนี้จะต้องชำระหนี้ ณ ภูมิลำเนาของเจ้าหนี้ หรือเจ้าหนี้จะต้องมารับชำระหนี้ของตนเอง ซึ่งมีผลต่อค่าใช้จ่ายในการนี้ของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง เช่น ในสัญญาระบุ

ว่า ผู้ขายจะต้องนำสินค้ามาส่งมอบ ณ บริษัท ไตรมิตร จำกัด เป็นต้น

๔. รายละเอียดเกี่ยวกับทรัพย์สินเป็นวัตถุแห่งหนี้

ส่วนนี้เป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งที่ต้องระบุให้ได้ความละเอียดชัดเจนตามความประสงค์ของคู่สัญญา โดยเฉพาะการตกลงอันเกี่ยวกับการโอนทรัพย์สินจะต้องระบุเกี่ยวกับตัวทรัพย์สินนั้นให้ละเอียดว่าเป็นทรัพย์สินประเภทใด ชนิดใด ปริมาณเท่าใด จำนวนเท่าใด เช่น ตกลงซื้อขายข้าวสารก็ต้องระบุว่าเป็นข้าวสารหอมมะลิ จำนวน ๑๐๐ กระสอบ หรือตกลงขายที่ดินก็ต้องระบุเลขโฉนดที่ดิน ที่ตั้งของที่ดินว่าอยู่ ณ ที่ใด เป็นต้น

ที่สำคัญมากในข้อนี้ ก็คือในกรณีการตกลงอันมีเงินตราเข้ามาเกี่ยวข้อง เช่น ราคาสินค้าในการซื้อขายหรือการตกลงกู้ยืมเงินตามสัญญากู้ เป็นต้น ที่จะต้องระบุให้ชัดเจนว่าเป็นจำนวนเท่าไร หากมีดอกเบี้ยเข้ามาเกี่ยวข้องก็ต้องระบุไว้ว่าคิดจากจำนวนเงินใดเมื่อไร เช่น กู้ยืมเงิน เป็นจำนวน ๑๐๐,๐๐๐ บาทถ้วน ดอกเบี้ยร้อยละ 10 ต่อปีนับแต่วันทำสัญญา เป็นต้น

๕. รายละเอียดเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ของแต่ละฝ่าย

ในการร่างสัญญาที่รัดกุม จะต้องระบุถึงสิทธิและหน้าที่ของคู่สัญญาแต่ละฝ่ายอันจะทำให้คู่สัญญาทุกฝ่ายทราบถึงสิทธิที่แต่ละฝ่ายจะได้รับ และหน้าที่ที่แต่ละฝ่ายจะต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการตกลงกัน เพราะการตกลงกันอันเป็นผลให้เป็นสัญญานั้นย่อมก่อให้เกิดหนี้ตามกฎหมาย โดยหนี้เป็นที่มาให้เกิดสิทธิและหน้าที่ โดยเฉพาะการตกลงกันก่อให้เกิดสัญญาต่างตอบแทน

ตามกฎหมายแล้ว การต่างตอบแทนนั้นก็คือสิทธิและหน้าที่ตามสัญญา นั้นเอง เช่น ในการตกลงจนมีการทำสัญญาซื้อขายที่ดิน สิทธิของผู้ซื้อ ก็คือสิทธิได้ที่ดินตามสัญญา แต่ก็มีหน้าที่จะต้องชำระเงินค่าที่ดินตามกำหนดเวลาในสัญญาให้แก่ผู้ขาย แก่สิทธิของผู้ขายก็คือ มีสิทธิได้รับชำระหนี้ราคาที่ดิน แต่ก็มีหน้าที่ต้องจัดการจดทะเบียนโอนกรรมสิทธิ์ที่ดินตามที่ระบุไว้ในสัญญาให้แก่ผู้ซื้อ เป็นต้น รายละเอียดในข้อนี้ยังเกี่ยวกับวิธีการปฏิบัติการชำระหนี้ว่าจะใช้วิธีใด ภายใต้อะไรละเอียดที่ระบุไว้ในข้อก่อน ๆ เช่น ระบุในสัญญาให้ส่งมอบ โดยทางเรือ หรือจ่ายเงินชำระหนี้ตามสัญญาทุกวันที่ ๑ ของเดือน งวดละ ๑๐,๐๐๐ บาท เป็นต้น นอกจากนี้เพื่อกันผลของการผิดนัด ก็ควรระบุให้ชัดเจนลงในสัญญาด้วย เพื่อเป็นการรักษาผลประโยชน์ของเจ้าหนี้ ซึ่งจะต้องเสียหายจากการบิดพลิ้วของอีกฝ่าย เช่น ระบุว่าหากไม่ชำระหนี้ตามกำหนดเวลาถือว่าผิดนัดทุกงวด เจ้าหนี้มีสิทธิจะริบสินค้ำคืน หรือคิดดอกเบี้ยร้อยละ ๑๐ ต่อปี นับแต่วันที่ผิดนัด เป็นต้น

๖. เรื่องเขตอำนาจของศาล

ในเรื่องนี้ โดยปกติไม่ใช่สาระสำคัญ ในการระบุลงในสัญญาเพราะถึงแม้ไม่ระบุไว้ เรื่องเขตอำนาจของศาลในการฟ้องร้องคดีตามสัญญาว่าจะฟ้อง ณ ที่ใดก็เป็นไปตาม ป.วิ.พ. บัญญัติไว้ใน มาตรา ๓-๗ อยู่แล้ว แต่หากคู่สัญญามีความประสงค์ที่จะฟ้องศาลใด ในกรณีที่มีปัญหาเกิดจากการไม่ปฏิบัติตามสัญญา เพื่อความสะดวกก็ควรระบุถึงศาลที่จะสามารถนำข้อโต้แย้งสิทธิไปฟ้องร้อง

ได้ แต่ทั้งนี้การระบุถึงเขตอำนาจศาลนี้จะต้องอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์ตามมาตรา ๗ แห่ง ป.วิ.พ. ได้แก่ ต้องเป็นศาลที่คู่สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาลนั้น หรือศาลของท้องที่ที่สัญญานั้นได้ทำขึ้น หรือศาลที่ทรัพย์สินที่พิพาทตามสัญญานั้นได้ตั้งอยู่ ซึ่งจะระบุให้นำคดีไปฟ้องร้องยังศาลอื่นนอกจากนี้ไม่ได้

๗. พยาน ที่ลงชื่อรับรองการทำสัญญา

โดยหลักกฎหมายทั่วไปแล้วการทำสัญญาทั่ว ๆ ไปไม่จำเป็นต้องมีพยานลงชื่อรับรองตอนท้ายของสัญญา แต่กฎหมายก็ไม่ห้ามที่จะมีได้และยังเป็นประโยชน์แก่คู่สัญญาแต่ละฝ่ายเสียอีก เพราะจะทำให้สัญญานั้นมีความน่าเชื่อถือและคู่สัญญามีความรู้สึกผูกพันตามสัญญามากขึ้น เนื่องจากได้ทราบว่ายังมีบุคคลอื่นที่รับรู้ในความตกลงนั้นและหากมีพยานลงชื่อรับรองแล้วถ้ามีปัญหาโต้แย้งอันเกี่ยวกับสัญญานั้นระหว่างคู่สัญญาแล้ว คู่สัญญาฝ่ายหนึ่งอาจให้พยานมายืนยันได้ คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งก็อาจจะไม่กล้าบิดพลิ้ว หรือหากมีคดีความอันเกี่ยวกับปัญหาของสัญญาที่ขึ้นสู่ศาล ฝ่ายหนึ่งอาจเบิกตัวพยานมาให้การยืนยันข้อตกลงนั้นก็ก็ได้ ส่วนจำนวนพยานตามธรรมเนียมกฎหมายมิได้ระบุไว้ว่าจะต้องมีจำนวนเท่าไร (นอกจากบางเรื่อง) จำนวนพยานจึงอาจมีเท่าไรก็ได้ แต่ส่วนมากมักจะให้มีเพียง ๒ คนก็เป็นการเพียงพอแล้ว

นอกจากนี้ยังมีการทำการในลักษณะเป็นลายลักษณ์อักษรบางประเภท ซึ่งแม้จะไม่มีลักษณะเป็นการตกลงกันระหว่างคู่กรณี ๒ ฝ่าย โดยการกระทำโดยแสดงเจตนาด้วยใจสมัคร โดยชอบด้วยกฎหมายซึ่งมุ่งก่อให้เกิดนิติสัมพันธ์ซึ่ง ป.พ.พ.เรียกว่านิติกรรม

ถ้าการแสดงเจตนา นั้นเป็นการแสดงเจตนาโดยมิได้มีบุคคลใดมารับ
การแสดงเจตนา นั้น เรียกว่า นิติกรรมฝ่ายเดียวซึ่งในการแสดง
เจตนาเช่นนี้ หากเป็นเรื่องของการโอนทรัพย์สินให้แก่บุคคลใดให้มีผล
ในภายหลังที่ผู้แสดงเจตนา นั้นถึงแก่ความตายไปแล้ว หรือเป็นการ
กำหนดการเมื่อตาย ซึ่งตาม ป.พ.พ. เรียกว่าพินัยกรรมซึ่งจะได้
กล่าวรวมในหัวข้อนี้เพราะ ป.พ.พ. บรรพ ๖ ว่าด้วยมรดกได้กำหนด
ให้การทำพินัยกรรมบางแบบจะต้องลงลายมือชื่อพยานในพินัยกรรม
นั้นอย่างน้อย ๒ คน จึงจะทำให้พินัยกรรมนั้นมีผลบังคับได้ มิฉะนั้น
จะตกเป็นโมฆะ

๘. ลายมือชื่อคู่สัญญา

เป็นส่วนที่จำเป็นมาก เพราะทำให้สัญญานั้นมีผลบังคับ
บริบูรณ์ต่อ คู่สัญญาฝ่ายที่ลงลายมือชื่อนั้น และเป็นสิ่งบ่งชี้เห็นถึง
เจตนาที่จะผูกพันตามข้อตกลงนั้น ยิ่งกว่านั้นในกรณีที่กฎหมาย
กำหนดให้ การทำความตกลงเกี่ยวกับเรื่องใดจะต้องทำเป็นหนังสือ
เช่น การซื้อขายอสังหาริมทรัพย์ ตามมาตรา ๔๕๖ การเช่าซื้อตาม
มาตรา ๕๗๒ เป็นต้น การลงลายมือชื่อของคู่สัญญาย่อมจะก่อให้เกิด
ผล ถือว่ามีการตกลงทำเป็นหนังสือแล้ว อันทำให้เกิดสัญญานั้น
สมบูรณ์ตามกฎหมายที่ระบุไว้ มีผลใช้บังคับได้

ในกรณีที่คู่สัญญาเป็นนิติบุคคล การลงลายมือชื่อของนิติ-
บุคคลนั้นเป็นการลงลายมือชื่อของกรรมการหรือหุ้นส่วนที่มีอำนาจ
จัดการแทนนิติบุคคล โดยจะต้องเป็นไปตามวิธีการแสดงเจตนาของ
นิติบุคคล ซึ่งระบุในหนังสือบริคณห์สนธิของบริษัทหรือที่ระบุไว้
ในหนังสือรับรองของกระทรวงพาณิชย์ ซึ่งโดยทั่วไปจะต้องมีลายมือ

ชื่อของบุคคลเหล่านี้และจะต้องมีการประทับตราของบริษัทหรือห้าง
ประกอบด้วย จึงจะมีผลผูกพันถือว่าคู่สัญญาฝ่ายนิติบุคคลนั้นได้ลง
ลายมือชื่อแล้ว

เมื่อทราบถึงแนวทางในการร่างสัญญาให้รัดกุมชัดเจนแล้ว
สิ่งต่อไปที่ควรพิจารณาในเรื่องการร่างสัญญานี้ก็คือ ข้อควรคำนึง
ในการร่างสัญญาเพื่อให้มีผลผูกพันที่เป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย ซึ่งได้แก่

๑. ข้อความในสัญญาต้องชัดเจนแน่นอน

สัญญาที่ดี จะต้องมีความที่ชัดเจน มิใช่มีข้อความกำกวม
ซึ่งจะเป็นโดยเจตนาหรือไม่ก็ตามการร่างสัญญาจะต้องพยายามให้
คู่สัญญาทุกฝ่ายได้เข้าใจในรายละเอียดของสัญญา เช่น ในกรม-
ธรรม์ประกันวินาศภัยสินค้าของบริษัทประกันภัยแห่งหนึ่งในกรณี
นี้อาจมีปัญหาในเรื่องข้อความ “ระอุตามธรรมชาติ” ว่ามีขอบเขต
เพียงใดซึ่งอาจเกิดปัญหาในภายหลัง หากมีการเพิ่มเติมข้อความต่อ-
ท้ายว่า “ไม่ว่าลูกไหม้หรือไม่ก็ตาม” ขยายความก็จะทำให้ข้อความ
ทั้งประโยคได้ใจความชัดเจนขึ้น เป็นการตัดปัญหาการตีความและ
ช่องว่างในการแสวงหาประโยชน์หรือใช้อ้างเพื่อปฏิเสธความรับผิด-
ชอบของแต่ละฝ่าย

๒. สิทธิและหน้าที่ควรเท่าเทียมกัน

การร่างสัญญาที่เป็นธรรม ควรจะกำหนดสิทธิและหน้าที่
ของแต่ละฝ่ายในคู่สัญญาให้สมดุลย์กัน มิใช่ให้ฝ่ายที่ร่างสัญญานั้นมี
สิทธิมากมาย จนเป็นการเอารัดเอาเปรียบ แต่มีหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติ
ตามสัญญาเพียงเล็กน้อยจนอีกฝ่ายหนึ่งแทบไม่ได้รับผลประโยชน์
หรือได้รับก็ไม่คุ้มค่า ซึ่งในการนี้จะต้องคำนึงถึงสิทธิและหน้าที่

แต่ละฝ่ายตามผลประโยชน์ตามประเภทของสัญญา เช่นสัญญาเช่า ผู้ที่จะได้เปรียบคือ ผู้เช่าเพราะจะต้องได้ครอบครองทรัพย์สินที่เช่า ซึ่งในระหว่างนั้นผู้เช่าอาจจะทำการใด ๆ แก่ทรัพย์สินที่เช่าก็ได้ แม้ผู้ให้เช่าจะได้เงินค่าเช่าก็ตามหากเกิดความเสียหายแก่ทรัพย์สิน อาจจะไม่คุ้มค่า ด้วยเหตุนี้ จึงต้องมีข้อสัญญาบางข้อที่เขียนขึ้นเพื่อคุ้มครองการกระทำบางประการต่อทรัพย์สินที่เช่า เป็นต้นว่า กำหนดหน้าที่ในการดูแลรักษาแก่ผู้เช่าตามสถานการณ์

นอกจากนี้ การกำหนดถึงผลของการผิดนัดของลูกหนี้ในสัญญาบางประเภทก็ไม่ควรจะให้มากเกินไป ควรกำหนดไว้พอสมควรแก่ความเสียหายของเจ้าหนี้ ต้องคำนึงถึงเหตุผลและมนุษยธรรม โดยเฉพาะขอบเขตการเรียกร้องที่กฎหมายกำหนดไว้ เช่น การคิดดอกเบี้ยในระหว่างที่ลูกหนี้ผิดนัด ต้องไม่มีข้อความเกี่ยวกับว่า หากผิดนัดจะคิดดอกเบี้ยซ้อนดอกเบี้ยได้เพราะมาตรา ๒๒๔ แห่ง ป.พ.พ. บัญญัติไว้ หากระบุไว้ ข้อความนี้ย่อมตกเป็นโมฆะ

๓. ข้อความจะต้องบังคับกันได้ตามกฎหมาย

การร่างสัญญาจะต้องคำนึงถึงหลักกฎหมายบ้างในแง่ที่ว่า ข้อความที่ระบุในสัญญาจะต้องบังคับกันได้ไม่ขัดต่อกฎหมาย โดยเฉพาะที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน มิฉะนั้นอาจทำให้ข้อความส่วนนั้นตกเป็นโมฆะ และอาจทำให้สัญญาทั้งหมดตกเป็นโมฆะก็ได้ เช่น การระบุดอกเบี้ยเงินกู้ต้องอยู่ภายในขอบเขตจำนวนที่กฎหมายบัญญัติให้เรียกได้ เป็นต้น

ในด้านเกี่ยวกับปัญหาด้านภาษีค่าธรรมเนียม และค่านายหน้านั้นการร่างสัญญาที่สมบูรณ์ จะต้องคำนึงถึงปัญหาเหล่านี้

ดังนี้คือ

๑. ควรตรวจดูถึงภาวะด้านภาษี

ในสัญญาบางประเภท อาจจะต้องมีภาวะในเรื่องค่าธรรมเนียมหรือภาษีเข้ามาเกี่ยวข้อง ซึ่งควรตรวจดูก่อนว่า สัญญาที่ร่างขึ้นนี้ เมื่อได้มีการตกลงทำสัญญาระหว่างคู่สัญญาแล้ว จะต้องมีการเสียค่าธรรมเนียมหรือภาษีให้แก่รัฐหรือไม่ หากต้องมีการเสียจะต้องเสียในอัตราเท่าใด เป็นจำนวนเงินทั้งหมดเท่าไร เสีย ณ ที่ใด เช่น การซื้อขายอสังหาริมทรัพย์จะต้องเสียค่าธรรมเนียมในการโอน ณ ที่ทำการที่ดินของจังหวัดนั้น ๆ หรือการเช่าอสังหาริมทรัพย์เกินกว่า ๓ ปี จะต้องทำการจดทะเบียนการเช่า ณ ที่อำเภอและเสียค่าธรรมเนียมการจดทะเบียนการเช่านั้น ณ ที่นั้นด้วย เป็นต้น

๒. กฎหมายกำหนดให้ผู้ใดเป็นผู้เสีย

หลังจากพิจารณาข้อแรกแล้วก็ต้องพิจารณาต่อไปว่า กฎหมายในเรื่องนั้นได้กำหนดให้ผู้ใดเป็นผู้เสียไม่ว่าจะเป็นค่าธรรมเนียม หรือภาษี เช่น ในเรื่องซื้อขาย มาตรา ๔๕๗ แห่ง ป.พ.พ. กำหนดให้ผู้ซื้อผู้ขายออกเท่ากันทั้ง ๒ ฝ่าย หรือเรื่องเช่าทรัพย์สิน มาตรา ๕๓๔ ก็กำหนดให้คู่สัญญา พึงออกเสมอกันทั้ง ๒ ฝ่าย แต่กฎหมายในเรื่องนี้มีใช้กฎหมายเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยฯ ดังนั้น คู่สัญญาจึงอาจจะตกลงกันได้ว่า จะให้ภาระในด้านนี้เป็นของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง

๓. กำหนดในสัญญาผู้ใดเป็นผู้เสีย

เมื่อทราบหลักกฎหมายว่าผู้ใดเป็นผู้เสียแล้วก็กำหนดในสัญญา แต่หากคู่สัญญาตกลงกันได้เช่นใด ก็ระบุไปเช่นนั้นตาม

ความประสงค์ของฝ่ายนั้น ไม่ควรจะไปชี้แนะให้มีการผลักราระ
ด้านภาษีหรือค่าธรรมเนียมแก่อีกฝ่ายหนึ่ง เพื่อเอารัดเอาเปรียบ
จนเกินควร ดังนั้น ผู้ร่างสัญญาเพียงแต่มีหน้าที่ชี้แนะในด้านนี้ เมื่อ
คู่สัญญาทุกฝ่ายตกลงกันอย่างใดก็ร่างสัญญาไปตามนั้น

๔. การตกลงกันเกี่ยวกับค่านายหน้า

การตกลงในสัญญาบางประเภทอาจจะเกิดขึ้นได้ก็ด้วย
มีคนกลางชักนำ ซึ่งคนกลางนั้นกฎหมายกำหนดให้มีสิทธิได้รับ
ประโยชน์ จากการชี้ช่องทางนั้นตาม ป.พ.พ. มาตรา ๘๔๕ ซึ่งเรียก
กันทั่วไปว่า “ค่านายหน้า” ค่านายหน้านั้นแล้วแต่กรณีที่นายหน้าซึ่ง
เป็นคนกลางนั้นตกลงกับฝ่ายใดก็มีสิทธิเรียกค่านายหน้าจากฝ่ายนั้น
ซึ่งอาจตกลงกับคู่สัญญาทั้งสองฝ่ายก็ได้ กฎหมายไม่ได้ห้ามไว้แต่จะ
ทำการโดยไม่สุจริต

ดังนั้นหากมีกรณีนี้เข้ามาเกี่ยวข้องก็ควรระบุในสัญญาให้
ชัดเจนถึงภาระในเรื่องนี้ว่าจะ เป็นของฝ่ายใด มีหน้าที่จ่ายเงินค่า
นายหน้านี เพื่อตัดปัญหาข้อโต้เถียงระหว่างคู่สัญญาและนายหน้าใน
อนาคต ส่วนจำนวนเงินค่านายหน้าหากได้ตกลงกันไว้ก็ควรระบุให้
แน่นอนด้วย ●

การประกันชีวิต

ศาสตราจารย์ไชยยศ เหมะรัชตะ

การประกันชีวิตเป็นกิจการที่มีบทบาทเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของประชาชน เนื่องจากชีวิตของคนเราไม่มีความแน่นอน การประกันชีวิตจึงเป็นการสร้างหลักประกันอนาคตให้กับตนเองและครอบครัว ทั้งขณะที่ผู้เอาประกันยังมีชีวิตอยู่และสิ้นชีวิตไปแล้ว ทั้งยังมีผลดีต่อเศรษฐกิจของประเทศ ด้วยเหตุนี้จึงมีความจำเป็นที่ควรจะได้มีความรู้ในเรื่องการประกันชีวิตพอสมควร

ถาม การประกันชีวิต มีประโยชน์อย่างไรบ้าง

ตอบ มีประโยชน์มาก โดยเฉพาะในกรณีผู้เป็นหัวหน้าครอบครัวเป็นผู้ประกันชีวิต ซึ่งต้องมีภาระในการเลี้ยงดูแต่ผู้เดียว หากหัวหน้าครอบครัวเสียชีวิตไป บุคคลในครอบครัวก็จะไม่ได้รับความเดือดร้อน เพราะเงินค่าสินไหมทดแทนที่ผู้รับประกันจ่ายให้จะเป็นประโยชน์อย่างน้อยก็ชั่วระยะเวลาหนึ่ง พอมีเวลาตั้งตัวได้ และการประกันชีวิตแบบสะสมทรัพย์ยังก่อให้เกิดการออมทรัพย์ ซึ่งผลจากการออมสะสมจะทำให้มีเงินก้อนใหญ่ในอนาคต

ถาม สัญญาประกันภัยที่ยังไม่ได้ออกกรมธรรม์ประกันชีวิต หากเกิดภัยขึ้น ผู้เอาประกันจะได้รับเงินค่าสินไหมทดแทนหรือไม่

ตอบ กรมธรรม์เป็นเพียงเอกสารที่ลงลายมือชื่อผู้รับ

ประกันที่กฎหมายกำหนดให้ผู้รับประกันจัดทำขึ้นเพื่อมอบให้แก่ผู้เอาประกันภัย โดยต้องมีเนื้อความตรงตามสัญญาและแบบที่นายทะเบียนกำหนด แต่กรมธรรม์ประกันภัยนี้ไม่ใช่สัญญาประกันภัย เพราะการเกิดสัญญาและความสมบูรณ์ของสัญญานั้น ขึ้นอยู่กับว่าผู้เอาประกันได้กรอกข้อความในคำขอประกัน และผู้รับประกันยอมรับคำเสนอนั้นแล้วหรือไม่ ฉะนั้น ในกรณีที่ได้มีการทำสัญญาประกันภัยแล้ว แต่ยังไม่ได้ออกกรมธรรม์ประกันภัยให้ หากเกิดภัยขึ้น ผู้เอาประกันก็มีสิทธิที่จะได้ค่าสินไหมทดแทน

อย่างไรก็ตาม การจะฟ้องร้องบังคับคดีนั้น กฎหมายกำหนดว่าต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือชื่อฝ่ายที่ต้องรับผิดชอบ ดังนั้น ผู้เอาประกันจะฟ้องร้องบังคับคดีได้หรือไม่ นั้น จึงต้องดูว่าผู้เอาประกันมีหลักฐานอย่างอื่นอีกหรือไม่

ถาม การประกันชีวิตนั้น นอกจากจะประกันชีวิตตนเองแล้ว ยังอาจเอาประกันชีวิตบุคคลอื่นอีกได้หรือไม่

ตอบ ได้ แต่ผู้เอาประกันจะต้องมีความสัมพันธ์หรือมีความเกี่ยวข้องกับผู้ถูกเอาประกันมากพอสมควร กล่าวคือ หากบุคคลนั้นเสียชีวิตแล้ว ก็จะทำให้ความสูญเสียเดือดร้อนแก่ตน ซึ่งอาจจะเป็นเพราะผู้ถูกเอาประกันนั้นมีความสัมพันธ์กับตนทางสายโลหิตหรือการสมรส หรือโดยการติดต่อทางธุรกิจต่อกัน

หากเอาประกันชีวิตบุคคลที่ตนไม่มีส่วนได้เสีย สัญญาประกันย่อมไม่มีผลผูกพัน คือถือเสมือนหนึ่งว่าไม่มีสัญญาต่อกันเลย

ถาม หาก นาย ก. เอาประกันชีวิตภรรยาและบุตรของตน โดยระบุให้ตัวนาย ก. เองเป็นผู้รับประโยชน์ได้หรือไม่

ตอบ ได้ เพราะหากบุคคลดังกล่าวเสียชีวิตแล้ว ก. ก็จะได้รับความสะดวกขาดประโยชน์ ซึ่งประกันนี้ก็คือประโยชน์ตามกฎหมาย คือ คู่สมรสต่างก็มีหน้าที่ต้องอุปการะเลี้ยงดูซึ่งกันและกัน ส่วนบุตรก็มีหน้าที่ต้องอุปการะเลี้ยงดูบิดามารดา ดังนั้น นาย ก. จึงมีสิทธิเอาประกันชีวิตภรรยาและบุตรของตนได้

ถาม หากนาย ก. ได้ทำสัญญาประกันชีวิตภรรยาของตนไว้ โดยระบุให้ตัวนาย ก. เป็นผู้รับประโยชน์ ภายหลังจากหย่าขาดจากกัน จะมีผลต่อสัญญาประกันชีวิตอย่างไร

ตอบ สัญญาประกันชีวิตนั้นยังมีผลใช้บังคับอยู่ หากภรรยาของ ก. ตาย แม้จะหย่าขาดกันแล้ว ก. ก็ยังมีสิทธิได้ค่าสินไหมทดแทนจากบริษัทรับประกัน เพราะขณะเข้าทำสัญญาประกัน ก. และภรรยายังสมรสกันอยู่ แม้ต่อมาส่วนได้เสียนั้นจะหมดไป ก็ไม่ทำให้ผู้รับประกันพ้นผิด

ถาม ผู้เอาประกันชีวิต จะประกันชีวิตญาติของตนได้หรือไม่

ตอบ ได้ แต่ญาตินั้นจะต้องเป็นญาติที่ใกล้ชิดและสนิทมาก จึงจะถือว่ามีส่วนได้เสียที่จะเอาประกันได้ และจะต้องกำหนดวงเงินที่เอาประกันไว้พอสมควร

ถาม ผู้มีความสัมพันธ์ทางธุรกิจ เช่น นายจ้างจะเอาประกันชีวิตลูกจ้างของตนได้หรือไม่

ตอบ ได้ แ่ดวงเงินที่เอาประกันนั้น ต้องกำหนดไว้เพียงพอกับความเสียหายที่นายจ้างจะได้รับเพราะการตายของลูกจ้าง

ถาม สัญญาประกันชีวิตที่นิยมทำกันในปัจจุบัน คือ สัญญาประเภทใด

ตอบ เป็นสัญญาประกันชีวิตแบบสะสมทรัพย์ กล่าวคือ ภายในกำหนดเวลาที่ตกลงกันไว้ ถ้าผู้เอาประกันหรือผู้ถูกเอาประกันได้ตายลง ผู้รับประกันก็จะใช้เงินในวงเงินที่กำหนดให้ และเมื่อถึงกำหนดเวลาหนึ่ง หากผู้เอาประกันหรือผู้ถูกเอาประกันยังมีชีวิตอยู่ ผู้รับประกันก็จะใช้เงินจำนวนหนึ่งให้เช่นกัน

การประกันชีวิตประเภทนี้ จะมีชื่อเรียกหลายแบบแตกต่างกันไป เช่น “แบบสะสมปันผล” ซึ่งผู้เอาประกันมีสิทธิที่จะได้รับเงินปันผลเป็นรายปีจนครบสัญญา และเมื่อครบสัญญา หากยังไม่เสียชีวิตก็จะได้รับเงินจำนวนหนึ่งตามทุนประกัน

ถาม การประกันอุบัติเหตุ ถือเป็นการประกันชีวิตหรือไม่

ตอบ สัญญาประกันอุบัติเหตุ คือ สัญญาซึ่งผู้รับประกันตกลงว่าถ้าผู้เอาประกันต้องประสบอุบัติเหตุจนได้รับบาดเจ็บหรือทุพพลภาพหรือถึงแก่ความตาย ผู้เอาประกันจะได้รับเงินจำนวนหนึ่งตามความร้ายแรงแห่งผลที่ได้รับจากอุบัติเหตุ นั้น เช่น หากประสบอุบัติเหตุเสียวัวะไ้ไปก็จะได้เงินจำนวนหนึ่ง หากถึงกับเสียชีวิตก็จะได้รับเงินจำนวนหนึ่งซึ่งมากกว่ากรณีไม่ถึงแก่ชีวิต

ความมุ่งหมายของการประกันอุบัติเหตุ มิได้มุ่งหมายที่จะชดใช้ความสูญเสียเหล่านั้นเหมือนกับการประกันวินาศภัย แต่

มุ่งหมายจะช่วยเหลือตัวผู้เอาประกันซึ่งได้รับเคราะห์กรรมจากอุบัติเหตุ นั้น ให้สามารถดำรงชีพต่อไปได้ตามควรแก่อัศภาพ ซึ่งใกล้เคียงกับการประกันชีวิตมาก จึงต้องนำหลักเกณฑ์ของการประกันชีวิตมาใช้กับการประกันอุบัติเหตุด้วย ซึ่งในทางปฏิบัติของผู้รับประกันในปัจจุบันนี้ ก็ปรากฏว่าได้ออกกรมธรรม์ประกันอุบัติเหตุควบคู่ไปกับกรมธรรม์ประกันชีวิตด้วย

ถาม จำนวนเงินที่เอาประกันชีวิตนั้น กฎหมายกำหนดหรือไม่ว่าต้องอยู่ในวงเงินเท่าใด

ตอบ ไม่กำหนด ขึ้นกับความพอใจของผู้เอาประกัน แต่ ถ้าเอาประกันไว้ในจำนวนสูง ก็ต้องชำระเบี้ยประกันมากตามไปด้วย เพราะการทำสัญญาประกันชีวิตนั้นมิได้มีความมุ่งหมายเพื่อทดแทนความเสียหายอย่างกับสัญญาประกันวินาศภัย แต่เป็นสัญญาเพื่อทดแทนความเสียหายอันประมาณเป็นเงินมิได้ ฉะนั้นจำนวนเงินที่ผู้รับประกันจะต้องชดใช้ให้จึงไม่ต้องคำนึงถึงความเสียหาย ผู้รับประกันจะต้องชดใช้เงินจำนวนที่ตกลงไว้ในสัญญาเสมอ ในเมื่อเงื่อนไขของสัญญานั้นเกิดขึ้น

ถาม ถ้าขณะทำสัญญาประกันชีวิต ผู้เอาประกันหรือผู้ถูกเอาประกันไม่เปิดเผยข้อความจริง หรือได้แจ้งข้อความอันเป็นเท็จ ผลจะเป็นอย่างไร

ตอบ สัญญาประกันภัยนั้นเป็นโมฆียะ แต่การไม่เปิดเผยข้อความจริง หรือการแจ้งข้อความเท็จดังกล่าว ต้องเป็นเหตุให้ผู้รับประกันเชื่อถือและยอมรับประกันด้วยเบี้ยประกันต่ำกว่าที่ควร

หรือถ้าทราบความจริงดังกล่าวผู้รับประกันก็จะไม่ยอมทำสัญญาด้วยเลย

การที่สัญญาประกันชีวิตเป็นโมฆียะนี้เอง ทำให้ผู้รับประกันมีสิทธิบอกล้างสัญญาได้ภายใน ๑ เดือน นับแต่ทราบคำมูลว่าได้มีการปกปิดความจริงหรือแถลงความเท็จ หรือหากมิได้รู้คำมูลดังกล่าวก็ต้องบอกล้างภายใน ๕ ปี นับแต่วันทำสัญญา มิฉะนั้นสิทธิในการบอกล้างจะเป็นอันระงับไป ซึ่งในใบคำขอเอาประกันชีวิต ก็มักมีข้อความเตือนผู้เอาประกันให้ตอบแบบสอบถามตามความเป็นจริง หากปกปิดแล้วบริษัทผู้รับประกันมีสิทธิปฏิเสธไม่จ่ายค่าสินไหมทดแทนได้

ถาม กวรที่ผู้เอาประกันทั้งช่องว่างไว้ไม่กรอกคำตอบลงในแบบคำถามผู้รับประกัน จะถือว่าเป็นการปกปิดไม่เปิดเผยข้อความจริงหรือไม่

ตอบ ถือว่าเป็นการปกปิดแล้ว ถ้าหากว่าความจริงนั้นมีข้อสำคัญควรเขียนลงไปแต่ไม่เขียน ซึ่งจะทำให้สัญญาประกันชีวิตเป็นโมฆียะดังกล่าว

ถาม เมื่อมีการบอกล้างสัญญาประกันชีวิตแล้ว เพราะเหตุที่เป็นโมฆียะแล้ว ผู้เอาประกันมีสิทธิอะไรอีกหรือไม่

ตอบ มีสิทธิเรียกร้องค่าไถ่ถอนกรมธรรม์ประกันภัยจากผู้รับประกัน ซึ่งเงินค่าไถ่ถอนกรมธรรม์นี้ จะมีจำนวนต่ำกว่าเบี้ยประกันที่ผู้เอาประกันได้ส่งไปแล้ว เพราะผู้รับประกันได้คำนวณหักค่าใช้จ่ายออก

ถาม ถ้าผู้เอาประกันชีวิตได้แจ้งไว้ในคำขอเอาประกันว่าตนมิได้เป็นโรคร้าย หลังจากทำสัญญาแล้ว จึงเพิ่งตรวจพบว่าตนเป็นโรคร้ายแรง ดังนี้ ผู้ถูกเอาประกันต้องแจ้งให้บริษัทประกันทราบหรือไม่

ตอบ ไม่จำเป็น เพราะกฎหมายกำหนดไว้แต่ว่า ขณะทำสัญญาประกันผู้เอาประกันต้องเปิดเผยข้อความจริง เมื่อผู้ถูกเอาประกันมาทราบภายหลังว่าตนเป็นโรคร้ายแรง จึงไม่จำเป็นต้องแจ้งให้บริษัททราบแต่อย่างใด

ถาม หากผู้เอาประกันชีวิต หรือผู้ถูกเอาประกันชีวิต แจ้งอายุของตนคลาดเคลื่อนจากความเป็นจริงมาก จะมีผลอย่างไร

ตอบ ถ้าการแจ้งอายุคลาดเคลื่อนจากความจริงนั้น เป็นเหตุให้ผู้รับประกันกำหนดเบี้ยประกันต่ำกว่าที่ควรจะเรียกแล้ว ผู้รับประกันมีสิทธิขอลดค่าสินไหมทดแทนที่จะต้องชี้ให้แก่ผู้รับประโยชน์ได้ตามส่วน แต่การแจ้งอายุผิดไปจากความจริงนี้ถึงขนาดที่ว่า หากผู้รับประกันทราบแล้วก็ยอมไม่ยอมรับประกันเลย เนื่องจากอยู่นอกทางการค้าปกติของตน ดังนี้ สัญญาประกันชีวิตจะเป็นโมฆะ ซึ่งผู้รับประกันมีสิทธิบอกล้างได้ภายในเวลา ๑ ปี นับแต่เวลาที่รู้ความจริง หรือ ๑๐ ปี นับแต่วันทำสัญญา เมื่อบอกล้างแล้วผู้รับประกันต้องคืนเบี้ยประกันภัยทั้งหมดแก่ผู้เอาประกัน

ถาม ถ้าผู้เอาประกันชีวิตได้ระบุตัวผู้รับประโยชน์ไว้แล้ว ต่อมาต้องการเปลี่ยนตัวผู้รับประโยชน์ ดังนี้จะทำได้หรือไม่

ตอบ ได้ โดยการแจ้งให้ผู้รับประกันสลักหลังเปลี่ยนชื่อ

ผู้รับประโยชน์หลังกรมธรรม์ประกันชีวิตนั้น แต่ถ้าผู้เอาประกันได้ส่งมอบกรมธรรม์ประกันชีวิตนั้นให้แก่ผู้รับประโยชน์แล้ว และผู้รับประโยชน์ก็ได้มีหนังสือบอกกล่าวไปยังบริษัทผู้รับประกันแล้วว่าตนจะเข้าถือเอาประกันตามสัญญา ผู้เอาประกันไม่มีสิทธิเปลี่ยนตัวผู้รับประโยชน์อีก

ถาม เจ้าหนี้ของผู้เอาประกันชีวิตจะมีสิทธิเรียกร้องจำนวนเงินที่ผู้รับประกันจะใช้ให้แก่ทายาทของผู้เอาประกันชีวิตอย่างไรบ้าง

ตอบ ถ้าการเอาประกันชีวิตนั้น มิได้ระบุให้ทายาทคนใดคนหนึ่งเป็นผู้รับประโยชน์โดยเฉพาะเจาะจงแล้ว เจ้าหนี้ของผู้เอาประกันก็มีสิทธิจะเรียกร้องเอาเงินนั้นชำระหนี้ของตนได้ทั้งหมด เพราะถือว่าในกรณีเช่นนี้ เงินที่ผู้รับประกันใช้ให้หนี้เป็นทรัพย์สินมรดกของผู้เอาประกัน เจ้าหนี้จึงมีสิทธิบังคับชำระหนี้จากเงินนั้นได้ทั้งหมด

แต่ถ้าการประกันชีวิตนั้นได้ระบุให้ทายาทคนใดคนหนึ่งเป็นผู้รับประโยชน์โดยเฉพาะเจาะจงแล้ว เมื่อผู้รับประกันชดใช้เงินดังกล่าวแล้ว ทายาทผู้นั้นก็ต้องส่งเงินเท่ากับจำนวนเบี้ยประกันที่ผู้เอาประกันได้ส่งไปแล้วคืนสู่กองมรดก ซึ่งเจ้าหนี้ของผู้ตายมีสิทธิเอาใช้หนี้ได้ เช่น ก.ประกันชีวิตตนเองไว้หนึ่งแสนบาท ระบุให้ ข. เป็นผู้รับประโยชน์ เมื่อ ก.ส่งเบี้ยประกันไปได้เพียง ๕,๐๐๐ บาท ก็ถึงแก่ความตาย เมื่อบริษัทประกันได้ใช้เงินหนึ่งแสนบาทให้แก่ ข.แล้ว ข.ก็ต้องส่งเงิน ๕,๐๐๐ บาทดังกล่าวเข้ากองมรดกของ ก. ซึ่งเจ้าหนี้ของ ก.มีสิทธิขอรับชำระหนี้จากเงินจำนวนนั้นได้

ถาม ผู้เอาประกันชีวิตมีสิทธิบอกเลิกสัญญาก่อนครบกำหนดเวลาที่ตกลงกันไว้ได้หรือไม่

ตอบ ได้ โดยการงดไม่ส่งเบี้ยประกันต่อไป กฎหมายถือว่าเป็นการบอกเลิกแล้ว โดยไม่ต้องบอกกล่าวผู้รับประกันก่อน แต่ถ้าได้ส่งเบี้ยประกันมาอย่างน้อย ๓ ปีแล้ว ผู้เอาประกันมีสิทธิจะรับค่าเวนคืนกรมธรรม์ประกันภัย หรือรับกรมธรรม์ใช้เงินสำเร็จอย่างใดอย่างหนึ่ง แล้วแต่จะเลือก

เงินค่าเวนคืนกรมธรรม์ จะกำหนดไว้ท้ายกรมธรรม์ ซึ่งก็คือเงินส่วนหนึ่งของเบี้ยประกันซึ่งผู้เอาประกันได้ส่งไปแล้วนั้นเอง ส่วนจะเป็นจำนวนเท่าใด ก็ขึ้นอยู่กับว่าเวลาที่ได้ส่งเบี้ยประกันนั้นเป็นเท่าใด ถ้าส่งเบี้ยประกันไว้แล้วเป็นจำนวนมาก ค่าเวนคืนกรมธรรม์ ก็จะเป็นเงินจำนวนมาก แต่จะน้อยกว่าจำนวนเบี้ยประกันที่ได้ส่งไปแล้วทั้งหมด

กรมธรรม์ใช้เงินสำเร็จ เป็นกรมธรรม์ที่บริษัทผู้รับประกัน ออกให้ใหม่ โดยกำหนดจำนวนเงินที่จะใช้ตามสัญญาลดลงมาให้ได้ สัดส่วนกับเบี้ยประกันที่ผู้เอาประกันได้ส่งไปแล้ว กล่าวคือ เป็นสัญญาประกันภัยอันใหม่ แต่มีข้อความเหมือนกับสัญญาเดิมทุกประการ โดยถือว่า ผู้เอาประกันได้ชำระเบี้ยประกันหมดแล้ว ฉะนั้น หากเกิดภัยแล้วตามสัญญา ผู้รับประกันก็ยังคงต้องรับผิดชอบตามสัญญา แต่จำนวนเงินที่จะใช้ให้แก่ผู้รับประกัน ย่อมลดลงไปเท่ากับจำนวนเงินในกรมธรรม์ใช้เงินสำเร็จนี้

ถาม ผู้รับประกันชีวิต จะไม่ต้องจ่ายค่าสินไหมทดแทนในกรณีใดบ้าง

ตอบ ในกรณีดังต่อไปนี้

1. เมื่อผู้ถูกเอาประกันชีวิตได้ฆ่าตัวตายโดยใจสมัครภายใน ๑ ปี นับแต่วันทำสัญญาประกันชีวิต แต่ในกรมธรรม์ของบางบริษัทอาจกำหนดเวลาไว้มากกว่า ๑ ปี ซึ่งก็จะต้องบังคับไปตามนั้นด้วย

2. ผู้ถูกเอาประกันถูกผู้รับประโยชน์ฆ่าตายโดยเจตนา ซึ่งไม่ว่าจะเป็นเวลาใดก็ตาม ก็เป็นเหตุให้ผู้รับประกันพ้นจากความรับผิดชอบ

ในกรณีข้อ ๒ นี้ ผู้เอาประกันหรือทายาทของผู้นั้น ย่อมมีสิทธิได้เงินค่าไถ่ถอนกรมธรรม์จากผู้รับประกันภัยด้วย

ถาม หากผู้ตายได้ประกันชีวิตไว้ และเสียชีวิตเพราะการกระทำของบุคคลอื่น เมื่อบริษัทประกันได้ใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ทายาทผู้ตายแล้ว ทายาทผู้นั้นยังคงมีสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายจากผู้ทำละเมิดนั้นได้อีกหรือไม่

ตอบ ได้ สิทธิในการเรียกค่าเสียหายจากผู้ทำละเมิดเป็นของทายาทแต่ผู้เดียว บริษัทประกันไม่มีสิทธิไปเรียกร้องจากผู้ทำละเมิดอีก เพราะการประกันชีวิตมุ่งที่จะทดแทนความเสียหายที่ผู้ยังอยู่ได้รับ โดยไม่คำนึงถึงว่าเป็นจำนวนเท่าใด ดังนั้นทายาทจึงมีสิทธิที่จะเรียกค่าทดแทนได้ทั้งจากทางบริษัทและผู้ทำละเมิด

ถาม อายุความการฟ้องร้องเรียกให้ผู้รับประกันใช้เงินตามสัญญาประกันชีวิตหรือเรียกให้คืนเบี้ยประกันตามสัญญาต้องฟ้องภายในกำหนดเวลาเท่าใด

ตอบ ภายในกำหนดเวลา ๑๐ ปี นับแต่สิทธิเรียกร้อง
ซึ่งต่างกับกรณีประกันวินาศภัย อันมีอายุความเพียง ๒ ปี

ซื้อขาย

กงศักดิ์ วัชรกงศักดิ์

ถาม ซื้อขายคืออะไร?

ตอบ **ซื้อขาย** คือสัญญาซึ่งบุคคลฝ่ายหนึ่งเรียกว่าผู้ขาย โอนกรรมสิทธิ์แห่งทรัพย์สินให้แก่บุคคลอีกฝ่ายหนึ่ง เรียกว่าผู้ซื้อและผู้ซื้อตกลงว่าจะใช้ราคาทรัพย์สินนั้นให้แก่ผู้ขาย พูดสั้น ๆ ให้เข้าใจง่าย ๆ **ซื้อขาย** ก็คือการเอาของแลกกับเงิน ต่างกับกฎหมายเรื่องแลกเปลี่ยน ซึ่งเป็นเรื่องการเอาของแลกกับของ

ประเภทสัญญาซื้อขาย แบ่งออกเป็น ๓ ประเภท คือ

๑. สัญญาซื้อขายเสร็จเด็ดขาด
๒. สัญญาจะซื้อจะขาย
๓. คำมั่นจะซื้อจะขาย

ถาม สัญญาซื้อขายเสร็จเด็ดขาดคืออะไร?

ตอบ คือสัญญาซื้อขาย ซึ่งกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่ซื้อขาย โอนไปยังผู้ซื้อทันทีที่ทำสัญญากันเสร็จ แม้จะยังไม่ได้ส่งมอบหรือยังไม่ได้ชำระราคากัน

ที่จะถือว่าเป็นสัญญาซื้อขายเสร็จเด็ดขาดนั้น ในขณะที่ทำสัญญากันจะต้องประกอบด้วยหลักเกณฑ์ครบ ๖ ประการดังต่อไปนี้

๑. ทรัพย์สินที่ซื้อขายมีตัวตนอยู่แล้ว

ถ้าเป็นทรัพย์สินซึ่งจะเกิดขึ้นในอนาคต เช่น ตกลงซื้อข้าวทั้งหมดซึ่งจะปลูกในนาปี ข้าวยังไม่มีตัวตน จึงเป็นเพียงสัญญาจะซื้อขาย ไม่ใช่สัญญาซื้อขายเสร็จเด็ดขาด

๒. เจาะจงซื้อทรัพย์สินที่มีตัวตนแน่นอนนั้น

เช่น ตกลงซื้อมะพร้าว ๑๐ ลูกจากมะพร้าวในกองใหญ่เพียงเท่านั้นกรรมสิทธิ์ยังไม่โอนไปยังผู้ซื้อ จึงยังไม่เป็นการซื้อขายเสร็จเด็ดขาด เป็นเพียงจะซื้อขายต่อเมื่อได้นับเอามะพร้าว ๑๐ ผลออกมาแล้วจึงเป็นสัญญาซื้อขายเสร็จเด็ดขาด (มาตรา ๔๖๐ วรรค ๑)

๓. ผู้ขายต้องเป็นผู้ถือกรรมสิทธิ์หรือเป็นผู้มีสิทธิ์ที่จะขายทรัพย์สินนั้นในขณะที่ทำสัญญาขาย

เช่น นายดำตกลงขายที่ดินแปลงหนึ่งให้นายแดง แต่ขณะตกลงนั้นที่ดินแปลงนั้นยังเป็นของคนอื่น โดยนายดำหวังว่าจะซื้อมาจัดขายเอากำไร สัญญาระหว่างนายดำกับนายแดงมีผลใช้บังคับกันได้ในฐานะเป็นสัญญาจะซื้อจะขาย (ฎีกาที่ ๑๒๑๔/๕๘)

๔. ต้องได้ตกลงหรือเป็นที่เข้าใจกันในเรื่องราคาทรัพย์สินเป็นการแน่นอนแล้ว

เช่น นายดำตกลงขายข้าวทั้งกองให้นายแดงในราคา กิโลกรัมละ ๑๐ บาท หรือถังละ ๕๐ บาท ถ้ายังไม่ได้ชั่งหรือตวงก็ยังไม่เป็นสัญญาซื้อขายเสร็จเด็ดขาด กรรมสิทธิ์ในข้าวยังเป็นของนายดำอยู่ (มาตรา ๔๖๐ วรรค ๒)

๕. สัญญานั้นต้องไม่มีเงื่อนไขหรือเงื่อนไขเวลา

เช่น นายคำตกลงขายรถยนต์ให้นายแดง โดยมอบรถให้นายแดงรับไปแล้ว ดังนี้ถือว่าเป็นสัญญาเสร็จเด็ดขาด กรรมสิทธิ์โอนไปแล้ว แต่ถ้ามีการตกลงไว้ว่า นายแดงต้องชำระราคาให้หมดเสียก่อน นายคำจึงจะโอนทะเบียนให้ ดังนี้เป็นเงื่อนไข ทำให้กรรมสิทธิ์ยังไม่โอนไปยังนายแดง (ฎีกาที่ ๗๖๑๒๕๓)

๖. สัญญานั้นยังต้องทำให้ถูกต้องตามแบบที่กฎหมายบังคับไว้

การซื้อขายทรัพย์สินบางอย่างกฎหมายบังคับว่า ต้องทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนจึงจะมีผลใช้ได้ บางอย่างเพียงแต่มีหลักฐานเป็นหนังสือก็ใช้ได้ บางอย่างเพียงแต่มีการวางมัดจำกัน หรือมีการชำระหนี้บางส่วนก็ใช้ได้ หรือบางอย่างเพียงตกลงกันด้วยวาจาก็มีผลใช้ได้ ถ้าหากทำไม่ถูกต้องตามแบบ ไม่มีผลบังคับตามกฎหมาย กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่ซื้อขายก็ไม่โอนไปยังผู้ซื้อ แต่บางกรณีผู้ซื้อก็อาจได้กรรมสิทธิ์โดยทางอื่น เช่น โดยครอบครองปกปักรักษา หรือได้สิทธิครอบครอง ซึ่งจะได้ศึกษาให้เข้าใจต่อไป

ถาม สัญญาจะซื้อจะขายคืออะไร?

ตอบ สัญญาจะซื้อจะขายคือ สัญญาที่ผู้ซื้อและผู้ขายตกลงทำสัญญาจะซื้อขายทรัพย์สินเป็นการผูกพันกันไว้ว่า ยังมีได้มีการโอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่ตกลงซื้อขายกัน แต่ผูกพันกันว่าจะได้ทำการโอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินโดยการซื้อขายต่อไปในภายหน้า

ควรสังเกตว่า ชื่อสัญญาไม่เป็นข้อสำคัญที่จะชี้ขาดว่าเป็นสัญญาซื้อขายเสร็จเด็ดขาดหรือเป็นสัญญาจะซื้อจะขาย จะต้อง

คุณลักษณะและเนื้อหาสาระหรือข้อความในสัญญาว่ามีลักษณะเป็นสัญญาซื้อขายเสร็จเด็ดขาดหรือเป็นเพียงสัญญาจะซื้อจะขาย

เช่น หักสัญญาเขียนว่า “สัญญาซื้อขาย” มีใจความว่า นายคำตกลงขายที่ดิน ๑ แปลง ให้นายแดงในราคา ๑๐,๐๐๐ บาท ถ้าข้อความมีเพียงแค่นี้ ก็เป็นสัญญาซื้อขายเสร็จเด็ดขาด เมื่อไม่ได้จดทะเบียน สัญญานี้เป็นโมฆะใช้บังคับกันไม่ได้ แต่ถ้ามีข้อความต่อไปว่า “จะไปทำการโอนกันภายใน ๑ เดือน” หรือ “นายแดงชำระราคาครบแล้ว นายแดงจะไปทำการโอนที่ดินภายใน ๑ เดือน” หรือ “จะชำระค่าที่ดินและโอนที่ดินภายใน ๑ เดือน” ดังนี้ ถือว่าเป็นสัญญาจะซื้อจะขายย่อมฟ้องบังคับกันได้ (ฎีกาที่ ๘๑๔/๒๔๙๐, ๑๓๒/๒๔๙๗, ๗๗๑/๒๔๙๔)

ถาม คำมั่นจะซื้อจะขายคืออะไร?

ตอบ คำมั่นจะซื้อจะขายคือ การกระทำของบุคคลฝ่ายเดียว ยอมรับต่อบุคคลอีกฝ่ายหนึ่งว่า จะซื้อหรือจะขายทรัพย์สินอย่างใดอย่างหนึ่ง เมื่อให้คำมั่นแล้วย่อมมีผลผูกพันฝ่ายผู้ให้คำมั่นจะต้องรอคำตอบจากอีกฝ่ายหนึ่งซึ่งเรียกว่าผู้รับคำมั่น ถ้าผู้รับคำมั่นแสดงเจตนาตอบรับมาก็เกิดเป็นสัญญาขึ้นผูกพันทั้งสองฝ่าย แต่จะเกิดเป็นสัญญาซื้อขายเสร็จเด็ดขาดหรือเป็นสัญญาจะซื้อจะขาย ก็สุดแต่ลักษณะของคำตอบรับและเจตนาที่จะผูกพันกัน

ถ้าให้คำมั่นว่าจะซื้อหรือจะขายโดยมีกำหนดเวลาให้ผู้รับคำมั่นตอบภายในเมื่อใด ผู้ให้คำมั่นจะยกเลิกคำมั่นก่อนถึงกำหนดนั้นไม่ได้ ถ้าผู้รับคำมั่นตอบรับมาภายในกำหนดเวลานั้นก็มีผลผูกพันผู้ให้คำมั่นต้องปฏิบัติตามคำมั่นที่ให้ไว้ แต่ถ้าผู้รับคำมั่นไม่ตอบรับ

ภายในกำหนด ผู้ให้คำมั่นก็สิ้นความผูกพันตามคำมั่นที่ให้ไว้

ถ้าให้คำมั่นว่าจะซื้อหรือจะขายโดยไม่ได้กำหนดเวลา ให้ผู้รับคำมั่นตอบภายในเมื่อใด ผู้ให้คำมั่นจะบอกยกเลิกคำมั่นทันทีไม่ได้ ถ้าประสงค์จะยกเลิกคำมั่น จำต้องกำหนดเวลาพอสมควร และบอกกล่าวไปยังผู้รับคำมั่นว่าให้ตอบมาเป็นแน่นอนภายในกำหนดนั้นว่าจะซื้อหรือจะขายหรือไม่ ถ้าไม่ตอบมาภายในกำหนดเวลานั้น คำมั่นที่ให้ไว้จึงจะสิ้นผลไป ถ้าหากไม่กำหนดเวลาและบอกกล่าวไปยังผู้รับคำมั่น แม้จะเป็นเวลานานถึง ๑๐ ปี คำมั่นนั้นก็ยิ่งผูกพัน ผู้ให้คำมั่นตลอดไป (มาตรา ๔๕๔ วรรค ๒)

ตัวอย่างที่ ๑ นายแดงเห็นนายดำเลี้ยงไก่อยู่ ๑๐ ตัวจึงออกปากบอกนายดำว่า ถ้านายดำจะขายไก่ ๑๐ ตัวนั้นให้ตน ตนยินดีจะซื้อในราคาตัวละ ๒๐ บาท จะขายหรือไม่ขอให้ตอบภายใน ๒๐ วัน ดังนี้ ถ้านายดำตอบภายใน ๒๐ วันตกลงขายให้ ก็มีผลผูกพันนายแดงต้องซื้อตามที่ให้คำมั่นไว้ ถ้ายังไม่ถึง ๒๐ วัน นายดำยังไม่ได้ตอบมา นายแดงจะบอกยกเลิกคำมั่นของตนไม่ได้

ตัวอย่างที่ ๒ เมื่อวันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๔๗๔ นายดำจดทะเบียนขายที่ดินมีโฉนดจำนวน ๓๔ ไร่ ให้นายแดงในราคา ๘๐๐ บาท ต่อมาวันที่ ๖ ตุลาคม ๒๔๗๔ นายแดงทำหนังสือให้นายดำข้อความว่า “ตามที่นายดำได้ขายที่ดิน ๓๔ ไร่ ให้นายแดงไว้วันนี้ ถ้านายดำมีเงินครบ ๑,๔๐๐ บาท เมื่อใด จะมาไถ่คืนเมื่อนั้น ข้าพเจ้านายแดงจะยืมคืนมาให้เมื่อนั้นไม่มีกำหนด” ต่อมาปี พ.ศ. ๒๔๓๕ นายดำเอาเงิน ๑,๔๐๐ บาท ไปขอซื้อที่นายแดงดังกล่าวคืน นายแดงไม่ยอมคืน นายดำจึงฟ้องศาล ศาลฎีกาพิพากษาให้นายแดงขาย

ที่นำดังกล่าวคืนให้นายดำในราคา ๑,๔๐๐ บาท โดยถือว่าหนังสือที่นายแดงทำไว้ นั้น เป็นค้ำประกันจะขายที่มีได้กำหนดเวลา แม้จะล่วงเลยมาเกิน ๑๐ ปีแล้ว นายดำก็มีสิทธิตอบตกลงซื้อได้ เพราะนายแดงไม่ได้ใช้สิทธิกำหนดเวลาและบอกกล่าวให้นายดำตอบมาภายในกำหนดเวลานั้น ตามมาตรา ๔๕๔ วรรค ๒ (ฎีกาที่ ๑๐๐๔/๒๔๘๕)

ถาม แบบของสัญญาซื้อขายหมายถึงอะไร?

ตอบ คำว่า แบบของสัญญาซื้อขายหมายถึง แบบพิธีการในการทำสัญญาซื้อขาย ว่าจะต้องทำตามแบบพิธีการอย่างไร จึงจะมีผลใช้บังคับได้ตามกฎหมาย การซื้อขายทรัพย์สินบางอย่างจะต้องทำตามแบบพิธีการ โดยต้องทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ บางอย่างต้องทำหลักฐานเป็นหนังสืออย่างเดียวกันก็ได้ บางอย่างเพียงตกลงด้วยวาจาแล้วก็มีกรวางมัดจำ หรือการชำระหนี้ บางส่วนก็มีผลใช้บังคับได้ หรือบางอย่างเพียงตกลงกันด้วยวาจาเฉย ๆ ก็ใช้บังคับกันได้ (ถือว่าเป็นสัญญาซื้อขายแล้ว)

กฎหมายได้กำหนดให้ทำตามแบบพิธีการต่าง ๆ ดังกล่าว โดย 1) แบ่งแยกตามประเภทของสัญญาซื้อขาย (มีสัญญาซื้อขายเสร็จเด็ดขาด, สัญญาจะซื้อจะขาย, ค้ำประกันจะซื้อจะขาย) 2) แบ่งแยกตามประเภททรัพย์สิน (มือสังหาริมทรัพย์, สังหาริมทรัพย์) และ 3) แบ่งแยกตามราคาทรัพย์สินที่ซื้อขาย (มี ราคาต่ำกว่า ๕๐๐ บาท, ตั้งแต่ ๕๐๐ บาทขึ้นไป)

ถาม การซื้อขายอสังหาริมทรัพย์และสังหาริมทรัพย์ชนิดพิเศษ ๓ ชนิด มีแบบอย่างไร?

ตอบ อสังหาริมทรัพย์ ได้แก่ ที่ดิน บ้านเรือน หรือสิ่งก่อสร้างใด ๆ อันติดอยู่กับที่ดิน หรือประกอบเป็นอันเดียวกับที่ดิน (มาตรา ๑๐๐)

สังหาริมทรัพย์ชนิดพิเศษ ๓ ชนิด ได้แก่ เรือกำปั่น หรือเรือที่มีระวางน้ำหนักบรรทุกทุกตั้งแต่ ๖ ตันขึ้นไป เรือกลไฟหรือเรือยนต์ที่มีระวางน้ำหนักบรรทุกทุกตั้งแต่ ๕ ตันขึ้นไป แพซึ่งใช้เป็นที่อยู่อาศัยสัตว์พาหนะที่ใช้งานได้แล้วหรือที่ทำตัวพิมพ์รูปพรรณแล้ว ตามพระราชบัญญัติสัตว์พาหนะ พ.ศ. ๒๔๘๒ ได้แก่ ช้าง ม้า โค กระบือ ล่อ ลา

บรรดาทรัพย์สินดังกล่าวข้างต้น มีแบบการทำสัญญาซื้อขายดังนี้

ก. สัญญาซื้อขายเสร็จเด็ดขาด

จะต้องทำเป็นหนังสือซื้อขายและจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ ถ้าหากไม่ได้จดทะเบียนสัญญาซื้อขายนั้นเป็นโมฆะเท่ากับไม่มีสัญญาซื้อขายต่อกันเลย สิ่งใดที่ได้ให้กันไว้เนื่องจากสัญญาที่เป็นโมฆะนั้น ฝ่ายที่ให้ไว้ย่อมฟ้องเรียกคืนได้ (มาตรา ๔๕๖ วรรค ๑)

ข้อควรรู้ที่ ๑ ถ้าตกลงซื้อสังหาริมทรัพย์โดยเจตนาจะรื้อถอนหรือจุดไปจากที่ดิน ไม่ถือว่าเป็นการซื้อขายอสังหาริมทรัพย์ แต่ถือว่าเป็นการซื้อขายสังหาริมทรัพย์ จึงไม่ต้องจดทะเบียน เช่น ตกลงซื้อบ้านเก่าเพื่อรื้อเอาไป หรือตกลงซื้อหน้าดินเพื่อขุดเอาดินไปก็ไม่ต้องดูแลหลักเกณฑ์เรื่องซื้อขายสังหาริมทรัพย์ต่อไป

ข้อควรรู้ที่ ๒ การซื้อขายหุ้นส่วนอันเกี่ยวกับที่ดิน,

หุ้นส่วนโรงสี ไม่ใช่เป็นการซื้อขายอสังหาริมทรัพย์ ไม่จำเป็นต้องทำเป็นหนังสือและจดทะเบียน (ฎีกาที่ ๓๑๖,๗๙๙/๒๕๓๑) -

ข้อควรรู้ที่ ๓ การตกลงซื้อขายที่ดิน ไม่ว่าจะมิโฉนด หรือ น.ส.๓ หรือ ส.ค.๑ หรือไม่มีเอกสารเกี่ยวกับที่ดินเลย ถ้าไม่ได้จดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ ย่อมเป็นโมฆะ ฝ่ายใดจะบังคับตามสัญญาซื้อขายไม่ได้ แต่ในกรณีเป็นที่ดิน น.ส.๓ หรือ ส.ค.๑ หรือที่ดินไม่มีเอกสารใดเลย เหล่านี้เรียกว่าเป็นที่ดินมือเปล่า เจ้าของมีแต่สิทธิครอบครอง ถ้าเจ้าของได้ส่งมอบที่ดินนั้นให้ผู้ซื้อเข้าครอบครองแล้ว ถือว่าเจ้าของสละสิทธิครอบครอง ผู้ซื้อย่อมได้สิทธิครอบครองไปทันที ถึงแม้สัญญาซื้อขายจะเป็นโมฆะหรือไม่ได้ทำหนังสืออะไรเลยก็ตาม ผู้ซื้อซึ่งได้รับมอบสิทธิครอบครองแล้วย่อมได้สิทธิครอบครองทันที (เช่นเดียวกับผู้ครอบครองที่ดินสาธารณะ หรือปลูกบ้านในที่สาธารณะ ย่อมมีแต่สิทธิครอบครอง ถ้าส่งมอบการครอบครอง ผู้รับมอบก็ได้สิทธิครอบครองไปทันที ฎ.๑๖๒๖/๒๕๑๑, ๑๔๐๕/๒๕๑๕)

ข้อควรรู้ที่ ๔ กรณีเป็นที่ดินมิโฉนด และทำสัญญาซื้อขายเสร็จเด็ดขาด แต่ถ้าผู้ซื้อได้ครอบครองที่ดินมาเกิน ๑๐ ปีแล้ว ผู้ซื้อก็ได้กรรมสิทธิ์ในฐานะครอบครองปรปักษ์ แต่ถ้าทำสัญญาจะซื้อขาย ไม่ได้จดทะเบียนซื้อขายกันสักที ถึงแม้ผู้ซื้อได้ครอบครองที่ดินมาเกิน ๑๐ ปี ก็ถือว่าเป็นการครอบครองรอการจดทะเบียน เป็นการเข้าครอบครองโดยอาศัยสิทธิของผู้จะขาย ผู้จะซื้อไม่ได้กรรมสิทธิ์โดยการครอบครองปรปักษ์ แต่ฟ้องบังคับให้ผู้จะขายจดทะเบียนขายตามสัญญาจะซื้อขายได้ (ฎีกาที่ ๑๖๘๘/๒๕๑๘, ๓๕๕/๒๕๐๘)

ข้อควรรู้ที่ ๕ ไปจดทะเบียนซื้อขายที่ไหน

ที่ดินมีโฉนด จดทะเบียนที่สำนักงานที่ดินจังหวัด หรือ กรมที่ดิน (ปัจจุบันมีสำนักงานที่ดินจังหวัดสาขา ในบางอำเภอ ต้องดูการแบ่งเขตว่าอำเภอใดบ้างให้ขึ้นสำนักงานที่ดินจังหวัด หรือ สำนักงานที่ดินจังหวัดสาขา)

ที่ดินไม่มีโฉนด เช่น มี นส.๓ นส.๓ ก. สค.๑ จดทะเบียนที่ ที่ว่าการอำเภอ

สิ่งปลูกสร้างบนที่ดิน ไม่ว่าจะเป็นที่ดินมีโฉนดหรือไม่มีโฉนด ถ้าแยกขายเฉพาะสิ่งปลูกสร้าง ต้องจดทะเบียนที่ที่ว่าการอำเภอ **เร็ว** จดทะเบียนที่กรมเจ้าท่า

แพ-สัตว์พาหนะ จดทะเบียนที่ที่ว่าการอำเภอท้องที่ที่แพนั้น ตั้งอยู่ หรือที่สัตว์พาหนะนั้นมีทะเบียนอยู่

สัญญาเช่าซื้อ

กงศักดิ์ วัชรกงศักดิ์

ถาม สัญญาเช่าซื้อมีลักษณะอย่างไร

ตอบ สัญญาเช่าซื้อ มีลักษณะส่วนหนึ่งเหมือนสัญญาเช่า เช่น มีการชำระค่าเช่า กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินยังไม่โอนไปยังผู้เช่าซื้อ และมีลักษณะอีกส่วนหนึ่งเหมือนสัญญาซื้อขาย คือเมื่อมีการชำระค่าเช่าครบเท่านั้นเท่านั้นคร่าวแล้ว กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่เช่าจะตกเป็นของผู้เช่าซื้อ สัญญาเช่าซื้อจึงเป็นการเอาสัญญาเช่ากับคำมั่นจะขายมารวมกัน

ตัวอย่าง นายแดงตกลงให้นายดำเช่าจักรเย็บผ้าของตน โดยคิดค่าเช่าเดือนละ 100 บาท และตกลงว่า เมื่อนายดำชำระค่าเช่าครบ ๑๐ คราวแล้ว ให้จักรเย็บผ้าตกเป็นกรรมสิทธิ์ของนายดำ เช่นนี้ถือได้ว่าเป็นสัญญาเช่าซื้อ

ถาม สัญญาเช่าซื้อแตกต่างจากสัญญาซื้อเงินผ่อนหรือไม่อย่างไร?

ตอบ การเช่าซื้อ มีลักษณะคล้ายกับการซื้อเงินผ่อนอยู่อย่างหนึ่ง คือผู้ซื้อจะผ่อนชำระเงินเป็นงวด ๆ งวดละเท่าไร รวมถึงงวดก็ขึ้นอยู่กับสัญญาที่ตกลงกันได้ แต่ข้อแตกต่างกันที่สำคัญที่สุดก็คือ การซื้อเงินผ่อนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินตกไปเป็นของผู้ซื้อตั้งแต่ได้

ทำสัญญาซื้อขายกันแล้ว ผู้ซื้อจะมีสิทธิจะเอาทรัพย์สินนั้นไปขาย
 จำนำหรือทำลายทิ้งอย่างไรก็ได้ ถ้าผู้ซื้อผิดนัดไม่ชำระราคาตามงวด
 ที่ตกลงไว้ ผู้ขายไม่มีสิทธิที่จะยึดเอาทรัพย์สินนั้นคืนมา ได้แต่
 ฟ้องเรียกให้ผู้ซื้อชำระเงินที่ขาด แต่ถ้ามีการบอกเลิกสัญญาซื้อเงินผ่อน
 และคืนทรัพย์สินแก่ผู้ขายแล้ว ผู้ขายจะยึดเงินที่ผู้ซื้อได้ชำระไว้ทั้งหมด
 ไม่ได้ จะต้องดูว่าผู้ขายเสียหายเพียงใดก็มีสิทธิเรียกร้องเพียงนั้น
 ถ้าเงินที่ผู้ซื้อชำระไว้แล้วมากกว่าค่าเสียหาย ก็ต้องคืนส่วนที่เกิน
 ให้ผู้ซื้อไป ถ้าเงินที่ผู้ซื้อชำระไว้้น้อยกว่าค่าเสียหายก็มีสิทธิ
 เรียกส่วนที่ขาดจากผู้ซื้อได้

ส่วนสัญญาเช่าซื้อนั้น กรรมสิทธิในทรัพย์สินยังคงอยู่กับ
 ผู้ขาย ผู้เช่าซื้อในฐานะเป็นเพียงผู้เช่า มีสิทธิในการใช้สอยทรัพย์สิน
 เท่านั้น ถ้าผู้เช่าซื้อเอาทรัพย์สินนั้นไปขาย จำนำหรือทำลายเสียขณะ
 ยังชำระค่าเช่าซื้อไม่ครบ อาจมีความผิดทางอาญารฐานลักยอก
 ทำให้เสียทรัพย์ (ฎีกาที่ ๑๑๒๕/๒๕๐๗) ถ้าผู้เช่าซื้อผิดนัดไม่ชำระ
 เงินติดต่อกัน ๒ งวด ผู้ให้เช่าซื้อบอกเลิกสัญญาแล้ว ผู้ให้เช่าซื้อ
 มีสิทธิยึดทรัพย์สินนั้นคืน และมีสิทธิรับเงินที่ได้ชำระมาแล้วทั้งหมด
 โดยไม่ต้องคำนึงว่าเงินนั้นจำนวนมากเกินกว่าค่าเสียหายหรือไม่

ถาม สัญญาเช่าซื้อ มีแบบอย่างไร?

ตอบ สัญญาเช่าซื้อนั้น ต้องทำเป็นหนังสือและลงลายมือชื่อ
 คู่สัญญาทั้งสองฝ่าย ถ้าหากไม่ทำเป็นหนังสือ หรือทำเป็นหนังสือ
 แต่ลงชื่อฝ่ายเดียว สัญญานั้นเป็นโมฆะ เพราะกฎหมายบัญญัติ
 ว่า สัญญาเช่าซื้อต้องทำเป็นหนังสือ ซึ่งหมายถึงว่าต้องมีคู่สัญญา

ทั้งสองฝ่าย ไม่ใช่บัญญัติเพียงว่าต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือชื่อฝ่ายที่ต้องรับผิดชอบเป็นสำคัญเท่านั้น (ฎีกาที่ ๑๕๐๐/๒๕๑๑)

ตัวอย่าง บริษัทโจทก์จดทะเบียนขอบังคับว่า ผู้มีอำนาจทำการแทนบริษัทต้องมีกรรมการ ๒ คน ลงชื่อและประทับตราบริษัท บริษัทโจทก์ให้นายคำเช่าซื้อรถ โดยกรรมการบริษัทคนเดียวลงชื่อในสัญญาเช่าซื้อและไม่ได้ประทับตราบริษัท เท่ากับบริษัทโจทก์ผู้ให้เช่าซื้อไม่ได้ลงชื่อในสัญญาเช่าซื้อ คงมีแต่นายคำลงชื่อฝ่ายเดียว สัญญานี้จึงเป็นโมฆะ (ฎีกาที่ ๙๕๓/๒๕๒๐)

ควรสังเกตว่าไม่ว่าจะเป็นการเช่าซื้อสังหาริมทรัพย์หรืออสังหาริมทรัพย์ทุกประเภทเพียงแต่ทำเป็นหนังสือ ลงลายมือชื่อคู่สัญญาทั้งสองฝ่าย โดยทำกันเองก็ใช้ได้ ไม่จำเป็นต้องไปทำต่อหน้าเจ้าหน้าที่ และไม่ต้องจดทะเบียน ถ้าเป็นอสังหาริมทรัพย์ชนิดที่ต้องจดทะเบียนโอนกรรมสิทธิ์ เมื่อผู้เช่าซื้อชำระครบแล้ว ถ้าผู้ให้เช่าซื้อไม่ไปจดทะเบียนโอน ผู้เช่าซื้อก็ฟ้องบังคับให้ไปจดทะเบียนได้

การที่สัญญาเช่าซื้อเป็นโมฆะเพราะไม่ทำให้ถูกต้องตามแบบมีผลว่าคู่สัญญาต้องกลับคืนสู่ฐานะเดิม คือผู้ให้เช่าซื้อต้องคืนเงินที่ได้อรับไว้ทั้งหมดให้แก่ผู้เช่าซื้อ และผู้เช่าซื้อต้องคืนทรัพย์สินที่เช่าซื้อในสภาพเดิมให้แก่ผู้ให้เช่าซื้อ ถ้าหากผู้เช่าซื้อใช้ทรัพย์สินนั้นจนเสียหาย ซ้ำรูดบกดพร่องก็ต้องรับผิดชอบละเมิด ผู้ให้เช่าซื้อมีสิทธิเรียกค่าเสียหายได้ (ฎีกาที่ ๑๑๑๙/๒๔๗๗)

ถาม ผู้เช่าซื้อมีสิทธิพิเศษประการใด?

ตอบ กฎหมายให้สิทธิผู้เช่าซื้อไว้เป็นพิเศษ กล่าวคือ

ผู้เช่าซื้อจะบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อในเวลาใดเวลาหนึ่งก็ได้ ด้วยการส่งมอบทรัพย์สินที่เช่าซื้อนั้นคืนให้เจ้าของ โดยไม่ต้องคำนึงว่าผู้ให้เช่าซื้อกระทำผิดอย่างไรเลย แต่ถ้าผู้เช่าซื้อค้างค่าเช่าซื้ออยู่ก็ต้องรับผิดชอบชำระค่าเช่าซื้อให้แก่ผู้ให้เช่าซื้อ

ถาม ผู้ให้เช่าซื้อ มีสิทธิบอกเลิกสัญญาในกรณีใดบ้าง?

ตอบ มีได้ใน ๓ กรณีคือ

๑. เมื่อผู้เช่าซื้อผิดนัดไม่ชำระเงิน ๒ งวดติด ๆ กัน ผู้ให้เช่าซื้อ มีสิทธิบอกเลิกสัญญาได้ เมื่อบอกเลิกสัญญาแล้ว มีสิทธิรับเงินที่รับชำระไว้แล้วทั้งหมด และมีสิทธิยึดทรัพย์สินที่ให้เช่าซื้อนั้นคืนมาได้ มีข้อควรสังเกตดังนี้ (มาตรา ๕๗๔)

(๑) ถ้าสัญญาเช่าซื้อระบุไว้ว่า ถ้าผู้เช่าซื้อผิดนัดงวดใดงวดหนึ่ง ให้ผู้ให้เช่าซื้อยึดทรัพย์สินที่เช่าซื้อคืนได้ทันที และให้รับเงินที่ชำระแล้ว ข้อตกลงนี้ใช้บังคับได้เมื่อผู้ให้เช่าซื้อยึดรถคืนก่อนแล้วบอกเลิกสัญญาภายหลังก็ได้ (ฎีกาที่ ๖๔/๒๐, ๒๒๙๓/๒๒)

(๒) ถ้าผู้เช่าซื้อค้างชำระงวดที่ ๑ พอถึงกำหนดงวด ๒ จะขอชำระเฉพาะงวดที่ ๒ ก่อน พองวดที่ ๓ ไม่ชำระอีก พอถึงงวดที่ ๔ จะขอชำระงวดที่ ๔ เพื่อจะได้ไม่ตกเป็นผู้ผิดนัด ๒ งวดติด ๆ กัน ผู้เช่าซื้อไม่มีสิทธิเลือกชำระดังกล่าวได้ จะต้องชำระหนึ่งงวดที่ค้างก่อนตามลำดับ เพราะหนี้ค่าเช่าซื้อเป็นหนี้รายเดี่ยว ไม่ใช่หนี้หลายรายที่ลูกหนี้มีสิทธิเลือกชำระได้ ตามมาตรา

(๓) การที่ผู้ให้เช่าซื้อเข้ายึดถือครอบครองทรัพย์สินที่ได้เช่าซื้อคืนจากผู้เช่าซื้อนั้น ถ้าหากผู้เช่าซื้อไม่ยินยอมคืนให้โดยดี วิธีที่ถูกต้องและปลอดภัยที่สุดคือต้องยื่นฟ้องขอให้ศาลบังคับให้คืน หากใช้พลังกำลังเข้าไปยังอสังหาริมทรัพย์ที่ผู้เช่าซื้อครอบครองอยู่ ก็อาจผิดฐานบุกรุกได้ หรือหากผู้ให้เช่าซื้อหรือผู้แทนใช้กำลังกดดันจากผู้เช่าซื้อไปโดยพลการ ไม่ถือว่าเป็นการป้องกันสิทธิหรือทรัพย์สิน อาจมีความผิดฐานทำให้เสื่อมเสียอิสรภาพ (เทียบเรื่องเช่า ฎีกาที่ ๖๗๖/๕๔) แต่ถ้าหากในสัญญาเช่าซื้อมีข้อกำหนดว่า ยินยอมให้ผู้ให้เช่าซื้อเข้าไปในเคหสถานเพื่อตรวจตราและ/หรือเพื่อยึดทรัพย์สินที่เช่าซื้อคืนได้ การที่ผู้ให้เช่าซื้อใช้สิทธิดังกล่าวย่อมไม่มีผิดฐานบุกรุกหรือรับผิดฐานละเมิดแต่อย่างใด เข้าหลักกฎหมายที่ว่า "เมื่อยินยอม ย่อมไม่เป็นละเมิด"

๒. เมื่อผู้เช่าซื้อผิดนัดไม่ชำระเงินงวดสุดท้าย ผู้ให้เช่าซื้อจะต้องรอให้ระยะเวลาการใช้เงินได้พ้นกำหนดไปอีกงวดหนึ่งก่อนจึงจะมีสิทธิบอกเลิกสัญญา ริบเงินและเข้ายึดทรัพย์สินนั้นได้ (มาตรา ๕๗๔ วรรค ๒)

๓. เมื่อผู้เช่าซื้อทำผิดสัญญาในข้อที่เป็นส่วนสำคัญ เช่น ผู้เช่าซื้อกระทำการอันเป็นปฏิปักษ์ต่อกรรมสิทธิของผู้ให้เช่าซื้อ เช่น เอาไปขาย ขายฝาก จำน่า จำนอง เป็นต้น ดังนี้ ผู้ให้เช่ามีสิทธิบอกเลิกสัญญาได้ทันที โดยไม่ต้องบอกกล่าวเตือนผู้เช่าซื้อก่อน และมีสิทธิริบเงินและยึดทรัพย์สินนั้นคืน

ถาม ผู้ให้เช่าซื้อเรียกค่าเช่าซื้อที่ค้างชำระก่อนเลิกสัญญาหรือไม่?

ตอบ ๑. เมื่อเลิกสัญญาเช่าซื้อเพราะผู้เช่าซื้อผิดสัญญา ผู้ให้เช่าซื้อมีสิทธิดังนี้ (๑) ริบเงินค้ำเช่าซื้อที่ไคชำระไว้ทั้งหมด (๒) เรียกเอาทรัพย์สินที่เช่าซื้อคืน (๓) เรียกเอาค่าเช่าซื้อที่ผู้เช่าซื้อ ไคชำระทรัพย์สินที่เช่าซื้อตลอดเวลาที่ครอบครองทรัพย์สินนั้นอยู่ (๔) ถ้าทรัพย์สินนั้นเสียหายเพราะเหตุอื่นนอกเหนือไปจากการใช้ทรัพย์สินนั้นโดยชอบ ก็เรียกค่าสินไหมทดแทนความเสียหายได้ ค่าเสียหายนี้จะคิดเอาเท่ากับค่าเช่าซื้อที่ค้างชำระไม่ได้ ศาลมีอำนาจกำหนดให้ตามสมควร แต่ผู้เช่าซื้อจะเรียกเอาค่าเช่าซื้อที่ค้างด้วยไม่ได้ (ฎีกาที่ ๖๐๑/๑๓, ๑๕๗๓/๒๐)

๒. อายุความ การฟ้องเรียกให้คืนทรัพย์สินที่เช่าซื้อและฟ้องเรียกค่าเสียหายในการที่ผู้เช่าซื้อครอบครองและใช้ทรัพย์สินที่เช่าซื้อระหว่างผิดสัญญาเช่าซื้อ มีอายุความ ๑๐ ปี ตามมาตรา ๑๖๔ ไม่ใช่ ๑ ปี ฐานละเมิด (ฎีกา ๒๐๘๑/๑๙)

๓. ถ้ามีข้อตกลงว่า เมื่อสัญญาเช่าซื้อเลิกกัน ผู้เช่าซื้อต้องชำระเงินค่าเช่าซื้อที่ค้างอยู่ทั้งหมด ผู้ให้เช่าซื้อเรียกเงินค่าเช่าซื้อที่ค้างชำระได้ (ฎีกาที่ ๑๙๓๓/๑๘)

๔. ผู้เช่าซื้อไม่ชำระค่าเช่าซื้อตามกำหนด ผู้ให้เช่าซื้อยอมรับค่าเช่าซื้อต่อมาหลายคราว ต่อมายึดรถคืน และให้ผู้เช่าซื้อมาติดต่อ ผู้ให้เช่าซื้อเกี่ยงให้ผู้เช่าซื้อชำระค่าติดตามและค่าภาษีก่อน โดยไม่ได้บอกเลิกสัญญา และยังเจตนาให้ผู้เช่าซื้อปฏิบัติตามสัญญาอยู่ การยึดรถคืนจึงเป็นการผิดสัญญา ผู้ให้เช่าซื้อต้องชดใช้ค่าเสียหายการที่ผู้เช่าซื้อต้องเช่ารถใช้ในระหว่างนั้น ถ้าไม่คืนรถแก่ผู้เช่าซื้อก็ต้องใช้ราคา (ฎีกาที่ ๙๐/๒๒)

เช่าทรัพย์

คงศักดิ์ วัชรคงศักดิ์

ถาม เช่าทรัพย์ คืออะไร

ตอบ คือสัญญา ซึ่งบุคคลหนึ่งเรียกว่าผู้ให้เช่า ตกลงให้บุคคลอีกคนหนึ่งเรียกว่าผู้เช่า ได้ใช้หรือได้รับประโยชน์ในทรัพย์สินอย่างใดอย่างหนึ่ง ชั่วระยะเวลาอันมีจำกัด และผู้เช่าตกลงจะให้ค่าเช่าเพื่อการนั้น

ถาม ผู้ไม่ใช่เจ้าของทรัพย์สิน จะเอาทรัพย์สินนั้นให้คนอื่นเช่าได้หรือไม่

ตอบ ผู้ให้เช่าไม่จำเป็นต้องเป็นเจ้าของทรัพย์สินนั้นเสมอไป ก็มีอำนาจให้เช่าได้ แต่ต้องมีสิทธิอ้างอิงในการเอาทรัพย์สินนั้นให้เช่า เช่น ภรรยาไม่ชอบด้วยกฎหมายเอาทรัพย์ของสามีให้คนเช่าระหว่างสามีไม่อยู่, กรมการศาสนาเอาที่ดินของวัดให้คนเช่าโดยวัดยินยอม, ผู้ซื้อบ้านเอาให้คนเช่าทั้ง ๆ ที่ยังไม่ได้รับโอนกรรมสิทธิ์บ้านนั้น ก็มีสิทธิให้เช่าได้ (ฎีกาที่ ๓๑๑/๒๔๔๕, ๕๔/๒๕๐๗, ๘๒/๒๔๙๑) ข้อสำคัญตอนฟ้องตามสัญญาเช่า ควรกล่าวเพียงว่า จำเลยได้เช่า... ไปจากโจทก์ ถ้ากล่าววาททรัพย์นั้นเป็นของตน แต่สืบพยานแล้วกลับไม่ใช่ของตน ก็อาจถูกยกฟ้อง (ฎีกาที่ ๔๔๘/๒๕๐๑)

ถาม การเช่าทรัพย์สินจะต้องทำเป็นหนังสือ หรือต้องจดทะเบียนหรือไม่

ตอบ แบบการทำสัญญาเช่าทรัพย์สิน แบ่งตามประเภททรัพย์สิน ๒ ประเภท คือ

๑. การเช่าสังหาริมทรัพย์ทุกชนิด เช่น เช่ารถ, โต๊ะเก้าอี้, เตินท์ผ้าใบ, หนังสือ รวมทั้งสังหาริมทรัพย์ชนิดพิเศษ ๓ ชนิด (เรือ, แพ, สัตว์พาหนะ) ไม่ต้องทำเป็นหนังสือ เพียงแต่ตกลงเช่ากันด้วยวาจาก็มีผลเป็นสัญญาเช่าที่สมบูรณ์ตามกฎหมายแล้ว โดยไม่ต้องคำนึงว่าได้มีการส่งมอบทรัพย์สินที่เช่ากันหรือยัง ถ้าฝ่ายใดผิดสัญญา อีกฝ่ายก็ฟ้องบังคับตามสัญญาเช่าได้ เช่น ตกลงเช่าเตินท์ผ้าใบเพื่อใช้ทางในงาน ถึงเวลางานผู้ให้เช่าไม่ส่งมอบเตินท์ให้ ผู้เช่าก็ฟ้องศาลบังคับให้ส่งมอบได้ ถ้างานผ่านไปแล้วทำให้ผู้เช่าเสียหาย ก็ฟ้องเรียกค่าเสียหายฐานผิดสัญญาเช่าได้ หรือถ้าผู้เช่าได้ใช้เตินท์แล้วไม่ชำระค่าเช่า ไม่ว่าค่าเช่าเป็นหมิ่นเป็นแสน ผู้ให้เช่าก็ฟ้องเรียกค่าเช่าได้โดยในชั้นศาลก็ต้องมีพยานบุคคลมาสืบ

๒. การเช่าอสังหาริมทรัพย์ทุกชนิด เช่น บ้านเรือน, โรงงาน, ที่ดินไม่ว่าจะเป็นที่ดินมีโฉนดหรือที่ดินมือเปล่า มีแบบการทำสัญญาเช่าแยกเป็น ๒ ประการ ดังนี้

(๑) ถ้าเช่ามีกำหนดไม่เกิน ๓ ปี ต้องทำหลักฐานเป็นหนังสือ ลงลายมือชื่อฝ่ายที่ต้องรับผิดชอบ จึงจะฟ้องร้องกันได้ แต่ไม่ต้องจดทะเบียนหรือถ้าจะจดทะเบียนก็ได้ เฉพาะฝ่ายที่ลงชื่อเท่านั้นที่จะถูกฟ้องร้องได้ ถ้าฝ่ายไหนไม่ได้ลงชื่อ อีกฝ่ายก็ฟ้องบังคับตามสัญญาเช่าไม่ได้ ถ้าลงชื่อทั้ง ๒ ฝ่าย ฝ่ายไหนผิดสัญญา ก็ถูกอีก

ฝ่ายหนึ่งฟ้องได้

(๒) ถ้าเช่ามีกำหนดเกินกว่า ๓ ปี ต้องทำเป็นหนังสือ และไปจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ ถ้าทำแต่หนังสือแต่ไม่ไปจดทะเบียน ก็ฟ้องร้องให้บังคับกันได้เพียง ๓ ปี

ถาม การเช่าสังหาริมทรัพย์มีข้อยกเว้นไม่ต้องทำเป็นหนังสือกรณีใดบ้าง

ตอบ มี ๒ กรณีคือ

๑. กรณีที่เป็นสัญญาเช่าต่างตอบแทนยิ่งกว่าสัญญาเช่าธรรมดา

หมายถึงกรณีที่การตกลงเช่าโดยมีเงื่อนไขให้ผู้เช่าจะต้องลงทุนลงแรงทำการอย่างไรให้แก่ผู้ให้เช่า เพื่อเป็นการตอบแทนที่ตนได้เช่าทรัพย์สินนั้น กรณีเช่นนี้ถ้าหากผู้เช่าได้กระทำการที่เป็น การตอบแทนแก่ผู้ให้เช่าไปแล้ว ถึงแม้ไม่ได้ทำสัญญาเช่าเป็นหนังสือ ก็ฟ้องให้บังคับตามข้อตกลงได้โดยนำพยานบุคคลมาสืบ และสัญญาเช่าประเภทนี้แม้ผู้เช่าตายก็เป็นสิทธิที่เป็นมรดกตกทอดไปยังทายาท

ตัวอย่าง นาย ก. ตกลงให้นาย ข. เช่าที่ดินมีกำหนด ๑๕ ปี โดยมีเงื่อนไขว่า นาย ข. ต้องปลูกตึก หรือปลูกต้นไม้ผล ลงในที่ดิน เต็มพื้นที่ด้วยทุนทรัพย์ของนาย ข. เอง และยกกรรมสิทธิ์ในตึกหรือต้นไม้ผลนั้นให้นาย ก. ข้อตกลงนี้แม้ไม่ได้ทำเป็นหนังสือ ถ้านาย ข. ได้ทำการปลูกสร้างตามข้อตกลงแล้ว ก็มีผลใช้ได้ ถ้านาย ข. เค้าอยู่ยังไม่ครบ ๑๐ ปี นาย ก. จะอ้างว่าไม่มีหลักฐานเป็นหนังสือ ขอให้ขับไล่ นาย ข. ไม่ได้ และถ้านาย ข. ตายก่อนครบ ๑๐ ปี ทายาทของ

นาย ข. ก็ได้สิทธิตามสัญญานี้ ถ้านาย ข. ผิดนัดไม่ชำระค่าเช่าที่ดิน นาย ก. ก็ไม่มีสิทธิเลิกสัญญาและฟ้องขับไล่ ได้แต่มีสิทธิฟ้องเรียกค่าเช่าที่ค้าง เว้นแต่ตกลงกันไว้ด้วยว่าถ้าค้างชำระค่าเช่าให้มีสิทธิบอกเลิกสัญญาเช่าได้ แต่ถ้านาย ข. ยังไม่ได้สร้างตึกหรือปลูกต้นไม้ ตามข้อตกลงก็ใช้บังคับไม่ได้ (ฎีกาที่ ๑๗๒/๒๔๘๘, ๘๐๑/๒๔๘๒, ๗๙๖/๒๔๘๕, ๑๔๖๐/๒๔๘๕, ๘๐๔/๒๔๘๘)

๒. กรณีการเช่านา

ถาม ผู้เช่าเสียเงินช่วยค่าก่อสร้าง หรือเงินกินเปล่า (แป๊ะเจี๊ยะ) โดยการเช่าไม่มีหลักฐานเป็นหนังสือ จะบังคับตามสัญญาเช่าได้หรือไม่

ตอบ ๑. กรณีออกเงินช่วยค่าก่อสร้าง ถ้าหากตกลงออกเงินช่วยค่าก่อสร้างในขณะที่ผู้ให้เช่ายังไม่ได้ปลูกสร้างอาคารที่จะให้เช่า ก็ถือว่าเป็นสัญญาเช่าต่างตอบแทนยิ่งกว่าสัญญาเช่าธรรมดา ตามข้อ ๔.๑ ถึงแม้จะไม่มีหลักฐานการเช่าเป็นหนังสือ ก็บังคับตามข้อตกลงการเช่านั้นได้ (ฎีกาที่ ๑๒๕๒/๒๕๐๖)

๒. กรณีออกเงินกินเปล่า หรือค่าแป๊ะเจี๊ยะ ถือว่าเป็นสัญญาเช่าธรรมดา ไม่ใช่สัญญาเช่าต่างตอบแทนยิ่งกว่าสัญญาเช่าธรรมดา และในกรณีที่ผู้ให้เช่าได้สร้างตึกที่จะให้เช่าไว้แล้ว ถึงแม้จะทำสัญญาระบุว่าผู้เช่าออกเงินช่วยค่าก่อสร้าง ในเมื่อผู้ให้เช่ามีตึกพร้อมอยู่แล้ว ไม่จำเป็นต้องก่อสร้างขึ้นแต่อย่างใด เงินที่ผู้เช่าออกไปนั้น จึงไม่ใช่เงินค่าก่อสร้าง คงเป็นเงินกินเปล่าหรือค่าแป๊ะเจี๊ยะธรรมดา จึงเป็นสัญญาเช่าธรรมดา ไม่ใช่สัญญาเช่าต่างตอบแทนฯ

จึงต้องทำตามแบบเรื่องการเช่าอสังหาริมทรัพย์ คือถ้าไม่มีหลักฐานเป็นหนังสือก็บังคับกันตามสัญญาเช่าไม่ได้ ถ้ามีแต่หลักฐานเป็นหนังสือแต่ไม่ได้จดทะเบียนก็บังคับกันได้เพียง ๓ ปี (ฎีกาที่ ๑๒๕๒/๒๕๐๖, ๑๑๗๕/๒๕๐๒)

ถาม คู่สัญญาจะทำสัญญาเช่าทรัพย์สินกันนานที่สุดได้กี่ปี

ตอบ ๑. กรณีเช่าอสังหาริมทรัพย์ กฎหมายไม่ได้จำกัดระยะเวลาการเช่าไว้ คู่สัญญาจะตกลงทำสัญญาเช่ากันนานกี่สิบปีก็ใช้บังคับกันได้ หรือจะกำหนดเช่าตลอดชีวิตผู้เช่า หรือตลอดชีวิตผู้ให้เช่าก็ได้

๒. กรณีเช่าอสังหาริมทรัพย์ กฎหมายจำกัดห้ามตกลงเช่ากันเกินกว่า ๓๐ ปี ถ้าบังเอิญเจ้าหน้าที่เผลอจดทะเบียนให้เช่ามีกำหนดเวลาเกินกว่า ๓๐ ปี กฎหมายก็ให้ลดลงมาเหลือ ๓๐ ปี คือบังคับกันได้เพียง ๓๐ ปี เว้นแต่จะตกลงเช่ากันตลอดชีวิตผู้เช่า หรือตลอดชีวิตผู้ให้เช่าก็ใช้บังคับกันได้ (มาตรา ๕๔๐, ๕๔๑)

แต่การเช่าทรัพย์สินนั้นถือว่าเป็นสิทธิเฉพาะตัวผู้เช่า แม้จะทำสัญญาหรือจดทะเบียนเช่ากันนานเพียงใด เมื่อผู้เช่าตาย สัญญาเช่าก็ระงับไป ไม่ตกทอดไปถึงทายาท ถึงแม้จะจดทะเบียนเช่าตลอดชีวิตผู้ให้เช่า ถ้าผู้เช่าตายก่อน สัญญาเช่าก็ระงับ (ฎีกาที่ ๑๔๗๑/๒๔๙๔, ๕๔๐/๒๕๑๗)

ถาม การจดทะเบียนเช่าอสังหาริมทรัพย์ ต้องไปจดทะเบียน

ตอบ ๑. ถ้าเช่าที่ดินมีโฉนด หรือเช่าที่ดินและบ้านซึ่งอยู่บนที่ดินมีโฉนด ไปจดทะเบียนที่สำนักงานที่ดินจังหวัด หรือสำนักงาน

ที่ดินสาขาแห่งท้องที่ซึ่งที่ดินนั้นตั้งอยู่

๒. ถ้าเช่าที่ดินไม่มีโฉนด หรือเช่าเฉพาะบ้านซึ่งตั้งอยู่บนที่ดินมีโฉนดหรือไม่มีโฉนด ก็ไปจด ณ สำนักงานที่ดินอำเภอซึ่งปกติก็อยู่ ณ ที่ว่าการอำเภอแห่งท้องที่ซึ่งที่ดินนั้นตั้งอยู่

ถาม นาย ก. ตกลงให้นาย ข. เช่าบ้านและที่ดินมีกำหนด ๓ ปี แต่ไม่ได้ทำหลักฐานเป็นหนังสือ นาย ข. ก็ชำระค่าเช่ามาตลอดได้ ๖ เดือน นาย ก. จะไม่ให้นาย ข. เช่าอยู่ต่อไปได้หรือไม่ ถ้า นาย ข. ไม่ชำระค่าเช่า นาย ก. จะเรียกค่าเช่าได้หรือไม่

ตอบ ๑. เป็นการเช่าอสังหาริมทรัพย์โดยไม่มีหลักฐานเป็นหนังสือ แม้ นาย ข. จะชำระค่าเช่ามาตลอด เมื่อ นาย ก. ไม่ต้องการให้เช่าต่อไป นาย ข. ก็ไม่มีสิทธิอ้างว่าตนมีสิทธิตามสัญญาเช่า นาย ก. มีสิทธิฟ้องขับไล่ได้ทันทีโดยไม่ต้องบอกกล่าวให้ออกก่อนก็ฟ้องได้ (ฎีกาที่ ๑๔๑๐/๒๕๐๘, ๕๔๐/๒๕๑๗)

๒. ถ้านาย ข. ไม่ชำระค่าเช่า นาย ก. ก็ไม่มีสิทธิฟ้องเรียกค่าเช่า แต่ถ้าหาก นาย ก. ได้บอกกล่าวให้นาย ข. ออกจากที่เช่าแล้ว นาย ข. ยังไม่ยอมออก ก็ถือว่าเป็นการอยู่โดยละเมิด นาย ก. มีสิทธิฟ้องเรียกค่าเสียหายได้ตั้งแต่หนังสือบอกกล่าวไปถึงนาย ข. ส่วนจำนวนค่าเสียหายปกติก็คิดเท่ากับจำนวนที่จะได้ค่าเช่า (ฎีกาที่ ๒๘๐/๒๕๓๐, ๔๓๕/๒๕๓๐)

ถาม นาย ก. ตกลงให้นาย ข. เช่าบ้านมีกำหนด ๓ ปี แต่ไม่ได้ทำสัญญาเช่าเป็นหนังสือ นาย ก. ออกใบเสร็จรับเงินระบุว่า เป็นค่าเช่าบ้านให้นาย ข. ทุกเดือน เช่ามาได้ ๖ เดือน นาย ก. ขายบ้านให้ นาย ค. นาย ค. ฟ้องขับไล่ นาย ข. ได้หรือไม่ และถ้านาย ข.

ไม่ชำระค่าเช่า นาย ค. ฟ้องเรียกค่าเช่าได้หรือไม่

ตอบ ๑. ใบเสร็จรับเงินที่ระบุเป็นค่าเช่าบ้านและมีลายเซ็น นาย ก. นั้น ถือว่าเป็นหลักฐานการเช่าของฝ่าย นาย ข. ผู้เช่าที่จะอ้าง ได้ว่าการเช่านี้มีหลักฐานเป็นหนังสือ แต่ถือว่าเป็นการเช่าซึ่งไม่มี กำหนดระยะเวลาการเช่า นาย ค. ผู้รับโอนบ้านต้องรับโอนมาทั้ง สิทธิและหน้าที่การเช่าด้วย แต่ นาย ค. มีสิทธิบอกเลิกการเช่าได้ โดยต้องบอกกล่าวล่วงหน้าอย่างน้อย ๑ เดือน นับตั้งแต่วันถึงกำหนด ชำระค่าเช่า ถ้าหากบอกกล่าวให้เวลาครบตามกฎหมายแล้วจึงจะมี สิทธิฟ้องขับไล่ได้ (ฎีกาที่ ๑๒๙๗/๒๕๒๔) (มาตรา ๕๖๖, ๕๖๗)

๒. ใบเสร็จรับเงินที่ฝ่ายผู้ให้เช่าออกและเซ็นชื่อนั้น ไม่มี ลายเซ็นของนาย ข. ผู้เช่าจึงไม่ถือว่าเป็นหลักฐานการเช่าสำหรับ นาย ค. ฝ่ายผู้ให้เช่าจะอ้างได้ นาย ค. จึงไม่มีสิทธิฟ้องเรียกค่าเช่า จากนาย ข. แต่ถ้าบอกกล่าวเลิกสัญญาโดยถูกต้องแล้ว การที่ นาย ข. ยังอยู่ต่อไปก็เป็นการอยู่โดยละเมิด นาย ค. มีสิทธิฟ้องเรียก ค่าเสียหายได้ (ฎีกาที่ ๘๖๙/๒๕๑๐)

ถาม นาย ก. ทำสัญญาเป็นหนังสือให้นาย ข. เช่าบ้านมี กำหนด ๑๐ ปี แต่ไม่ได้ไปจดทะเบียนการเช่า นาย ก. และ นาย ข. จะมีสิทธิอย่างไรบ้าง

ตอบ ๑. สัญญานั้นมีผลบังคับกันได้เพียง ๓ ปี ทั้งสองฝ่าย ต่างไม่มีสิทธิที่จะฟ้องขอให้อีกฝ่ายหนึ่งไปจดทะเบียนเป็น ๑๐ ปี ตามสัญญานั้น (ฎีกาที่ ๓๗๑๔/๒๕๒๔)

แต่ถ้าหากนาย ข. ได้ออกเงินช่วยค่าก่อสร้างบ้านนั้นให้นาย ก. ก็ถือว่าเป็นสัญญาต่างตอบแทนยิ่งกว่าสัญญาเช่าธรรมดา

นาย ข. มีสิทธิฟ้องบังคับให้นาย ก. ไปจดทะเบียนการเช่า ๑๐ ปี ตามสัญญาได้ (ฎีกาที่ ๒๐๑๖/๒๕๑๔)

๒. เมื่ออยู่ครบ ๓ ปีแล้ว ถือว่าครบตามสัญญาเช่าแล้ว นาย ก. มีสิทธิฟ้องขับไล่ นาย ข. ได้

๓. ถ้าอยู่ครบ ๓ ปีแล้ว นาย ข. ยังอยู่ต่อไปและ นาย ก. ก็ไม่ว่ากล่าวตักท้วง ถือว่าเป็นการเช่าอยู่ต่อไปโดยไม่มีกำหนดเวลาเช่า แต่ข้อสัญญาต่าง ๆ ในสัญญาเดิมนั้นยังคงใช้บังคับกันได้ นาย ก. มีสิทธิฟ้องเรียกค่าเช่าตามสัญญาเดิม ข้อตกลงในสัญญาเดิมที่ยกเลิกไปเพียงข้อเดียวคือกำหนดระยะเวลาเช่า โดยถือว่าเป็นการเช่าโดยไม่มีกำหนดระยะเวลา (ฎีกาที่ ๑๓๖/๒๕๐๓)

๔. เมื่อถือว่าเป็นการเช่าโดยไม่มีกำหนดระยะเวลา นาย ก. ก็มีสิทธิบอกเลิกการเช่าได้ เมื่อบอกเลิกโดยถูกต้องแล้ว ถ้านาย ข. ยังขืนอยู่ต่อมา ถือว่าเป็นการอยู่โดยละเมิด นาย ก. มีสิทธิฟ้องเรียกค่าเสียหายและขับไล่ได้ (ฎีกาที่ ๕๕๔/๒๕๒๔)

ถาม นาย ก. ทำสัญญาเป็นหนังสือให้นาย ข. เช่าบ้านที่เดียว ๓ ฉบับ กำหนดเวลาเช่าฉบับละ ๓ ปีต่อเนื่องกัน รวมเป็น ๙ ปี แต่ไม่ได้ไปจดทะเบียนการเช่า จะมีผลอย่างไร

ตอบ ๑. มีผลบังคับได้เพียง ๓ ปี ตามสัญญาฉบับแรกเท่านั้น ส่วนสัญญาฉบับหลังเป็นการหลีกเลี่ยงกฎหมายเรื่องให้จดทะเบียนการเช่าสังหาริมทรัพย์เกินกว่า ๓ ปี สัญญาฉบับหลัง ๆ จึงไม่มีผลบังคับ ทั้ง ก. และ ข. จะอ้างสิทธิตามสัญญาฉบับหลัง ๆ ไม่ได้ (ฎีกาที่ ๗๙๖/๒๕๑๓, ๒๕๘๗/๒๕๒๑)

๒. ถ้านาย ข. เช่าอยู่ครบ ๓ ปี ตามสัญญาฉบับแรกแล้ว

ยังอยู่ต่อมาโดยนาย ก. ไม่ได้หักทวง ก็ถือว่าเป็นการเช่าอยู่โดยไม่มีกำหนดเวลา นาย ก. มีสิทธิจะบอกเลิกการเช่าได้ตามข้อ ๑๐.๓ และ ๑๐.๔

คำมั่นจะให้เช่า

ถาม นาย ก. ทำสัญญาเป็นหนังสือให้นาย ข. เช่าบ้านมีกำหนด ๓ ปี และมีข้อความระบุว่า “เมื่อจะครบสัญญาเช่า หากนาย ข. ประสงค์จะเช่าต่อ จะต้องบอกกล่าวก่อนครบสัญญาเช่าไม่น้อยกว่า ๑ เดือน ผู้ให้เช่ายินยอมให้เช่าต่อตามที่บอกกล่าว” เมื่อเช่ามาได้ ๒ ปี ๑๐ เดือน นาย ก. มีหนังสือแจ้งนาย ข. ว่าไม่ประสงค์จะให้เช่าต่อ แต่นาย ข. ก็มีหนังสือถึงนาย ก. ว่าประสงค์จะเช่าต่ออีก ๓ ปี ดังนี้เมื่อครบสัญญาเช่านั้นแล้ว นาย ก. พ้องขับไล่ นาย ข. ได้หรือไม่

ตอบ ๑. การทำหนังสือระบุข้อความดังกล่าว ไม่ว่าจะระบุอยู่ในสัญญาเช่าเดิม หรือจะมาทำหนังสือกันภายหลัง ถือว่าเป็นคำมั่นจะให้เช่า มีผลใช้บังคับกันได้ นาย ก. ไม่มีสิทธิจะบอกยกเลิกคำมั่นนั้น ถ้า นาย ข. ได้บอกกล่าวความจำนงจะเช่าต่อไปโดยบอกกล่าวตั้งแต่ก่อนครบกำหนดสัญญาเช่าเดิม ก็มีผลเป็นการตอบสนองคำมั่นของนาย ก. และเกิดเป็นสัญญาเช่าที่ใช้บังคับกันได้ต่อไปไม่เกิน ๓ ปี (ฎีกา ๖๒๖/๒๔๙๐, ๙๗๖/๒๔๙๕, ๑๙๒๕/๒๕๑๗)

๒. ถึงแม้ในคำมั่นจะมีข้อความเพียงว่า “ถ้า นาย ข. ประสงค์จะเช่าต่อก็ให้มีสิทธิขอเช่าต่อไปได้ตามที่ต้องการ” โดยไม่ได้บังคับว่าต้องบอกกล่าวก่อนครบสัญญาเช่าเดิม นาย ข. ก็ต้องบอกกล่าวขอเช่าต่อไปตั้งแต่ก่อนครบสัญญาเช่าเดิม จึงจะมีผลเป็นสัญญาเช่าต่อไป ถ้ารอจนครบสัญญาเช่าเดิมแล้วจึงบอกกล่าว ก็ถือว่าสัญญา

เช่าสิ้นสุดไปแล้ว คำบอกกล่าวขอเช่าต่อไปไม่มีผลบังคับ นาย ก.
(ฎีกาที่ ๑๐๕๑/๒๕๑๕)

บุคคลไม่มีสิทธิเอาที่ดินสาธารณะสมบัติของแผ่นดินให้เช่า
ถาม นาย ก. จ้างจองที่ดินในเขตป่าสงวนแห่งชาติ แล้วให้
นาย ข. เช่า หรือเอาที่ดินริมตลิ่งซึ่งน้ำยังท่วมถึงทุกปีให้นาย ข.
เช่า ต่อมานาย ข. ไม่ชำระค่าเช่า นาย ก. จะฟ้องขับไล่ นาย ข. ได้
หรือไม่

ตอบ นาย ก. ไม่มีสิทธิเอาที่ดินในเขตป่าสงวนแห่งชาติ
หรือที่ดินริมตลิ่งซึ่งน้ำยังท่วมถึงทุกปีไปให้คนเช่า เพราะเป็นสาธารณ-
สมบัติของแผ่นดิน แม้นาย ข. จะทำสัญญาเช่า เมื่อไม่ชำระค่าเช่า
นาย ก. ไม่มีสิทธิฟ้องขับไล่และไม่มีสิทธิฟ้องเรียกค่าเช่า

ถาม เจ้าของทรัพย์สินเอาทรัพย์สินขึ้นเดียวไปให้หลายคนเช่า
ซ้อนกัน คนไหนจะมีสิทธิได้เช่าทรัพย์สินนั้น

ตอบ ต้องแยกพิจารณาตามประเภททรัพย์สินดังนี้

๑. กรณีที่เป็นสังหาริมทรัพย์ ถือว่าผู้เช่าคนที่ได้ทรัพย์สินที่
เช่าไว้ในครอบครองก่อน เป็นผู้ที่มีสิทธิได้เช่าทรัพย์สินนั้น โดยไม่ต้อง
คำนึงว่าได้ทำสัญญาเช่าก่อนหรือหลัง ไม่ต้องคำนึงถึงว่าการเช่าได้
ทำเป็นหนังสือหรือไม่ และไม่ต้องคำนึงถึงว่าผู้เช่าได้ครอบครอง
ทรัพย์สินนั้นโดยสุจริตหรือไม่ ตัวอย่าง นาย ก. เอารถยนต์ให้นาย ข.
เช่าโดยทำหนังสือเช่าตกลงว่าอีก ๓ วันจะส่งมอบ แต่นาย ก. กลับ
เอารถยนต์นั้นไปตกลงด้วยวาจาให้นาย ค. เช่าและส่งมอบรถยนต์
ให้นาย ค. ทันที ถึงแม้นาย ค. จะรู้ว่านาย ก. ได้ทำสัญญาให้นาย ข.
เช่าไว้ก่อนแล้ว นาย ค. ก็ยังมีสิทธิได้เช่าดีกว่านาย ข. (มาตรา ๕๔๒)

แต่ถ้ายังไม่ได้ส่งมอบทรัพย์สินนั้นให้ผู้เช่ารายใดเลย กฎหมายไม่ได้บัญญัติไว้ว่าผู้เช่ารายใดจะมีสิทธิคิดว่า เข้าใจว่าน่าจะถือว่าเวลาที่ทำสัญญาเช่าก่อนหลังเป็นหลัก คือคนไหนทำสัญญาเช่าก่อนก็มีสิทธิดีกว่าคนอื่น

กรณีเป็นอสังหาริมทรัพย์ ต้องแยกพิจารณาดังนี้ (มาตรา ๕๔๓)

(๑) ถ้าการเช่าทุกรายเป็นกรณีไม่ต้องจดทะเบียนคือมีหนังสือเช่าไม่เกิน ๓ ปีทุกราย รายใดได้ครอบครองทรัพย์สินนั้นก่อนด้วยสัญญาเช่า มีสิทธิดีกว่ารายอื่น ถ้าทุกรายก็ยังไม่ได้ครอบครอง

(๒) ถ้าการเช่าทุกรายเป็นกรณีที่ต้องจดทะเบียน คือมีหนังสือเช่าเกิน ๓ ปีทุกราย รายใดจดทะเบียนก่อน ย่อมมีสิทธิดีกว่ารายอื่น

(๓) ถ้าการเช่าบางรายเป็นกรณีไม่ต้องจดทะเบียนบางรายเป็นกรณีที่ต้องจดทะเบียน รายที่ได้จดทะเบียนก่อนย่อมมีสิทธิดีกว่า เว้นแต่ถ้ารายที่ไม่ต้องจดทะเบียนได้ครอบครองทรัพย์สินที่เช่าก่อนวันรายอื่นจดทะเบียน รายที่ได้ครอบครองย่อมมีสิทธิดีกว่า

ถาม ก. ทำสัญญาให้ ข. เช่าบ้าน แต่ปรากฏว่ามี ค. อาศัยอยู่ในบ้านนั้นโดยไม่มีสิทธิจะอยู่ และ ค. ไม่ยอมออก ก. หรือ ข. จะมีสิทธิฟ้องขับไล่ ค.

ตอบ ถ้ามีผู้มาเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินที่เช่าก่อนผู้เช่าได้รับมอบทรัพย์สินที่เช่า ผู้เช่าไม่มีสิทธิฟ้อง แต่เจ้าของทรัพย์สินนั้นมีสิทธิฟ้องตามตัวอย่าง ก. มีสิทธิฟ้อง ส่วน ข. ไม่มีสิทธิฟ้องขับไล่ ค. แต่ถ้า ข. ฟ้อง ค. แล้วขอให้ศาลเรียก ก. เข้าเป็นโจทก์ร่วมก็มีสิทธิฟ้องได้

(ฎีกาที่ ๑๖๕๖/๒๔๙๓, ๑๗๑๗/๒๕๐๐, ๑๒๒๔/๒๕๑๑, ๖๗๖/๒๕๔๔)

การเช่าอาคารยืมรวมถึงการเช่าหลังคาอาคารด้วย

ถาม นาย ก. ทำสัญญาให้ นาย ข. เช่าตึกแถว ต่อมา นาย ก. ตกลงให้บริษัทนำอสังหาริมทรัพย์เช่าติดตั้งป้ายโฆษณาหน้าอสังหาริมทรัพย์หลังคาอาคารนั้น นาย ก. มีสิทธิทำได้หรือไม่

ตอบ การที่นาย ข. เช่าตึกแถวนั้นย่อมหมายถึงเช่าตึกทั้งหลังรวมทั้งหลังคาตึกด้วย นาย ก. เจ้าของตึกไม่มีสิทธิให้ผู้อื่นเช่าติดตั้งป้ายโฆษณาบนหลังคาตึกนั้น (ฎีกาที่ ๔๓๓/๒๕๔๕)

สัญญาเช่าต่างตอบแทนยิ่งกว่าสัญญาเช่าธรรมดา มีผลผูกพันเฉพาะคู่สัญญา

ตัวอย่าง นาย ก. ได้รับเงินช่วยค่าก่อสร้างจากนาย ข. สองแสนบาทและทำสัญญาให้นาย ข. มีสิทธิเช่าตึกแถวที่กำลังสร้างนั้นมีกำหนด ๒๐ ปี ค่าเช่าเดือนละ ๑๐๐ บาท แต่ไม่ได้จดทะเบียนการเช่า ดังนี้ เป็นสัญญาเช่าต่างตอบแทนยิ่งกว่าการเช่าธรรมดา ถึงแม้ไม่ได้จดทะเบียนก็มีผลผูกพันนาย ก. ต้องให้นาย ข. เช่าอยู่จนครบ ๒๐ ปี แต่ถ้าหาก นาย ก. โอนขายตึกนั้นให้นาย ค. ถึงแม้ นาย ค. จะรู้ว่า นาย ก. และนาย ข. มีสัญญาตกลงกันดังกล่าว สัญญานั้นก็มีผลใช้บังคับ นาย ค. ได้อย่างสัญญาเช่าธรรมดาคือมีผลใช้บังคับเพียง ๓ ปีแล้ว ก็ไม่มีผลบังคับนาย ค. เลย นาย ค. มีสิทธิฟ้องขับไล่ นาย ข. ได้ เว้นแต่ถ้าในขณะที่นาย ก. โอนตึกให้นาย ค. นั้น นาย ก. ได้บอกนาย ค. ว่า นาย ข. ผู้เช่าได้ออกเงินช่วยค่าก่อสร้างจึงตกลงให้นาย ข. เช่าไว้ ๒๐ ปี ขอให้ นาย ค. ยอมให้นาย ข. เช่าต่อ

ไปจนครบ ตนจึงจะยอมขาย และนาย ค. ก็ยอมตกลงตามที่นาย ก. บอก ถึงแม้จะตกลงด้วยวาจา ก็มีผลบังคับให้นาย ค. ต้องให้นาย ข. เช่าอยู่ต่อไปจนครบ ๒๐ ปี (ฎีกาที่ ๒๐๗๗/๒๕๑๔, ๑๐๐๒/๒๕๐๘, ๒๘๖/๒๕๑๔)

ถาม ผู้ให้เช่าไม่ยอมรับค่าเช่าเพราะจะเลิกให้เช่า ผู้เช่าจะ
ทำอย่างไร

ตอบ ในกรณีที่มีสัญญาเช่าต่อกัน ถ้าผู้ให้เช่าไม่มาเก็บค่า
เช่า หรือ ผู้เช่าเอาไปชำระก็ไม่ยอมรับ ถ้าหากผู้เช่าเจยเสีย อาจ
ถูกบอกเลิกสัญญาเช่าได้ ผู้เช่าควรส่งค่าเช่าทางธนาคารไปให้
ทุกเดือน ถึงแม้ผู้ให้เช่าไม่ยอมรับ และธนาคารนิติถูกส่งกลับคืนมาทุก
เดือนก็ใช้เป็นหลักฐานยืนยันได้ว่าผู้เช่าไม่ได้ผิดนัดชำระค่าเช่า
(ฎีกาที่ ๑๗๓๕/๒๕๑๗)

ถาม ผู้เช่าหรือผู้ให้เช่ามีหน้าที่ซ่อมแซมทรัพย์สินที่เช่า

ตอบ ถ้าสัญญาเช่าระบุให้ฝ่ายใดมีหน้าที่ซ่อมแซมก็เป็น
ไปตามสัญญา ถ้าไม่ได้ระบุไว้ก็ต้องเป็นไปตามกฎหมายดังนี้

๑. การซ่อมแซมเล็กน้อย ผู้เช่ามีหน้าที่ต้องซ่อมแซมเล็กน้อย
และเสียค่าใช้จ่ายเองด้วย เช่น เช่าบ้าน อิฐปูนพื้นแตกไป ๒-๓ แผ่น
หรือขอสับหน้าต่างเสียไป ๒-๓ อัน หรือเช่ารถยนต์ ยางรถรั่ว
เหล่านี้ เป็นการซ่อมแซมเล็กน้อย ผู้เช่าต้องซ่อมแซมและออกค่า
ใช้จ่ายเอง ถ้าหากไม่ซ่อมแซม ผู้ให้เช่ามีสิทธิเตือนให้ซ่อม ถ้ายัง
ละเลยไม่ซ่อม ผู้ให้เช่ามีสิทธิบอกเลิกสัญญาเช่า หรือจะทำการซ่อม
เองแล้วเรียกค่าใช้จ่ายในการซ่อมจากผู้เช่าก็ได้

๒. การซ่อมแซมใหญ่ เป็นหน้าที่ของผู้ให้เช่าต้องซ่อมแซม เช่น หลังคาบ้านพังไปทั้งแถบถือได้ว่าเป็นการซ่อมแซมใหญ่ ผู้ให้เช่ามีหน้าที่ต้องซ่อมและออกค่าใช้จ่ายเอง ถ้าหากไม่ซ่อม ผู้เช่ามีสิทธิจัดการซ่อมเองแล้วเรียกค่าซ่อมจากผู้ให้เช่า หรือจะฟ้องศาลให้บังคับผู้ให้เช่าซ่อมก็ได้ และถ้าทรัพย์สินที่เช่าเสียหายอย่างร้ายแรงถึงขนาดเป็นเหตุให้ผู้เช่าสามารถใช้ทรัพย์สินที่เช่าสมความมุ่งหมายที่เช่าเมื่อผู้เช่าเตือนให้ผู้ให้เช่าซ่อมแล้วยังไม่ซ่อม ผู้เช่าก็มีสิทธิบอกเลิกสัญญาได้ ทั้งนี้ถ้าหากทรัพย์สินที่เช่าเสียหายเพราะความผิดของผู้เช่าหรือบุคคลที่อยู่กับผู้เช่า ผู้เช่าก็ต้องรับผิดชอบซ่อมแซมให้ติดตั้งเดิม

ถาม การบอกเลิกสัญญาเช่า ถ้าผู้ถูกบอกเลิกไม่ยอมรับหนังสือบอกเลิกจะทำอย่างไร

ตอบ ควรทำเป็นจดหมายแจ้งบอกเลิกส่งทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับไปที่อยู่ของผู้ถูกบอกเลิก ถ้าหากไม่มีใครยอมรับเจ้าหน้าที่ไปรษณีย์จะส่งจดหมายคืนมา เราควรส่งไปอีกครั้งสองครั้ง และควรตรวจทะเบียนบ้านผู้ที่เราบอกเลิกด้วย ถ้ามีชื่ออยู่คนละแห่งกับที่เราส่ง ควรส่งไปตามทะเบียนบ้านด้วย เมื่อส่งไปถูกต้องแล้วไม่มีคนยอมรับ ก็ถือได้ว่าเป็นการบอกเลิกโดยชอบแล้ว ทั้งนี้อย่าลืมเก็บสำเนาหนังสือบอกเลิกไว้ด้วย (ฎีกาที่ ๔๕๔/๒๕๑๓)

ถาม ครบกำหนดสัญญาเช่าแล้ว ผู้เช่าไม่ยอมออกจากบ้านเช่า เจ้าของเอากุญแจลือคล้อคประตูบ้านเสีย จะมีความผิดหรือไม่

ตอบ แม้จะครบกำหนดสัญญาเช่าและเจ้าของต้องการบ้านเช่าคืน ถ้าหากผู้เช่าไม่ยอมส่งคืนโดยดี ผู้ให้เช่าก็จะต้องฟ้องขอให้ศาลขับไล่ ถ้าหากใช้อำนาจโดยพลการ เอากุญแจไปลือคประตูบ้าน

เสียเอง เพื่อจะป้องกันไม่ให้ผู้เช่าเข้าออกอีก หรือใช้ให้คนอื่นเข้าไปทำการใดอันเป็นการรบกวนการครอบครองของเขา ผู้ให้เช่ามีความผิดอาญาฐานบุกรุก เว้นแต่ถ้ามีข้อตกลงระบุในสัญญาว่าถ้าครบสัญญาเช่า หรือถ้าผู้เช่าไม่ชำระค่าเช่า ผู้ให้เช่ามีสิทธิเข้าครอบครองบ้านที่ให้เช่าได้ทันที ผู้ให้เช่าจึงไม่ผิดฐานบุกรุก (ฎีกาที่ ๑๙๘๐/๒๕๑๔, ๗๘๘/๒๕๑๙)

ถาม เรื่องการเช่ามีอายุความอย่างไร

ตอบ ๑. ผู้ให้เช่าฟ้องเรียกค่าเสียหายจากผู้เช่าเกี่ยวแก่สัญญาเช่า ต้องฟ้องภายใน ๖ เดือนนับแต่วันส่งคืนทรัพย์สินที่เช่า (ฎีกาที่ ๑๘๙๖/๒๔๙๓) (มาตรา ๕๖๓)

๒. ฟ้องเรียกค่าเช่าต้องฟ้องภายใน ๕ ปี (ฎีกาที่ ๓๗๕/๒๔๙๔) (มาตรา ๑๖๖)

๓. ฟ้องเรียกทรัพย์สินที่เช่าคืน อายุความ ๑๐ ปี (ฎีกาที่ ๑๒๕๑/๒๕๐๔) (มาตรา ๑๖๔)

ผู้ทำสัญญาต้องระวัง

พลประสิทธิ์ ฤทธิรักษา

ในชีวิตประจำวันของคนเรานั้น สิ่งหนึ่งที่เราทั้งหลายจะต้องเกี่ยวข้องกับอยู่ก็คือการทำสัญญา เช่น เมื่อกู้ยืมเงินเขา ไม่ว่าจะกู้จากพรรคพวกเพื่อนฝูง หรือกู้จากธนาคารก็ต้องทำสัญญากู้ยืมเงินกัน นอกจากนี้ในการทำสัญญาเรื่องอื่น เช่นเราเช่าบ้านเขาอยู่เช่าที่เขาทำกิน หรือบางครั้งบางครั้งเราอยากจะได้สิ่งของมาใช้ในบ้านเช่นเครื่องไฟฟ้าต่าง ๆ แต่ไม่มีเงินเป็นก้อน จะต้องใช้วิธีซื้อผ่อนส่งหรือเช่าซื้อจากเขา กรณีเหล่านี้ก็ต้องทำเป็นสัญญาทั้งสิ้น ดังนั้นการทำสัญญานับว่าเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของเรามากทีเดียว หากเราไม่เข้าใจเรื่องการทำสัญญาไว้บ้างเกี่ยวกับเรื่องพื้น ๆ ทั่วไปในเรื่องการทำสัญญาก็จะเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายแก่เราได้ รายการกฎหมายชาวบ้านจึงได้สนทนากันในเรื่องผู้ทำสัญญาต้องระวัง เพื่อให้ท่านได้ทราบเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติในชีวิตประจำวันของเรา

ถาม ในเรื่องการทำสัญญาต่าง ๆ นั้นมีความสำคัญแก่ผู้ที่ทำสัญญานั้นแค่ไหน เพียงใด

ตอบ เรื่องการทำสัญญาต่าง ๆ นั้น ถือว่ามีความสำคัญแก่ผู้ที่ทำสัญญาเป็นอย่างยิ่ง เพราะเหตุว่าเมื่อได้ทำสัญญาต่อกัน

แล้ว และได้ลงชื่อไปแล้ว ข้อความในสัญญานั้นมีประการโดยย่อ
ผูกมัดคู่กรณีจะอ้างว่าไม่รู้เรื่อง ไม่รับรู้ยอมไม่ได้ -

ตัวอย่างเช่น เรากู้ยืมเงินเขามา ๑๐,๐๐๐ บาท สัญญาว่า
จะให้ดอกเบี้ยร้อยละ ๑๕ ต่อปี และชำระดอกเบี้ยภายในวันที่ ๕
ของเดือน ดังนั้นเราก็ผูกพันว่าเราจะต้องชำระเงินต้นคืนให้เขาภายใน
กำหนดเวลาที่ตกลงกันไว้ และยิ่งกว่านั้นเราสัญญาว่าจะให้ดอกเบีย
แก่เขาในอัตราร้อยละ ๑๕ ต่อปีก็ผูกพันที่จะต้องชำระดอกเบี้ยไปตาม
นั้น จะอ้างว่ายอมให้ดอกเบียเพียงร้อยละ ๑๐ ต่อปี ย่อมอ้างไม่ได้
และจะต้องนำดอกเบียไปชำระให้แก่เขาภายในวันที่ ๕ ของเดือน
ทุกเดือนด้วย

ถาม ถ้าเราไม่ปฏิบัติตามสัญญาตามที่ตกลงไว้ดังกล่าว
ข้างต้นนั้น ผลจะเป็นอย่างไร

ตอบ ถ้าเราไม่ปฏิบัติตามสัญญา ผลก็คือว่าผิดสัญญา
เขาย่อมสามารถบังคับเรา

ถาม โดยทั่ว ๆ ไป การทำสัญญานั้นมีข้อแนะนำหรือ
ข้อสังเกตอะไรที่จะเป็นประโยชน์แก่ผู้ทำสัญญาซึ่งไม่ผู้จะมีความรู้
ในเรื่องกฎหมายเลย

ตอบ เรื่องการทำสัญญานี้เป็นเรื่องที่น่าจะทำความเข้าใจ
กันไว้เป็นอย่างดี เพราะเหตุว่าเราท่านทุกคนมีโอกาสที่จะต้อง
ทำสัญญากันไม่วันใดก็วันหนึ่ง เพราะเหตุว่าในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับเรา
นั้นอาจจะเป็นเรื่องซื้อขายบ้านซื้อขายที่ดิน การไปทำงานในต่างประ-
เทศ เช่นไปทำงานที่สิงคโปร์ ผู้รับจ้างกับผู้ว่าจ้าง หรือนายหน้า

หางานให้เราทำ ดังนั้นปัจจุบันนี้การทำสัญญาหรือเขียนสัญญาก็นับว่าเป็นเรื่องสำคัญ เพราะมีฉะนั้นแล้วอาจจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่เราอย่างคาดไม่ถึงก็ได้ ซึ่งก็มีข่าวให้ได้ยินได้ฟังกันเป็นประจำทีเดียว

ถาม อยากให้กล่าวถึงเรื่องการทำสัญญาอย่างง่าย ๆ เบื้องต้น

ตอบ เรื่องการทำสัญญานั้นก็ไม่ใช่ว่าเป็นเรื่องที่เลือ่บ่ากว่าแรงของเราที่จะทำหรือจะเรียนรู้กัน หากเราอ่านออกเขียนได้ก็สามารถที่จะทำนิติกรรมสัญญากันได้ทั้งนั้น โดยทั่วไปแล้วถ้าเป็นเรื่องไม่มีอะไรซับซ้อนเช่นเรื่องกู้ยืมเงินกัน เรื่องทำสัญญาจะซื้อจะขาย เรื่องทำสัญญาเช่าทรัพย์สินหรือทำสัญญานายหน้าขายที่ดิน พันธรรมาไม่มีอะไรซับซ้อน ก็ควรจะต้องศึกษาหาความรู้ไว้กันบ้าง

การทำสัญญาเบื้องต้นนั้น เราก็ควรจะต้องมีเครื่องมือ เครื่องมือ อันนี้อาจจะกล่าวถึงรายละเอียด เพราะจริง ๆ แล้ว ในทางชนบทเรานั้นบางครั้งบางคราวจะหาแม้กระดาษแผ่นหนึ่ง ปากกาแท่งหนึ่งก็หากันแทบจะไม่ได้ ก็อยากจะเน้นในชนบทในหมู่บ้านต่าง ๆ อาจจะทำสัญญาท่านก็ควรจะต้องมีเครื่องมือ เครื่องมือ ไว้บ้าง เช่น กระดาษ ปากกา ซึ่งถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่จะมาเขียนข้อความฉันทนออกไป นอกจากนี้เราคงต้องดูกันว่าเราทำสัญญาในเรื่องอะไร ยกตัวอย่างง่าย ๆ เช่น เพื่อนบ้านมากู้ยืมเงินเราเป็นเงิน ๕,๐๐๐ บาท ฉะนั้นสัญญาที่จะทำกันก็คือสัญญากู้ยืมเงินนั่นเอง

ตัวอย่างนี้ ตกลงว่าจะยืมเงินกันจำนวน ๕,๐๐๐ บาท โดยให้ดอกเบี้ยยร้อยละ ๑๕ ต่อปี หรือร้อยละ ๕ สลึงต่อเดือนนั้น

เอง โดยตกลงกันว่าเรียกร้อยดอกเบี้ยยกันตามที่กำหนดไว้ นั้น และจะชำระดอกเบี้ยกันภายในวันที่ ๕ ของเดือน ซึ่งผู้กู้ยืมเงินจะนำไปชำระให้ที่บ้านของผู้ให้กู้ยืม การกู้ยืมรายนี้มีกำหนด ๑ ปี และทั้งคู่ทั้งผู้ให้กู้และผู้กู้ยืมยังเป็นโสดอยู่ รวมทั้งอายุบรรลุนิติภาวะแล้ว ฉะนั้นปัญหาในเรื่องความสามารถว่าเขาจะมีสิทธิหรือมีอำนาจว่าจะทำสัญญาได้หรือไม่เป็นอันหมดไป

ถาม ก็นับว่าพิถีพิถันในเรื่องกู้สัญญามาก เพราะว่าจะต้องดูด้วยว่าเขาเป็นหญิงหรือชาย มีคู่สมรสหรือยัง เพราะหากมีคู่สมรสก็อาจจะต้องได้รับความยินยอมจากอีกฝ่ายหนึ่ง หรือว่าเขายังเป็นผู้เยาว์หรือไม่ เพราะถ้าเป็นผู้เยาว์แล้ว ในบางกรณีจะต้องได้รับความยินยอมจากบิดาผู้มีอำนาจให้ความยินยอม

ตอบ ถูกต้องเพราะในเรื่องอำนาจในการที่จะทำสัญญานั้น ก็เป็นเรื่องสำคัญที่เราจะต้องดูกันไว้บ้าง เพราะหากคู่สัญญาของเราเป็นผู้เยาว์คืออายุยังไม่ครบ ๒๐ ปีบริบูรณ์หรือยังไม่บรรลุนิติภาวะโดยการสมรสแล้ว การที่เขาจะทำนิติกรรมสัญญากับเรานั้น ถ้าไม่ใช่เป็นเรื่องเฉพาะตัวของเขา เขาจะต้องได้รับความยินยอมจากบิดามารดาหรือผู้ปกครองของเขาแล้วแต่กรณี หากไม่ได้รับความยินยอมแล้วการกระทำบางอย่างนั้นอาจเกิดความเสียหายแก่คู่กรณีได้

ถาม เมื่อเราดูในเรื่องความสามารถของเขาว่าเขาจะทำได้แล้ว ขั้นตอนต่อไปก็คงจะเป็นขั้นที่จะลงมือทำสัญญาใช่หรือไม่

ตอบ ใช่ เมื่อเราได้สอบถามกันจนได้ความแล้วว่าทั้งคู่มีความสามารถในการที่จะทำสัญญาแล้ว หรือเขาเป็นผู้มีสิทธิใน

ทรัพย์สิน เป็นผู้มิอิสระในการที่จะทำสัญญากับเราได้

ถาม การยืมจะต้องระบุว่าใครเป็นผู้ให้กู้ยืม ใครเป็นผู้กู้ยืมใช่ไหม

ตอบ แน่نون ถือว่าเป็นสาระสำคัญเบื้องต้นในรายละเอียดเกี่ยวกับผู้ให้กู้ยืมและผู้กู้ยืม ตอนแรกก็จะระบุผู้ให้กู้ก่อน โดยเราเขียนไว้ในสัญญาว่าสัญญานี้ทำระหว่างนาย ก. เราก็ระบุชื่อลงไปเป็น นาย ก. นาย ข. นามสกุลอะไรให้ชัดเจน อายุ ๒๕ ปี อยู่บ้านเลขที่ หมู่ที่ ถนน ตำบล อำเภอ และจะให้ตีก็ควรระบุเลขบัตรประจำตัวประชาชนไปด้วย และตอนท้ายก็บอกว่าจะในสัญญานี้ต่อไปจะเรียกว่าผู้ให้กู้ ที่ระบุไว้เช่นนี้ก็เพื่อไม่ต้องนำชื่อของผู้ให้กู้พูดซ้ำแล้วซ้ำอีก เสียเวลาเปล่า ๆ พอหมดใจความและสาระสำคัญของฝ่ายผู้ให้กู้แล้วต่อไปเราก็จะลงรายละเอียดของผู้กู้ว่าผู้กู้ชื่ออะไร นามสกุล อายุ บ้านเลขที่ หมู่ ตำบลที่อยู่เช่นเดียวกัน และก็ลงท้ายว่าซึ่งต่อไปในสัญญานี้จะเรียกว่าผู้กู้

ถาม รายละเอียดของผู้ให้กู้กับผู้กู้หรือคู่สัญญาดังที่กล่าวนี้เพียงพอแล้วใช่ไหม เพราะได้บอกรายละเอียดชัดเจนทั้งชื่อ อายุ ตำบลที่อยู่ของเขาไว้

ตอบ ตามที่กล่าวมานี้ก็เรียกว่าได้รายละเอียดของผู้สัญญาพอสมควรทีเดียว หลังจากข้อความนั้นต่อไปเราก็ควรจะระบุว่าผู้ให้กู้กับผู้กู้ได้ทำสัญญากัน โดยมีรายละเอียดหรือข้อความดังกล่าวต่อไปนี้ ข้อ ๑. ผู้ให้กู้ตกลงให้ผู้กู้ยืมเงินจำนวน ๕,๐๐๐ บาท โดยคิดดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ ๑๕ ต่อปี หรือร้อยละ ๕ สลึงต่อเดือน

ทั้งนี้ให้ผู้ชำระดอกเบี้ยแก่ผู้ให้กู้ภายในวันที่ ๕ ของเดือนทุกเดือน โดยต้องนำไปชำระให้ที่บ้านผู้ให้กู้ยืมเงินนั้น และให้ยืมเงินเป็นเวลา ๑ ปี

ต่อไปก็เป็นข้อ ๒ ซึ่งในข้อ ๒ นี้ก็จะเป็นเรื่องของผู้กู้ โดยผู้กู้จะมีรายละเอียดลงไปว่าผู้กู้ตกลงยืมเงินจากผู้ให้กู้จำนวนเงิน ๕,๐๐๐ บาท และยอมให้ดอกเบี้ยตามที่ผู้ให้กู้เรียกร้องทั้งในการชำระดอกเบี้ยนั้นจะต้องชำระตามกำหนดเวลาและสถานที่ที่ผู้ให้กู้กำหนดไว้ ทั้งนี้จะชำระต้นเงินคืนภายใน ๑ ปีนับแต่วันทำสัญญากู้ยืมเงินกันนี้

ถาม ข้อความในสัญญาที่กล่าวมานี้ก็คงจะเพียงพอแล้ว

ตอบ ข้อความในสัญญาตามที่ว่ามานี้โดยทั่วไปก็ถือว่าเพียงพอแล้ว เป็นเรื่องระดับพื้นฐานที่เราท่านทำกันอยู่แต่อย่างไรก็ดี ก็คงจะเป็นย่อหน้าต่อไปอีกว่าคู่สัญญาได้อ่านข้อความในสัญญาดังกล่าวนี้โดยตลอดและเข้าใจดีและจึงได้ลงลายมือชื่อไว้เป็นสำคัญ พร้อมทั้งยึดถือสัญญาไว้คนละฉบับ

หลังจากนั้นก็ลงชื่อผู้ให้กู้ยืมและก็ลงชื่อผู้กู้ยืม และควรจะมีพยานของแต่ละฝ่ายฝ่ายละคนด้วยก็จะเป็นการดี

ถาม ในเรื่องเกี่ยวกับการปิดอากรแสตมป์ก็นับว่าเป็นเรื่องสำคัญใช่ไหม เพราะเท่าที่เห็นนั้นสัญญาหลายอย่างต้องมีการติดอากรแสตมป์กันด้วยมิฉะนั้นแล้วก็ไม่สามารถจะนำไปใช้เป็นพยานหลักฐานไปฟ้องคดีได้เท่าที่ทราบก็อย่างเช่นสัญญาเช่า สัญญากู้ยืมเงิน สัญญาลูกจ้าง ไบมอบอำนาจเหล่านี้จะต้องมีการปิดอากรแสตมป์ด้วย

ตอบ ใช่ถ้าหากเป็นเรื่องสัญญาแล้วกฎหมายบังคับว่าต้องมีการปิดแสตมป์ไว้ด้วย ปิดแล้วยังต้องขีดฆ่าอากรแสตมป์นั้นด้วย เพื่อให้มีผลตามกฎหมายอันนี้ก็เป็นเรื่องที่ท่านทั้งหลายต้องระมัดระวังเหมือนกัน ตามปกติแล้วถ้าหากไม่นำไปฟ้องศาลก็ยังไม่มีความอะไร แต่ถ้าหากไปฟ้องที่ศาลแล้วไม่ได้มีการปิดแสตมป์ผลก็คือไม่อาจจะอ้างเป็นพยานหลักฐานในคดีแพ่งได้ในที่สุดก็จะเป็นเหตุให้แพ้คดีได้ก็ต้องระมัดระวังกันด้วย ดังนั้นสัญญาใด ๆ จะต้องปิดอากรแสตมป์หรือไม่แค่ไหนเพียงใดนั้นวิธีการง่าย ๆ ก็ไปดูจากประมวลรัษฎากรเขาจะกำหนดไว้เลย สำหรับประมวลรัษฎากรนั้นขอคุณได้จากที่ทำการของสรรพากรท้องที่ทุกแห่งที่ท่านมีภูมิลำเนาอยู่ท่านสามารถที่จะไปสอบถามได้เพื่อจะไม่ทำให้เกิดปัญหาต่อไปอย่างไรก็ดีถ้าเป็นแบบสัญญาต่าง ๆ ที่เขาทำขายกันอยู่เขาก็จะบอกไว้เลยว่า สัญญาประเภทนี้ต้องปิดอากรแสตมป์เท่าใด ในที่นี้เป็นรายละเอียดจะไม่นำมากล่าวไว้เพราะว่าในทางปฏิบัติจริง ๆ ก็ไม่น่าเป็นห่วงอะไร ท่านสามารถที่จะสอบถามและนำอากรแสตมป์ไปปิดได้ สำหรับเรื่องกั๊ยมีนั้นใครจะบอกท่านสักนิดหนึ่งว่าทุกจำนวนเงินสองพันบาทหรือเศษของสองพันบาทของยอดที่กั๊ยมีเงินกันให้ปิดอากรแสตมป์ ๑ บาท และตามกฎหมายผู้ที่จะต้องเสียอากรคือผู้ให้กั๊ย ส่วนผู้ที่ต้องขีดฆ่าแสตมป์ก็คือผู้กั๊ย

ถาม ดูเหมือนว่าเรื่องการทำสัญญานั้นจะต้องเกี่ยวข้องกับอากรแสตมป์มากทีเดียว จึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจที่ท่านผู้ที่ทำสัญญาไม่ว่าจะเป็นฝ่ายใดก็ตามควรจะระลึกถึงเรื่องการปิดอากรแสตมป์ไว้ด้วย มิฉะนั้นหากท่านนำคดีมาฟ้องศาลแล้วก็อาจจะเป็เหตุทำให้

แพ็คดีได้เนื่องจากไม่ดำเนินการตามที่กฎหมายกำหนด

ตอบ ถูกต้อง เมื่อกฎหมายบังคับไว้เช่นนั้นก็ควรปฏิบัติตามขั้นตอนของกฎหมายโดยควรมีการปิดอากรแสตมป์ให้ถูกต้องเสียตั้งแต่แรกทำสัญญา และขีดฆ่าพร้อมทั้งลงวันที่ไว้เสียแต่แรก ปัญหาที่จะไม่เกิดขึ้น อีกทั้งเป็นการกระทำที่ถูกต้องเป็นการช่วยรัฐในทางหนึ่งอีกด้วย

ที่เรากล่าวกันมานี้ก็เป็นเรื่องของสัญญาโดยทั่ว ๆ ไป แต่ก็พยายามยกตัวอย่างสัญญาที่ขี้นมาให้เป็นเรื่องประกอบทั้งนี้ เพื่อที่จะทำให้ท่านได้เข้าใจเรื่องการทำสัญญาโดยทั่ว ๆ ไปพอสมควรที่จะได้ระมัดระวังที่จะได้รักษาผลประโยชน์ของตนเองได้

ใคร่ขออย่าว่าเมื่อทำสัญญากันเสร็จเรียบร้อยแล้วคือตั้งแต่สถานที่ทำ วันที่ทำ คู่สัญญาประกอบด้วยใครบ้าง ทำสัญญาเรื่องอะไร และควรเขียนเป็นข้อ ๆ ไปข้อ ๑ ข้อ ๒ และข้อ ๓ และย่อหน้าสุดท้ายก็ระบุว่าได้อ่านข้อความในสัญญาและเข้าใจโดยตลอดแล้ว จึงลงลายมือชื่อไว้เป็นสำคัญต่อหน้าพยานหลังจากนั้นก็มิใช่คู่สัญญาทั้งคู่อาจจะเป็นผู้ให้กู้ยืมกับผู้กู้ยืม ผู้ขายกับผู้ซื้อ ผู้จ้างกับผู้รับจ้าง หลังจากนั้นก็ควรจะมีพยานของทั้งสองฝ่ายฝ่ายละคน ก็จะเป็นการดีเพื่อที่จะได้ยืนยันกันได้ และพยานนั้นก็ควรต้องเป็นผู้ที่รู้เห็นด้วย มิใช่มาขอร้องให้คนใดคนหนึ่งเป็นพยานในภายหลังโดยเล่ารายละเอียดให้ฟังแล้วลงชื่อเป็นพยาน ซึ่งจะมีปัญหาตามมาอีกมากมายทีเดียว เมื่อตรวจดูข้อความถูกต้องไม่มีอะไรตกหล่นแล้วลงชื่อเรียบร้อยก็ถือถือว่าผูกพันกันหลังจากนั้นฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะมาแก้ข้อความต่าง ๆ ในสัญญาไม่ได้จะต้องแก้พร้อมกันทั้งสอง

ฝ่ายและเซ็นชื่อกำกับไว้ด้วย มิฉะนั้นอาจจะเป็นเรื่องปลอมเอกสาร สิทธิซึ่งมีโทษจำคุกหลายปีทีเดียว ต้องระวังไว้ด้วยในเรื่องนี้

ถาม จากที่กล่าวมานี้ทำให้ได้รับความรู้หลายอย่างหลาย ประการเกี่ยวกับการทำสัญญาทั่ว ๆ ไปซึ่งอาจจะต้องนำหลักการ วิธีการดังกล่าวนี้ไปใช้ในทางปฏิบัติบ้างหากมีโอกาสที่จะต้องทำ สัญญาต่าง ๆ แต่บางครั้งก็มีปัญหา เพราะเหตุว่าในบางกรณีที่เราไปทำสัญญากับเขานั้น เขามีแบบฟอร์มของสัญญาไว้เลย อย่างเช่นกู้ยืมเงินธนาคาร เขาซื้อสิ่งของบางอย่าง หรือซื้อบ้าน ซื้อที่ดินในหมู่บ้านจัดสรร เขาก็จะมีแบบของเขาอยู่แล้วก็เท่ากับ บังคับให้เราต้องปฏิบัติตามนั้นโดยไม่มีข้อโต้แย้งได้เลย

ตอบ โดยทั่วไปก็เป็นเช่นนั้นคือในกรณีที่กล่าวถึงนั้นเป็นเรื่องของรายใหญ่ แต่ที่พูดในวันนี้เป็นเรื่องทั่ว ๆ ไปเล็ก ๆ น้อย ๆ ที่เราควรจะทำเองได้ ดังนั้นปัญหาที่กล่าวถึงนั้นเป็นเรื่องที่น่าสนใจทีเดียว คิดว่าคงจะต้องเปลี่ยนหัวข้อที่เราคงจะต้องนำมาพูดกันอีกครั้งหนึ่งว่าการพิจารณาดูสัญญาต่าง ๆ ก่อนที่เราจะลงชื่อ อย่่างไร ก็ดีก็ใครแนะนำเบื้องต้นเสียก่อนว่าถ้าหากท่านจะทำสัญญารายการ ใหญ่ ๆ เช่นกับธนาคาร กับผู้ให้เช่าซื้อ กับผู้จัดสรรที่ดินหมู่บ้าน ต่าง ๆ นั้น คิดว่าท่านน่าจะต้องศึกษาให้ดูขอแบบสัญญาต่าง ๆ ของเขานั้นมาให้ผู้ที่มีความรู้กฎหมาย พินิจพิเคราะห์อีกครึ่งหนึ่ง ก่อน อย่าด่วนใจร้อนตัดสินใจปีปปีบไปพัวพันกับสัญญาทันที ควรจะได้นำตัวอย่างสัญญาเหล่านั้นมาอ่านดูเสียก่อนเพราะในสัญญานั้นมีทั้งหลักมีทั้งข้อยกเว้น มีทั้งอะไรที่เราไม่เข้าใจ ซึ่งบางครั้ง ก็ผูกพันเรามากมายนั่นแหละ และนั่นเป็นเรื่องที่ฝ่ายที่เขาจับ-

ผิดชอบหรือผู้จัดสรรที่ดินหรือผู้ให้เช่าซื้อเขาต้องระมัดระวัง เพราะ ประสพการณ์ที่ถูกลูกค้าผิดสัญญาเขามามากมาย ๑ จึงเป็นเรื่องจำเป็นที่ เขาจะต้องทำสัญญาให้มีรายละเอียดผูกมัดลูกค้าไว้มากมายยิ่งขึ้น

ถาม เรื่องนี้เป็นเรื่องที่น่าสนใจมาก คงมีรายละเอียดเกี่ยวกับเรื่องการระมัดระวังการตรวจดูสัญญาต่าง ๆ ซึ่งปัจจุบันนี้เชื่อว่าท่านทั้งหลายคงต้องทำสัญญาต่าง ๆ ในหลายรูปแบบ นับแต่สัญญาพื้น ๆ เช่น สัญญากู้ยืมเงินเพียงเล็กน้อย สัญญาจำนอง, จำนำ, สัญญาซื้อขาย, สัญญาเช่าทรัพย์, เช่าซื้อ, จ้างแรงงาน, จ้างทำของ, ประกันชีวิต, ประกันภัย, จัดสรรที่ดิน, ซื้อขายที่ดิน อะไรต่อมิอะไร บางอย่างก็คงจะมีข้อความและรายละเอียดตามที่กล่าวไว้จึงอยากจะขอให้กล่าวถึงเรื่องการตรวจดูสัญญา การอ่านดูสัญญาหรือเทคนิคการตรวจสัญญาอย่างง่าย ๆ อีกครั้งหนึ่ง

ตอบ เรื่องการทำนิติกรรมสัญญานั้นถือว่าเป็นเรื่องที่สำคัญเป็นกรณีที่จะผูกพันท่านมากมายทีเดียวหากตัวท่านเป็นฝ่ายที่จะต้องรับผิดชอบ ฉะนั้นไม่ว่าท่านจะเป็นผู้ให้สัญญาหรือผู้รับสัญญาก็ตามท่านควรจะต้องศึกษารายละเอียดของสัญญา หากข้อสัญญาไม่ละเอียดพอก็ควรจะต้องเพิ่มเติมให้ครบ ปัญหาที่พบอยู่เสมอก็อย่างเช่นสัญญารับเหมาก่อสร้างบ้านเรือนหรืออาคาร ซึ่งมักจะมีปัญหาที่ขัดแย้งกันเสมอระหว่างผู้รับเหมากับผู้จ้าง หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือเจ้าของบ้านนั่นเอง จะมีการโต้เถียงกันเสมอว่ารายการนั้นไม่มีอยู่ในสัญญา รายการนี้มีอยู่ในสัญญาแต่ไม่ได้ทำ เป็นเหตุให้ทะเลาะเบาะแว้งกันทั้ง ๒ ฝ่าย การงานก็ไม่ราบรื่นแทนที่จะสร้างบ้านเสร็จหลังหนึ่งแล้วเป็นมิตรเป็นเพื่อนกันต่อไปที่จะช่วย

กันหรือร่วมงานกันต่อไป ก็เป็นอันว่าทะเลาะกันไป สิ่งเหล่านี้คิดว่าถ้าหากเรามีรายละเอียดชัดเจนแจ่มแล้วก็จะไม่มีปัญหาเกิดขึ้น

สำหรับท่านที่ทำสัญญาอีกหลายประเภทเช่นเป็นผู้เช่าซื้อ ผู้กู้ยืมเงินจากธนาคาร ผู้ซื้อบ้านจัดสรร ผู้จ้างเช่าซ่อมรถซ่อมเครื่องยนต์ซ่อมสีที่เป็นรายการใหญ่ ควรจะได้มีสัญญากันและศึกษารายละเอียดในสัญญาก่อน อย่าได้ผลิผลตามทำลงไป เพราะเหตุว่าสัญญาบางฉบับเช่นสัญญาเช่าซื้อนั้นบางครั้งผู้ให้เช่าซื้อมีรายละเอียดมากมายเหลือเกิน จนบางครั้งบางคราวเราอาจจะทำผิดสัญญาไปโดยไม่รู้ตัวก็ได้ เช่น กำหนดไว้ในสัญญาเช่าซื้อว่าในระหว่างที่เช่าซื้ออยู่ห้ามผู้เช่าซื้อนำทรัพย์สินที่เช่าซื้อไปไว้ที่อื่นหรือห้ามมิให้ผู้เช่าซื้อให้ผู้อื่นยืมทรัพย์สินที่เช่าซื้อนั้นไปใช้ อย่างนี้เป็นต้นซึ่งในความเป็นจริงมันคงเป็นไปได้ เช่นเราเช่าซื้อรถจักรยานยนต์ เช่าซื้อรถยนต์มา บางครั้งบางคราวเราก็อาจจะให้เพื่อนยืมไปหรือญาติพี่น้องยืมไปซู่ถ้าหากข้อสัญญาบ่งไว้เช่นนั้นเราทำไปก็เป็นอันผิดสัญญา ผลก็คือผู้ให้เช่าซื้ออาจจะบอกเลิกสัญญากับเราเมื่อไหร่ก็ได้และความเสียหายก็ตกอยู่กับเราเป็นอย่างยิ่ง

อีกประการหนึ่งที่ยากจะใคร่ยำ่าเรียนเตือนท่านทั้งหลายก็คือว่าในการทำสัญญากับผู้ใดนั้นท่านจะต้องแน่ใจว่าฝ่ายที่ท่านทำสัญญาด้วยนั้นเขามีสิทธิมีอำนาจที่จะทำสัญญากับเราเช่นเราทำสัญญาซื้อที่ดินจากเขา เราก็ควรจะต้องรู้ว่าเขามีสิทธิในที่ดินแปลงนั้นหรือไม่ เขามีอำนาจที่จะขายที่ดินให้เราหรือไม่ และถ้าหากเป็นผู้ที่มีคู่สมรสแล้วเราก็ต้องดูว่าเขาได้รับความยินยอมจากคู่สมรสหรือไม่ในกรณีทรัพย์สินที่เขาโอนขายให้เรา นั้นเป็นสินสมรส และถ้า

หากเป็นผู้เยาว์ก็คงจะต้องพิจารณาต่อไปว่าผู้เยาว์นั้นในบางกรณีไม่สามารถจะทำนิติกรรมด้วยตนเองได้ จะทำได้ก็ต้องได้รับความยินยอมจากบิดามารดาหรือผู้แทนโดยชอบธรรมของเขา และในบางกรณีบิดามารดาหรือผู้แทนโดยชอบธรรมของเขาเท่านั้นเป็นผู้ที่ทำได้ ยิ่งกว่านั้นบางครั้งบางคราวบิดามารดาผู้แทนโดยชอบธรรมก็ไม่สามารถทำได้ คนที่ทำได้คือใคร ก็ต้องไปพิจารณาจากกฎหมาย ซึ่งก็จะปรากฏว่าตัวผู้เยาว์เองทำไมตัวบิดามารดาก็ทำแทนไม่ได้ในเรื่องเช่นนี้เป็นเรื่องที่กฎหมายระบุไว้เลยว่าจะต้องขออนุญาตศาลเท่านั้นสิ่งเหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นสิ่งที่ทำให้เกิดปัญหากับเราขึ้นมาเมื่อเราทำสัญญาผูกพันกันไป ก็มีเรื่องใคร่เรียนย้ำเตือนท่านทั้งหลายไว้เพียงเท่านี้

ดำเนินธุรกิจประเภทใดดี

อัจฉรา วัชรภักษาศ

ปัจจุบันนี้เราจะเห็นได้ว่าธุรกิจและเศรษฐกิจของประเทศไทยเราอยู่ในภาวะการณ์ที่ตีตมมาก โคร ๆ ก็สนใจอยากจะทำลงทุนในประเทศไทยกันทั้งนั้น ไม่ว่าจะในรูปแบบใดก็ตาม เมืองไทยจึงกลายเป็นประเทศเนื้อหอมสำหรับชาวต่างชาติไม่ว่าจะเป็นชาวเอเชียด้วยกันหรือจากทวีปอื่น ๆ ก็ตาม คนไทยเองไม่ว่าจะเป็นรุ่นผู้ใหญ่หรือรุ่นหนุ่มสาวไฟแรง ต่างก็พยายามหาช่องทางการลงทุนทุกรูปแบบตามแต่โอกาสจะเอื้ออำนวย การตัดสินใจในการดำเนินธุรกิจนั้นก็มักจะนิยมกระทำกันในรูปแบบการจัดตั้งเป็นนิติบุคคลรูปแบบต่าง ๆ ก็แล้วแต่ว่าผู้ลงทุนจะสนใจในรูปแบบลักษณะใดซึ่งในรายละเอียดต่าง ๆ และขั้นตอนการดำเนินการตลอดจนการขอคำปรึกษาด้านกฎหมายและทางด้านธุรกิจในการลงทุนนั้นผู้ที่ให้คำแนะนำที่ดีที่สุดก็ควรจะเป็นนักกฎหมายนั่นเอง สำหรับรูปแบบการจัดตั้งเป็นนิติบุคคลประเภทต่าง ๆ ที่ท่านสนใจมีดังนี้

ถาม จะดำเนินกิจการในรูปแบบของนิติบุคคลประเภทใดดี

ตอบ การจัดตั้งธุรกิจในรูปแบบของนิติบุคคลนั้นมีข้อพิจารณา

ดังนี้

๑. จัดตั้งเป็นห้างหุ้นส่วน ซึ่งแยกเป็น

๑. ห้างหุ้นส่วนสามัญ

๒. ห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคล
และ
๓. ห้างหุ้นส่วนจำกัด
๒. จัดตั้งในรูปบริษัทจำกัด

ถาม มีข้อแตกต่างอย่างไรสำหรับการจัดตั้งเป็นห้างหุ้นส่วน

ตอบ ขอแยกอธิบายดังนี้

“สัญญาจัดตั้งห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทนั้นคือสัญญาซึ่งบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปตกลงเข้ากัน เพื่อกระทำการร่วมกันด้วยประสงค์จะแบ่งปันกำไรอันจะพึงได้แต่กิจการที่ทำนั้น” ห้างหุ้นส่วนสามัญคือห้างหุ้นส่วนประเภทซึ่งผู้เป็นหุ้นส่วนหมดทุกคนต้องรับผิดชอบร่วมกัน เพื่อหนี้ทั้งปวงของหุ้นส่วนโดยไม่จำกัด ซึ่งหมายความว่าบุคคลทุกคนที่เข้าลงทุนร่วมกันนี้จะต้องรับผิดชอบในบรรดาหนี้สินทั้งหมดของห้าง เจ้าหนี้ของห้างมีสิทธิจะฟ้องเรียกหนี้สินจากผู้เป็นหุ้นส่วนคนเดียว หรือหลายคนให้ชำระหนี้พร้อมกันก็ได้

๑. ห้างหุ้นส่วนสามัญนั้นจะจดทะเบียนหรือไม่จดทะเบียนก็ได้ หากจดทะเบียนก็จะเรียกว่าห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคล หากไม่จดทะเบียนก็คือห้างหุ้นส่วนสามัญธรรมดา ๆ นั้นเอง

๒. ห้างหุ้นส่วนจำกัด จะต้องจดทะเบียนเสมอ

ถาม ถ้าเช่นนั้นหากมีการร่วมลงทุนกัน ๒ คน เช่น นาย ก. และนาย ข. เจ้าหนี้มีสิทธิฟ้องเรียกร้องหนี้สินจากใครบ้าง

ตอบ เจ้าหนี้จะฟ้อง นาย ก. คนเดียว หรือทั้งสองคน

พร้อมกันก็ได้

ถาม หากนาย ข. ลงทุนน้อยกว่านาย ก. นาย ข. ต้องรับผิดชอบขนาดไหน จะจำกัดเฉพาะแต่เงินที่นาย ข. เามาลงทุนได้หรือไม่

ตอบ หากเป็นกรณีนี้แล้ว ผู้เป็นหุ้นส่วนทุกคนต้องรับผิดชอบร่วมกันเพื่อ หนี้ทั้งปวงของห้างหุ้นส่วน โดยไม่มีจำกัดจำนวน เช่น นาย ข. ลงทุน ๑ ล้านบาท แต่ห้างมีหนี้ ๑๐ ล้านบาท เจ้าหนี้ก็มีสิทธิฟ้องร้องหนี้ทั้ง ๑๐ ล้านบาทได้จากนาย ข. คนเดียว หรือ นาย ก. คนเดียว หรือทั้งสองคนร่วมกันก็ได้

ถาม แล้วห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคลมีอะไรที่แตกต่างจากนี้หรือไม่

ตอบ ไม่มีอะไรแตกต่างจากการเป็นห้างหุ้นส่วนสามัญ เพียงแต่มีสภาพเป็นนิติบุคคลเท่านั้น ส่วนความแตกต่างในรายละเอียดจะได้กล่าวต่อไป

ถาม ห้างหุ้นส่วนจำกัดนั้นเหมือนกันหรือไม่

ตอบ แตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัดในลักษณะของการแบ่งประเภทหุ้นส่วน กล่าวคือ ห้างหุ้นส่วนสามัญหรือห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคลนั้นมีหุ้นส่วนประเภทเดียวคือหุ้นส่วนประเภทไม่จำกัดความรับผิดชอบ แต่ห้างหุ้นส่วนจำกัดนั้นแบ่งหุ้นส่วนออกเป็น ๒ ประเภท

ถาม มีประเภทใดบ้าง

ตอบ มี ๒ ประเภทคือ

๑. ประเภทไม่จำกัดความรับผิดชอบ

๒. ประเภทจำกัดความรับผิดชอบ

ถาม สองประเภทนี้ต่างกันในแง่ใด

ตอบ ๑. ประเภทไม่จำกัดความรับผิดชอบ ประเภทนี้คล้ายกันกับในห้างหุ้นส่วนสามัญที่กล่าวมาข้างต้น กล่าวคือหุ้นส่วนประเภทนี้ต้องรับผิดชอบร่วมกันในบรรดาหนี้ของห้างหุ้นส่วน ไม่มีจำกัดจำนวน เช่นทุนของห้าง ๕ ล้านบาท มีหนี้ ๑๐ ล้านบาท หุ้นส่วนประเภทนี้ต้องรับผิดชอบต่อหนี้ ๑๐ ล้านบาท

๒. ประเภทจำกัดความรับผิดชอบ หุ้นส่วนประเภทนี้มีความรับผิดชอบจำกัดเพียงไม่เกินจำนวนเงินที่ตนลงหุ้นเท่านั้น เช่น ทุนจดทะเบียนของห้าง ๓ ล้านบาท นาย ก. เป็นผู้ถือหุ้นประเภทนี้ โดยลงเงิน ๑ ล้านบาท นาย ก. คงรับผิดชอบแต่เพียง ๑ ล้านบาท เท่าจำนวนเงินที่ลงเท่านั้น แม้หนี้ของห้างจะมีจำนวน ๑๐ ล้านบาทก็ตาม ส่วนที่เกินอีก ๙ ล้านบาทนั้น นาย ก. ก็ไม่ต้องรับผิดชอบ

ถาม ต้องมีคนกี่คนจึงจะจัดตั้งเป็นห้างหุ้นส่วนได้

ตอบ ไม่ว่าจะ เป็นห้างหุ้นส่วนประเภทใดก็ตาม จะต้อง มีบุคคลอย่างน้อย ๒ คนเข้าเป็นหุ้นส่วนกัน คนเพียงคนเดียวจัดตั้งเป็นห้างหุ้นส่วนไม่ได้

ถาม ถ้าเป็นเช่นนั้นการเป็นหุ้นส่วนประเภทจำกัดความรับผิดชอบจะดีกว่าใช่หรือไม่

ตอบ ต้องพิจารณาเรื่องสิทธิและหน้าที่ก่อนจึงจะสามารถตัดสินใจได้ว่าจะเลือกเป็นหุ้นส่วนประเภทใดดี

ถาม มีอะไรที่ทำให้เป็นแง่คิดและข้อพิจารณาได้บ้าง หาก

เลือกจะดำเนินธุรกิจเป็นห้างหุ้นส่วนจำกัด

ตอบ แม้จะคิดว่าเป็นหุ้นส่วนประเภทจำกัดดีกว่า แต่ก็คิดอย่างเสียอย่าง กล่าวคือ

๑. ผู้เป็นหุ้นส่วนประเภทจำกัดความรับผิดชอบจะเอาชื่อของตนมาระคนตั้งเป็นชื่อห้างไม่ได้ แต่หากยอมให้ใช้ชื่อของตนระคนเป็นชื่อห้างแล้ว หุ้นส่วนประเภทจำกัดความรับผิดชอบนี้จะต้องรับผิดชอบต่อบุคคลภายนอกเสมือนเป็นหุ้นส่วนประเภทไม่จำกัดความรับผิดชอบ

๒. ผู้เป็นหุ้นส่วนจำกัดความรับผิดชอบไม่มีสิทธิเป็นผู้จัดการห้าง เฉพาะแต่ผู้เป็นหุ้นส่วนที่ไม่จำกัดความรับผิดชอบเท่านั้นที่จะมีสิทธิเป็นผู้จัดการได้

ถาม หากเป็นหุ้นส่วนประเภทจำกัดความรับผิดชอบแล้ว ยังเป็นผู้จัดการห้างอีก จะเป็นอย่างไร

ตอบ ก็จะต้องรับผิดชอบร่วมกันในบรรดาหนี้ของห้างหุ้นส่วนโดยไม่จำกัดจำนวน

ถาม แม้จะเป็นหุ้นส่วนประเภทจำกัดความรับผิดชอบ

ตอบ ใช่ เพราะเป็นไปโดยผลของกฎหมาย

ถาม กรณีต้องการจัดตั้งรูปรบริษัทจำกัดจะต้องทำอย่างไรบ้าง

ตอบ การจดทะเบียนจัดตั้งบริษัทจำกัดจะต้องดำเนินการ ๒ ขั้นตอน คือ

๑. จดทะเบียนหนังสือบริคณห์สนธิ

๒. จดทะเบียนจัดตั้งบริษัทจำกัด

ถาม มีหลักเกณฑ์อย่างไรบ้างในการดำเนินการจดทะเบียนจัดตั้งบริษัท

ตอบ ขอแบ่งอธิบายเป็นดังนี้

ขั้นตอนที่ ๑ การจดทะเบียนหนังสือบริคณห์สนธิ จะต้องมีบุคคล ๗ คนเข้าชื่อกัน ซึ่งเรียกบุคคลเหล่านี้ว่าเป็น "ผู้เริ่มก่อการ" ของบริษัท เพื่อจัดทำหนังสือบริคณห์สนธิ และนำไปจดทะเบียน

ถาม ขั้นตอนนี้มีความยุ่งยากหรือไม่

ตอบ ไม่ยุ่งยากเช่นที่คิดไว้ เพราะการจดทะเบียนหนังสือบริคณห์สนธินั้นมีรายละเอียดที่ต้องการทราบเบื้องต้นคือ จำนวนหุ้น บริษัทมีวัตถุประสงค์ในการดำเนินกิจการอย่างไรบ้าง เป็นต้น

ถาม ขั้นตอนที่สอง มีหลักเกณฑ์อย่างไรบ้าง

ตอบ ในขั้นตอนการจดทะเบียนจัดตั้งบริษัทนี้ ก็ต้องจัดให้มีการเรียกประชุมตั้งบริษัท โดยในการประชุมนี้จะต้องดำเนินการออกหนังสือนัดประชุมไปยังผู้เข้าชื่อชื้อหุ้นอย่างน้อย ๗ วันก่อนวันนัดประชุม

ถาม ทำไมจึงต้องมีการนัดประชุมตั้งบริษัท

ตอบ เนื่องจากการประชุมนี้จะต้องมีการตกลงกันกำหนดกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ในการดำเนินงานของบริษัทและให้เป็นไปตามข้อบังคับของกฎหมาย

ถาม มีอะไรบ้าง

ตอบ การประชุมตั้งบริษัทก็เพื่อกิจการอาทิเช่น

๑. ทำความตกลงตั้งข้อบังคับต่าง ๆ ของบริษัท

๒. ให้สัตยาบันแก่กิจการต่าง ๆ ที่ผู้เริ่มก่อการได้ทำ

ลงไป

๓. กำหนดจำนวนหุ้น ชนิด และสภาพของหุ้นว่ามี

เป็นประการใด

๔. การเรียกเก็บเงินค่าหุ้นว่าจะเรียกเก็บทั้งจำนวนในคราวเดียว หรือจะเรียกเก็บแต่เพียงบางส่วนซึ่งหากเรียกเก็บเพียงบางส่วน กฎหมายกำหนดว่าต้องเรียกเก็บอย่างน้อยร้อยละ ๒๕ ของมูลค่าหุ้น

๕. เลือกตั้งกรรมการ ผู้ตรวจสอบบัญชีและกำหนด

สินจ้าง

ถาม ใช้ระยะเวลาานเท่าไร

ตอบ ขั้นตอนการจดทะเบียนดังกล่าว หากไม่มีปัญหาเรื่องเอกสารก็สามารถดำเนินการจดทะเบียนได้เรียบร้อยภายใน ๒ อาทิตย์

ถาม ความรับผิดชอบของผู้ถือหุ้นในบริษัทเป็นอย่างไร

ตอบ ผู้ถือหุ้นแต่ละคนรับผิดชอบไม่เกินจำนวนหุ้นที่ตนเองยังส่งเงินใช้ไม่ครบตามมูลค่าหุ้นที่ตนเองได้ซื้อไว้ เช่นหุ้น ๑๐๐ บาท จ่ายค่าหุ้นไปแล้ว ๕๐ บาท คงต้องรับผิดชอบเพียงจำนวนเงินหุ้นละ ๕๐ บาท ที่ค้างชำระอยู่เท่านั้น

ถาม หากทุนจดทะเบียนบริษัท ๑ จำนวน มีหนี้ ๕ ล้านบาท ผลจะเป็นอย่างไร

ตอบ ผู้ถือหุ้นก็คงรับผิดชอบเพียงเท่าจำนวนค่าหุ้นที่ยังส่งใช้ไม่ครบเท่านั้น หากจ่ายชำระค่าหุ้นครบจำนวนแล้วก็ไม่มีความรับผิดชอบใด ๆ

ถาม เคยได้ยินได้ฟังมาว่าการจดทะเบียนจัดตั้งเป็นบริษัทยุ่งยากมากกว่าจดทะเบียนจัดตั้งห้างหุ้นส่วนจริงหรือไม่

ตอบ อันที่จริงแล้วคนส่วนมากเข้าใจว่าการมีคน ๗ คนเข้ามาั้นยุ่งยาก ดังนั้นจึงคิดว่าการดำเนินการจัดตั้งเป็นห้างหุ้นส่วนดีกว่า เพราะเพียงแต่คน ๒ คนก็ดำเนินการเป็นห้างหุ้นส่วนได้ ซึ่งทั้งนี้ก็ขึ้นอยู่กับแต่การพิจารณาของผู้ลงทุนเป็นหลัก โดยพิจารณาจากหลักเกณฑ์ที่ได้กล่าวมาข้างต้น แต่ในทางปฏิบัติแล้วการจัดตั้งบริษัทมีข้อยุ่งยาก ก็เพียงแต่ต้องมีการดำเนินการจดทะเบียนสองขั้นตอนตามที่กล่าวมาข้างต้นเท่านั้น ซึ่งต้องใช้เวลาดำเนินการประมาณสองสัปดาห์ ในขณะที่การจดทะเบียนเป็นห้างหุ้นส่วนนั้นสามารถดำเนินการให้แล้วเสร็จได้ในวันเดียว

ถาม หลังจากมีการดำเนินการจัดตั้งเป็นนิติบุคคลไม่ว่าประเภทใดก็ตามเรียบร้อยแล้ว จะต้องมีการดำเนินการอะไรต่อไปอีกหรือไม่

ตอบ ต้องไปดำเนินการขอมีเลขและบัตรประจำตัวผู้เสียภาษีของนิติบุคคล

ถาม มีกำหนดระยะเวลาหรือไม่

ตอบ ต้องดำเนินการขอมีบัตรและเลขประจำตัวผู้เสียภาษีภายใน ๖๐ วันนับแต่วันจดทะเบียนจัดตั้งเป็นนิติบุคคล มิเช่นนั้นจะต้องถูกปรับ ๒,๐๐๐ บาท หากมีการยื่นขอเกินกว่ากำหนดระยะเวลาดังกล่าว

ถาม ต้องจดทะเบียนการค้าหรือไม่

ตอบ หากการประกอบกิจการของนิติบุคคลเข้าข่ายบัญชีอัตราภาษีการค้าตามที่กำหนดไว้ในประมวลรัษฎากร ก็ต้องยื่นจดทะเบียนการค้าต่อสรรพากรพื้นที่เขตที่นิติบุคคลมีสถานที่ตั้งอยู่

ถาม มีระยะเวลาหรือไม่

ตอบ ต้องดำเนินการจดทะเบียนการค้าภายใน ๓๐ วันนับแต่วันเริ่มประกอบกิจการ และเมื่อจดทะเบียนการค้าแล้วมีหน้าที่ต้องยื่นแบบแสดงรายการค้าภายในวันที่ ๑๕ ของทุกเดือนไม่ว่าในเดือนนั้นจะมีรายได้หรือไม่ก็ตาม

ถาม ในแง่ของภาษีอากรนิติบุคคล มีข้อควรพิจารณาอย่างไร

ตอบ นิติบุคคลมีหน้าที่ต้องยื่นภาษีเงินได้นิติบุคคลปีละ ๒ ครั้ง โดยต้องเสียภาษีในอัตรา ๓๕% คิดคำนวณจากกำไรสุทธิบริษัท

บริษัทจำกัด

กรองเกียรติ คมสัน

การเดินทางไปตามถนนท่านเคยสังเกตบ้างหรือไม่ว่าบรรดาร้านค้าที่อยู่ตามถนนนั้นเขาใช้ชื่อร้านว่าอย่างไร บางท่านอาจจะไม่ได้สังเกต ที่จริงแล้วบางร้านก็อาจจะใช้ชื่อเฉย ๆ บางร้านก็เป็นห้างหุ้นส่วนสามัญหรือห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคล บางครั้งก็ใช้ชื่อเป็นห้างหุ้นส่วนจำกัดหรือบริษัทจำกัด และที่ประกอบการค้าส่วนใหญ่ก็จะเป็นบริษัทจำกัด แต่น้อยคนที่จะทราบว่าเป็นบริษัทจำกัดนั้นตามกฎหมายมีลักษณะหรือสภาพเป็นอย่างไร

ถาม ก่อนอื่นใคร่อยากขอให้อธิบายถึงความเป็นมาของบริษัทจำกัดว่าเป็นอย่างไร คืออยากจะทำทราบว่าแนวความคิดในการจัดตั้งบริษัทจำกัดมีที่มาอย่างไร

ตอบ เรื่องนี้ต้องขออนุญาตย้อนกล่าวไปถึงอดีตคือแนวความคิดของการจัดตั้งบริษัทจำกัดเกิดขึ้นในสมัยศตวรรษที่ ๑๗ ในประเทศอังกฤษสมัยนั้นมีการส่งเรือนำสินค้าไปขายต่างประเทศมากมาย การลงทุนก็มักจะเป็นเรื่องของเจ้าของเรือกับเจ้าของสินค้าร่วมทุนกัน เมื่อขายสินค้าก็ได้กำไรมาแบ่งกัน วิธีการค้าเช่นนี้รัฐบาลอังกฤษก็นำมาใช้บ้าง และยังให้สิทธิพิเศษแก่บริษัทที่รัฐบาลอังกฤษร่วมทุนด้วยโดยให้มีฐานะเป็นนิติบุคคลและผู้ลงทุนมีความรับผิดชอบจำกัดเท่ากับเงินที่ลงทุนไปเท่านั้น บริษัทที่มีชื่อเสียง

สมัยนั้น เช่น บริษัทอีสท์อินเดีย จำกัด เป็นต้น ซึ่งใครที่เรียนประวัติศาสตร์ตอนชั้นมัธยมปลายก็คงจะเคยได้ยินชื่อ แนวความคิดนี้ในเวลาต่อ ๆ มา ก็เริ่มแพร่หลายไม่จำกัดเฉพาะเพียงแต่บริษัทที่รัฐบาลอังกฤษร่วมทุนเท่านั้น แต่ยังขยายไปถึงบริษัทที่มีเฉพาะเอกชนล้วน ๆ ร่วมลงทุน

สำหรับประเทศไทยได้มีการรับเอาแนวความคิดในการจัดตั้งบริษัทจำกัดมาใช้เมื่อประมาณ ๖๐ ปีมาแล้ว โดยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้บัญญัติไว้ในบรรพ ๓

เท่าที่กล่าวมานี้ก็เป็นสรุปสาระสำคัญของความเป็นมาของบริษัทจำกัดอย่างย่อ ๆ

ถาม ที่ได้กล่าวว่าบริษัทที่รัฐบาลอังกฤษร่วมทุนจะมีฐานะเป็นนิติบุคคลและผู้ลงทุนมีความรับผิดชอบจำกัดเท่ากับเงินที่ลงทุนไปนั้น เข้าใจว่านั่นเป็นลักษณะของบริษัทจำกัดใช่หรือไม่

ตอบ ถ้าหากจะกล่าวว่าเป็นลักษณะเด่นของบริษัทจำกัด ก็คงจะถูกต้องแล้ว ความจริงแล้วลักษณะของบริษัทจำกัดตามกฎหมายยังมีอีกมาก เช่น มีการจดทะเบียน มีการแบ่งทุนเป็นหุ้นมีมูลค่าเท่า ๆ กัน

อยากจะขอเรียนเสริมสักเล็กน้อยเกี่ยวกับลักษณะเด่นของบริษัทจำกัดที่ว่า มีอยู่ ๒ เรื่อง

เรื่องแรก คือ มีฐานะเป็นนิติบุคคลแยกต่างหากจากผู้ถือหุ้น คือ เมื่อบริษัทจำกัดได้จดทะเบียนจัดตั้งขึ้นแล้ว จะมีสิทธิหน้าที่รวมทั้งความรับผิดชอบเหมือนกับบุคคลธรรมดา เช่น สามารถที่

จะเข้าทำสัญญากับบุคคลภายนอกได้ในนามของตนเอง และถ้าหาก
ผิดสัญญาก็อาจจะถูกฟ้องได้ แต่สิทธิ หน้าที่ที่บริษัทจำกัดจะมีได้
นั้นไม่รวมถึงสิทธิและหน้าที่ซึ่งโดยสภาพจะมีได้ก็แต่เฉพาะบุคคล
ธรรมดา เช่น สิทธิในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง สิทธิในการแต่งงาน
 เป็นต้น ซึ่งสิทธิเหล่านี้จะเห็นได้ว่าเป็นสิทธิเฉพาะตัว

เรื่องที่สอง คือ ผู้ลงทุนมีความรับผิดชอบจำกัดเท่ากับ
เงินที่ลงทุน ในเรื่องบริษัทจำกัดนี้บุคคลที่ลงทุนจะเรียกว่าผู้ถือหุ้น
เพราะสิ่งที่ได้จากการนำเงินไปลงทุนคือหุ้น เมื่อเป็นผู้ถือหุ้นแล้ว
ความรับผิดชอบก็จำกัดเพียงไม่เกินจำนวนเงินที่ยังส่งใช้ไม่ครบมูลค่าของ
หุ้นที่ตนถือ อย่างเช่นหุ้นราคา ๑๐๐ บาท ผู้ถือหุ้นชำระค่าหุ้นไป
แล้ว ๗๐ บาท หากบริษัทมีหนี้ไม่ว่ากี่แสนล้านบาทผู้ถือหุ้นก็จะรับ
ผิดอีกเพียง ๓๐ บาท แต่ถ้าผู้ถือหุ้นชำระค่าหุ้นครบแล้ว ๑๐๐ บาท
ก็จะไม่ต้องรับผิดชอบอีกเลย

ถาม สมมุติว่าหุ้นของบริษัทหนึ่งได้มีการชำระค่าหุ้นครบ
แล้ว หากทำสัญญาขายของให้บริษัท ของก็ส่งมอบไปแล้ว แต่
บริษัทไม่มีเงินจึงไม่ชำระ ในกรณีอย่างนี้บริษัทจะไม่ต้องรับผิดชอบหรือ

ตอบ กรณีเป็นอย่างนี้ ความรับผิดชอบของบริษัทกับความ
รับผิดชอบของผู้ถือหุ้นต่างกัน ถ้าบริษัทเป็นหนี้บริษัทก็ต้องรับผิดชอบในหนี้
นั้น ถ้าบริษัทไม่มีเงินสต็อกอาจฟ้องบริษัทยึดเอาทรัพย์สินของ
บริษัทมาขายทอดตลาดใช้หนี้ แต่ที่กล่าวว่าผู้ถือหุ้นรับผิดชอบไม่เกิน
จำนวนเงินที่ยังส่งใช้ไม่ครบค่างหุ้นนั้นหมายความว่า หากบริษัท
ไม่มีเงิน ไม่มีทรัพย์สินแล้วจะไปเรียกให้ผู้ถือหุ้นชำระหนี้อีกไม่ได้
เพราะผู้ถือหุ้นกับบริษัทนั้นตามกฎหมายถือว่าเป็นคนละคนกัน

เรื่องความรับผิดชอบจำกัดของบริษัทนี้เป็นลักษณะพิเศษ คือถ้ากำไรแล้วไม่พูดึง ถ้าขาดทุนหรือเป็นหนี้แล้วผู้ถือหุ้นถ้าใช้เงินค่าหุ้นครบก็ไม่ต้องรับผิดชอบ ลักษณะพิเศษเช่นนี้ก็อาจจะกล่าวได้ว่าเป็นการจูงใจให้คนนิยมซื้อหุ้นในบริษัทเพราะทราบล่วงหน้าว่าหุ้นราคาเท่าใดตนก็อาจจะรับผิดชอบเท่านั้น

ถาม อยากจะเรียนถามในเรื่องการจัดตั้งบริษัทจำกัด เขามีวิธีการหรือขั้นตอนอย่างไรบ้าง

ตอบ การจัดตั้งบริษัทจำกัดนี้กระทำได้โดยการจดทะเบียนถ้าในกรุงเทพฯ ก็จดทะเบียนที่กรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์ ถ้าในต่างจังหวัดก็ทำที่สำนักงานพาณิชย์จังหวัดแล้วแต่ว่าบริษัทจำกัดจะมีสำนักงานใหญ่อยู่ที่ใด

สำหรับขั้นตอนในการจดทะเบียนก็จะเป็นดังนี้

๑). ผู้เริ่มก่อการตั้งแต่ ๗ คนขึ้นไป เข้าชื่อกันทำหนังสือบริคณห์สนธิแล้วนำไปจดทะเบียน

๒). ผู้เริ่มก่อการต้องจัดให้หุ้นของบริษัทจำกัดมีผู้เข้าชื่อจองซื้อหุ้นจนครบ

๓). ผู้เริ่มก่อการต้องนัดบรรดาผู้เข้าชื่อจองซื้อหุ้นมาประชุมกันซึ่งตามกฎหมายเรียกว่า "การประชุมตั้งบริษัท"

ในการประชุมตั้งบริษัท ก็จะมีการทำความเข้าใจในเรื่องข้อบังคับของบริษัทรับรองบรรดาสัญญาและอนุมัติค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ที่ผู้เริ่มก่อการได้ทำขึ้นหรือใช้ไป กำหนดเรื่องหุ้นบุริมสิทธิ์และเลือกตั้งกรรมการและผู้สอบบัญชีชุดแรก

๔). เมื่อที่ประชุมได้แต่งตั้งกรรมการบริษัทชุดแรกเข้าบริหารงานแล้ว ผู้เริ่มกิจการต้องมอบหมายกิจการให้กรรมการบริษัทรับไปดำเนินการต่อไป

๕). กรรมการบริษัทเรียกให้ผู้เริ่มกิจการและผู้เข้าชื่อจองซื้อหุ้นชำระค่าหุ้นอย่างน้อยร้อยละยี่สิบห้า

๖). กรรมการต้องไปขอจดทะเบียนบริษัทภายใน ๓ เดือนนับแต่วันประชุมตั้งบริษัท

ในระหว่างขั้นตอนที่หนึ่งคือการจดทะเบียนหนังสือบริคณห์สนธิ กับขั้นตอนที่หกคือการจดทะเบียนบริษัทจะมีช่วงระยะเวลา ในช่วงนี้ยังไม่ถือว่าบริษัทจำกัดได้จัดตั้งขึ้น ยังไม่มีสภาพเป็นนิติบุคคล เพราะฉะนั้นตราปดไต่ยังไม่จดทะเบียนบริษัทผู้เริ่มกิจการยังต้องรับผิดชอบร่วมกัน

ถาม อยากจะขอความกรุณาอธิบายเพิ่มเติมเกี่ยวกับผู้เริ่มกิจการ

ตอบ คำว่า ผู้เริ่มกิจการ เป็นคำที่กฎหมายใช้เรียกบุคคลที่จัดการก่อตั้งบริษัท ผู้เริ่มกิจการนี้จะเป็นใครก็ได้ที่มีความสามารถในการทำนิติกรรมได้ตามกฎหมาย เช่น เป็นคนบรรลุนิติภาวะแล้วหรือไม่เป็นคนไร้ความสามารถ หรือเสมือนไร้ความสามารถ และต้องมีจำนวนอย่างน้อย ๗ คน คือ เกิน ๗ คน ได้แต่น้อยกว่าไม่ได้

ถาม อยากจะเรียนถามเกี่ยวกับข้อบังคับของบริษัทว่า ข้อบังคับคืออะไร

ตอบ ข้อบังคับของบริษัทก็เปรียบเสมือนกติกากฎหรือสัญญาที่ใช้บังคับระหว่างผู้ถือหุ้น ในบริษัทโดยปกติจะมีผู้ถือหุ้นอยู่จำนวน

ไม่น้อย ดังนั้นก็จำเป็นจะต้องมีการตกลงกันล่วงหน้าในเรื่องต่าง ๆ เช่น กรรมการบริษัทจะมีกี่คน เลือกกันอย่างไร การประชุมผู้ถือหุ้น จะต้องทำอย่างไร หรือการลงมติจะนับคะแนนเสียงกันอย่างไรก็แล้ว แต่ผู้ถือหุ้นจะตกลงกัน หากข้อบังคับไม่ได้กล่าวถึงเรื่องใดเรื่องหนึ่งไว้ กรณีก็จะต้องไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยหุ้นส่วนบริษัท หรืออาจจะกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า ถ้าผู้ถือหุ้นต้องการให้บริษัทมีวิธีการปฏิบัติในเรื่องใดแตกต่างจากที่กฎหมายกำหนดไว้ก็ต้องระบุไว้ให้ชัดในข้อบังคับ แต่ที่จะกำหนดให้แตกต่างกันได้นั้น จะต้องไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดี เช่น จะกำหนดว่าผู้ถือหุ้นที่ถือหุ้น ๑ หุ้น ห้ามประชุมหรือห้ามออกเสียงไม่ว่ากรณีใดอย่างนี้เห็นได้ชัดว่าเป็นการตัดสิทธิผู้ถือหุ้น ย่อมขัดต่อความสงบเรียบร้อย จึงทำไม่ได้ เป็นต้น

ถาม แล้วการจัดการหรือการดำเนินงานของบริษัทมีวิธีการอย่างไร เพราะบริษัทมีผู้ถือหุ้นอยู่หลายคน

ตอบ การจัดการบริษัทอาจแบ่งได้เป็น ๒ ประการ คือ

๑. การจัดการโดยตรง คือ กรรมการบริษัทที่ผู้ถือหุ้นเลือกตั้งจะเป็นผู้รับผิดชอบในการจัดการกิจการของบริษัท ทั้งนี้ ถ้ากรรมการมีหลายคนก็อาจจะมอบอำนาจให้กรรมการคนหนึ่งเป็นผู้จัดการควบคุม ดูแลการบริหารงานหรืออาจจะตกลงกันให้กรรมการ ๒ คน ร่วมกันก็ได้ สุดแล้วแต่คณะกรรมการจะตกลงกัน

๒. การจัดการโดยทางอ้อม คือ กฎหมายจะกำหนดว่า ทุกปีบริษัทจะต้องจัดให้มีการประชุมผู้ถือหุ้นซึ่งเรียกว่า การประชุมใหญ่สามัญ ในการประชุมผู้ถือหุ้นก็สามารถซักถามถึงวิธี

การดำเนินงานของบริษัทได้ หากวิธีการนั้น ๆ ไม่เหมาะสมก็อาจจะขอให้ที่ประชุมลงมติเปลี่ยนแปลงแก้ไข โดยให้ใช้วิธีการใหม่ ๆ ได้ ซึ่งเป็นมาตรการที่ให้ผู้ถือหุ้นควบคุมการดำเนินงานของกรรมการ

ถาม เมื่อการจัดการบริษัทอยู่ในอำนาจของกรรมการหรือคณะกรรมการเช่นนี้ กฎหมายได้กำหนดหน้าที่หรือความรับผิดชอบของกรรมการไว้หรือไม่

ตอบ เมื่อกรรมการเป็นตัวจักรสำคัญในการจัดการบริษัทประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยหุ้นส่วนและบริษัทก็ได้กำหนดหน้าที่ของกรรมการไว้หลายประการด้วยสัน ที่สำคัญ ๆ เช่น

๑) กรรมการต้องจัดการบริษัทตามข้อบังคับบริษัท ข้อบังคับบริษัทนั้นเปรียบเสมือนสัญญาในระหว่างผู้ถือหุ้นด้วยกัน ดังนั้นเมื่อไม่ปฏิบัติตามสัญญาและเกิดความเสียหาย กรรมการอาจจะต้องรับผิด

๒) กรรมการต้องใช้ความเอื้อเฟื้อเพื่อสอดส่องอย่างบุคคลผู้ค้าขายผู้ประกอบด้วยความระมัดระวัง กล่าวคือ ในการจัดการบริษัท กรรมการจะต้องเอาใจใส่อย่างเช่นผู้ประกอบการค้า เอาใจใส่การค้าของตน กรรมการอ้างว่าตนไม่มีความรู้ความเข้าใจในกิจการของบริษัทได้ตีพอนั้นไม่ได้ เพราะกฎหมายไม่ได้พิจารณาถึงระดับความสามารถจากตัวกรรมการนั้นเอง แต่จะพิจารณาจากระดับความสามารถของบุคคลผู้ค้าขาย

มีคดีอยู่เรื่องหนึ่งโจทก์เป็นเจ้าของตึกและเป็นประธานกรรมการบริษัทจำเลย บริษัทจำเลยเช่าตึกอยู่ ต่อมาเมื่อสัญญา

เข้าจะครบกำหนด โจทก์ทำสัญญาเช่าตึกให้แก่บุคคลอื่นแล้วแจ้งให้ที่ประชุมกรรมการบริษัทจำเลยทราบก่อนครบสัญญาเช่าเพียง ๑ วัน ในกรณีเช่นนี้โจทก์กระทำผิดวิสัยบุคคลค้าขายผู้ประกอบด้วย ความระมัดระวัง ทำให้บริษัทและผู้ถือหุ้นเสียหาย

๓) กรรมการต้องไม่ประกอบการค้าขายอย่างใด ๆ อันมีสภาพเป็นอย่างเดียวกันและเป็นการค้าขายแข่งขันกับบริษัท ไม่ว่าจะทำเพื่อประโยชน์ของตนเอง หรือเพื่อประโยชน์ของผู้อื่นก็ตาม โดยไม่ได้รับความยินยอมจากที่ประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้น

๔) กรรมการต้องไม่เข้าไปเป็นหุ้นส่วนประเภทไม่จำกัดความรับผิดในห้างหุ้นส่วนอื่น ซึ่งประกอบกิจการอันมีสภาพอย่างเดียวกัน และเป็นการแข่งขันกับกิจการของบริษัท โดยไม่ได้รับความยินยอมจากที่ประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้น

๕) กรรมการมีหน้าที่ดูแลว่าการใช้เงินค่าหุ้นนั้นได้ใช้กันจริง

๖) จัดให้มีและเก็บรักษาบรรดาสมุดบัญชีและเอกสารที่กฎหมายกำหนดไว้ให้เรียบร้อย เช่น ตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๒๔๕ เกี่ยวกับเรื่องบัญชีก็ได้กำหนดให้ผู้ประกอบธุรกิจต้องจัดทำบัญชีเงินสด บัญชีรายวัน บัญชีแยกประเภท และบัญชีสินค้าซึ่งอยู่ในความครอบครอง เป็นต้น

๗) ดูแลการแจกเงินปันผลหรือดอกเบี้ยให้เป็นไปโดยถูกต้องตามที่กฎหมายกำหนดไว้ อย่างเช่นการจ่ายเงินปันผลนั้นก่อนจะจ่ายบริษัทต้องจัดสรรเงินไว้เป็นทุนสำรองอย่างน้อยร้อยละห้าของผลกำไรจนกว่าทุนสำรองจะมีจำนวนหนึ่งในสิบของ

ทุนบริษัท หรือการจ ยเงินปันผลต้องจ่ายจากผลกำไรเท่านั้น

๘) บังคับการให้เป็นไปโดยถูกต้องตามมติของ
ที่ประชุมใหญ่

ถาม อยา จะขอเรียนถามเกี่ยวกับเรื่องการประชุมใหญ่
ผู้ถือหุ้นว่า ที่ประชุมใหญ่จะเรียกประชุมกันเมื่อใดมีวิธีการประชุม
อย่างไร

ตอบ การประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้นบริษัทแบ่งออกเป็น ๒ ชนิด
คือ การประชุมใหญ่สามัญและการประชุมใหญ่วิสามัญ

การประชุมใหญ่สามัญ ได้แก่การประชุมใหญ่ของ
ผู้ถือหุ้นซึ่งจะต้องจัดให้มีขึ้นครั้งแรกภายในกำหนด ๖ เดือน นับแต่
วันจดทะเบียนบริษัท และการประชุมใหญ่หลังจากนั้นจะต้องจัดให้มี
ขึ้นทุกระยะ ๑๒ เดือน

กิจการซึ่งที่ประชุมใหญ่สามัญจะพิจารณา ได้แก่
รายงานผลการดำเนินงานในรอบปี รายงานการสอบบัญชี อนุมัติ
บัญชีการเงิน การจัดสรรผลกำไร การเลือกตั้งกรรมการและ
ผู้สอบบัญชี

ส่วนการประชุมใหญ่วิสามัญ ได้แก่ การประชุมใหญ่
ของผู้ถือหุ้นที่เรียกประชุมนอกเหนือจากการประชุมใหญ่สามัญ
ซึ่งอาจมีได้ในกรณีต่าง ๆ ดังนี้

(๑) เมื่อกรรมการเห็นสมควร

(๒) เมื่อบริษัทขาดทุนลงถึงกึ่งจำนวนต้นทุน กรรมการ

ต้องเรียกประชุมวิสามัญทันที เพื่อแจ้งให้ผู้ถือหุ้นทราบการที่ขาดทุนนั้น

(๓) เมื่อผู้ถือหุ้นมีจำนวนรวมกันไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าแห่งจำนวนหุ้นของบริษัท ได้เข้าชื่อกันทำหนังสือร้องขอให้เรียกประชุม

ในการประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้นโดยปกติประธานกรรมการจะเป็นประธานแห่งที่ประชุม ประธานมีอำนาจสั่งเลื่อนการประชุมใหญ่ไปเวลาอื่นโดยความยินยอมของที่ประชุมก็ได้ แต่การประชุมครั้งใหม่ เพราะเหตุที่ได้เลื่อนไปนั้นจะต้องพิจารณาเฉพาะกิจการที่ค้างการพิจารณามาจากการประชุมครั้งก่อน

ในการประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้นทุกครั้ง ผู้ถือหุ้นทุกคนมีสิทธิที่จะเข้าประชุมและออกเสียงลงมติ ผู้ถือหุ้นไม่จำเป็นต้องไปประชุมเอง อาจจะมีมอบฉันทะให้บุคคลอื่นไปร่วมประชุมแทนก็ได้ การออกเสียงลงมตินั้นมีเงื่อนไขว่า

(๑) ถ้าข้อบังคับบริษัทกำหนดว่าผู้ถือหุ้นจะลงมติได้จะต้องมีหุ้นจำนวนเท่านั้นเท่านั้นก็จะต้องเป็นไปตามนั้น ถ้าผู้ถือหุ้นมีหุ้นไม่ถึงจำนวนที่กำหนดก็อาจจะรวมหุ้นกับผู้ถือหุ้นรายอื่นเพื่อใช้สิทธิลงมติได้

(๒) จะต้องชำระค่าหุ้นที่เรียกเก็บแล้ว

(๓) ต้องไม่มีส่วนได้เสียเป็นพิเศษในข้อที่ที่ประชุมจะลงมติ เช่น ผู้ถือหุ้นเป็นเจ้าของกิจการรับเหมาก่อสร้าง ซึ่งจะทำสัญญารับเหมาก่อสร้างที่ทำการบริษัท และที่ประชุมใหญ่กำลังพิจารณาว่าควรจะทำสัญญาหรือไม่ เช่นนี้ผู้ถือหุ้นถือว่ามีส่วนได้เสียเป็นพิเศษ แต่การใช้สิทธิลงมติเลือกตนเองเป็นกรรมการนั้น ไม่ถือว่ามีส่วนได้เสียเป็นพิเศษ

(๔) ถ้าเป็นผู้ถือหุ้นชนิดออกให้แก่ผู้ถือก็จะต้องนำ
ใบหุ้นมาแสดงต่อบริษัทก่อนการประชุม

คะแนนเสียงในการลงมติในกรณีทั่ว ๆ ไป จะถือเอา
คะแนนเสียงข้างมาก ถ้าคะแนนเสียงเท่ากันให้ผู้เป็นประธานมีคะแนน
อีกหนึ่งเสียงเป็นเสียงชี้ขาด

ถาม ถ้าหากเราเป็นผู้ถือหุ้นและต้องการจะขายหุ้นจะต้อง
ทำอย่างไร

ตอบ วิธีการโอนหุ้นคงจะต้องพิจารณาถึงชนิดของใบหุ้น
ก่อน

โดยปกติใบหุ้นจะแบ่งออกเป็น ๒ ชนิดคือ ชนิดที่
ออกให้แก่ผู้ถือหุ้นและชนิดระบุชื่อผู้ถือ

ใบหุ้นชนิดที่ออกให้แก่ผู้ถือคือใบหุ้นที่ไม่ระบุชื่อผู้เป็น
เจ้าของหุ้น แต่จะมีถ้อยคำระบุว่าได้ออกให้แก่ผู้ถือ หุ้นชนิดนี้ถ้า
อยู่ในความครอบครองของบุคคลใด บุคคลนั้นก็จะเป็นเจ้าของ
ดังนั้นการโอนหุ้นชนิดนี้เพียงแต่ส่งมอบก็ใช้ได้

ใบหุ้นชนิดระบุชื่อผู้ถือคือใบหุ้นที่ระบุชื่อผู้ที่เป็น
เจ้าของหุ้นไว้ การโอนหุ้นชนิดนี้โดยหลักแล้วย่อมโอนกันได้โดยไม่ต้อง
ต้องได้รับความยินยอมของบริษัท แต่หลักดังกล่าวมีข้อยกเว้นคือ
ถ้าข้อบังคับของบริษัทกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น เช่น ต้องได้รับความ
ยินยอมของกรรมการบริษัท หรือต้องโอนให้แก่ผู้ถือหุ้นอื่น การโอน
หุ้นก็จะต้องเป็นไปตามข้อบังคับของบริษัท

การโอนหุ้นชนิดระบุชื่อผู้ถือมีหลักเกณฑ์ว่าจะต้องทำ
เป็นหนังสือ ลงลายมือชื่อผู้โอนและผู้รับโอนและมีพยานลงลายมือชื่อ

อย่างน้อยหนึ่งคนนอกจากนั้นในหนังสือโอนหุ้นยังต้องระบุหมายเลขหุ้นที่โอนนั้น หากการโอนหุ้นไม่ได้ทำตามหลักเกณฑ์ย่อมไม่สมบูรณ์ เมื่อการโอนหุ้นเป็นไปโดยถูกต้องแล้ว ผู้รับโอนก็ย่อมเข้ามาเป็นผู้ถือหุ้นในบริษัท แต่ถ้าหุ้นนั้นยังชำระค่าหุ้นไม่เต็มมูลค่า ผู้โอนยังคงต้องรับผิดชอบในจำนวนเงินที่ยังชำระไม่ครบ กรณีที่ผู้โอนจะต้องรับผิดชอบนี้ใช้ได้ เฉพาะเมื่อผู้รับโอนไม่สามารถชำระหนี้ของบริษัทที่มีอยู่ก่อนการโอนและต้องเรียกให้ผู้โอนชำระภายใน ๒ ปีนับแต่วันโอนหุ้นด้วย

เท่าที่กล่าวมานี้เป็นวิธีการโอนหุ้นธรรมดา ไม่ใช่ในตลาดหลักทรัพย์

ถาม บริษัทมีการเลิกกันหรือหมดสภาพกันบ้างหรือไม่

ตอบ การที่บริษัทจะเลิกกันได้อาจจะเป็นด้วยเหตุ ๒ ประการใหญ่ ๆ คือ เลิกโดยผลของกฎหมาย และเลิกโดยคำสั่งศาล

การเลิกกันโดยผลของกฎหมายก็แยกไปได้อีก คือ

๑. ถ้าในข้อบังคับของบริษัทกำหนดให้เลิกในกรณีใดกรณีหนึ่ง เช่น ข้อบังคับระบุว่าถ้าบริษัทขาดทุนถึง ๕ ล้านบาทให้เลิกกัน แล้วบริษัทขาดทุนไป ๕ ล้านบาท บริษัทก็ต้องเลิก

๒. ถ้าบริษัทได้ตั้งขึ้นไว้เฉพาะกำหนดกาลใด เมื่อสิ้นกำหนดกาลนั้น เช่น ตกตั้งบริษัทขึ้นค้าขายมีกำหนดเวลา ๑๐ ปี เมื่อบริษัทได้ดำเนินการครบกำหนด ๑๐ ปีเมื่อไร ก็ต้องเลิกกันเมื่อนั้น

๓. ถ้าบริษัทได้ตั้งขึ้นเฉพาะทำกิจการอย่างหนึ่งอย่างใด แต่อย่างเดียว เมื่อเสร็จการนั้น เช่นบริษัทตั้งขึ้นเพื่อส่งท่อประปาขายต่อ เมื่อได้ซื้อและขายท่อประปาไปแล้วตามวัตถุประสงค์ บริษัท

ก็เป็นอันเลิกไปเช่นเดียวกัน

๔. เมื่อมีมติพิเศษให้เลิก เช่นบริษัทค้าขายขาดทุนทุกปี และไม่มีทางได้กำไรเลยเป็นต้น แต่ถึงแม้ที่ประชุมใหญ่จะลงมติพิเศษให้เลิก บริษัทก็ยังคงพึงถือว่าตั้งอยู่ตราบเท่าเวลาที่ยจำเป็นเพื่อการชำระบัญชี

ส่วนการเลิกโดยคำสั่งศาลก็แยกไปได้อีกเช่นเดียวกันคือ

๑. การทำผิดในเรื่องยื่นรายงานประชุมตั้งบริษัท เช่นไม่ส่งรายงานการตั้งบริษัทมีข้อความเกี่ยวกับกิจการอันพึงจะกระทำในที่ประชุมตั้งบริษัท ไปยังผู้เข้าชื่อชื่อหุ้นทุกคนอย่างน้อย ๗ วัน ก่อนวันนัดประชุมตามที่มาตรา ๑๑๐๗ วรรค ๒ ได้บัญญัติไว้ หรือทำผิดในการประชุมตั้งบริษัท เช่นมีการลงมติโดยไม่เอาเสียงข้างมากของจำนวนคนและจำนวนหุ้นประกอบกันตามมาตรา ๑๑๐๕ วรรคสองเป็นต้น ถ้าศาลเห็นสมควรจะสั่งให้ยื่นรายงานการประชุมตั้งบริษัท หรือให้มีการประชุมตั้งบริษัทแทนการสั่งให้เลิกบริษัทก็ได้

๒. การที่บริษัทไม่เริ่มทำการภายในปีหนึ่งนับแต่วันจดทะเบียน หรือหยุดทำการถึง ๑ ปีเต็ม ผู้ถือหุ้นก็อาจร้องขอต่อศาลขอให้สั่งเลิกบริษัทได้ ในกรณีเช่นนี้ต้องแสดงว่ามีการทอดทิ้งงาน มิใช่ว่าเป็นเพียงแต่ประสบอุปสรรคขัดข้องจึงทำให้การงานเริ่มไม่ได้ หรือต้องหยุดชะงักลงเท่านั้น

๓. การค้าของบริษัทมีแต่ขาดทุนอย่างเดียว และไม่มีทางหวังว่าจะกลับฟื้นตัวได้นั้น เป็นข้อเท็จจริงที่จะต้องนำสืบให้ศาลเชื่อ

เช่นนั้น เพราะถึงหากบริษัทจะขาดทุน ถ้าหากยังมีทางจะได้กำไรหรือฟื้นตัวขึ้นได้ ศาลก็อาจไม่สั่งให้เลิกบริษัท

๔. จำนวนผู้ถือหุ้นต่น้อยของจนเหลือไม่ถึง ๗ คนนั้น ในเรื่องนี้ ถ้าผู้ถือหุ้นต้องการจะให้บริษัทคงอยู่ต่อไปแล้ว ก็อาจจะโอนหุ้นให้ผู้อื่นถือจนครบ ๗ คนหรือมากกว่านั้นขึ้นไปก็ได้ แต่ที่ต้องร้องขอต่อศาลให้สั่งเลิกก็อาจจะเกี่ยวกับการไม่ปรองคองกันหรือหาตัวผู้ถือหุ้นไม่ได้

ปัญหาเกี่ยวกับความรับผิดชอบทางวิชาชีพของวิศวกรและสถาปนิก

ศาสตราจารย์ไชยยศ เหมะรัชตะ

วิศวกรและสถาปนิกเป็นผู้ประกอบวิชาชีพที่มีส่วนสำคัญอย่างมากในการสร้างสรรค์สังคมไทย แต่ในขณะเดียวกันความรับผิดชอบทางวิชาชีพของผู้ประกอบอาชีพทั้งสองโดยเฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยวกับความเสียหายอันเกิดแก่ชีวิตร่างกายและทรัพย์สินของประชาชนอันเนื่องจากการก่อสร้างต่าง ๆ นั้นย่อมกระทบต่อสวัสดิภาพและความปลอดภัยต่อประชาชน ดังปรากฏเป็นข่าวตามหน้าหนังสือพิมพ์ถึงความเสียหายอันเกิดจากตึกถล่มเมื่อเร็ว ๆ นี้

ในครั้งนี้นับเป็นโอกาสอันดียิ่งที่จะมาสนทนากับอาจารย์ไชยยศ เหมะรัชตะ ถึงเรื่องความรับผิดชอบทางแพ่งและอาญาของวิศวกรและสถาปนิก

ถาม ถ้าจะมองภาพรวมอย่างกว้าง ๆ ว่าในการก่อสร้างอะไรสักอย่างหนึ่งตั้งแต่บ้านหลังเล็ก ๆ ไปจนกระทั่งถึงตึกสูง ๓๐-๔๐ ชั้น หรือแม้กระทั่งสร้างสะพานข้ามแม่น้ำเจ้าพระยา หรือทางด่วนอะไรเหล่านี้ ในแง่ของวิศวกรและสถาปนิกจะมีความสัมพันธ์

ทางกฎหมายอย่างไร และกับใครบ้าง

ตอบ ถ้าเราพิจารณาโดยยึดตัววิศวกรและสถาปนิกเป็นหลักแล้ว เราก็มักจะเห็นได้ว่าการก่อสร้างนั้น วิศวกรและสถาปนิกจะไปเกี่ยวข้องกับบุคคลเหล่านี้คือ

หนึ่ง คือตัวผู้รับเหมาก่อสร้าง ซึ่งมักจะเป็นบริษัทรับเหมาก่อสร้างอย่างที่เรารู้จักกัน ซึ่งมักจะมีการว่าจ้างสถาปนิกและวิศวกรเป็นพนักงานประจำบริษัท โดยบริษัทรับเหมาก่อสร้างอยู่ในฐานะเป็นนายจ้าง ส่วนวิศวกรและสถาปนิกก็อยู่ในฐานะเป็นลูกจ้าง ซึ่งได้รับผลตอบแทนคือเงินเดือนเป็นค่าจ้างและต้องอยู่ในการบังคับบัญชาของบริษัทผู้รับเหมาให้ออกแบบคบบดแต่งหรือควบคุมงานตามคำสั่ง

แต่ในปัจจุบันนี้มักจะมีการประกอบธุรกิจในรูปแบบของบริษัทวิศวกรที่ปรึกษา หรือสถาปนิกเป็นนอกเทศ ทั้งนี้โดยวิศวกรและสถาปนิกจะเข้ามามีความเกี่ยวข้องกับบริษัทผู้รับเหมาก่อสร้าง โดยเป็นผู้ทำการตรวจตราและควบคุมงานก่อสร้างให้เป็นไปตามแบบรูป (ข้อกำหนดคุณลักษณะเฉพาะและเงื่อนไขต่าง ๆ ที่ระบุไว้ในสัญญาจ้างก่อสร้าง ทำการตรวจตราวัสดุที่ใช้ก่อสร้าง เช่น เหล็ก คอนกรีต ฯลฯ ว่าเป็นไปตามข้อกำหนดแห่งสัญญาหรือไม่ และประสานงานกับผู้รับเหมาก่อสร้างด้วย)

สอง ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเจ้าของโครงการ สามารถพิจารณาได้เป็น ๒ ประการคือ ประการแรก ความสัมพันธ์ตามสัญญาจ้างทำของ โดยเจ้าของโครงการมุ่งที่จะว่าจ้างให้วิศวกร

และสถาปนิกเข้ามาปฏิบัติงานโดยใช้ความรู้ความสามารถและประสบการณ์ทางเทคนิคของตนเพื่อให้งานที่มอบหมายสำเร็จลุล่วงไป ทั้งนี้ โดยวิศวกรและสถาปนิกมีอิสระเต็มที่ในการใช้ความรู้ความสามารถ ไม่ต้องอยู่ภายใต้บังคับบัญชาของเจ้าของโครงการเหมือนอย่างสัญญาจ้างแรงงาน ประการที่สอง ความสัมพันธ์ในฐานะเป็นตัวการตัวแทนตามกฎหมายในบางกรณี เมื่อพิจารณาลักษณะถึงงานที่มอบหมาย ให้วิศวกรและสถาปนิกดำเนินการแล้วยังต้องมีหน้าที่ตรวจรับงานและรวมถึงต้องตรวจสอบความครบถ้วนของงานก่อสร้างภายหลังจากที่ผู้รับเหมาได้ทำงานแล้วเสร็จ จึงมีลักษณะเป็นเรื่องของการเป็นตัวแทนของเจ้าของโครงการอีกด้วย ฉะนั้น เจ้าของโครงการจึงอยู่ในฐานะตัวการ และวิศวกรหรือสถาปนิกจึงเป็นตัวแทน ซึ่งตามกฎหมายถือว่าการกระทำของตัวแทนย่อมเป็นการกระทำของตัวการ และ

สาม คือ บุคคลที่สามซึ่งได้รับความเสียหายจากการทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อของสถาปนิกและวิศวกรซึ่งออกแบบหรือคุมงานบกพร่อง ยังผลให้เกิดความเสียหาย

ถาม อาจารย์พอจะบอกได้ไหมว่า มีกฎหมายอะไรบ้างที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบทางอาญาและแพ่งของสถาปนิกและวิศวกร

ตอบ ในเรื่องกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบทางอาญาและแพ่งของสถาปนิกและวิศวกร สามารถแบ่งได้เป็น ๓ ประการด้วยกันคือ

หนึ่ง กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบทางจรรยาบรรณ และมรรยาทในการประกอบวิชาชีพของวิศวกรและสถาปนิก

เช่นพระราชบัญญัติวิชาชีพวิศวกรรม พ.ศ. ๒๕๐๕ พระราชบัญญัติวิชาชีพสถาปัตยกรรม พ.ศ. ๒๕๐๘ เป็นต้น โดยควบคุมและอนุญาตบุคคลใดบ้างที่จะเข้ามาประกอบวิชาชีพทั้งสองนี้ได้ ทั้งยังกำหนดมรรยาทแห่งวิชาชีพไว้ด้วย เช่น ไม่แย่งงานจากผู้ประกอบวิชาชีพเดียวกัน ไม่ใช้ตำแหน่งหน้าที่หรืออิทธิพล หรือให้ประโยชน์แก่บุคคลใดเพื่อให้ตนเองหรือผู้อื่นได้รับงานไม่โฆษณาหรือยอมให้ผู้อื่นโฆษณาด้วยประการใด ๆ ซึ่งการประกอบวิชาชีพวิศวกรรมหรือสถาปัตยกรรมควบคุม เว้นแต่การแสดงชื่อคุณวุฒิ ตำแหน่งที่อยู่หรือสำนักงานของผู้นั้น เป็นต้น ในการนี้ได้กำหนดบทลงโทษสำหรับการฝ่าฝืนไว้ด้วย

๖)สอง กฎหมายที่กำหนดความรับผิดทางอาญาในวิชาชีพวิศวกรรมและสถาปนิก โดยกฎหมายดังกล่าวอาจกำหนดให้บุคคลที่ประกอบวิชาชีพดังกล่าวต้องรับผิดเช่นเดียวกับบุคคลธรรมดาทั่วไปอยู่แล้ว ในประมวลกฎหมายอาญา เช่น ความผิดฐานบุกรุกตามมาตรา ๓๐๒, ๓๖๓ ความผิดฐานทำให้ทางระบายน้ำขัดข้อง มาตรา ๓๗๕ ความผิดฐานกีดขวางทางสาธารณะ มาตรา ๓๘๕ ถึงมาตรา ๓๘๖ เป็นต้น ส่วนกฎหมายที่กำหนดความรับผิดทางอาญาเฉพาะบุคคลที่ประกอบวิชาชีพวิศวกรรมและสถาปนิกนั้นมีบัญญัติทั้งในประมวลกฎหมายอาญาหรือกฎหมายพิเศษอย่างอื่น เช่น ความผิดฐานทำให้น่าจะเป็นอันตรายแก่บุคคลอื่นโดยทำแกสิ่งปลูกสร้าง ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๒๒๗ หรือความผิดฐานรับรองเท็จ ตามมาตรา ๒๖๔ เป็นต้น

ถาม กฎหมายที่กำหนดความรับผิดชอบทางแพ่งในวิชาชีพ วิศวกรและสถาปนิก ซึ่งก็เป็นการกำหนดความรับผิดชอบตามสัญญาหรือความรับผิดชอบทางละเมิดก็ได้ ทั้งนี้ แล้วแต่ว่ามันจะเกิดความเสียหายในลักษณะใด

ถาม ในเรื่องกฎหมายที่กำหนดความรับผิดชอบทางอาญา สำหรับวิศวกรและสถาปนิกนั้นมีบทบัญญัติมาตราใดบ้างที่สำคัญ ซึ่งน่าที่บุคคลในวิชาชีพนี้ที่จะต้องรู้ไว้

ตอบ ในประมวลกฎหมายอาญามีบทบัญญัติที่สำคัญ ซึ่งวิศวกรและสถาปนิกที่ควรรู้จักเห็นจะได้แก่ มาตรา ๒๒๗ บัญญัติไว้ว่า “ผู้ใดเป็นผู้มีวิชาชีพในการออกแบบความควบคุมหรือทำการก่อสร้างซ่อมแซมหรือรีดออนอาคารหรือสิ่งปลูกสร้างใด ๆ ไม่ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์หรือวิธีการอันพึงกระทำการนั้น ๆ โดยประการที่น่าจะเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่บุคคลอื่นต้องระวางโทษจำคุก ไม่เกินห้าปี (หรือปรับ ไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ)” จะเห็นได้ว่า วิศวกรหรือสถาปนิกจะมีความผิดตามมาตรา ๒๒๗ ก็ต่อเมื่อเจตนาที่จะไม่ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์หรือวิธีการอันพึงปฏิบัติในทางวิชาการและเทคนิคทางวิศวกรรมหรือสถาปัตยกรรม รวมถึงการปฏิบัติแต่ไม่ครบถ้วนหรือผิดไปจากที่กระทำ ทั้งนี้ โดยการกระทำดังกล่าวเพียงแต่น่าจะเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่บุคคลอื่น ก็ทำให้เกิดความรับผิดชอบแล้วโดยไม่จำเป็นต้องเกิดความเสียหายขึ้นมาก่อน เช่น ออกแบบคำนวณรับน้ำหนักอาคารไม่เหมาะสม อาคารอาจทรุดหรือพัง ซึ่งวิศวกรต้องรับผิดชอบทั้งที่อาคารยังไม่ต้องพังลงมาจริง

ส่วนอีกมาตราหนึ่งก็ได้แก่ มาตรา ๒๖๘ ซึ่งบัญญัติไว้ว่า “ผู้ใดในการประกอบกิจการงานในวิชาแพทย์ กฎหมาย บัญชี หรือวิชาชีพอื่นใด ทำคำรับรองเป็นเอกสารอันเป็นเท็จโดยประการที่น่าจะเกิดความเสียหายแก่ผู้อื่นหรือประชาชนต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน ๒ ปี หรือปรับ ไม่เกินสี่พันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ผู้ใดโดยทุจริต ใช้หรืออ้างคำรับรองอันเกิดจากการกระทำความผิดตามวรรคแรก ต้องระวางโทษเช่นเดียวกัน” จะเห็นได้ว่า วิศวกรและสถาปนิกที่จะผิดตามมาตรานี้จะต้องได้รับ เช่น วิศวกรและสถาปนิกที่ได้รับอนุญาตให้ประกอบกิจการแล้วตามพระราชบัญญัติวิชาชีพสถาปัตยกรรมหรือวิศวกรรมแล้วเท่านั้น และก็เช่นเดียวกับมาตรา ๒๒๗ ก็คือ ผลจากการทำคำรับรองเป็นเอกสารอันเป็นเท็จนั้นอยู่ในลักษณะที่น่าจะเกิดความเสียหายแก่ผู้อื่นหรือประชาชน โดยไม่ต้องรอให้เกิดผลความเสียหายนั้นแล้วก็เป็นความผิด เป็นต้น และที่สำคัญต้องเป็นการกระทำโดยเจตนาหากเกิดขึ้นโดยการประมาทเลินเล่อก็ไม่มีความผิด เช่น สถาปนิกรับรองการก่อสร้างที่ไม่ถูกต้องตามแผนแบบว่าถูกต้องแล้ว หรือวิศวกรรับรองการคำนวณที่ผิดพลาดว่าถูกต้อง เป็นต้น

ถาม วิศวกรและสถาปนิกจะมีความรับผิดชอบตามสัญญาได้อย่างไร

ตอบ ต้องเข้าใจเสียก่อนว่า ความผูกพันรับผิดชอบ

ประการแรก ตามสัญญานั้นเป็นเรื่องของสัญญาจ้างทำของตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๕๔๗ ซึ่งมุ่งไปที่ความสำเร็จของงานอันเกิดจากการใช้ความรู้ความชำนาญ

โดยผู้ว่าจ้างไม่มีสิทธิเข้าไปบงการหรือออกคำสั่งเหมือนอย่างสัญญาจ้างแรงงาน

เมื่อสัญญาเกิดขึ้น วิศวกรและสถาปนิกมีหน้าที่ต้องชำระหนี้ตามสัญญานั้น หากไม่ปฏิบัติหรือปฏิบัติแล้วแต่มิได้ เป็นไปตามที่ตกลงไว้ในข้อสัญญา วิศวกรและสถาปนิกก็เกิดความรับผิดชอบ โดยเป็นเรื่องที่จะต้องมีการชดใช้ค่าเสียหายกัน ทั้งนี้ก็ต้องพิจารณาตามข้อกำหนดในสัญญาจ้างเป็นราย ๆ ไป รวมทั้งประเพณีแห่งวิชาชีพที่วิศวกรและสถาปนิกจะพึงปฏิบัติประกอบกัน เช่น ไม่สามารถส่งมอบอาคารที่ก่อสร้างให้พ้นตามกำหนด เพราะอาคารชำรุดเสียหายเพราะความประมาทของวิศวกรหรือสถาปนิกผู้ออกแบบหรือควบคุมการก่อสร้าง ทำให้เจ้าของอาคารไม่สามารถให้ผู้เช่าอาคารได้เข้าอยู่ได้ตามที่ตกลงในสัญญาเช่า เป็นต้น อย่างนี้ก็ต้องรับผิดชอบชดใช้ค่าเสียหายที่เกิดขึ้น

ถาม ในกรณีที่เกิดเหตุสุดวิสัย เช่น พายุ น้ำท่วม เป็นผลทำให้ไม่สามารถทำตามสัญญาได้ วิศวกรและสถาปนิกจะต้องชดใช้ค่าเสียหายหรือไม่

ตอบ เช่นในตัวอย่างที่แล้ว ถ้าหากเกิดแผ่นดินไหวทำให้อาคารที่จวนจะสร้างเสร็จแล้วพังลงมาหมด กรณีเช่นนี้ทางกฎหมายเรียกว่า "การชำระหนี้ตามข้อสัญญาตกเป็นพ้นวิสัย" ซึ่งมีผลทำให้วิศวกรหรือสถาปนิกไม่ต้องรับผิดชอบชดใช้ค่าเสียหายแต่อย่างใด

ถาม ในเรื่องความรับผิดชอบทางแพ่งในส่วนที่เรียกว่าการละเมิดนั้นเป็นอย่างไร วิศวกรและสถาปนิกจะมีความผูกพันรับผิดชอบเพียงใด

ตอบ ในเรื่องของความรับผิดของการละเมิดนั้น เป็นเรื่องของการกระทำอันไม่เหมาะสมไม่ควร หรือเป็นการกระทำอันควรได้รับการตำหนิเนื่องจากฝ่าฝืนกฎหมายหรือล่วงสิทธิของผู้อื่น ซึ่งกฎหมายถือว่าละเมิด เป็นการกระทำอันก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่น และขณะเดียวกันก็ก่อความรับผิดแก่ผู้กระทำละเมิดที่จะต้องชดใช้ค่าเสียหายที่เกิดแก่ผู้เสียหาย ทั้งนี้ ไม่ว่าจะการละเมิดจะเกิดขึ้นโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ

อย่างไรจึงจะถือว่าเป็นการละเมิดนั้น ก็จะต้องพิจารณาได้จากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๔๒๐ ซึ่งบัญญัติว่า “ผู้ใดจงใจหรือประมาทเลินเล่อทำต่อบุคคลอื่นโดยผิดกฎหมายให้เขาเสียหายแก่ชีวิตก็ดี ท่านว่าผู้นั้นทำละเมิด จำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้น” จากบทบัญญัติของกฎหมายทำให้เราเห็นว่าการที่วิศวกรและสถาปนิกจะเกิดความรับผิดของละเมิดนั้นต้องประกอบด้วย

(๑) กระทำโดยจงใจหรือกล่าวอย่างง่าย ๆ ว่า กระทำโดยเจตนา รวมทั้งกระทำโดยประมาทเลินเล่อ กล่าวคือ มิได้ใช้ความระมัดระวังตามมาตรฐานอันเป็นวิสัยที่สถาปนิกและวิศวกรที่จะกระทำกัน และตามพฤติการณ์ที่จะทำได้ด้วย

(๒) เป็นการกระทำโดย ไม่มีสิทธิที่จะทำ

(๓) มีความเสียหายเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น

(๔) ผลของความเสียหายที่เกิดขึ้นมาจากการกระทำ

ของผู้ละเมิด

ถาม จะเป็นไปได้หรือไม่ว่า วิศวกรและสถาปนิกจะมีความผิดตามสัญญาและละเมิดพร้อมกัน

ตอบ เป็นไปได้ เช่น การที่วิศวกรคำนวณรากฐานรองรับน้ำหนักของอาคารผิดพลาด ทำให้ตึกพังลงมา นอกจากจะเกิดสัญญาแล้วยังถือได้ว่าเป็นการกระทำละเมิดอีกด้วย

ถาม ถ้าสถาปนิกได้ออกแบบอาคารสำนักงาน ซึ่งมีรูปแบบเป็นกระจกอลูมิเนียม (Curtain Wall) แต่เพื่อความประหยัด จึงกำหนดให้อลูมิเนียมธรรมดาเมื่อก่อสร้างเสร็จปรากฏว่า กำแพงกระจกป้องกันพายุฝนมิได้ หน้าต่างหลุดลงมาทั้งแผง หล่นลงบนรถยนต์พังทั้งคัน แต่มิได้ถูกคน อยากทราบว่าความรับผิดชอบกฎหมายเป็นประการใด

ตอบ จะเห็นได้ว่า การที่ผู้รับเหมาก่อสร้างกลับใช้กระจกธรรมดาแทนกระจกอลูมิเนียมเพื่อการประหยัดนั้น ถือว่าความผิดพลาดขึ้นจุดหนึ่ง แต่ความประหยัดไม่สามารถยกขึ้นเป็นข้อแก้ตัวได้ถ้าหากเกิดความเสียหาย และต้องพิจารณาประกอบด้วยว่าพายุฝนนั้นเป็นเรื่องที่น่าจะคาดหมายได้หรือไม่ว่าจะเกิดขึ้น ซึ่งเห็นว่าในฐานะผู้รับเหมาก่อสร้างก็น่าจะคาดหมายได้ ในกรณีนี้ผู้รับเหมาก่อสร้างจะต้องรับผิดชอบในแง่ของสัญญาและละเมิดพร้อมกัน ส่วนสถาปนิกก็พ้นความรับผิดชอบไป

ถาม ก่อนที่จะจบการสนทนาในครั้งนี้ อาจารย์มีอะไรที่จะให้ไว้เป็นข้อคิดหรือไม่

ตอบ เท่าที่เราคุยกันมาจะเห็นว่า ความรับผิดชอบของสถาปนิกและวิศวกรต้องรับผิดชอบถึงขนาดติดคุกติดตะรางกัน คิดว่าถ้าท่านผู้ประกอบการวิชาชีพเหล่านี้ได้ปฏิบัติตามจรรยาบรรณ มรรยาทในวิชาชีพของท่านแล้ว ก็นับได้ว่ามียันต์คุ้มภัยทั้งที่จะเกิดแก่ตนเองและผู้อื่นด้วย

ความตายทางการแพทย์ กับทางกฎหมาย

อาจารย์วิชา มหาคุณ

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๕ วรรคแรก ได้บัญญัติไว้ว่า “สภาพบุคคลย่อมเริ่มแต่เมื่อคลอดแล้วอยู่รอดเป็นทารกและสิ้นสุดลงเมื่อตาย”

ตามกฎหมายบทนี้ หมายความว่า บุคคลธรรมดาทั้งหลาย นั้น จะเป็นผู้มีสิทธิและหน้าที่ต่าง ๆ ตามกฎหมาย เริ่มตั้งแต่คลอดแล้ว ประการหนึ่งและอยู่รอดเป็นทารกอีกประการหนึ่ง และสภาพบุคคล ที่กล่าวนี้จะสิ้นสุดลงเมื่อตาย

ในที่นี้จะไม่กล่าวถึงการคลอดและการอยู่รอดเป็นทารก ซึ่งเป็นการเริ่มต้นแห่งสิทธิและหน้าที่ของบุคคล แต่จะกล่าวถึงการตายซึ่งเป็นการสิ้นสุดสภาพบุคคล เพราะกำลังมีปัญหาที่ถกเถียงกันว่า การตายทางกฎหมาย และ ทางการแพทย์เหมือนกัน หรือต่างกันหรือไม่ อย่างไร ซึ่งจะมีปัญหาเกี่ยวโยงไปถึงการผ่าตัดเปลี่ยนอวัยวะของร่างกาย ที่เรียกกันว่า “การปลูกถ่ายอวัยวะ” อีกด้วย

โดยปกติธรรมดา มนุษย์ทุกคน ทุกรูป ทุกนามที่เกิดมา มีชีวิตอยู่ในโลกนี้ ย่อมจะต้องสิ้นชีวิต หรือ ตายลง เป็นของสามัญ

ธรรมดา ไม่มีผู้ใดจะหลีกเลี่ยงได้ ดังที่มีผู้กล่าวไว้อย่างน่าคิดและคมคายว่า "ชีวิตนี้เป็นของไม่เที่ยงแท้แน่นอน เว้นแต่ความตายเท่านั้นที่แน่นอนและเที่ยงแท้" นั่นคือ คงมีแต่ความตายเท่านั้นที่จะต้องเกิดขึ้นอย่างแน่นอน และมนุษย์ทั้งหลายไม่อาจหลีกเลี่ยงหนีไปได้เลย แม้จะมีผู้พยายามค้นหาอายุวัฒนะเพื่อให้มนุษย์เป็นอมตะตั้งแต่สมัยโบราณจวบจนกระทั่งถึงปัจจุบันก็ยังไม่อาจเอาชนะความตายได้

เดิมเรื่องของความตายไม่ก่อให้เกิดปัญหาอะไร ใครตายก็นำไปเผา หรือฝัง ตามธรรมเนียมความเชื่อในลัทธิศาสนา แต่ในสมัยปัจจุบันวิทยาศาสตร์ยิ่งเจริญรุ่งเรืองขึ้น ผลกระทบของความตายที่มีต่อชีวิตมนุษย์ทั้งการแพทย์และทางกฎหมายก็มีมากขึ้น เพราะเกิดกรณีตายแล้วทำให้ฟื้นขึ้นมาได้ หรือตายแล้วไม่ยอมให้ตาย แต่คงไม่ใช้อย่างกรณี พ.อ.พิเศษ เสนาะ ที่ตายแล้วฟื้นถึง ๒ หน เพราะไปท่องเที่ยวบนรถและสวรรค์มาเป็นข่าวเกรียวกราว และครั้งที่ ๓ นี้ ก็เป็นการตายอย่างแน่นอนไม่มีทางฟื้นขึ้นมาอีก

ปัญหาที่ว่าตายเมื่อใดเริ่มจะมีมากขึ้นในโลกสมัยใหม่เพราะหัวใจที่หยุดแล้วอาจเดินขึ้นมาได้อีก และมีการผ่าตัดเปลี่ยนหัวใจได้ ซึ่งเมืองไทยก็ทำสำเร็จแล้วถึง ๒ ราย และคงจะมีรายต่อ ๆ ไปอีก นอกจากนี้ความเชื่อที่ว่าความตายหมายถึงหยุดหายใจก็ไม่จริงอีกต่อไปแล้ว เพราะการหายใจที่หยุดแล้ว ก็ทำให้หายใจใหม่ได้ โดยใช้เครื่องช่วยหายใจ เช่น ผู้ที่หยุดหายใจจากเหตุต่าง ๆ เช่น เป็นโรคโปลิโอ หรือได้รับพิษบางอย่าง เมื่อใช้เครื่องช่วยหายใจไว้ชั่วคราวเวลาหนึ่ง จนโรคผ่านไป ก็กลับคืนได้และยังมีชีวิตอยู่ต่อไป

การวางยาสลบ ในปัจจุบัน แพทย์ใช้ยาทำให้ผู้ป่วยหยุดหายใจ แล้วใช้เครื่องช่วยหายใจแทน เพื่อสามารถทำการผ่าตัดบางอย่าง เช่น ผ่าตัดในช่องอก เพราะฉะนั้นจึงเป็นเครื่องยืนยันว่า การหยุดหายใจ จึงไม่ใช่เครื่องชี้ถึงการตายอีกต่อไปแล้ว

นอกจากนี้ในกรณีที่มีการผ่าตัดเพื่อแก้ไขปัญหาภายในหัวใจ แพทย์สามารถทำให้หัวใจหยุดเต้น โดยใช้เครื่องปอด-หัวใจเทียม ทำหน้าที่สูบฉีดโลหิตที่มีออกซิเจนไปเลี้ยงส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย เสร็จแล้วก็กระตุ้นให้หัวใจกลับเต้นมาใหม่ และเลิกใช้เครื่องปอด-หัวใจเทียม ทำให้คนไข้ยังมีชีวิตต่อไปได้

เพราะฉะนั้นที่เคยพูดกันเล่น ๆ ว่า “ขาดเธอเหมือนขาดใจ” หรือ “ตายแล้วก็ไม่หายใจ” หรือ “สิ้นเธอเหมือนสิ้นหัวใจ” ก็น่าจะไม่ใช่ความจริงอีกต่อไปแล้ว เพราะ “ขาดใจ” ก็คือ “ไม่หายใจ” ก็คือ “สิ้นใจ” ก็คือ ยังไม่ใช่ความตายอันแท้จริงในทางการแพทย์ ในยุคปัจจุบัน

เหตุที่จำเป็นจะต้องมาพูดกันถึงเรื่อง “ความตายคืออะไร” ก็เพราะในสมัยใหม่วิทยาการทางด้านทางการแพทย์เจริญก้าวหน้ากันอย่างรวดเร็วมาก โดยเฉพาะการรักษาผู้ป่วยโดยการผ่าตัดปลูกถ่ายอวัยวะ เช่น หัวใจ ตับ ไต เป็นต้น อวัยวะที่นำมาปลูกถ่ายนี้ได้ นำมาจากคนตาย ซึ่งทางการแพทย์ยืนยันว่า จะต้องใช้อวัยวะที่ใหม่และสดอย่างมาก คือถ้านำมาในขณะที่เซลล์ยังไม่ตาย การผ่าตัดเปลี่ยนอวัยวะจึงจะได้ผลดี ด้วยเหตุนี้ แพทย์จึงจำเป็นต้องวินิจฉัยถึงการตายให้เร็ว และแม่นยำที่สุด เพื่อให้ได้อวัยวะจากผู้บริจาคที่มีสภาพเหมาะสมต่อการปลูกถ่าย อันจะก่อให้เกิดประโยชน์

สูงสุดแก่ผู้บริจาค

อย่างไรก็ดี เกณฑ์การตัดสินการตายของแพทย์อาจจะขัดหรือแย้งกับความเข้าใจของบุคคลธรรมดาทั่วไป โดยเฉพาะญาติพี่น้องของคนตายอาจยืนยันว่าคนป่วยยังไม่ตาย เพราะฉะนั้นถ้าแพทย์บอกว่าคนป่วยตายแล้ว และมีการนำอวัยวะของบุคคลนั้นไปปลูกถ่ายให้คนอื่น แพทย์ก็อาจถูกฟ้องร้องเป็นเรื่องราวใหญ่โต เสียหายต่อชื่อเสียงของแพทย์ผู้นั้นได้ เพราะฉะนั้นแพทย์จึงเป็นกังวลใจในเรื่องเหล่านี้เป็นอันมาก แพทย์จึงต้องถามนักกฎหมายว่ากรณีเช่นนั้นถือว่าผู้ป่วยตายแล้วหรือยัง ถ้าผู้ป่วยตายแล้ว ก็ยอมผ่าตัดเปลี่ยนหัวใจให้ผู้อื่นได้ แต่ก็ติดปัญหาขึ้นมาอีกว่าถ้าตายแล้ว ก็กลายเป็นศพ ซึ่งเป็นเสมือนทรัพย์สินที่ตกทอดแก่ทายาท เพราะฉะนั้นก็ขึ้นอยู่กับทายาทเขาด้วยที่จะยินยอมให้นำอวัยวะออกไปหรือไม่ ไม่ใช่ถือว่าผู้ป่วยเคยบริจาคอวัยวะไว้แล้วก็จะถือสิทธินั้นทำการปลูกถ่ายอวัยวะได้ทันที

เมื่อมีการถามนักกฎหมายถึงเกณฑ์การตายทางกฎหมาย เช่นนี้ นักกฎหมาย หรือ ศาลก็จะโยนกลับไปให้แพทย์อีกว่า แล้วแพทย์ล่ะถืออะไรเป็นเกณฑ์การตายในยุคปัจจุบัน

ทางการแพทย์ได้ตอบคำถามนี้ด้วยการแสดงให้เห็นว่า นอกจากจะถือเอาการหยุดหายใจ และหัวใจหยุดเต้น เป็นเกณฑ์การตายตามธรรมชาติแล้ว ยังมีกรณีที่ผู้ป่วยมีการบาดเจ็บที่สมองอย่างรุนแรงจนถึงขั้นสมองเสื่อมสลาย หยุดทำงานโดยสิ้นเชิง เรียกว่าเป็นกรณีสมองตาย ซึ่งโดยปกติ เมื่อสมองตายการหายใจจะหยุด เพราะขาดการสั่งงานจากสมอง ซึ่งเมื่อหยุดหายใจ กล้าม

เนื้อหัวใจขาดออกซิเจน หัวใจก็จะหยุดเต้น ซึ่งก็หมายถึง การตาย แต่ถ้าใช้เครื่องช่วยหายใจ หัวใจจะยังเต้นอยู่ได้เป็นวัน ๆ เพราะยังได้รับออกซิเจนอยู่จนถึงจุดหนึ่ง อย่างไรก็ตามในกรณีเช่นว่านี้ แพทย์ได้อธิบายว่า ต่างกับกรณีที่ผู้ป่วยเป็นโรคทางสมอง ที่สมองใหญ่ถูกทำลายไปอย่างถาวร จะไม่รู้สติไปอย่างถาวร แต่ก้านสมองหรือแกนสมองยังคืออยู่ ก็ยังสามารถหายใจได้ และมีชีวิตอยู่ต่อไปได้ เพียงแต่เป็นผู้ไม่รู้รู้สึกตัว แม้จะไม่ฟื้นก็ถือว่ายังไม่ตาย เช่น กรณีของอโนฮาร์ ดาราภาพยนตร์ ซึ่งประสบอุบัติเหตุทางสมองหลายปีแล้ว แต่ยังคงมีชีวิตอยู่แบบเจ้าชายนิทราจนกระทั่งบัดนี้ ส่วนกรณี "สมองตาย" นั้น แพทย์ชี้แจงว่า เป็นกรณีที่ก้านสมองหรือแกนสมองถูกทำลาย ทำให้หยุดการทำงานไปอย่างถาวรและโดยสิ้นเชิง ทำให้การหายใจหยุดโดยไม่มีโอกาสคืนกลับมาได้อีก หากจะให้หายใจก็ต้องใช้เครื่องช่วยหายใจให้มีออกซิเจนในเลือดไปเลี้ยงหัวใจให้เต้นได้ แต่ผู้นั้นก็ขาดสิ่งจำเป็นพื้นฐานที่จะช่วยให้คงชีวิตอยู่ต่อไปได้ เรียกว่า เป็นสภาวะที่ไม่มีทางกลับฟื้นคืนชีวิตได้อีกต่อไปแล้วนั่นเอง

ด้วยเหตุนี้เอง แพทย์ในยุคปัจจุบันจึงถือว่า การที่ก้านสมองถูกทำลายไปโดยสิ้นเชิง ทำให้การหายใจหยุดโดยไม่มีทางกลับคืน แต่หัวใจจะเต้นได้โดยอัตโนมัติ ถ้ามีการใช้เครื่องช่วยหายใจ รักษาระดับออกซิเจนไว้ นับว่าเป็นสภาพที่ตายไปแล้วได้อย่างหนึ่งในประเทศไทย ได้มีสถาบันทางการแพทย์หลายแห่ง เช่น โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ สภากาชาดไทย ได้นำเกณฑ์การวินิจฉัยสมองตายมาใช้ประกอบการตัดสินใจการตาย ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการส่งเสริมความเจริญก้าวหน้าในวิชาการแพทย์ เกี่ยวกับการปลูกถ่ายอวัยวะ

และเพื่อลดความทุกข์ทรมานของผู้ป่วย และของญาติในรายที่ผู้ป่วยได้รับบาดเจ็บทางสมอง จนไม่มีทางเยียวยารักษาได้โดยวิธีใด ๆ อีกแล้วทางการแพทย์ ซึ่งแพทย์สามารถหยุดเครื่องช่วยหายใจได้และหยุดการช่วยชีวิตใด ๆ ได้ทั้งสิ้น เพราะชีวิตได้จบสิ้นลงแล้ว ไม่มีทางฟื้นคืนใจได้อีกแล้ว ทำให้ลดความสิ้นเปลืองของค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ในการรักษาตัว ลดความสูญเปล่าในด้านแรงงานของบุคลากรทางการแพทย์ ที่ต้องเฝ้าดูจนกระทั่งร่างที่ตายแล้วนั้นหัวใจหยุดเต้นจริง ๆ

สำหรับการผ่าตัดปลูกถ่ายอวัยวะ เช่น ผ่าตัดเปลี่ยนไต เปลี่ยนหัวใจ นั้น จำเป็นต้องได้อวัยวะสด ๆ จากคนที่ตายใหม่ ๆ ในระยะที่เซลล์ของอวัยวะนั้นยังไม่ตาย จึงจะทำให้การปลูกถ่ายอวัยวะนั้นได้ผลดี ด้วยเหตุดังกล่าว ถ้ามีการยอมรับว่าสมองตายคือการตาย แพทย์ก็สามารถนำอวัยวะจากผู้ตายไปปลูกถ่ายได้ก่อนที่จะหยุดเครื่องช่วยหายใจ และช่วยการไหลเวียนของโลหิต

ปัญหาที่ว่านี้ บางประเทศก็ได้บัญญัติไว้เป็นกฎหมายให้ถือว่าการที่สมองตายคือการตาย แต่บางประเทศก็ยอมรับในทางการแพทย์ แต่ไม่บัญญัติไว้ในกฎหมาย และบางประเทศก็ยังไม่ยอมรับเลยทั้งทางกฎหมายและทางการแพทย์ ประเทศที่ยอมรับในทางกฎหมายและทางการแพทย์ว่าสมองตายคือการตาย ได้แก่ อาร์เจนตินา, ออสเตรเลีย, ออสเตรีย, คานาดา, เช็กโกสโลวะเกีย, ฟินแลนด์, ฝรั่งเศส, กรีซ, อิตาลี, นอร์เวย์, เปรูโต ริโก, สเปน, และสหรัฐอเมริกา รวม ๓๓ รัฐ (คิดถึงปี ค.ศ. ๑๙๘๒) ส่วนประเทศที่ยอมรับในทางการแพทย์แต่ยังไม่บัญญัติไว้ในกฎหมาย ได้แก่ เบลเยียม, เยอรมันนี, อังกฤษ, อินเดีย, ไอร์แลนด์, เนเธอร์แลนด์,

นิวซีแลนด์, สหภาพอัฟริกาใต้, เกาหลีใต้, สวิตเซอร์แลนด์, ประเทศไทย และสหรัฐอเมริกาบางรัฐ สำหรับประเทศที่ยืนยันหัวเด็ดตีนขาดไม่ยอมรับไม่ว่าจะเป็นทางการแพทย์หรือทางกฎหมายก็ตาม ได้แก่ เดนมาร์ค, อิสราเอล และญี่ปุ่น คือ ประเทศเหล่านี้ไม่ยอมรับโดยสิ้นเชิง แต่มีอยู่ ๒ ประเทศ ที่ไม่ยอมรับในทางปฏิบัติว่าสมองตายเป็นอย่างเดียวกับการตาย และถือว่าจะเอาเครื่องช่วยหายใจออกได้ ต่อเมื่อหัวใจหยุดเต้นจริง ๆ แล้วเท่านั้น คือ โปแลนด์ และสวีเดน

ความจริงผู้เขียนไม่ใช่แพทย์ เป็นเพียงนักกฎหมายซึ่งสนใจในวิทยาการสมัยใหม่ และความรู้ทางการแพทย์ที่นำมาถ่ายทอดนี้ก็ได้มาจาก การประชุมโต๊ะกลมทางการแพทย์และกฎหมายที่คณะแพทยศาสตร์ และคณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นผู้จัดขึ้น ณ หอประชุมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อวันที่ ๑๗ พฤษภาคม ๒๕๓๑ ที่ผ่านมา ซึ่งผู้เขียนต้องขอขอบคุณเป็นอย่างยิ่งที่ได้รับเชิญให้เข้าร่วมประชุม และได้รับความรู้เพิ่มพูนขึ้นเป็นอย่างมาก

ตัวอย่างกฎหมายที่ออกมารับรองหลักเกณฑ์สมองตายเป็นเป็นการตาย ได้แก่ กฎหมายที่ออกโดยรัฐแคนซัส สหรัฐอเมริกา เมื่อปี ค.ศ. ๑๙๗๐ ซึ่งบัญญัติว่า :

“บุคคลจะถือว่าตายตามหลักแพทยศาสตร์และทางกฎหมาย ถ้าน้ำที่การทำงานด้วยตนเองของสมองสูญเสียไปตามความเห็นของแพทย์ที่ให้ความเห็นตามมาตรฐานของการประกอบวิชาชีพเวชกรรม และถ้าระหว่างการพยายามช่วยให้การหายใจ และการไหลเวียนคงอยู่ได้ตามมาตรฐานของการประกอบวิชาชีพเวชกรรม น้ำที่ของสมอง

สูญสิ้นลงและเป็นที่ยอมรับได้ว่า การช่วยคังก่ดาวจะไม่ประสบผล ให้อธิบายว่า ผู้ที่ตายเมื่อภาวะที่สมองหมดหน้าที่ ได้ถูกตรวจพบครั้งแรกและให้ออกใบรับรองการตาย ได้ก่อนที่จะหยุดการช่วยหายใจ และช่วยการไหลเวียน และก่อนที่จะเอาอวัยวะที่จะใช้ปลูกถ่ายออกจากร่างกาย”

สำหรับประเทศไทย แม้ยังไม่มีกรอบการรับรองอย่างเป็นทางการโดยกฎหมาย เช่น ของรัฐแคนซัส แต่ทางการแพทย์ก็ปรากฏว่าทางโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ ได้ออกประกาศ เกณฑ์ปฏิบัติเกี่ยวกับสมองตายไว้ ว่าการวินิจฉัยสมองตายให้ใช้เกณฑ์ที่โรงพยาบาลกำหนดไว้ เมื่อแพทย์ผู้รักษาเห็นว่าเข้าเกณฑ์กำหนด ก็ให้ติดต่อแพทย์เวร สาขาประสาทวิทยา หรือ ประสาทศัลยศาสตร์ เพื่อให้ร่วมกันพิจารณาตัดสิน แล้วลงบันทึกในแบบฟอร์ม การวินิจฉัยสมองตาย เพื่อนำเสนอผู้อำนวยการโรงพยาบาล หรือ รองผู้อำนวยการ หรือ ผู้ช่วยผู้อำนวยการ ลงนามรับรองการตาย จากนั้นจึงให้ศัลยแพทย์ที่จะทำการเปลี่ยนอวัยวะเป็นผู้ดำเนินการขออนุญาตจากญาติผู้ตายในการนำอวัยวะไปใช้ต่อไป ซึ่งก็นับว่ามีความรัดกุมดี

ในที่สุด ที่ประชุมเมื่อวันที่ ๑๗ พฤษภาคม ๒๕๓๑ ซึ่งประกอบไปด้วยแพทย์ นักกฎหมาย และบุคคลทั่วไป รวม ๘๗ คน ได้เห็นพ้องต้องกันว่า

๑. การตายเป็นปัญหาข้อเท็จจริงทางการแพทย์ มิใช่ปัญหาข้อกฎหมาย ความหมายของการตายในกฎหมายไทย สามารถตีความให้เหมาะสมแก่ยุคสมัยได้อยู่แล้ว ไม่จำเป็นต้องมีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือเพิ่มเติมอีก

๒. การวินิจฉัยว่าสมองตาย เป็นการวินิจฉัยว่าผู้นั้นถึงแก่ความตาย

๓. สมองตาย หมายถึง การที่แกนสมองถูกทำลายจนสิ้นสุดการทำงานโดยสิ้นเชิงตลอดไป

๔. แพทย์เป็นผู้มีหน้าที่พิจารณาวินิจฉัยและตัดสินใจการตายของสมองตามเกณฑ์ทางวิชาชีพ

๕. แพทยสภาควรมีบทบาทสำคัญในการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีดำเนินการในการวินิจฉัยสมองตาย เพื่อให้ความคุ้มครองทุกฝ่าย

๖. ควรเผยแพร่ความเข้าใจเรื่องการตายของสมองต่อนักกฎหมายและประชาชนทั่วไป

๗. ควรมีการพิจารณาเกี่ยวกับปัญหาข้อกฎหมายที่สัมพันธ์กับการปลูกถ่ายอวัยวะต่อไป

กล่าวโดยสรุปที่ประชุมเห็นว่า ที่กฎหมายเขียนไว้กว้าง ๆ ว่า สภาพบุคคลสิ้นสุดลงเมื่อตายนั้นคืออยู่แล้ว เพราะสามารถนำไปใช้ได้กับกรณีการตายทุกกรณี ซึ่งไม่แน่ว่าในอนาคตอาจค้นพบเกณฑ์การตายอย่างอื่น นอกจาก หัวใจหยุดเต้น หยุดหายใจ และสมองตายอีกก็ได้ และแพทย์เองก็เป็นผู้ที่ต้องวินิจฉัยการตายตามหลักวิชา และต้องออกใบรับรองการตาย ตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร ซึ่งศาลก็ต้องรับฟังการวินิจฉัยของแพทย์ เว้นแต่จะมีการโต้แย้ง ซึ่งต้องมีการนำสืบโดยอาศัยหลักวิชาทางการแพทย์อีกนั้นแหละ ด้วยเหตุนี้สิ่งที่ควรทำในขณะนี้ก็คือ ให้แพทย์ทั้งหลายตกลงกันในเรื่องหลักเกณฑ์ของสมองตายว่าเป็นการตาย แล้วเผยแพร่ให้ประ-

ชาชนทั้งหลายทราบต่อไป

ส่วนปัญหาข้อกฎหมายที่แพทย์จะต้องพึงระวังต่อไปก็คือ แพทย์จะต้องใช้ความระมัดระวังในการปลูกถ่ายอวัยวะให้ดี ถ้าขาดความระมัดระวัง และก่อให้เกิดความเสียหายขึ้น แน่แน่นอนว่าอาจจะถูกฟ้องร้องเรียกค่าเสียหายฐานละเมิดได้ นอกจากนี้ก่อนการปลูกถ่ายจะต้องได้รับความยินยอมจากญาติคนป่วยที่เป็นเจ้าของอวัยวะเสียก่อน อย่าเพิ่งด่วนปลูกถ่าย มิฉะนั้นเกิดเรื่องฟ้องร้องขึ้นในภายหลัง แพทย์อาจต้องเสียทั้งเวลาและเสียเงินเสียทองในการสู้คดี แต่ทั้งนี้ทั้งนั้น ขอแพทย์ทั้งหลายอย่าได้เป็นกังวลใจ ถ้าท่านปฏิบัติหน้าที่และวินิจฉัยสิ่งต่าง ๆ ด้วยความระมัดระวัง รอบคอบ ตามหลักวิชาชีพแล้วละก็ หมดยุติปัญหา ขอให้ท่านสบายใจได้

กฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด

สุรพล ไตรเวทย์

กฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดเป็นกฎหมายที่บัญญัติขึ้นเพื่อใช้แก้ไขปัญหายาเสพติด ซึ่งเป็นปัญหาที่เป็นภัยต่อความเจริญทางเศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคงของชาติ โดยกฎหมายได้กำหนดโทษผู้กระทำความผิดในลักษณะต่าง ๆ ไว้ มีการยกเว้นโทษแก่ผู้กระทำความผิดฐานเสพที่ตัดสินใจเข้ารับการรักษาก่อนที่จะถูกจับกุม และได้มีการจัดตั้งองค์กรขึ้นเพื่อรับผิดชอบในการกำหนดนโยบายรวมทั้งประสานทรัพยากรทั้งบุคคลและงบประมาณของชาติเข้าด้วยกันเพื่อต่อสู้กับปัญหายาเสพติด

ถาม พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๑๙ มีความสำคัญอย่างไร

ตอบ กฎหมายฉบับนี้ประกาศใช้เมื่อวันที่ ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๑๙ ในสมัยรัฐบาลซึ่งนายธานินทร์ กรัยวิเชียร เป็นนายกรัฐมนตรี โดยรัฐบาลเห็นว่าปัญหายาเสพติดเป็นภัยร้ายแรงต่อสังคม เศรษฐกิจ และความมั่นคงของชาติ เพื่อให้การป้องกันและปราบปรามยาเสพติดมีเอกภาพ และมีประสิทธิภาพ รัฐบาลจึงจำเป็นต้องควบคุม สั่งการ และกำหนดนโยบายโดยใกล้ชิด จึงได้ตรากฎหมายฉบับนี้ขึ้น

ถาม การควบคุม สังการ และการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด รัฐบาลกระทำอย่างไร

ตอบ กระทำในรูปของคณะกรรมการ ซึ่งเรียกว่า "คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด" หรือเรียกสั้น ๆ ว่า "ป.ป.ส." ประกอบด้วย นายกรัฐมนตรีเป็นประธาน รัฐมนตรีซึ่งโดยหน้าที่และความรับผิดชอบเกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดเป็นกรรมการโดยตำแหน่ง คือ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข และหัวหน้าส่วนราชการในกระบวนการยุติธรรมที่เกี่ยวข้องเป็นกรรมการโดยตำแหน่งด้วย คือ อธิบดีกรมตำรวจ และอธิบดีกรมอัยการ

ถาม การควบคุม สังการ และการกำหนดนโยบายของ "ป.ป.ส." มีฝ่ายปฏิบัติเพื่อดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่

ตอบ มี ทั้งนี้ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๑๙ ได้กำหนดให้สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด หรือเรียกสั้น ๆ ว่า "สำนักงาน ป.ป.ส." เป็นผู้ดำเนินการตามมติของ "ป.ป.ส." โดยมีอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบทั้งการบริหารและประสานงานในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

ถาม เจ้าพนักงาน ป.ป.ส. คือใคร มีอำนาจหน้าที่อย่างไร

ตอบ เจ้าพนักงาน ป.ป.ส. เป็นเจ้าพนักงานตามพระราช-

บัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๑๙ มีอำนาจหน้าที่ในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ดังนี้

(๑) เข้าไปในเคหสถาน สถานที่ใด ๆ หรือยานพาหนะใด ๆ ในเวลากลางวันระหว่างพระอาทิตย์ขึ้นและพระอาทิตย์ตก เพื่อตรวจค้น ยึด หรืออายัดยาเสพติด ที่มีไว้โดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือจับกุมบุคคลใด ๆ ที่มีเหตุอันควรสงสัยว่า กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด แต่ในกรณีที่มีเหตุอันควรสงสัยว่ามียาเสพติด ซุกซ่อนอยู่โดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือบุคคลที่จะถูกจับได้หลบซ่อนอยู่ในเคหสถานหรือสถานที่นั้น ประกอบกับมีเหตุอันควรเชื่อว่า หากไม่ดำเนินการในทันที ยาเสพติดนั้นจะถูกโยกย้ายหรือบุคคลที่หลบซ่อนอยู่จะหลบหนี ก็ให้มีอำนาจเข้าไปในเวลากลางคืนภายหลังพระอาทิตย์ตกได้

(๒) ค้นเคหสถาน สถานที่ หรือบุคคลใด ๆ ที่มีเหตุอันควรสงสัยว่ามียาเสพติดซุกซ่อนอยู่โดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ยึด หรืออายัดยาเสพติด หรือทรัพย์สินอื่นใดที่ได้ใช้ หรือจะใช้ในการกระทำความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด หรือที่อาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้

(๓) จับกุมบุคคลใด ๆ ที่กระทำความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด

(๔) สอบสวนผู้ต้องหาในคดีความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด

(๕) มีหนังสือสอบถามหรือเรียกบุคคลใด ๆ หรือเจ้าหน้าที่ของหน่วยราชการใด ๆ มาให้ถ้อยคำ หรือให้ส่งบัญชี

เอกสาร หรือวัตถุใด ๆ มาเพื่อตรวจสอบหรือประกอบการพิจารณา

ถาม การแต่งตั้งเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. กระทำอย่างไร

ตอบ ป.ป.ส. เป็นผู้ใช้อำนาจหน้าที่ในการพิจารณาอนุมัติ การแต่งตั้งเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. ซึ่งเลขาธิการ ป.ป.ส. ได้พิจารณา แต่งตั้ง ทั้งนี้เพื่อพิจารณาให้ได้บุคคลที่มีความรู้ความสามารถ และความซื่อสัตย์สุจริต เป็นผู้ใช้อำนาจตามที่กฎหมายกำหนดไว้

ถาม อำนาจของเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. ในการจับกุมบุคคล ใด ๆ ที่กระทำความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดนั้น ขอทราบ ว่า “กฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด” มีความหมายอย่างไร

ตอบ ตาม พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๑๙ “กฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด” หมายความว่า กฎหมาย ว่าด้วยยาเสพติดให้โทษ กฎหมายว่าด้วยกัญชา กฎหมายว่าด้วยฝิ่น กฎหมายว่าด้วยพืชกระท่อม และกฎหมายว่าด้วยวัตถุที่ออกฤทธิ์ ต่อจิตและประสาท

กฎหมายว่าด้วยยาเสพติดให้โทษ คือ พระราชบัญญัติ ยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๔ และพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๓๐ ส่วนกฎหมายว่าด้วยกัญชา กฎหมายว่าด้วยฝิ่น และกฎหมายว่าด้วย พืชกระท่อม ได้ถูกยกเลิกแล้ว และกัญชากับกระท่อมถูกกำหนด ให้เป็นยาเสพติดให้โทษตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ ฝิ่นนั้นถูกกำหนดให้เป็นยาเสพติดให้โทษตามพระ- ราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๔

สำหรับกฎหมายว่าด้วยวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท คือ พระราชบัญญัติวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท พ.ศ. ๒๕๑๘

ถาม พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ มีหลักการและสาระสำคัญอย่างไร

ตอบ กฎหมายฉบับนี้มีหลักการสำคัญในการควบคุมยาเสพติดให้โทษ โดยกำหนดความผิดลักษณะต่าง ๆ และกำหนดโทษสำหรับผู้ฝ่าฝืนไว้ นอกจากนี้ได้กำหนดว่าสิ่งใดเป็นยาเสพติดให้โทษ และจัดแบ่งประเภทตามความร้ายแรง สำหรับเรื่องการบำบัดรักษา ก็ได้กำหนดให้มีระบบสมัครใจเพื่อมุ่งใจและให้โอกาสแก่ผู้กระทำความผิดฐานเสพในการสมัครเข้ารับการบำบัดรักษา ก่อนความผิดปรากฏต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ และผู้เสพจะต้องอยู่รับการบำบัดรักษาตามระเบียบข้อบังคับ จนได้รับการรับรองเป็นหนังสือจากพนักงานเจ้าหน้าที่แล้วจึงได้รับการยกเว้นโทษตามกฎหมาย

ถาม การควบคุมยาเสพติดให้โทษ ตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ มีวิธีการอย่างไร

ตอบ วิธีการควบคุมยาเสพติดให้โทษตามพระราชบัญญัตินี้คือ การควบคุม การผลิต นำเข้า ส่งออก จำหน่าย ครอบครอง หรือมีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย โดยเฉพาะยาเสพติดให้โทษประเภท ๑ เช่น เฮโรอีน ซึ่งมีความร้ายแรง ได้กำหนดมาตรการควบคุมไว้เป็นพิเศษโดยห้ามผลิต นำเข้า ส่งออก จำหน่าย ครอบครอง หรือมีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย เว้นแต่การมีไว้ในครอบ-

ครองในกรณีจำเป็นเพื่อประโยชน์ทางราชการ นอกจากนี้ได้ควบคุม
การเสพเฉพาะประเภท ๑ ประเภท ๒ และประเภท ๔ โดยกำหนดให้
ผู้เสพต้องรับโทษตามกฎหมาย ส่วนประเภท ๓ เป็นยารักษาโรค
และประเภท ๔ เป็นสารเคมี จึงมิได้ควบคุมการเสพไว้

ถาม พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒
แบ่งประเภทยาเสพติดให้โทษไว้อย่างไรบ้าง

ตอบ แบ่งไว้ ๕ ประเภท ดังนี้

ประเภท ๑ ยาเสพติดให้โทษที่มีความร้ายแรง
เช่น เฮโรอีน

ประเภท ๒ ยาเสพติดให้โทษธรรมดา เช่น มอร์ฟีน
โคคาอีน โคเคอีน ผีนยา

ประเภท ๓ ได้แก่ ยาเสพติดให้โทษที่มียาเสพติด
ให้โทษประเภท ๒ ผสมอยู่ด้วย เช่น ยาแก้ไอผสมโคเคอีน

ประเภท ๔ ได้แก่ ยาเสพติดให้โทษที่เป็นสารเคมี
ซึ่งใช้ในการผลิตยาเสพติดให้โทษประเภท ๑ เช่น อะเซติลแอนไฮ
โดรด์ และอะเซติลคลอไรด์

ประเภท ๕ ได้แก่ ยาเสพติดให้โทษ เช่น กัญชา
พืชกระท่อม

ถาม โทษตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติยาเสพติด
ให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ เป็นอย่างไร

ตอบ กฎหมายนี้กำหนดโทษหนักเบาตามความร้ายแรง
ของยาเสพติดให้โทษ และตามลักษณะของความผิด ดังนี้

- ตามความร้ายแรงของยาเสพติดให้โทษ เช่น ผู้จำหน่ายเฮโรอีน ซึ่งเป็นยาเสพติดให้โทษประเภท ๑ เกิน ๑๐๐ กรัม จะได้รับโทษจำคุกตลอดชีวิตหรือประหารชีวิต โดยที่ผู้จำหน่ายมอร์ฟีนซึ่งเป็นยาเสพติดให้โทษประเภท ๒ เกิน ๑๐๐ กรัมเช่นกัน จะได้รับโทษจำคุก ๕ ปี ถึงตลอดชีวิต และปรับ ๕๐,๐๐๐ บาท ถึง ๕๐๐,๐๐๐ บาท

- ตามลักษณะของความผิด เช่น ผู้กระทำความผิดฐานจำหน่ายเฮโรอีนเกิน ๑๐๐ กรัม จะได้รับโทษถึงขั้นจำคุกตลอดชีวิตหรือประหารชีวิต และถ้าไม่เกิน ๑๐๐ กรัม จะได้รับโทษจำคุก ๕ ปี ถึงตลอดชีวิต และปรับ ๕๐,๐๐๐ บาท ถึง ๕๐๐,๐๐๐ บาท ส่วนผู้กระทำความผิดฐานแสพเฮโรอีน จะได้รับโทษจำคุก ๖ เดือน ถึง ๑๐ ปี และปรับ ๕,๐๐๐ บาท ถึง ๑๐๐,๐๐๐ บาท

มีข้อควรสังเกตว่า พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ ได้กำหนดความร้ายแรงของความผิดโดยถือเอาปริมาณยาเสพติดเป็นเกณฑ์ด้วย เช่น ผู้มีเฮโรอีนไว้ในครอบครองตั้งแต่ ๒๐ กรัมขึ้นไป ถือว่ามีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย ซึ่งจะต้องได้รับโทษหนักกว่าครอบครองธรรมดา โดยครอบครองธรรมดาซึ่งมียาเสพติดไม่ถึง ๒๐ กรัม จะได้รับโทษจำคุก ๑ ถึง ๑๐ ปี และปรับ ๑๐,๐๐๐ บาท ถึง ๑๐๐,๐๐๐ บาท ส่วนครอบครองเพื่อจำหน่ายหรือจำหน่าย จะได้รับโทษสูงถึงขั้นจำคุกตลอดชีวิตหรือประหารชีวิต ดังได้กล่าวแล้วข้างต้น

ถาม เหตุใดจึงต้องมีพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๒๘

ตอบ เนื่องจากประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๓๗ ลงวันที่ ๙ ธันวาคม ๒๕๐๑ ได้ประกาศยกเลิกการเสพฝิ่นและการจำหน่ายฝิ่นทั่วราชอาณาจักร กฎหมายฝิ่นจึงยังคงใช้บังคับแต่เฉพาะเรื่องฐานความผิดและบทกำหนดโทษเท่านั้น เป็นการสมควรที่จะยกเลิกพระราชบัญญัติฝิ่น พุทธศักราช ๒๔๗๒ และฉบับแก้ไขเพิ่มเติมทั้งหมด โดยกำหนดให้ฝิ่นเป็นยาเสพติดให้โทษตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๘ นอกจากนี้ ยาเสพติดให้โทษประเภทพืชกระท่อมเป็นยาเสพติดให้โทษที่มีอันตรายน้อยกว่ายาเสพติดให้โทษประเภทกัญชา จึงกำหนดบทลงโทษของยวเสพติดให้โทษประเภทพืชกระท่อมให้ต่ำลง โดยบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๘

ถาม พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๘ จัดให้ฝิ่นเป็นยาเสพติดให้โทษประเภทใด

ตอบ ยาเสพติดให้โทษประเภท ๒

ถาม พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๓๐ ได้แก้ไขเพิ่มเติมในเรื่องเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษอย่างไรบ้าง

ตอบ กฎหมายฉบับนี้มีหลักการสำคัญในการควบคุมการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดให้โทษ โดยกำหนดให้กระทำในสถานพยาบาลไม่ว่าจะได้รับการประโชชน์ตอบแทนหรือไม่ นอกจากนี้ กรณีที่มีการยึดยาเสพติดให้โทษประเภท ๔ เช่น อะเซติลแอนไฮโดรด์ หรืออะเซติลคลอไรด์ และยาเสพติดให้โทษประเภท ๕ เช่น กัญชา เมื่อได้มีการตรวจพิสูจน์ชนิดและปริมาณแล้วว่าเป็นยาเสพติด

ให้โทษในประเภทดังกล่าว โดยบันทึกรายงานการตรวจพิสูจน์ไว้
กระทรวงสาธารณสุขหรือผู้ที่กระทรวงสาธารณสุขมอบหมายจะ
สามารถทำลายหรือนำไปใช้ประโยชน์ได้ตามพระราชบัญญัติยา
เสพติดให้โทษ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๓๐ นี้

พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ.
๒๕๓๐ ยังได้กำหนดโทษสำหรับผู้ยุยงส่งเสริมหรือกระทำด้วย
ประการใด ๆ อันเป็นการช่วยเหลือหรือให้ความสะดวกในการที่
ผู้อื่นแสพยาเสพติดให้โทษโดยผิดกฎหมายอีกด้วย

ถาม พระราชบัญญัติวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท
พ.ศ. ๒๕๑๘ มีสาระสำคัญอย่างไร

ตอบ กฎหมายฉบับนี้ประกาศใช้เมื่อวันที่ ๔ มกราคม
๒๕๑๘ โดยมีเจตนารมณ์เพื่อให้เป็นไปตามอนุสัญญาว่าด้วยวัตถุที่
ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ซึ่งประเทศไทยเป็นภาคีสมาชิก เพื่อร่วม
มือกับประเทศอื่น ๆ ในการควบคุมการผลิต การขาย การนำเข้า
การส่งออก การนำผ่าน หรือการมีไว้ครอบครอง ซึ่งวัตถุออกฤทธิ์
ทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศมิให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพ
ของบุคคลและสังคม

พระราชบัญญัติวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท
พ.ศ. ๒๕๑๘ กำหนดให้มีคณะกรรมการวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและ
ประสาท เพื่อให้ความเห็น ความเห็นชอบ หรือแนะนำเกี่ยวกับการ
ผลิต ขาย นำเข้า ส่งออก นำผ่าน หรือมีไว้ในครอบครอง ซึ่งวัตถุ
ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท และการขึ้นทะเบียนวัตถุตำรับ ตลอดจน

การกำหนดหลักเกณฑ์ต่าง ๆ เกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวไว้ด้วย ซึ่งผู้ฝ่าฝืนย่อมได้รับโทษตามที่กำหนดไว้

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๑๙ ได้กำหนดให้กฎหมายว่าด้วยวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท คือ พระราชบัญญัติวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท พ.ศ. ๒๕๑๘ เป็นกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด และกำหนดให้รัฐมนตรีผู้รักษาการตามพระราชบัญญัติยา คือ นายกรัฐมนตรีมีอำนาจกำหนดให้วัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทเป็นยาเสพติดด้วย

ถาม มีการกำหนดประเภทของวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทไว้อย่างไรหรือไม่

ตอบ มีการกำหนดประเภทของวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทไว้ดังนี้

วัตถุออกฤทธิ์ในประเภท ๑ เช่น แอลเอสดี (LSD.) ดีอีที (DET.) เมสคาลีน (MESCALINE)

วัตถุออกฤทธิ์ในประเภท ๒ เช่น แอมเฟตามีน (AMPHETAMINE) เซโคบาร์บิทัล (SECOBABITAL) เฟนไซคลิดีน (PHENCYCLIDINE)

วัตถุออกฤทธิ์ในประเภท ๓ เช่น อะโมบาร์บิทัล (AMOBARBITAL) เมโพรบาเมต (MEPROBAMATE) เมทาควาโลน (METHAQUALONE)

วัตถุออกฤทธิ์ในประเภท ๔ เช่น แอมฟีพรามोन

(AMFEPRAMONE) บาร์บิทัล (BARBITAL) เอสพีเอ (SPA.)

กฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดนี้ เป็นหลักฐานที่แสดงให้เห็นว่าผู้รับผิดชอบในการบริหารประเทศได้ประจักษ์ถึงภัยอันตรายของยาเสพติดมาโดยตลอด จึงได้กำหนดแนวทางป้องกันและปราบปรามไว้ในรูปแบบของกฎหมาย อย่างไรก็ตามแม้จะมีกฎหมายและมีผู้รับผิดชอบในการแก้ไขปัญหา แต่ผู้ที่อยู่ในปัญหาหรือเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญของปัญหา เช่น ผู้เสพก็สามารถมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหายาเสพติดได้ ถ้าเข้ารับการบำบัดรักษาตามที่กฎหมายกำหนดไว้จนพ้นจากการติดยาเสพติด

ทั้งนี้ถ้าผู้เสพลดลง
ถ้า ไม่มีผู้เสพ

ปัญหายาเสพติดก็ลดลง
ก็ไม่มีปัญหายาเสพติด

หญิงกับเสรีภาพ ในการทำแท้งลูก

ศาสตราจารย์ไชยศ hemะรัชตะ

ท่านจะเห็นได้ว่าปัจจุบันนี้ต่างคนก็ต่างทำในสิ่งที่ตนเอง
อยากจะทำจนในบางครั้งไม่คำนึงด้วยซ้ำไปว่าสิ่งที่ทำนั้นถูกต้องหรือไม่ โดยอาจจะคิดว่าตนมีสิทธิและเสรีภาพในอันที่จะกระทำ แต่
ทว่าการที่จะกระทำอะไรนั้นก็ต้องอยู่ภายใต้ขอบเขตและข้อ
จำกัดของกฎหมายด้วย เพราะถ้าไม่ทำตามที่กฎหมายกำหนด
หรือทำสิ่งที่เป็นการฝ่าฝืนกฎหมาย ก็ต้องได้รับโทษเช่นกัน ซึ่ง
ในวันนี้จะมาคุยกันในหัวข้อที่ว่า “หญิงกับเสรีภาพในการทำแท้ง
ลูก” ที่เลือกหัวข้อนี้มาพูดกันก็เพราะว่าในปัจจุบันนี้มีการทำแท้งกัน
มากพอควร โดยหญิงนั้นบางทีก็ไม่ทราบว่ที่ตนเองทำแท้งนั้นถูกต้อง
ตามกฎหมายหรือไม่ ในกรณีใดบ้างที่หญิงสามารถจะทำได้บ้าง
ดังจะเห็นได้ว่าการที่หญิงไปลักลอบทำแท้งนั้นมีมาก หญิงต้อง
แอบ ๆ ซ่อน ๆ ทำแท้ง ซึ่งเสี่ยงต่ออันตรายอันจะเกิดกับชีวิตของตน
ด้วยน้ำมือของหมอเถื่อน หมอปลอม และผู้ที่แอบอ้างทั้งหลาย อาจ
มีผลทำให้เกิดการตกเลือด และติดเชื้อทำให้มดลูกอักเสบ หรือ
อาจจะเกิดโรคแทรกซ้อน ได้แก่ มดลูกทะลุ อาการช็อคสิ้นสติ

ปากมดลูกฉีก โลหิตไม่แข็งตัว หรือกลายเป็นหมันไปเลย ไม่เพียงเท่านี้ เพราะท่านอาจจะได้รับโทษหากการกระทำนั้นเป็นการกระทำที่ฝ่าฝืนต่อกฎหมาย

ฉะนั้น จึงเป็นการสมควรที่เราจะมาคุยกันถึงเรื่องนี้ว่า เสรีภาพที่จะทำแท้งลูกมีเพียงไร และผลในทางกฎหมายจะเป็นอย่างไร

ถาม ความหมายของคำว่าแท้งในทางกฎหมาย มีความหมายแค่ไหน เพียงไร

ตอบ คำว่า “แท้ง” ตามพจนานุกรมให้ความหมายว่า “ตกลูก” “คลอดก่อนกำหนด” ฉะนั้น คำว่าแท้งลูก จึงมีความหมายว่าเป็นการทำให้ทารกในครรภ์มารดาคลอดออกมาก่อนกำหนดตามปกติธรรมดา ในลักษณะที่ไม่มีชีวิต ไม่ว่าจะทำให้แท้งลูกด้วยวิธีใด ๆ ก็ตาม ไม่ว่าจะเป็นการกระทำด้วยการกด นวดคั้น การกินยา การฉีดยา เป็นต้น ซึ่งตามประมวลกฎหมายอาญาก็มิได้ให้ความหมายเอาไว้ แต่เมื่อดูจากคำพิพากษาฎีกาแล้วก็ให้ความหมายไว้ในทำนองเดียวกัน

ถาม อย่างไรจึงถือว่าเป็นการทำแท้งที่ผิดกฎหมาย

ตอบ การทำแท้งที่ผิดกฎหมายก็คือ การทำแท้งที่ไม่เข้าข้อยกเว้นของกฎหมายที่อนุญาตให้ทำแท้ง ดังนั้นถ้านอกจากตามที่กฎหมายกำหนดแล้วถือว่าเป็นการทำแท้งที่ผิดกฎหมายทั้งสิ้น เว้นแต่ การแท้งนั้นจะเนื่องมาจากการแท้งเองโดยธรรมชาติ เช่น การหล่ม การกระแทก หรือเป็นโรคที่เป็นอันตรายต่อการตั้ง

ครรรภ์ แล้วตัวเอง ถือว่าไม่ใช่การทำแท้งที่ผิดกฎหมาย

เมื่อเราได้พูดกันไปแล้วว่า อย่างไรก็ตามที่ถือว่าเป็นการทำแท้งที่ผิดกฎหมายแล้ว ซึ่งต้องได้รับโทษตามที่กฎหมายกำหนดเอาไว้

ถาม กฎหมายใดที่กำหนดว่าการทำแท้งใดที่ถือว่าเป็นการผิดกฎหมาย

ตอบ กฎหมายที่บัญญัติเกี่ยวกับการทำแท้งเอาไว้ว่าอย่างไรถือว่าเป็นการทำแท้งที่ผิดกฎหมายเอาไว้ คือประมวลกฎหมายอาญาที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน ตั้งแต่มาตรา ๓๐๑-๓๐๔ ซึ่งได้บัญญัติกรณีที่เป็นความผิดของหญิงเองและของผู้ที่ทำให้แท้งลูกเท่านั้น ส่วนที่เกี่ยวกับความผิดของผู้อื่นที่ทำให้หญิงแท้งลูกนั้น จะไม่ขอกกล่าวถึง มาตราที่เกี่ยวกับการที่หญิงจะทำแท้งลูกนั้น คือ มาตรา ๓๐๑ และมาตรา ๓๐๔

ถาม หญิงมีเสรีภาพในการที่จะทำแท้งเพียงไร

ตอบ ตามประมวลกฎหมายอาญา เห็นได้ว่าการทำแท้งที่ถูกกฎหมายของหญิงนั้น ไม่มีเลย เว้นแต่จะเข้าข้อยกเว้นตามที่กฎหมายกำหนดเอาไว้ ในประมวลกฎหมายอาญานี้ก็ได้จำกัดขอบเขตการทำแท้งของหญิงเอาไว้ คือ มาตรา ๓๐๑ วางหลักไว้ว่าหญิงใดทำให้ตนเองแท้งลูก หรือยอมให้ผู้อื่นทำให้ตนเองแท้งลูก ต้องได้รับโทษตามที่กฎหมายกำหนดไว้

จากมาตรานี้จะเห็นได้ว่า หญิงนั้นไม่มีสิทธิทำให้ตนเองแท้งลูก และถ้าไปทำเข้าก็จะเป็นการผิดกฎหมายไป ต้องได้รับโทษ แต่ทว่ามีข้อที่พึงสังเกต คือ

๑) ถ้าการแท้งลูกดังกล่าวข้างต้นนี้ ทารกคลอดออกมาก่อนกำหนดและยังมีชีวิตอยู่ต่อมาจึงตายไป เช่นนี้คงไม่เรียกว่าเป็นการทำให้แท้งลูก เพราะการที่ทำให้แท้งลูกนั้น ทารกต้องคลอดออกมาโดยปราศจากชีวิต และหากทารกคลอดมาแล้วมีชีวิตอยู่ก็อย่าปล่อยให้ฆ่าให้ตาย เพราะจะมีความผิดฐานฆ่าคนตาย บางคนอาจจะลืมนัดได้ อาจเพราะว่าเด็กที่เกิดมานั้นไม่ได้ตั้งใจให้เกิด หรือเด็กที่เกิดจากการที่มารดาถูกข่มขืน เป็นต้น

๒) การที่จะเป็นความผิดฐานทำให้แท้งลูกนั้น สิ่งสำคัญ คือ ลูก ดังนั้น หญิงที่จะต้องมีความผิดตามมาตรานี้ นั้น หญิงต้องรู้ด้วยว่าตนมีลูก และการกระทำนั้นต้องเป็นการทำให้แท้งลูกด้วย ถ้าไม่รู้แน่ชัดว่าไม่รู้ถึงข้อเท็จจริง จึงเป็นการกระทำที่ขาดเจตนา และถ้าไม่รู้ว่าเป็นการทำแท้งลูก หรือถ้าไม่มีลูกก็จะไม่มีลูกที่จะแท้งออกมา แม้พยายามจะทำให้แท้งก็ไม่มีความผิด

๓) ถ้าเกิดเด็กในครรภ์ตาย และจำเป็นต้องทำให้แท้งออกมา เพราะมิฉะนั้นแล้วจะทำให้เป็นอันตรายต่อมารดา จะส่งโรงพยาบาลก็ไม่ทันการ เลยต้องหาหมอเถื่อนเอาเด็กออก เช่นนี้ จะเห็นได้ว่า สามารถทำได้โดยไม่ถือว่าเป็นความผิด เพราะการกระทำเช่นนั้นนั้น ลูกหรือเด็กในครรภ์มารดาได้ตายแล้ว การทำแท้งออกมาจึงไม่ใช่การฆ่าเด็กที่มีชีวิตอยู่แล้วให้ออกมาไม่มีชีวิต ดังนั้น การกระทำดังกล่าว เมื่อไม่มีชีวิตตั้งแต่อยู่ในครรภ์มารดา ก็ถือว่าไม่

มีลูกแล้ว จึงไม่เป็นความผิดฐานทำให้แท้งลูก ในกรณีนี้หญิงจึงมีเสรีภาพในการกระทำเช่นนี้ได้ แต่ต้องรู้แน่ชัดว่าการที่ทำได้นั้นต้องเป็นตามที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ไม่ใช่แต่เพียงการกล่าวลอย ๆ เพราะถ้าสามารถพิสูจน์ในภายหลังได้ว่าการกระทำนั้นไม่ตรงกับความเป็นจริงแล้ว ก็จะมีควมผิดได้ตามกฎหมายมาตรานี้

นอกจากมาตรา ๓๐๑ นี้ ที่บัญญัติไว้เป็นความผิดแล้ว ยังมีอีกมาตราที่บัญญัติว่าเป็นความผิด คือ มาตรา ๓๐๔ ซึ่งวางหลักไว้ว่า ผู้ใดเพียงแต่พยายามกระทำความผิดตามมาตรา ๓๐๑ นี้ ก็ถือว่าเป็นความผิด แต่กฎหมายกำหนดว่าไม่ต้องรับโทษ การที่ถือว่าเป็นการพยายาม คือว่า การที่ทำให้แท้งลูกนั้นได้กระทำไปไม่ตลอด หรือได้กระทำโดยตลอดแต่ไม่บรรลุลผล หรือไม่บรรลุถึงเป้าหมาย ไม่ให้แท้งลูกออกมา จึงเป็นเพียงการพยายาม ไม่ต้องรับโทษ

ถาม มีกฎหมายบัญญัติเป็นข้อยกเว้นให้หญิงทำแท้งได้หรือไม่

ตอบ มี เพราะถ้าอยู่ดี ๆ คงไม่มีหญิงไปทำแท้ง ซึ่งการทำแท้งนั้นตามปกติก็ถือว่าเป็นการกระทำที่ผิดศีลธรรมอยู่แล้ว แต่อย่างไรก็ตามกฎหมายก็ต้องมีการกำหนดข้อยกเว้นไว้บ้าง มิฉะนั้นแล้วการลักลอบทำแท้งก็จะมากขึ้น กรณีที่กฎหมายกำหนดข้อยกเว้นไว้คือ มาตรา ๓๐๕ วางหลักไว้ว่า การที่หญิงไปทำแท้งนั้น ถ้าเพราะว่าหญิงนั้น

- จำต้องกระทำเนื่องจากสุขภาพของหญิง หรือ
- หญิงมีครรภ์เนื่องจากการกระทำความผิดอาญา

ตาม มาตรา ๒๗๖, ๒๗๗, ๒๘๒, ๒๘๓ หรือ มาตรา ๒๘๔ ผู้กระทำ
ไม่มีความผิด

- ต้องเป็นการกระทำของนายแพทย์

กฎหมายมาตรานี้ได้กำหนดเป็นข้อยกเว้นไว้ ซึ่ง
ตามกฎหมายอนุญาตให้ทำได้ก็แสดงว่าหญิงมีเสรีภาพในการทำแท้ง
ได้ แต่ต้องมีเหตุตามที่กฎหมายกำหนด คือ การกระทำนั้นต้อง
เป็นการกระทำของนายแพทย์ และเมื่อนายแพทย์ทำไปแล้วหญิงจะได้
รับอันตรายหรือถึงแก่ความตาย นายแพทย์ก็ไม่มีความผิด ในเมื่อ
หญิงนั้นยินยอมโดยสมัครใจ ให้กระทำแท้งลูก และ
จำเป็นต้องทำเพื่อสุขภาพของหญิงนั้น หรือกล่าวอีก
นัยหนึ่งคือ ถ้าตั้งครรรภ์แล้วมารดาอาจจะได้รับอันตราย เพราะ
สุขภาพไม่อำนวย

หญิงมีครรภ์เนื่องจาก การกระทำผิดทางอาญา

คือ

มาตรา ๒๗๖ การข่มขืนหญิงซึ่งมิใช่ภรรยาคน

มาตรา ๒๗๗ ทำชำเราหญิงอายุไม่เกิน ๑๓ ปี โดย

จะยินยอมหรือไม่ก็ตาม

มาตรา ๒๘๒ เพื่อสำเร็จความใคร่ของผู้อื่น เป็น
ตุระจัดหา ล่อไป หรือชักพาไปเพื่ออนาจาร ซึ่งเด็กหญิงหรือหญิง
นั้นจะยินยอมหรือไม่ก็ตาม

มาตรา ๒๘๓ เพื่อสำเร็จความใคร่ของผู้อื่น เป็น
ตุระจัดหา หรือชักพาไปเพื่อการอนาจาร ซึ่งหญิงโดยใช้กลอุบาย
หลอกลวงขู่เข็ญ ใช้กำลังประทุษร้ายใช้อำนาจครอบงำผิดคลอง-

ธรรม หรือใช้วิธีข่มขืนใจ ด้วยประการอื่นใด

มาตรา ๒๘๔ การพาหญิงไปเพื่อการอนาจาร โดยชักลอบขายหลอกลวงขู่เข็ญใช้กำลังประทุษร้าย ใช้อำนาจครอบงำผิดคลองธรรม หรือใช้วิธีข่มขืนใจด้วยประการอื่นใด

ข้อสังเกตจากมาตราเหล่านี้จะเห็นได้ว่า หญิงมีเสรีภาพในการทำแท้งได้ โดยถือว่าเป็นข้อยกเว้นตามกฎหมายและต้องเข้าเงื่อนไขตามข้างต้น ดังนั้นหญิงผู้ยอมให้กระทำตามมาตรา ๓๐๑ ก็ไม่มีความผิดด้วย อีกประการคือ ถ้านายแพทย์เป็นหญิงทำให้ตนเองแท้งก็ยอมไม่เป็นความผิด

ถาม ข้อยกเว้นตามที่กฎหมายกำหนดนั้นไม่เป็นการกำหนดที่แคบเกินไป หรือสำหรับการที่หญิงจะไปทำแท้ง

ตอบ กฎหมายอาญาดำเนินที่ใช้อยู่นี้เห็นได้ว่าการกำหนดข้อยกเว้นแคบเกินไป คือ คำว่า "สุขภาพ" ควรกำหนดด้วยว่า เป็นการหมายถึงสุขภาพทางจิตใจด้วย โดยหมายถึงสุขภาพทางร่างกายและจิตใจของสตรีนั้น สุขภาพทางร่างกายของทารกในครรภ์มารดา และสุขภาพจิตของเด็กเมื่อกำเนิดเติบโตขึ้น

สำหรับกรณีต่อมา คือ กรณีที่สามารถทราบแน่ได้ว่าเด็กที่จะเกิดมานั้นจะมีความผิดปกติหรือเป็นโรคต่าง ๆ เช่น โรคหัดเยอรมันที่เป็นมาแต่กำเนิด โรคเลือดทาลัสซีเมีย เป็นต้น สำหรับโรคหัดเยอรมันนั้น ถ้ามารดาเป็นโรคนี้ขณะตั้งครรภ์ระยะแรกทารกอาจได้รับเชื้อไวรัสจากมารดาและมีโอกาสเป็นหัดเยอรมันตั้งแต่อยู่ในครรภ์มารดา ซึ่งจะมีอาการรุนแรงมาก เมื่อเด็กคลอดออกมาอาจจะพบกับสิ่งผิดปกติ เช่น ตัวเด็กเล็กผิดปกติ ตาพิการ หูหนวก

ระบบประสาทกลางผิดปกติ อาทิ ปัญญาอ่อน สมองอักษบ ฯลฯ กระจกผิดปกติ ปอดอักษบ เป็นเบาหวาน มีความผิดปกติทางจิต หรือกรณีเลือดทวารสีเมียวก็เช่นกัน คือเมื่อเป็นแล้วก็จะมี ความผิดปกติทางร่างกายทางจิตได้ด้วย จะเห็นได้ว่าหากให้ทารกออกมา ก็จะเป็น ปัญหาต่อสังคมได้ ทำให้รัฐบาลต้องเสียค่าใช้จ่ายในการรักษาคนพวกนี้

กรณีต่อไปคือ กฎหมายไม่ได้กำหนดถึง กรณีเกี่ยวกับการวางแผนครอบครัว คือหากมีการวางแผนครอบครัวตามนโยบายของรัฐ แต่ทว่าหากการวางแผนครอบครัวนั้นไม่สำเร็จ เมื่อเกิดปัญหาขึ้นก็ไม่มีใครรับผิดชอบ ทำให้เกิดมีบุตรในขณะที่ คู่สมรสไม่พร้อมที่จะมีบุตร หรือไม่ประสงค์จะมีบุตร ซึ่งอาจจะเป็น ปัญหาทางเศรษฐกิจหรือมีบุตรมากอยู่แล้ว กรณีนี้หากไปทำแท้งก็จะ เป็นความผิด

เห็นได้ว่าตามที่กล่าวมาข้างต้นนั้น กฎหมายไม่ได้ กำหนดไว้ จึงเป็นการบัญญัติกฎหมายที่แคบเกินไปสำหรับสภาวะ การณ์ในปัจจุบัน

ถาม การที่ประมวลกฎหมายกำหนดข้อยกเว้นไว้แคบเกินไป นั้น จะมีผลกระทบอย่างไร

ตอบ การที่ประมวลกฎหมายกำหนดข้อยกเว้นไว้แคบเกินไป นั้น ก่อให้เกิดผลหลายประการ เช่น

- ๑) มีการลักลอบทำแท้งขึ้นเป็นจำนวนมาก
- ๒) เนื่องจากมีการลักลอบทำแท้งกันมาก และการ ทำแท้งกับหมอเถื่อนนั้น ทำให้เกิดอันตรายเมื่อทำให้เกิดอันตราย

ก็ทำให้มีผู้ที่ต้องเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลมากขึ้น ซึ่งก่อให้เกิดผลเสียคือ ในด้านสุขภาพอาจจะทำให้หญิงนั้นถึงกับต้องพิการหรือถึงกับไม่สามารถก่อกำเนิดบุตรได้ต่อไป

๓) เป็นความเหลื่อมล้ำทางสังคมอย่างหนึ่ง คือว่า คนที่มีเงินก็สามารถจะไปขอรับการทำแท้งจากแพทย์ที่เปิดรับการทำแท้ง ถึงแม้จะผิดกฎหมายแต่ก็มีที่ยอมรับกันอยู่ในอัตราค่อนข้างสูง ดังนั้นสำหรับคนที่ไม่มีเงินแต่มีความจำเป็นก็จะไปหาหมอเถื่อน ซึ่งอัตราค่าบริการจะต่ำ แต่ว่าความเสี่ยงมีอัตราสูง ดังจะเห็นได้จาก การที่คนมีเงินจริง ๆ ก็จะหลบไปทำแท้งที่ต่างประเทศที่เขาเปิดโอกาสให้โดยไม่มีเงื่อนไข

๔) การห้ามการทำแท้งโดยเข้มงวดนั้นจะส่งผลกระทบต่อขั้นตอนนโยบายการวางแผนประชากร แต่ถ้าหากใช้วิธีการคุมกำเนิดและการทำหมันเพียงสองอย่าง หรือการควบคุมการปฏิสนธิโดยวิธีอื่นก็ตาม ก็ยังไม่เป็นที่แน่ใจว่า อัตราการเกิดของประชากรจะลดลงได้ตามเป้าหมาย

ถาม มีกฎหมายใดที่จะออกมาแก้ไขข้อบกพร่องนี้หรือไม่

ตอบ ได้เคยมีร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๐๕ เมื่อหลายปีที่แล้ว ประมาณปี ๒๕๒๔ รายละเอียดของร่างพระราชบัญญัตินี้ก็คือ

“ถ้าการกระทำความผิดดังกล่าวในมาตรา ๓๐๑ และ มาตรา ๓๐๒ นั้น เป็นการกระทำของนายแพทย์แผนปัจจุบันชั้นหนึ่ง สาขาเวชกรรม และ

(๑) จำเป็นต้องกระทำเพื่อสุขภาพหรือสุขภาพจิต
ของหญิงนั้น หรือ

(๒) หากทารกในครรภ์คลอดออกมา จะพิการทาง
กายหรือทางจิต หรือ

(๓) เมื่อการคุมกำเนิดของหญิงหรือสามีซึ่งได้รับ
การบริการจากแพทย์หรือโดยคำสั่งแพทย์แล้ว ไม่ได้ผล หรือ

(๔) หญิงมีครรภ์เนื่องจากการกระทำความผิดอาญา
ตามที่ได้บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๗๖, ๒๗๗ มาตรา ๒๘๒, มาตรา
๒๘๓ หรือมาตรา ๒๘๔ ผู้กระทำ "ไม่มีความผิด"

จะเห็นได้ว่าส่วนที่แก้ไขเพิ่มเติมขึ้นมาเปิดโอกาสให้หญิงมีสิทธิ
ที่จะทำแท้งได้มากขึ้น แต่ทว่ามีบางอนุมาตราที่ยังเป็นที่ถกเถียงกัน
อยู่ ทำให้ไม่สามารถออกมาเป็นกฎหมายใช้กัน

ถาม ตามร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมนี้มีข้อสนับสนุน
หรือคัดค้านหรือไม่

ตอบ มีทั้งผู้ไม่เห็นด้วยและผู้เห็นด้วย โดยมีเหตุผลของ
ความเห็นฝ่ายตน คือ

เหตุผลสนับสนุน เห็นด้วยว่ามีความจำเป็นที่จะต้อง
มีกฎหมายทำแท้งออกมาใหม่ เพื่อประโยชน์ของหญิงที่จะได้ไม่ต้อง
เสี่ยงจากอันตรายกับการทำแท้งเถื่อน และเพื่อจะได้ไม่เป็นภาระ
แก่สังคมทางด้าน การแพทย์รับช่วงพยาบาลรักษา ทางด้านเศรษฐกิจ
และหรือปัญหาของเด็กที่เกิดมาโดยพ่อแม่ไม่ต้องการ หรือไม่
สามารถเลี้ยงดูให้ดีได้

เหตุผลคัดค้าน ผู้ที่ไม่เห็นด้วยเป็นที่วิตกว่า ถ้ามีกฎหมายทำแท้งแล้ว เมืองไทยจะกลายเป็นเมืองฟรีเซ็กซ์อย่างแน่นอน ผู้คนจะผิดศีลธรรมกัน กับเหตุผลที่ว่าหญิงที่ปล่อยตัวปล่อยใจจนท้องขึ้นมา ควรได้รับผลจากการกระทำของตน

แต่อย่างไรก็ตามกฎหมายนี้ถ้าออกมาคงเป็นที่แตกตื่นกันทีเดียว เพราะจะมีผลต่อหลายฝ่าย เป็นต้นว่าสูตินารีแพทย์ อาจจะไม่พอใจการทำแท้งให้กับหญิงเหล่านี้ แต่ร่างนี้ก็ยังมีได้ออกมาเป็นกฎหมายซึ่งต้องคอยดูกันต่อไป

ถาม กรณีที่หญิงที่ถูกข่มขืนหรือล่วงไปเพื่อการอนาจาร ถ้าหญิงนั้นเกิดมีครรภ์ขึ้นมา ต้องปฏิบัติอย่างไรในการที่จะไปทำแท้ง

ตอบ กรณีนี้เข้าข่ายยกเว้นตามที่กฎหมายกำหนด จึงสามารถทำแท้งได้ ซึ่งขั้นตอนสำหรับกรณีนี้จำเป็นต้องมีหลักฐานทางกฎหมายที่เชื่อถือได้ว่าถูกกระทำความผิดทางเพศจริง ส่วนหนึ่งก็จะไปแจ้งความที่สถานีตำรวจมักถูกซักถามถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างละเอียดแล้วลงบันทึกประจำวัน เพื่อเป็นพยานหลักฐานตำรวจก็จะมิโบส่งหญิงไปให้แพทย์ตรวจที่โรงพยาบาล และต้องเล่าเรื่องให้แพทย์ฟังซ้ำอีกครั้ง ต้องรับการตรวจร่างกายและตรวจภายในอย่างละเอียด เพื่อให้ได้ความว่าได้ถูกกระทำความผิดทางเพศจริง แต่ก็มีส่วนที่ปล่อยไปเรื่อย ๆ จนกระทั่งท้องขึ้นมา ซึ่งเมื่อเหตุการณ์ผ่านไปแล้วเป็นเดือน ๆ การไปแจ้งความย้อนหลังก็ไม่มีความหมายเพราะพิสูจน์ไม่ได้ และบางครั้งคดีก็หมดอายุก็มี ทำให้ขาดหลักฐาน ไม่มีบันทึกแจ้งความตำรวจ แพทย์ก็ไม่สามารถทำแท้ง

ได้ ทางที่เหลือคือการฟ้องศาล

ถาม กรณีที่ไปทำแท้งตามโรงพยาบาลแล้วยังมีที่อื่นอีกหรือไม่

ตอบ สถานที่ทำแท้งนอกจากนี้ นั่น ที่เป็นที่เปิดเผยนั้น คงไม่มี แต่มีที่ ๆ สามารถทำได้ ได้แก่ ศูนย์พัฒนาชุมชน และที่สมาคมวางแผนครอบครัวแห่งประเทศไทย ซึ่งสองแห่งนี้นั้นให้ทำแท้งได้ แต่ไม่ใช่สถานี่ ๆ จะทำแท้งโดยตรง สถานที่นี้จะใช้เป็นที่บำบัดรักษาโรคของสตรี โดยถือว่าการที่ทำแท้งก็ถือว่าเป็นการรักษาโรคอย่างหนึ่ง แต่การที่จะทำแท้งได้ตามสถานี่นี้นั้นก็ต้องมีการสอบเรื่องราวกันก่อนที่จะทำแท้งให้ และในบางกรณีทางโรงพยาบาลที่ทำแท้งให้ นั้นไม่สามารถที่จะทำให้ได้ ไม่ว่าเหตุผลใดก็ตาม ทางนี้ก็จะช่วยทำแท้งให้ได้ แต่กรณีต้องเข้าตามที่กฎหมายยกเว้นให้ด้วย มิฉะนั้นแล้วก็ไม่สามารถทำแท้งให้ได้เช่นกัน ดังนั้น สถานที่ที่สามารถทำแท้งให้ได้จึงมีปัญหาว่าผลจะเป็นอย่างไร

ถาม การทำแท้งตามกรณีดังกล่าวถือเป็นการทำแท้งที่ถูกกฎหมายหรือไม่ และอาศัยกฎหมายอะไรในการที่จะทำแท้งให้ได้

ตอบ การทำแท้งตามกรณีดังกล่าวนี้ ยังไม่มีกฎหมายทำแท้งออกมารองรับโดยตรง แต่ที่สามารถให้ทำแท้งได้นั้น กระทำภายใต้คำสั่งของกระทรวงสาธารณสุข โดยถือว่าเป็นการบำบัดรักษาโรคของสตรีอย่างหนึ่ง สามารถทำให้ได้แต่ไม่เป็นที่เปิดเผยโดยตรง และกรณีนี้ถือว่าเป็นการทำแท้งที่ถูกกฎหมายแม้จะเข้าตามความผิด

ในกฎหมายอาญาก็ตามในมาตรา ๓๐๕

ถาม ในการที่จะมาทำแท้งตามสถานที่ดังกล่าวนี้มีขั้นตอนอย่างไร

ตอบ การที่จะมาทำแท้งในกรณีนี้ นั้น ไม่ว่าจะมาที่นี้โดยตรงหรือกรณีที่ทางโรงพยาบาลส่งมาก็ตามก็ต้องมีการสอบถามกันก่อน และจะอยู่ในดุลพินิจว่าจะทำให้หรือไม่ จะไม่ทำให้ทุกราย เพราะกฎหมายที่ออกมารองรับโดยตรงและโดยเฉพาะนั้น ยังไม่มีที่แท้ก็เพื่อเป็นการรักษาโรคภัยไข้เจ็บกระทรวงสาธารณสุข

บทส่งท้ายสำหรับกฎหมายทำแท้งที่จะออกมานั้น ถ้าผ่านสภาแล้วสิ่งที่ควรทำก็คือ ควรมีการป้องกันเท่าที่จะทำได้ เช่น ทางด้านครอบครัว ควรให้ความรักความเอาใจใส่แก่บุตรหลาน ทางด้านโรงเรียนก็ควรให้การศึกษาในเวลาอันสมควร และทางด้านสื่อมวลชน คือการให้ความรู้ที่ถูกต้องทางด้านเพศศึกษา อีกทั้งสถานเริงรมย์ต่าง ๆ ควรมีมาตรการที่ได้ผลควบคุมสถานที่ไม่เหล่านี้นี้ให้เยาวชนเข้าไปมั่วสุม รวมทั้งการควบคุมโสเภณีซึ่งมีอยู่มากมายขณะนี้ ประกอบกับหน่วยงานของรัฐและเอกชน เช่นการให้บริการต่าง ๆ บริการให้คำแนะนำปรึกษาด้านปัญหาชีวิต การวางแผนครอบครัว บริการการช่วยเหลือหญิงที่ถูกข่มขืน หรือการช่วยเหลือที่ตั้งครรภ์แล้วแก้ไขด้วยการทำแท้งไม่ได้ หรือบริการต่าง ๆ ทางด้านสังคมสงเคราะห์ หากทำได้สตรีที่มีปัญหาทางด้านการตั้งครรภ์ จะได้ไม่ต้องตายหรือพิการจากหมอเถื่อนอีกต่อไป

การมีและพกอาวุธปืน

อาจารย์บำรุง ตันจิตติวัฒน์

ปัจจุบันข่าวอาชญากรรมในประเทศไทยที่เกิดขึ้นไม่เว้นแต่ละวัน มักจะมีเรื่องอาวุธปืนเข้ามาเกี่ยวข้องอยู่เสมอ ปืนนั้นเป็นสิ่งที่มิประโยชน์อย่างยิ่งในด้านการใช้เพื่อรักษาคุ้มครองชีวิตร่างกายและทรัพย์สินของตนเองหรือบุคคลอื่น

อย่างไรก็ดี สิ่งที่มีคุณค่าอันนิตย์ก็อาจมีโทษมหันต์เช่นกัน หากเราใช้ในทางไม่ถูกต้องหรือขาดความระมัดระวัง เนื่องจากอาวุธปืนเป็นอาวุธที่มีอำนาจภาพในการทำลายชีวิตคนและสัตว์รวมตลอดถึงทรัพย์สินต่าง ๆ ได้อย่างร้ายแรง โดยเฉพาะอาวุธที่พัฒนาขึ้นไปจนถึงระดับที่ใช้ในสงครามนั้นยังมีความรุนแรงขึ้นไปอีก ฉะนั้นหากปล่อยให้มีการใช้อาวุธปืนอย่างเสรีโดยไม่มีการควบคุมโดยใกล้ชิดแล้ว ก็จะก่อให้เกิดความไม่สงบเรียบร้อยในสังคมขึ้นได้เป็นอันมาก โจรผู้ร้ายก็จะพกพาอาวุธไปใช้ในการกระทำความผิดอย่างเปิดเผย ซึ่งอาวุธของโจรผู้ร้ายอาจจะดีกว่าอาวุธของฝ่ายเจ้าหน้าที่บ้านเมืองเสียอีก ดังนั้นพวกโจรทั้งหลายก็จะกระทำการตีชิงวิ่งราวปล้นทรัพย์สินเขม่นฆ่ากันได้อย่างอุกอาจรุนแรงยิ่งขึ้น ทำให้สุจริตชนโดยทั่วไปเดือดร้อน

ปัจจุบันการใช้ปืนในเมืองไทยจริง ๆ เท่าที่เกิดเป็นคดีความกันขึ้น มิใช่เป็นการใช้ "เพื่อป้องกันชีวิตและทรัพย์สิน" แต่มัก

ใช้ในทางไม่ชอบด้วยกฎหมายเสียส่วนใหญ่ เช่น การปล้นทรัพย์ การชิงทรัพย์ การฆ่าผู้อื่นเพราะมีสาเหตุโกรธเคืองกัน หรือทำปิ่นลับถูกผู้อื่นตายหรือบาดเจ็บ ฯลฯ สรุปแล้วในชีวิตประจำวัน ปิ่นลับเป็นสิ่งทีก่อให้เกิดผลร้ายมากกว่าเกิดผลดี

ดังนั้นในการจะอนุญาตให้ประชาชนมีและใช้อาวุธปืนจึงต้องอยู่ในความควบคุมโดยหลักการที่มีประสิทธิภาพ ทั้งนี้เพื่อคุ้มครองสุจริตชนรวมทั้งในการที่จะใช้อาวุธปืนป้องกันชีวิตและทรัพย์สินของเขาได้อย่างปลอดภัย

ถาม อาวุธปืน หมายถึงอะไร

ตอบ อาวุธปืน หมายถึง อาวุธสำหรับยิงออกจากลำกล้องด้วยกำลังดินระเบิด และหมายความรวมถึงตลอดถึงอาวุธทุกชนิดซึ่งใช้ส่งกระสุนปืนโดยวิธีระเบิดหรือกำลังดันของแก๊สหรืออัดลมหรือเครื่องกลไกอย่างใดอย่างหนึ่งซึ่งต้องอาศัยอำนาจของพลังงาน นอกจากนี้ส่วนหนึ่งส่วนใดของอาวุธปืนซึ่งรัฐมนตรีเห็นว่าสำคัญและได้ระบุไว้ในกฎกระทรวง ก็ถือว่าเป็นอาวุธปืนตามความหมายแห่งพระราชบัญญัตินี้ด้วย ซึ่งได้แก่

- ๑) ลำกล้อง
- ๒) เครื่องลูกเลื่อนหรือส่วนประกอบสำคัญของเครื่องลูกเลื่อน
- ๓) เครื่องลั่นไกหรือส่วนประกอบสำคัญของเครื่องลั่นไก
- ๔) เครื่องส่งกระสุน ของกระสุนหรือส่วนประกอบของสิ่งเหล่านี้ พานท้ายปืน สายสะพาย ไม้ประกะบด้ามปืน

ส่วนต่าง ๆ ของอาวุธปืนดังกล่าวแม้ไม่ใช่อาวุธปืน เพราะยังใช้ยิงไม่ได้ แต่ยอมถือได้ว่าเป็นส่วนสำคัญของอาวุธปืน ดังนั้นใครที่มีสิ่งเหล่านี้ไว้ในครอบครองโดยไม่ได้รับอนุญาตก็อาจมีความผิดฐานมีอาวุธปืนไว้ในครอบครองโดยไม่ได้รับอนุญาต เช่นกัน

ถาม ถ้าปืนที่มีไว้ในครอบครองนั้นเป็นปืนเด็กเล่น หรือปืนพลาสติกนี้ จะมีความผิดอย่างไรหรือไม่

ตอบ คำว่า อาวุธปืนที่มีไว้ในครอบครองหรือพกพาเป็น ความผิดนี้ต้องเป็นปืนที่ใช้ยิงทำอันตรายบุคคลหรือทรัพย์สินได้ แต่ถ้าปืนนั้นไม่มีสภาพเป็นปืนที่ใช้ยิงได้ ก็เป็นเพียงปืนเด็กเล่นหรือปืนพลาสติก ปืนเหล่านี้ไม่สามารถใช้ยิงทำอันตรายต่อชีวิตหรือทรัพย์สินได้ อันนี้ไม่ถือเป็นอาวุธปืน มีไว้ในครอบครองก็ไม่มี ความผิดฐานมีอาวุธปืนไว้ในครอบครองโดยไม่รับอนุญาต แต่ถ้าปืนนั้นมีรูปลักษณะอันน่าจะทำให้เชื่อว่าเป็นอาวุธปืนก็เรียกว่าสิ่งเทียมอาวุธปืน หากผู้ใดสังขำเข้าหรือค้าโดยไม่ได้รับอนุญาตก็เป็นความผิดอีกเรื่องหนึ่ง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน ๑ เดือน หรือปรับไม่เกิน ๑,๐๐๐ บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถาม ถ้าอยากมีปืนไว้ใช้ป้องกันตัว จะต้องปฏิบัติอย่างไร จึงจะถูกต้อง

ตอบ เนื่องจากกฎหมายบัญญัติมิให้ผู้ใด ทำ ซื้อ มี สั่ง ใ้ หรือ นำเข้า ซึ่งอาวุธปืน หรือเครื่องกระสุนปืน เว้นแต่จะ ได้จดทะเบียนอนุญาต จากนายทะเบียนท้องที่ ฉะนั้น หากต้องการมีปืนไว้ในครอบครองเพื่อป้องกันตัว ก็ต้องขอใบอนุญาตจากนาย-

ทะเบียน ซึ่งจะออกใบอนุญาตให้มีและใช้อาวุธปืน และเครื่องกระสุนปืนแก่บุคคลเพื่อใช้ป้องกันตัว ใบอนุญาตจะออกใช้สำหรับอาวุธปืนแต่ละกระบอก

ถาม การขออนุญาตต่อนายทะเบียนนั้น มีหลักเกณฑ์อย่างไรบ้าง

ตอบ สำหรับการขออนุญาตมีหลักเกณฑ์โดยสรุป ดังนี้
คือ.-

๑) ผู้ประสงค์จะขออนุญาตมีและใช้อาวุธปืน จะต้องยื่นคำขอรับใบอนุญาตต่อนายทะเบียนท้องที่ซึ่งตนมีภูมิลำเนา และต้องเสียค่าธรรมเนียมตามที่กฎกระทรวงกำหนดไว้

๒) ผู้ขออนุญาตมีหรือใช้อาวุธปืนต้องมีคุณสมบัติ และไม่ต้องห้ามตามพระราชบัญญัติอาวุธปืน มาตรา ๑๓ ประกอบด้วยคำสั่งของกระทรวงมหาดไทยที่ ๖๗๔/๒๔๕๐ คือ ต้องไม่เคยรับโทษจำคุกสำหรับความผิดเรื่องประทุษร้ายต่อพระบรมราชตระกูลหรือนายกรัฐมนตรี ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ ความผิดเกี่ยวกับชีวิต ร่างกาย เป็นต้น ต้องเป็นบุคคลซึ่งบรรลุนิติภาวะแล้ว เป็นบุคคลซึ่งสามารถจะใช้อาวุธปืนได้โดยมิใช่เป็นผู้มีกายพิการ หรือทุพพลภาพ ต้องไม่เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ หรือคนวิกลจริต และต้องไม่เป็นบุคคลที่ไม่มีอาชีพรายได้ หรือไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง เป็นต้น

ผู้ใดได้รับอนุญาตให้มีและใช้อาวุธปืน จะได้รับใบอนุญาตให้มีอาวุธปืน (ตามแบบ ป.๔) ไว้เป็นหลักฐาน ใบอนุญาตนี้ต้องมีรายละเอียดต่าง ๆ เช่น เลขที่ใบอนุญาต สถานที่ออกใบ

อนุญาต ชื่อ อายุ ของผู้รับใบอนุญาต ชนิดและขนาดอาวุธปืน หมายเลขประจำปืน และเครื่องหมายทะเบียนที่ปืน ซึ่งจะต้องตรงกับเลขหมายและเครื่องหมายที่ใบอนุญาต ใบอนุญาตให้มีและใช้อาวุธปืน มีอายุใช้ได้ตลอดเวลาที่ผู้รับใบอนุญาตเป็นเจ้าของปืนนั้น

ถาม คำว่า “นายทะเบียนท้องที่” ตาม พ.ร.บ.อาวุธปืน หมายถึงใคร

ตอบ สำหรับในจังหวัดพระนครและธนบุรี นายทะเบียนท้องที่ได้แก่หัวหน้ากองทะเบียน รองหัวหน้ากองทะเบียน กองบัญชาการตำรวจสอบสวนกลาง กรมตำรวจ หรือผู้รักษาการแทนสำหรับต่างจังหวัด นายทะเบียนท้องที่ประจำจังหวัดได้แก่ ผู้ว่าราชการจังหวัด และนายทะเบียนท้องที่ประจำอำเภอ ได้แก่ นายอำเภอ

ถาม สมมติว่า นาย ก.เป็นนักแม่นปืน ได้รับปืน ๑ กระบอกเป็นรางวัลชนะเลิศจากการแข่งขันยิงปืนของทางราชการ หากนาย ก.มีความประสงค์จะเก็บปืนนั้นไว้เป็นที่ระลึกจะทำอย่างไร

ตอบ จะต้องขอใบอนุญาตให้มีอาวุธปืนไว้เพื่อเก็บ ซึ่งใบอนุญาตดังกล่าว นายทะเบียนจะออกให้สำหรับอาวุธปืนที่ชำรุดจนใช้ยิงไม่ได้ หรืออาวุธปืนแบบทันสมัยหรืออาวุธปืนได้รับเป็นรางวัลจากการแข่งขันยิงปืนของทางราชการ และเมื่อนาย ก.มีแค่ใบอนุญาตให้มีอาวุธปืนไว้เพื่อเก็บ นาย ก.จะนำปืนนั้นไปใช้ยิงหรือมีเครื่องกระสุนปืนไว้สำหรับอาวุธปืนนั้นไม่ได้

ถาม ถ้าได้รับใบอนุญาตให้มีและใช้อาวุธปืนจากนาย-

ทะเบียนแล้ว จะมอบปืนและใบอนุญาตให้มือปืนของคนเป็นผู้ใช้แทน
ได้หรือไม่

ตอบ ตามหลักแล้ว ใบอนุญาตที่นายทะเบียนออกให้ นั้น
กฎหมายบัญญัติให้ใช้ได้เฉพาะตัวผู้รับใบอนุญาตเท่านั้น แต่ถ้า
ผู้ได้รับอนุญาตจะให้ผู้อื่นเป็นผู้มีและใช้ปืนนั้นสำหรับรักษาทรัพย์สิน
ของตน ก็สามารรถทำได้ โดยขอรับหนังสืออนุญาตพิเศษจาก
นายทะเบียนท้องที่ที่คนมีถิ่นที่อยู่ได้ แต่ต้องปรากฏด้วยว่าผู้อื่นนั้น
ไม่ได้เป็นบุคคลต้องห้ามตาม พ.ร.บ.อาวุธปืน พ.ศ. ๒๔๙๐ เช่นไม่
เคยต้องโทษจำคุกสำหรับความผิดอาญา และฐานบรรลุนิติภาวะ
แล้ว หรือไม่เป็นผู้ไร้ความสามารถเป็นต้น

ถาม ถ้าได้รับอนุญาตให้มีและใช้ปืนจากนายทะเบียนแล้ว
จะโอนอาวุธปืนนั้นให้แก่ผู้อื่นได้หรือไม่

ตอบ การโอนอาวุธปืนยอมทำได้ แต่จะโอนให้ได้ก็เฉพาะ
แต่ผู้ที่ได้รับใบอนุญาตจากนายทะเบียนแล้วเท่านั้น

ถาม อาวุธปืนนั้นสามารถตกทอดทางมรดกหรือไม่

ตอบ เรื่องการมีอาวุธปืนไว้ในครอบครองนี้ แม้บางคน
ไม่ประสงค์ที่จะมีอาวุธปืนใด ๆ ไว้ในครอบครองของตนแต่ก็ตาม
เขาก็อาจได้ปืนมาโดยทางมรดกได้ เช่น พ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย มี
อาวุธปืนของตน ต่อมาบุคคลเหล่านั้นถึงแก่ความตาย อาวุธปืน
ก็ตกทอดมายังทายาทโดยทางมรดก กรณีเช่นนี้กฎหมายกำหนดให้
ผู้ซึ่งมีอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน ของผู้ตายอยู่ในครอบครอง
แจ้งการตายต่อนายทะเบียนท้องที่ที่ตนอยู่ หรือนายทะเบียนท้องที่
ซึ่งออกใบอนุญาตหรือนายทะเบียนท้องที่ที่ผู้รับใบอนุญาตตายภายใน

กำหนด ๓๐ วันนับแต่วันที่ทราบการตายของผู้รับใบอนุญาต นายทะเบียนมีอำนาจสั่งให้เก็บรักษาอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืนได้ตามแต่กรณี ภายในกำหนด ๖ เดือนนับแต่วันที่ผู้รับใบอนุญาตตาย ผู้จัดการมรดกหรือทายาทจะขออนุญาตใหม่แล้วครอบครองอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืนต่อไปก็ได้ หากนายทะเบียนพิจารณาแล้วไม่ออกใบอนุญาตให้ก็ให้นำอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืนนั้น ออกขายทอดตลาดแล้วมอบเงินสุทธิแก่ผู้มีสิทธิไป หากทายาทผู้รับอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน ไว้ไม่แจ้งการตายต่อนายทะเบียน ย่อมมีโทษปรับไม่เกิน ๕,๐๐๐ บาท จะเห็นได้ว่าเรื่องปืนนี้กฎหมายมีการควบคุมการเปลี่ยนมืออย่างใกล้ชิด แม้ว่าทายาทจะได้รับปืนของพ่อแม่ปู่ย่าตายายมาทางมรดก ก็เชื่อว่าจะมีสิทธิใช้ปืนนั้นตามกฎหมายได้ทันที ต้องไปให้นายทะเบียนเขาคูตัวก่อนว่าเหมาะสม มีคุณสมบัติตามกฎหมายที่จะมีและใช้อาวุธปืนได้หรือไม่ ถ้าเหมาะสม มีคุณสมบัติครบถ้วน นายทะเบียนก็จะออกใบอนุญาตให้ใหม่ หากไม่เหมาะสม คุณสมบัติไม่ครบถ้วน เขาก็จะนำปืน เครื่องกระสุนปืนนั้น ออกขายทอดตลาดเอาเงินให้แทน

ถาม ถ้าซื้อปืนมาจากผู้ได้รับใบอนุญาตจากนายทะเบียน ผู้ซื้อจะมีความผิดอย่างไรหรือไม่

ตอบ บุคคลใดก็ตามที่ประสงค์จะได้ปืนมาไว้ในครอบครองของตนส่วนใหญ่ก็ได้มาโดยการ "ซื้อ" ทั้งสิ้น สำหรับการซื้ออาวุธปืนนั้นไม่ว่าจะซื้อต่อจากผู้ได้รับใบอนุญาตจากนายทะเบียน ท้องที่ให้มิหรือใช้อาวุธปืนแล้วหรือเป็นการซื้อปืนใหม่จากร้านก็ตาม ผู้ซื้อต้องดำเนินการทำหลักฐานให้เรียบร้อย มิฉะนั้นอาจมีความ

ผิดฐานมีอาวุธปืนโดยไม่ได้รับอนุญาต และในกรณีซื้อปืนใหม่จากร้านนั้นเมื่อได้รับอนุญาตให้ซื้ออาวุธปืนตามแบบ ป.๓ แล้วก็ต้องนำปืนที่ซื้อไปให้นายทะเบียนทำเครื่องหมายออกใบอนุญาตให้มีหรือใช้อาวุธปืนใน ๖๐ วัน หากเกินกำหนดยอมมีความผิดฐานมีอาวุธปืนโดยไม่ได้รับอนุญาตเช่นกัน

ถาม ผู้ที่มีใบอนุญาตให้มีและใช้อาวุธปืน จะพกอาวุธปืนในที่สาธารณะได้หรือไม่

ตอบ ไม่ได้ เนื่องจากกฎหมายบัญญัติให้บุคคลที่จะพกพาอาวุธปืนติดตัวไปในเมือง หมู่บ้าน หรือสาธารณะได้นั้น ต้องได้รับใบอนุญาตให้มีอาวุธปืนติดตัวเสียก่อน ใบอนุญาตนี้คือใบอนุญาตตามแบบ ป.๑๒ หรือที่เรียกกันโดยทั่วไปว่า "ใบพก" นั้นเอง (พระราชบัญญัติอาวุธปืน พ.ศ. ๒๔๕๐ มาตรา ๘ ทวิ วรรคแรก)

ในทางปฏิบัตินั้น ผู้ประสงค์จะขอใบอนุญาตพกอาวุธปืนติดตัวจะต้องเป็นผู้ได้รับอนุญาตให้มี และใช้อาวุธเสียก่อน และต้องยื่นคำขอตามวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง ตามพระราชบัญญัติอาวุธปืน มาตรา ๒๒ กำหนดให้เจ้าพนักงานผู้มีอำนาจออกใบอนุญาตให้มีอาวุธปืนติดตัวในเขตกรุงเทพมหานคร ได้แก่ อธิบดีกรมตำรวจ ส่วนเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจออกใบอนุญาตให้มีอาวุธปืนติดตัวแก่ผู้ที่มีถิ่นในต่างจังหวัด ได้แก่ ผู้ว่าราชการจังหวัดในจังหวัดนั้น ๆ การออกใบอนุญาตให้มีอาวุธปืนติดตัวนี้โดยหลักแล้วจะออกให้มากกว่า ๑ ฉบับไม่ได้ และจะให้มากกว่า ๑ กระบอกไม่ได้ ใบอนุญาตให้มีอาวุธปืนติดตัวนี้มีอายุ ๑ ปี นับแต่วันออกใบอนุญาต กรณีที่ผู้ได้รับใบอนุญาตให้มีอาวุธปืนติดตัว แต่

ใบอนุญาตขาดอายุแล้วก็ดี การพาอาวุธปืนกระบอกอื่นนอกจากที่ระบุไว้ในใบอนุญาตก็ดี หรือการพาอาวุธปืนออกไปนอกท้องที่ที่ระบุไว้ในใบอนุญาตก็ดี เหล่านี้ถือว่าเป็นการพกพาอาวุธปืนโดยไม่รับอนุญาตทั้งสิ้น

ถาม การพาดัตว์ไป หมายความว่าอย่างไร

ตอบ การพาดัตว์ไป หมายถึง การนำอาวุธปืนไป หรือหมายถึงการพาอาวุธปืนไปโดยอาวุธปืนนั้นอยู่ที่ตัวผู้พาไป เช่น การพก การถือ การแบก การสะพาย หรือการใส่ไว้ในกระเป๋า กางเกงที่สวมอยู่ เป็นต้น นอกจากนี้การพาไม่น่าจะหมายรวมถึงการเอาอาวุธปืนบรรจุในกระเป๋าหรือสิ่งอื่นที่นำติดตัวไปด้วย เช่น เอาปืนไว้ในกระเป๋าเดินทางถือไป วางปืนไว้ในช่องใส่ของหน้ารถขณะขับขึ้นรถยนต์นั้นไปตามทางสาธารณะ เป็นต้น

ถาม ถ้าเช่นนั้นแสดงว่า เฉพาะผู้ที่ได้รับอนุญาตให้พกปืนติดตัวได้เท่านั้นจึงจะสามารถพกปืนได้ใช่หรือไม่ จะมีกรณีใดหรือไม่ที่ผู้ที่ไม่ได้รับใบอนุญาตให้พกพาอาวุธปืนจะพกพาอาวุธปืนติดตัวไปได้

ตอบ โดยหลักแล้ว กฎหมายอนุญาตให้พกพาอาวุธปืนได้ เฉพาะผู้ที่ได้รับอนุญาตให้มีอาวุธปืนติดตัวเท่านั้น แต่มีข้อยกเว้นให้ผู้ที่ไม่ได้รับใบอนุญาตให้พกพาอาวุธปืน พกพาอาวุธปืนได้ในกรณีต้องมีติดตัวเมื่อมีเหตุจำเป็นและเร่งด่วนตามสมควรแก่พฤติการณ์

กรณีต้องมีติดตัวเมื่อมีเหตุจำเป็นและเร่งด่วนตามสมควรแก่พฤติการณ์นั้น จะต้องพิจารณาเป็นกรณีไปตามเหตุการณ์

ที่เกิดขึ้น ตัวอย่างเช่น ในหมู่บ้านที่ตั้งอยู่ห่างไกลจากเจ้าหน้าที่รักษาความสงบ มีโจรผู้ร้ายกำลังเข้าปล้นราษฎรในหมู่บ้านอย่างอุกอาจไม่เกรงกลัวใคร ราษฎรในหมู่บ้านนั้นอาจจะนำปืนติดตัวไปเพื่อป้องกันตัวและทรัพย์สินของตนได้

ถาม บุคคลที่ได้รับใบอนุญาตให้พกปืนแล้วสามารถพกพาอาวุธปืนไปที่สาธารณะโดยเปิดเผยเช่นนั้นหรือ

ตอบ การพกพาอาวุธปืนไปโดยเปิดเผยสาธารณะนี้ กฎหมายบัญญัติไว้ว่า บุคคลใดก็ตามแม้จะเป็นผู้ได้รับอนุญาตให้มีอาวุธปืนติดตัวได้แล้วก็ตาม หรือในกรณีที่ยังไม่ได้รับอนุญาตดังกล่าว แต่มีเหตุจำเป็นและเร่งด่วนตามสมควรแก่พฤติการณ์ที่จะต้องใช้อาวุธปืนติดตัวไปก็ตาม การพาอาวุธปืนติดตัวไปนั้นก็ห้ามพาไปโดยเปิดเผย หรือพาเข้าไปในชุมชนที่จัดให้มีขึ้นเพื่อนมัสการ การรื่นเริง การมหรสพ หรือการอื่นใด (มาตรา ๘ ทวิ วรรค ๒ พ.ร.บ. อาวุธปืน ๒๔๕๐)

ถาม อย่างไรก็ตามจะหมายความว่าพาไปโดยเปิดเผยหรือพาไปในชุมชนที่ได้จัดให้มีขึ้นเพื่อนมัสการ การรื่นเริง การมหรสพ หรือการอื่นใด ตามที่กฎหมายห้ามไว้

ตอบ การพาไปโดยเปิดเผย ได้แก่ การพาอาวุธปืนไปในลักษณะที่บุคคลทั่วไปอาจมองเห็นได้ หรืออาจทราบได้โดยแน่ชัดว่าสิ่งที่บุคคลนั้นพาไปเป็นอาวุธปืน เช่นพกปืนโดยใช้เข็มขัดปืนคาดไว้กับเอวแบบที่เรามักพบเห็นอยู่เสมอในภาพยนตร์ หรือหนีบไว้กับเอวแล้วแก้งเล็กลือโซวีให้เห็นปืนเสียอย่างนั้นแหละ ดังนั้นถือว่าเป็นการพาโดยเปิดเผย วัตถุประสงค์ของการที่กฎหมายห้ามมิให้

บุคคลใดพาอาวุธปืนไปโดยเปิดเผยก็เพราะอาวุธปืนเป็นอาวุธที่ร้ายแรง การพาไปโดยเปิดเผยย่อมก่อให้เกิดความกลัว ความหวาดเสียวแก่ประชาชนโดยทั่วไป และการพกพาไปโดยเปิดเผยเช่นนี้ย่อมล่อแหลมต่อการที่จะเกิดเหตุร้ายขึ้นได้โดยง่าย อันจะนำมาซึ่งความไม่สงบเรียบร้อยในสังคมนั้น การห้ามพาอาวุธปืนไปโดยเปิดเผยนี้ห้ามโดยไม่จำกัดสถานที่ ไม่ว่าจะพาไปที่ใดก็ตาม ต้องห้ามพกไปโดยเปิดเผยทั้งสิ้น

ชุมนุมชนที่จัดให้มีขึ้นเพื่อนมัสการ ได้แก่ ชุมนุมชนจัดให้มีเพื่อบูชาหรือสักการะ เช่น ในงานวันวิสาขบูชา งานไหว้พระพุทธรูปประจำหมู่บ้านประจำปี งานไหว้เจ้า เป็นต้น

ชุมนุมชนที่จัดให้มีขึ้นเพื่อการรื่นเริง ได้แก่ งานชุมนุมชนที่จัดให้มีขึ้นเพื่อความเพลิดเพลิน เช่น งานสงกรานต์ งานฤดูหนาวประจำปี งานกาชาด เป็นต้น

ชุมนุมชนที่จัดให้มีขึ้นเพื่อการมหรสพ ได้แก่ ชุมนุมชนที่จัดให้มีขึ้นเพื่อการละเล่นต่าง ๆ เช่น การเล่นโขน ละคร ลิเก หรือฉายภาพยนตร์กลางแปลงในโอกาสต่าง ๆ เป็นต้น

สำหรับชุมนุมชนที่จัดให้มีขึ้นเพื่อการอื่นใด ได้แก่ การมีชุมนุมชนขึ้นในกรณีต่าง ๆ เช่น งานชุมนุมชนในงานมงคลสมรส งานชุมนุมชนในงานบวชนาค เป็นต้น

ถาม ถ้ามีการห้ามมิให้พกพาปืนไปในที่สาธารณะดังกล่าวแล้ว ทำไมตำรวจหรือข้าราชการบางคนจึงสามารถพกปืนไปในที่สาธารณะได้

ตอบ การห้ามพาอาวุธปืนไปโดยเปิดเผยหรือการพาไปใน

งานชุมนุมชนที่จัดให้มีขึ้น เพื่อนมัสการการรื่นเริง การมหรสพ หรือการอื่นใดนี้ มีข้อยกเว้นมิให้ใช้บังคับบุคคลในกรณีนี้คือ

๑) เจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน เช่น ทหาร หรือตำรวจซึ่งอยู่ในระหว่างการปฏิบัติหน้าที่

๒) ข้าราชการหรือพนักงานลูกจ้างในหน่วยราชการ หรือรัฐวิสาหกิจซึ่งอยู่ในระหว่างการปฏิบัติหน้าที่เพื่อป้องกันประเทศ หรือรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน หรือรักษาทรัพย์สินอันสำคัญของรัฐ

๓) ประชาชนผู้ได้รับมอบให้มีและใช้อาวุธปืนเพื่อช่วยเหลือราชการของทหารหรือตำรวจหรือของหน่วยราชการแล้วแต่กรณี และอยู่ในระหว่างการช่วยเหลือราชการ หรือมีเหตุจำเป็นต้องมีและใช้อาวุธปืนในการนั้น

ถาม ประชาชนผู้บริสุทธิ์ที่มีอาวุธปืนไว้โดยชอบด้วยกฎหมายแล้ว แต่ยังไม่ได้รับอนุญาตให้พกปืนติดตัวนั้น จะสามารถพกปืนติดตัวไปโดยไม่ผิดกฎหมายได้หรือไม่

ตอบ ประชาชนผู้บริสุทธิ์อาจนำอาวุธปืนที่ตนไว้โดยชอบด้วยกฎหมาย แต่ยังไม่ได้รับอนุญาตให้พกพานำติดตัวอาจนำอาวุธปืนติดตัวไปได้ในลักษณะดังต่อไปนี้-

๑) นำอาวุธปืนใส่กระเป๋าทือเก็บไว้ในช่องเก็บของท้ายรถ ซึ่งไม่สามารถหยิบใช้ได้ทันทีทันใด

๒) เอาอาวุธปืนใส่กระเป๋าสักกุดญแจ แล้ววางไว้ในรถซึ่งไม่สามารถหยิบใช้ได้ทันทีทันใด

๓) เมื่อไปเก็บเงินมาจากต่างจังหวัดจำนวนเป็นหมื่น ๆ นำติดตัวมาแล้วมีอาวุธปืนได้รับอนุญาตจากนายทะเบียนแล้ว ใส่ไว้ในช่องที่เก็บของหน้ารถยนต์ เพื่อป้องกันตัวและทรัพย์สิน

๔) ไปเก็บเงินจากลูกค้าต่างจังหวัด นำอาวุธปืนติดตัวมาด้วยโดยแยกอาวุธปืนและเครื่องกระสุนปืนออกจากกัน ใส่กระเป๋าเอกสารวางไว้ที่เบาะหลังรถยนต์

๕) ห่ออาวุธปืนและแหวนบรรจุกระสุน (แมกกาซีน) แยกออกคนละห่อเก็บไว้ในกระเป๋าทรงท้ายรถยนต์ซึ่งใส่กุญแจ

ถาม อาวุธปืนต้องได้รับการตรวจสอบสภาพบ้างหรือไม่
ตอบ จะมีการตรวจสอบสภาพอาวุธปืน เมื่อมีการขอจดทะเบียนอาวุธปืน หลังจากได้จดทะเบียนอาวุธปืนแล้ว ไม่จำเป็นต้องนำไปตรวจสอบสภาพอีก

ถาม บุคคลจะมีอาวุธปืนไว้ในครอบครอง ได้มากน้อยเพียงใด

ตอบ ตามกฎหมายอนุญาตให้บุคคลมีอาวุธปืนสั้นและอาวุธปืนยาวได้อย่างละ ๑ กระบอก แต่หากจะมีไว้มากกว่านั้น จะทำได้หรือไม่ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของนายทะเบียน

ถาม บุคคลจะมีลูกกระเบิดมือ และวัตถุระเบิดอย่างอื่น ๆ ไว้ในครอบครองได้หรือไม่

ตอบ เนื่องจากลูกกระเบิดมือ และวัตถุระเบิด โดยปกติมิได้ใช้สำหรับทางราชการทหารเท่านั้น บุคคลทั่วไปจึงไม่อาจมีสิ่งดังกล่าวไว้ในครอบครองได้ เว้นแต่จะได้รับอนุญาตเป็นพิเศษ เช่น

มีไว้สำหรับระเบิดหินจากภูเขา เป็นต้น

ถาม การมีปืนลมหรือลูกกระดไว้ในครอบครอง จะต้อง
มีใบอนุญาตหรือไม่

ตอบ อาวุธปืนทุกชนิด แม้จะเป็นปืนลมหรือปืนลูกกระด
ก็จำเป็นต้องมีใบอนุญาตทั้งสิ้น

จากคำถามและคำตอบทั้งหมดข้างต้นนี้ ก็หวังเป็น
อย่างยิ่งว่าท่านผู้สนใจในเรื่อง "ทำอย่างไรที่จะมีและพกปืนได้อย่าง
ไม่ผิดกฎหมาย" คงจะพอทราบหลักเกณฑ์และเทคนิคบางประการ
เกี่ยวกับการมีและพกอาวุธปืนได้บ้างไม่มากก็น้อย

เด็กเล่นปืน

อาจารย์วิชา มหาคุณ

ตามที่มีข่าวเมื่อเร็ว ๆ นี้เกี่ยวกับกรณีเด็กอายุ ๘ ขวบ เอาปืนจริงมายิงกับเพื่อน โดยคิดว่าเป็นปืนเด็กเล่น ในที่สุดเพื่อนก็ถูกกระสุนปืนเสียชีวิต นับว่าเป็นโศกนาฏกรรมที่เป็นบทเรียนสำหรับผู้ใหญ่ทุกคน จึงอยากถามถึงปัญหาข้อกฎหมายในเรื่องนี้

ถาม กรณีเด็ก ๘ ขวบ ทำให้เพื่อนตาย มีกฎหมายบัญญัติไว้ว่าอย่างไรบ้าง

ตอบ ตามประมวลกฎหมายอาญานั้น ถ้าเด็กอายุยังไม่เกินเจ็ดปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด เด็กนั้นไม่ต้องรับโทษ แต่กรณีนี้เด็กอายุ ๘ ขวบแล้ว จึงอยู่ในหลักเกณฑ์ของมาตรา ๗๔ ที่ว่า เด็กอายุกว่าเจ็ดปีแต่ไม่เกินสิบสี่ปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด เด็กนั้นไม่ต้องรับโทษ แต่มีเงื่อนไขที่ศาลมีอำนาจดำเนินการได้หลายอย่าง ได้แก่

(๑) ว่ากล่าวตักเตือนแล้วปล่อยตัวไป และถ้าเห็นสมควรให้เรียกบิดามารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่เด็กนั้นอาศัยอยู่ด้วยมาตักเตือนด้วยก็ได้

(๒) ถ้าเห็นว่าบิดามารดา ผู้ปกครอง สามารถดูแลเด็กได้ก็จะมีคำสั่งให้มอบตัวเด็กแก่บิดามารดาหรือผู้ปกครอง แต่มีข้อกำหนดให้ระวังเด็กไม่ให้ก่อเหตุร้ายขึ้นในเวลาไม่เกิน ๓ ปี

และกำหนดจำนวนเงินตามที่เห็นสมควรที่จะต้องชำระต่อศาลครั้งละไม่เกิน ๑,๐๐๐ บาท เมื่อเด็กก่อเหตุร้ายขึ้น

ถ้าเด็กอาศัยอยู่กับคนอื่นนอกจากบิดามารดาหรือผู้ปกครอง ศาลจะเรียกผู้นั้นมาสอบถามว่า จะยอมรับข้อกำหนดนั้นหรือไม่ ถ้ายอมรับ ก็ให้ศาลสั่งมอบตัวเด็กให้ผู้นั้นไป โดยวางข้อกำหนดเช่นเดียวกัน

(๓) กรณีมอบตัวเด็กตาม (๒) ศาลจะกำหนดเงื่อนไขคุมประพฤติไว้ด้วยก็ได้ โดยศาลแต่งตั้งพนักงานคุมประพฤติเพื่อคุมประพฤติเด็ก

(๔) ถ้าเด็กไม่มีบิดามารดา หรือผู้ปกครอง หรือมีแต่ศาลเห็นว่าไม่สามารถดูแลเด็กได้ หรืออาศัยอยู่กับบุคคลอื่น และผู้นั้นไม่ยอมรับข้อกำหนดตาม (๒) ศาลจะมีคำสั่งมอบตัวเด็กให้อยู่กับบุคคลหรือองค์การที่ศาลเห็นสมควร เพื่อดูแลอบรมสั่งสอนตามเวลาที่ศาลกำหนด ในเมื่อบุคคลหรือองค์การนั้นยินยอม กรณีนี้ให้บุคคลหรือองค์การมีอำนาจเช่นผู้ปกครองเฉพาะเพื่อดูแล อบรมสั่งสอน กำหนดที่อยู่ และจัดให้เด็กมีงานทำตามสมควร

(๕) ส่งตัวเด็กไปโรงเรียน หรือสถานฝึกอบรม หรือสถานที่จัดตั้งขึ้นเพื่อฝึกและอบรมเด็ก ตามเวลาที่ศาลกำหนด แต่ไม่เกินกว่าที่เด็กนั้นอายุครบ ๑๘ ปี

คำสั่งของศาลตาม (๒) (๓) (๔) และ (๕) ถ้าปรากฏแก่ศาลว่าพฤติการณ์เกี่ยวกับเด็กเปลี่ยนไป ศาลมีอำนาจแก้ไขคำสั่ง หรือมีคำสั่งใหม่ได้

จะเห็นได้ว่าเด็กอายุ ๘ ขวบ ย่อมอยู่ในเงื่อนไขที่ศาลอาจสั่งได้ดังกล่าวข้างต้น ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นมาตรการที่เกี่ยวกับ บิดามารดา ผู้ปกครอง หรือผู้ดูแลเด็ก

ถาม แล้วศาลใดจะมีอำนาจกำหนดมาตรการเหล่านี้

ตอบ ท้องที่ใดมีศาลคดีเด็กและเยาวชน ศาลคดีเด็กและเยาวชนก็จะมีอำนาจกำหนดมาตรการเหล่านี้ เช่นกรณีนี้เกิดขึ้นในกรุงเทพมหานคร เพราะฉะนั้นศาลคดีเด็กและเยาวชนกลางก็มีอำนาจกำหนดมาตรการ หากกรณีนี้เป็นคดีขึ้นสู่การพิจารณาของศาล แต่ควบคู่กับศาลคดีเด็กและเยาวชน ก็คือสถานพินิจและคุ้มครองเด็ก ซึ่งกฎหมายกำหนดไว้ว่าเมื่อเกิดเหตุเด็กกระทำการ อันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด พนักงานสอบสวนจะต้องรีบดำเนินการสอบถามปากคำเด็กให้เสร็จภายในเวลาไม่เกิน ๒๔ ชั่วโมง จากนั้นต้องส่งตัวเด็กให้แก่สถานพินิจ ซึ่งผู้อำนวยการสถานพินิจมีอำนาจให้ประกันตัวเด็กนั้นไปได้ นอกจากนี้จะต้องจัดการให้พนักงานคุมประพฤติทำรายงานข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวเด็ก บิดามารดา ผู้ปกครอง ตลอดจนสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวกับเด็กอีกด้วย เพื่อส่งให้พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ หรือศาล ในกรณีที่คดีขึ้นสู่การพิจารณาของศาล ส่วนพนักงานสอบสวนก็ดำเนินการสอบสวนต่อไปต่างหาก

ถาม เกี่ยวกับอายุของเด็กที่อยู่ในอำนาจของศาลคดีเด็กและเยาวชน อยากทราบว่าอยู่ในเกณฑ์อายุเท่าใด

ตอบ ตามกฎหมายจัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชนเด็ก หมายถึง บุคคลอายุกว่า ๗ ปี แต่ไม่เกิน ๑๔ ปี ส่วนเยาวชนก็อายุ

กว่า ๑๔ ปี แต่ไม่เกิน ๑๘ ปี

ถาม เกี่ยวกับคดีความที่เกิดขึ้น ถ้าปรากฏข้อเท็จจริงว่า เด็กเข้าใจว่าเป็นปืนเด็กเล่น และใช้ปืนนั้นยิงเพื่อนเสียชีวิต จะถือว่าเป็นความผิดของเด็กหรือไม่

ตอบ เรื่องนี้ข้อเท็จจริงก็ยังไม่แน่ชัด แต่ถ้าปรากฏว่าเด็กไม่รู้ว่า เป็นปืนจริง เข้าใจว่าเป็นปืนเด็กเล่น แล้วเอามาเล่นกับเพื่อน ก็น่าจะ ถือได้ว่าเด็กขาดเจตนาเลยทีเดียว เพราะเด็กไม่ได้ประสงค์ต่อผล หรือยอมเล็งเห็นผลในการกระทำของตน และจะถือว่าเด็กประมาท ก็ไม่ได้ เพราะจะให้เด็ก ๘ ขวบใช้ความระมัดระวังเท่ากับเด็กโต หรือคนที่เป็นผู้ใหญ่คงไม่ได้ และถ้าได้ความจริงเช่นนั้นในชั้น สอบสวน พนักงานสอบสวนก็อาจเสนอความเห็นที่จะไม่ฟ้องไปยัง พนักงานอัยการ และพนักงานอัยการก็อาจสั่งไม่ฟ้องเด็กต่อศาล ก็ได้ แต่เรื่องนี้เราก็คงคาดเดาอะไรไม่ได้ เพราะขึ้นอยู่กับ การ สอบสวน แต่ถึงแม้ว่าคดีขึ้นมาสู่ศาล ศาลก็จะไม่ลงโทษเด็กนั้น อยู่ดี คงเกี่ยวแต่กำหนดเงื่อนไขบางประการสำหรับพ่อแม่เท่านั้น

ถาม บิดามารดาของเด็กจะมีความผิดไหม

ตอบ ความจริงเด็กบริสุทธิ์ การที่เด็กก่อเหตุขึ้นก็ถือว่าเป็น "บาปบริสุทธิ์" เพราะพ่อแม่จะต้องใช้ความระมัดระวังดูแลลูกให้ดี ไม่ปล่อยให้วางปืนเอาไว้ให้เด็กสามารถค้นหาได้ ในทางแพ่งก็มี ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๔๒๘ ระบุว่า "บุคคลใด แม้ไร้ความสามารถ เพราะเหตุเป็นผู้เยาว์ หรือวิกลจริตก็ยังคงรับผิดชอบ ในผลที่ตนทำละเมิด บิดามารดาหรือผู้อนุบาลของบุคคลเช่นว่านี้ย่อมต้อง รับผิดชอบร่วมกับเขาด้วย เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าตนได้ใช้ความระมัดระวัง

พอสมควรแก่หน้าที่ดูแลซึ่งทำอยู่นั้น”

ซึ่งก็หมายความว่า เมื่อเด็กก่อเหตุขึ้น เด็กนั้นต้องรับผิดชอบในทางแพ่งเสมอ ส่วนพ่อแม่แน่นอนก็ต้องร่วมรับผิดชอบด้วย เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแก่หน้าที่ดูแลที่ทำอยู่ ตัวอย่างเช่น มีเด็กใช้หนังสติ๊กยิงกันจนตาบอดศาลเคยวินิจฉัยว่าพ่อแม่ไม่ต้องร่วมรับผิดชอบ เพราะหนังสติ๊กไม่ใช่สิ่งของที่ร้ายแรงโดยสภาพ เมื่อมีผู้ดูแลอยู่ที่บ้านแล้ว ก็นับว่าพ่อแม่ได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควร แต่คดีนั้นไม่ได้ฟ้องเด็กมาด้วย เลยไม่ได้เสียค่าเสียหาย

สำหรับคดีนี้เป็นเรื่องเล่นปืนซึ่งต่างจากหนังสติ๊ก เพราะปืนเป็นของร้ายแรงโดยสภาพ พ่อแม่จะต้องเก็บไว้ให้ดี เมื่อเปลือยวางไว้เด็กสามารถเอามาเล่นได้ พ่อแม่ก็อาจต้องร่วมรับผิดชอบด้วย ซึ่งเป็นกรณีรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายในทางแพ่ง

เพราะฉะนั้นพ่อแม่ หรือผู้ปกครองควรระมัดระวังดูแลลูกให้ดี ไม่ควรปล่อยปละละเลย เพราะถ้ามีเหตุร้ายเกิดขึ้น ท่านจะต้องเสียใจไปชั่วชีวิต

ถาม หมายความว่า หากพ่อแม่จะต้องรับผิดชอบ ก็คงเป็นไปในทางแพ่งเท่านั้น ไม่ถึงกับเป็นผิดในทางอาญาใช่ไหม

ตอบ ใช่ ถ้าจะถือว่าพ่อแม่ประมาทเป็นเหตุให้มีการตายเกิดขึ้น ก็รู้สึกว่าจะเป็นกรณีไกลกว่าเหตุ เพราะการที่ผู้ใหญ่ปล่อย หรือไม่รอบคอบในการเก็บอาวุธปืน ก็ไม่แน่ว่าจะต้องมีเด็กไปเล่นปืนจนถึงตาย จึงเรียกได้ว่า ความตายของเด็กไม่ใช่ผลโดยตรง หรือโดยใกล้ชิดกับความประมาทของผู้ใหญ่ เพราะฉะนั้นจึงไม่

เป็นความผิดในทางอายุ คงมีแต่ความรับผิดชอบในทางแพ่งเท่านั้น

ถาม โศกนาฏกรรมครั้งนี้คงจะเป็นบทเรียนสำหรับผู้ใหญ่
ทุกท่าน?

ตอบ ไม่เฉพาะพ่อแม่ หรือผู้ปกครองเท่านั้น ที่จะต้องมีส่วนช่วยกันรับผิดชอบ ทางสื่อมวลชนทุกแขนงก็ต้องระมัดระวังในการเผยแพร่ข้อมูลด้วย โดยเฉพาะทางโทรทัศน์มีอิทธิพลต่อเด็กมาก ไม่ควรมีการแสดง หรือฉายภาพยนตร์ที่แสดงถึงความรุนแรง และการใช้อาวุธปืนไล่ล่าฆ่ากัน จนเด็กดูเป็นของธรรมดา เมื่อเด็กชอบเล่นปืน ก็เสี่ยงไม่พ้นที่จะเกิดโศกนาฏกรรมเช่นนี้ ฝ่ายพ่อแม่ก็ต้องควรอบรมสั่งสอนลูกในเรื่องเหล่านี้ด้วย และควรใกล้ชิดลูกตามสมควร หวังว่าเหตุการณ์ครั้งนี้คงจะเป็นบทเรียนสำหรับทุกฝ่าย

เด็กฆ่าผู้อื่น

พลประสิทธิ์ ฤทธิรักษา

เมื่อเร็ว ๆ มานี้ ท่านคงจะได้อ่านข่าวจากหนังสือพิมพ์ และฟังข่าวจากวิทยุรวมทั้งโทรทัศน์ ว่าเด็กอายุไม่กี่ปีใช้ปืนยิงพี่หรือน้องตัวเองตาย และเมื่อไม่กี่วันนี้เองก็มีข่าวสะเทือนใจอีกว่าเด็กยิงบิดาของตนเองถึงแก่ความตาย ท่านอาจตั้งปัญหาสงสัยว่าเด็กเหล่านี้เอาปืนมาจากไหน และทำไมยิงปืนและใช้ปืนได้อย่างดีเช่นนั้น และประการสำคัญก็คือเด็กเหล่านั้นจะต้องรับโทษในทางอาญาใดหรือไม่ จึงมาสนทนาเรื่องเด็กฆ่าผู้อื่น

ถาม ได้ยินข่าวทางหน้าหนังสือพิมพ์ และทางด้านสื่อมวลชนอื่น ๆ ว่า เด็กตัวเล็ก ๆ ยิงพี่หรือน้องของตัวเองตาย และเมื่อเร็ว ๆ นี้มีข่าวว่าเด็กเล็ก ๆ นั้นเองได้ยิงบิดาของตนเองตาย ท่านมีความรู้สึกอย่างไรบ้างในเรื่องนี้

ตอบ ข่าวที่ออกมาดังกล่าวนี้เป็นข่าวที่สะเทือนใจมาก เพราะเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นในแวดวงของครอบครัวเช่นพี่ยิงน้องตายหรือน้องยิงพี่ตาย และหนัก ๆ เข้าลูกยิงพ่อแม่ตัวเองตาย ที่สะเทือนใจนั้นมีได้หมายความว่าเด็กน้อยเหล่านี้แกมีเจตนาร้ายอะไร เพราะข่าวที่ออกมานั้นเป็นเรื่องที่แกไปเล่นปืน แกไปแอบหยิบปืนของคุณพ่อของผู้ปกครองไปเล่นกัน ซึ่งอาจจะลอกเลียนจากในหนังสือ

อ่านเล่นหรือในภาพยนตร์ ในทีวี และในที่สุดก็เกิดเป็นข่าวที่เศร้าสลด ซึ่งเราได้ยินได้ฟังกันอยู่

ถาม ในเรื่องเด็กใช้ปืนยิงผู้อื่นตายนี้ เด็กจะมีความผิดทางอาญาถูกลงโทษหรือจำคุกหรือประหารชีวิตอย่างไรหรือไม่ หรือไม่มีความผิดอะไรเลย

ตอบ มีคนหลายคนทีเดียวที่สงสัย และก็สอบถามอยู่เหมือนกัน เพราะว่าหนูน้อยเหล่านี้แกจะมีความผิดทางอาญาและต้องรับโทษเพียงใดหรือไม่ และบางคนยังถามไกลไปกว่านั้นว่าพ่อแม่ของเด็กนั้นจะต้องถูกรับโทษทางอาญาด้วยหรือไม่ กับจะต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนหรือค่าเสียหายให้แก่ญาติของผู้ตายเช่นบิดามารดาของผู้ตายหรือไม่ เพียงใด

ปัญหาเรื่องนี้ก็คงไม่พ้นจากตัวบทกฎหมาย ซึ่งก็ได้วางกฎเกณฑ์ไว้ในประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งอยากจะพูดถึงเด็กที่อายุไม่เกิน ๗ ปีกระทำความผิดก่อน

ถาม เด็กอายุยังไม่เกิน ๗ ปีกระทำความผิดก็มีความผิดเหมือนกันหรือดูแล้วเด็กขนาดนี้แกก็ยังไม่รู้เรื่องอะไรเลย กฎหมายยังจะต้องถือว่าแกกระทำความผิดอีกด้วยหรืออย่างไร

ตอบ กฎหมายมิได้ยกเว้นว่าจะเป็นเด็กเล็กเด็กโตหรือผู้ใหญ่ ถ้าหากกระทำความผิดแล้วก็เป็นความผิดทั้งนั้น เพียงแต่ว่ากฎหมายจะลงโทษเขาแค่ไหนเพียงใดเท่านั้น

กรณีที่เด็กซึ่งอายุยังไม่เกิน ๗ ปีกระทำความผิดทางอาญานั้น เขาย่อมมีความผิดตามกฎหมายที่ระบุไว้ เช่น เด็กชาย ก. อายุ ๖ ขวบครึ่งไปลักมะม่วงของชาวบ้าน เด็กชาย ก. ย่อมมีความผิด

ฐานลักทรัพย์ เด็กหญิง ข. อายุ ๖ ปีเศษทำร้ายร่างกายนาย ก.ผู้ใหญ่ ได้รับอันตรายถึงบาดเจ็บ ดังนี้เด็กหญิง ข.นั้นย่อมมีความผิดฐานทำร้ายร่างกายผู้อื่นจนเป็นเหตุให้เขาได้รับอันตรายแก่กาย ความผิดเหล่านี้ย่อมมีระวางโทษ เช่น ความผิดฐานลักทรัพย์มีระวางโทษจำคุกไม่เกิน ๓ ปี และปรับไม่เกินหกพันบาท ส่วนความผิดฐานทำร้ายร่างกายจนเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับอันตรายแก่กายนั้น ผู้กระทำมีความผิดฐานทำร้ายร่างกาย ต้องระวางโทษจำคุก ๒ ปีหรือปรับไม่เกินสี่พันบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ

ถาม ถ้าอย่างนี้เด็กไม่แยหรือเพียงอายุ ๖ ปีก็ต้องถูกลงโทษจำคุกเสียแล้ว แล้วเด็กเหล่านี้จะไปอยู่ในคุกพร้อมกับผู้ใหญ่ได้อย่างไร

ตอบ ก็น่าเห็นใจว่าถ้าหนูน้อยเหล่านี้อายุเพียงห้าหกปีจะต้องถูกส่งไปปรับโทษในเรือนจำแล้ว คงเป็นเรื่องที่กระทบกระเทือนความรู้สึกของเราผู้หลักผู้ใหญ่และประชาชนทั่วไปแน่ ทั้งที่เด็กเหล่านี้แกจะได้กระทำความผิดก็ตาม

ด้วยเหตุนี้เองผู้ออกกฎหมายโบราณโบราณท่านก็เล็งเห็นความสำคัญในเรื่องนี้ จึงได้กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายอาญาของเราว่าเด็กที่อายุยังไม่เกิน ๗ ปีกระทำความผิดนั้น แม้การกระทำนั้นจะเป็นความผิดแต่ไม่ต้องรับโทษ

ฉะนั้นตามตัวอย่างข้างต้นกรณีเด็กอายุไม่เกิน ๗ ปีไปลักมะม่วงหรือทำร้ายร่างกายผู้อื่นนั้น เด็กเหล่านี้มีความผิดแต่เขาไม่ต้องรับโทษหรือกล่าวอย่างง่าย ๆ ก็คือว่า แม้การกระทำของเขานั้นจะเป็นความผิด และแม้กฎหมายจะระบุว่าการกระทำอย่างนั้นมีโทษถึงจำคุกหรือปรับก็ตาม แต่ก็มีหลักกฎหมายวางเป็น

บทบัญญัติทั่วไปว่าเด็กนั้นไม่ต้องรับโทษ ผลก็คือต้องปล่อยตัวเขาไป

ถาม ดังนั้นที่ฟังข่าวมาก็ไม่ถูกต้องใช่ไหม เพราะข่าวที่ฟังมานั้นเด็กต้องถูกลงโทษ

ตอบ ข่าวที่เราฟังกันนั้นอาจจะไม่ชัดเจนก็ได้ เพราะคำว่าเด็กที่เราใช้กันนั้นอายุเกิน ๗ ปีก็เรียกว่าเด็ก อายุเกิน ๑๕ ปีก็ยังเรียกว่าเด็กกันอยู่ ฉะนั้นถ้าเป็นเด็กโต ก็อาจถูกลงโทษได้ซึ่งเราจะต้องแยกแยะเรื่องอายุกันพอสมควรทีเดียว ที่พูดในประการแรกนี้ก็คือเรื่องเด็กอายุไม่เกินเจ็ดปีเสียก่อนเพื่อที่ท่านผู้อ่านได้เข้าใจเรื่องนี้ว่า ถ้าหากท่านฟังข่าวแล้วจะต้องนึกถึงอายุด้วยจะช่วยทำให้เราเข้าใจในเรื่องการที่เด็กนั้นจะต้องรับผิดชอบโทษทางอาญาเพียงใดหรือไม่

ถาม สรุปแล้วถ้าเป็นเรื่องที่เด็กอายุยังไม่เกินเจ็ดปีทำร้ายร่างกายผู้อื่น หรือใช้ปืนยิงผู้อื่น เด็กนั้นก็ไม่มีคามผิดใช่หรือไม่

ตอบ มีความผิด จะเห็นว่าความเข้าใจในเรื่องกฎหมายนั้นก็อาจเหมือนสันตฆัมบังภูษา เพราะที่พูดมานั้นบอกว่าเมื่อเขากระทำความผิดทางอาญาเช่นลักทรัพย์ผู้อื่น ทำร้ายร่างกายเขา ฆ่าเขาก็ย่อมเป็นความผิดทางอาญาทั้งสิ้น เมื่อเป็นความผิดแล้วก็ไม่มีอะไรที่จะมาลบล้างไม่ให้เป็นการผิดได้ การกระทำของเขานั้นก็ยังเป็นความผิดอยู่นั่นเอง เพียงแต่ว่าเขาจะไม่ต้องถูกลงโทษเท่านั้นเอง ไม่ว่าจะโทษจำคุกโทษปรับ

ทั้งนี้เนื่องจากกฎหมายเล็งเห็นว่าเขายังเป็นเด็กเล็ก เป็นผู้ที่ย่อนเฝ้าทั่วทั้งความคิดอ่าน ขาดความรับผิดชอบ จึงไม่ควรที่จะต้องลงโทษเขา ซึ่งจะไม่เป็นประโยชน์แก่สังคมโดยตรงเลย

ถาม ก็พอเข้าใจแล้วว่าถ้าเด็กที่กระทำความผิดนั้นแก่ได้กระทำความผิดในขณะที่อายุยังไม่เกินเจ็ดปีแล้วเด็กนั้นย่อมมีความผิดตามกฎหมายอาญา เช่นถ้าเด็กไปลักขโมยของเขาค็เด็กก็ย่อมมีความผิดฐานลักทรัพย์ ถ้าเด็กทำร้ายเขาอาจใช้ไม้ตีหรือใช้ก้อนอิฐก้อนหินขว้างปาไปถูกผู้อื่นเข้า เด็กนั้นก็อาจมีความผิดฐานทำร้ายร่างกายถึงบาดเจ็บหรือไม่ ถึงบาดเจ็บก็ตามแต่ เพียงแต่ว่าเด็กนั้นเมื่อเขากระทำความผิดขณะอายุยังไม่เกิน ๗ ปี เขาจึงไม่ต้องรับโทษทางอาญาใด ๆ ทั้งสิ้นเท่านั้น และรัฐก็ไม่มีอำนาจที่จะนำตัวเขาไปควบคุมไว้ด้วย หรือไม่มีอำนาจที่จะส่งเขาไปฝึกอบรม ณ สถานฝึกอบรมของทางราชการแต่อย่างใด

ตอบ ความเข้าใจเช่นนั้นถูกต้องแล้ว

จึงเห็นว่าสิ่งที่เราสนทนากันเป็นความรู้พื้นฐานเบื้องต้นที่ประชาชนทั่วไปคงจะทราบไว้ เพื่อไม่ให้ถูกหลอกลวงหรือมาแอบอ้างต่าง ๆ ในทางที่ไม่สมควรว่าจะช่วยวิ่งเต้นไม่ให้เด็กเข้าคุกเข้าตะราง เพราะโดยกฎหมายแล้วไม่สามารถที่จะลงโทษเด็กในทางอาญาได้อยู่แล้ว

ถาม มีข้อสงสัยว่าเมื่อทางอาญาก็ไม่อาจลงโทษเด็กดังกล่าวนี้ได้แล้ว ในทางแพ่งนั้นฝ่ายผู้ตายจะเรียกร้องให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนจากฝ่ายเด็กได้เพียงใดหรือไม่

ตอบ ปัญหาที่ถามนั้นเป็นเรื่องที่น่าสนใจ ในขั้นแรกนี้ขอกล่าวสั้น ๆ ก่อนว่าถ้าหากบิดามารดาผู้ปกครองปล่อยปละละเลยเป็นเหตุให้เกิดเหตุร้ายขึ้นมาเช่นนี้โดยไม่ดูแลเด็กของตนให้ติดบิดามารดาอาจต้องรับผิดชอบชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้ ซึ่งรวมทั้งเด็ก

นั้นด้วยก็อาจจะถูกฟ้องได้เช่นเดียวกัน เพียงแต่ว่าเด็กอาจจะไม่มีทรัพย์สินเงินทองชดใช้ให้ก็ได้ เกี่ยวกับเรื่องนี้อยากจะขออนุญาตนำมากล่าวในโอกาสต่อไปเกี่ยวกับเรื่องความรับผิดชอบในการชดใช้ค่าเสียหายโดยตรงอีกครั้งหนึ่ง ในชั้นนี้อยากจะกล่าวถึงความรับผิดชอบในทางอาญาของเด็กนั้นว่ามีขอบข่ายแค่ไหนเพียงใด ซึ่งวันนี้เราก็มาพูดคุยกันถึงเรื่องเด็กที่อายุไม่เกิน ๗ ปีกระทำผิดทางอาญาฐานฆ่าผู้อื่นว่าเด็กจะต้องรับผิดชอบทางอาญาเพียงใดหรือไม่

ถาม ห้ายนี้มีอะไรจะกล่าวเพิ่มเติมอีกหรือไม่

ตอบ เหตุสะเทือนใจที่เกิดขึ้นมานั้นคือข่าวเรื่องเด็กตัวน้อยเล่นปืน หรือใช้ปืนยิงพี่หรือน้องตัวเองตาย และยิงบิดาของตัวเองตายนั้น ย่อมเป็นความผิดทางอาญา อาจจะเป็นความผิดฐานกระทำโดยประมาทปืนเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย หรืออาจเป็นความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยเจตนาอันเป็นการพูดแบบชาวบ้าน การกระทำเช่นนี้ก็ย่อมเป็นการกระทำผิดอย่างแน่นอนเพียงแต่ว่าเด็กเหล่านี้ไม่ต้องรับโทษตามที่กฎหมายได้วางเป็นหลักเกณฑ์ไว้ แต่ความสะเทือนใจที่เกิดขึ้นเป็นสิ่งที่เราไม่อาจลืมเลือนได้โดยง่าย เรื่องที่บิดามารดาผู้ปกครองจะต้องดูแล จะต้อง ระมัดระวัง เก็บอาวุธปืนที่ร้ายแรงนั้นไว้ในที่มิดชิด และหากไม่มีความจำเป็นใด ๆ ดั่งนั้นก็ควรจะต้องไม่มีกระสุนอยู่ในปืนด้วย กล่าวคือไม่ควรบรรจุกระสุนปืนไว้ ธรรมชาติของเด็กนั้นย่อมอยากรู้อยากเห็นอยากทดลองอยากลอง ฉันทัดก็ฉันทันการที่เด็กเห็นจากการแสดงในภาพยนตร์ ในทีวีเหล่านี้เด็กก็อาจจะนำมาเลียนแบบได้ นอกจากนั้นการที่เล่นปืนกันไม่ว่าจะเป็นปืนฉีดน้ำ หรือปืนที่ทำเลียนของจริงก็พึงระมัดระวังอย่างยิ่ง

เพราะโดยทั่วไปนั้นปัจจุบันนี้ของเล่นประเภทนี้จะมีอีกหลายอย่างไม่ว่าปืนสั้นปืนยาว เวลาเล่นไถก็จะมีเสียงดังคล้าย ๆ ปืน เด็ก ๆ ก็ชอบสนใจอยากจะทำอยากจะทำเล่น ปัจจุบันนี้การทำปืนประเภทนี้ก็คล้ายคลึงกับของจริงมากในบางครั้งบางคราวก็แทบจะแยกไม่ออก ฉะนั้นเมื่อพบเห็นปืนของบิดามารดาอยู่ที่บ้านอาจนึกว่าเป็นของเล่นแล้วนำมาล้อกันเล่นจนเกิดเหตุที่เศร้าสลดใจได้

ก็คงมีเรื่องฝากเป็นข้อสังเกตเพียงเท่านี้ขอให้ระมัดระวังอย่าได้มีเหตุร้ายเช่นนี้เกิดขึ้นอีกเลย

เด็กกระทำผิดอาญามี ความผิดหรือไม่เพียงใด

พลประสิทธิ์ จุฑารักษา

ในวันนี้จะมาพูดคุยกันในเรื่องที่เด็กอายุเกินกว่า ๗ ปี กระทำผิดในทางอาญา ไม่ว่าจะเป็นความผิดฐานใด เช่นฆ่าผู้อื่น ลักทรัพย์ ทำร้ายร่างกาย หรือกระทำผิดอาญาอื่น ๆ ซึ่งมีอยู่มากมาย ว่าเด็กนั้นจะต้องรับโทษทางอาญาเพียงใดหรือไม่ หรือกล่าวอย่างง่าย ๆ ก็คือว่าเด็กมีอายุเกิน ๗ ปีที่กระทำผิดทางอาญานั้นจะนำเด็ก มาลงโทษได้เพียงใดหรือไม่

ถาม ใคร่ขอถามว่าผู้ที่อายุเกิน ๗ ปีกระทำความผิดนั้น เขาจะต้องรับผิดหรือรับโทษทางอาญาเพียงใดหรือไม่ ก็อยากจะได้ให้กล่าวถึงรวม ๆ ในวัยที่เขาเป็นผู้เยาว์ เยาวชนอยู่นี้คือในกลุ่มของเด็กที่อายุยังไม่เกิน ๒๐ ปี

ตอบ ใคร่เรียนให้ทราบโดยทั่วไปแล้วเมื่อบุคคลใดกระทำผิดทางอาญา เช่น ทำร้ายร่างกายเขา ลักทรัพย์ ยักยอก ฉ้อโกง ชิงทรัพย์ ฆ่าผู้อื่น นุกรุก ขับรถโดยประมาทเป็นเหตุให้คนตาย หรือบาดเจ็บสาหัส เสพเฮโรอีนและกัญชา และความผิดอาญาอีกมากมาย เขาก็จะต้องรับผิดทางอาญาและถูกลงโทษตามความผิดที่

เขาได้กระทำลงไปนั้น ซึ่งโทษที่เขาจะต้องได้รับนั้นก็มิตั้งแต่ประหารชีวิต จำคุก กักขัง ปรบับ และริบทรัพย์สินซึ่งเป็นโทษที่ต่ำที่สุด กรณีเหล่านี้เป็นเรื่องหลักทั่วไปที่กฎหมายได้วางขอบข่ายไว้ ดังนั้น การที่เด็กกระทำความผิดทางอาญาดังกล่าวนั้น เด็กนั้นก็ย่อมมีความผิด เพียงแต่ว่ากฎหมายได้กำหนดลดหย่อนผ่อนโทษหรือเปลี่ยนแปลงความรับผิดชอบของเด็กนั้นให้รับผิดชอบโทษน้อยลงหรือไม่ต้องรับโทษเลย

ถาม คราวที่แล้วที่สนทนากันในเรื่องเด็กอายุยังไม่เกิน ๗ ปีกระทำความผิด เด็กนั้นมีความผิดแต่ไม่ต้องรับโทษทางอาญาใด ๆ ทั้งสิ้นเลย

ตอบ ถูกต้องตามที่กล่าวอยากจะขอพูดต่อในเรื่องดังกล่าวนี้ โดยแบ่งขอบข่ายความรับผิดชอบของเด็กหรือเยาวชนที่โตขึ้นมาหน่อย จนมาถึงว่าเขาจะต้องรับโทษทางอาญาเพียงใดหรือไม่ดังนี้

กลุ่มแรกก็คือเด็กอายุเกินกว่า ๗ ปีแต่อายุยังไม่เกิน ๑๔ ปี

ถาม เด็กกลุ่มนี้ก็คงเป็นเด็กที่กำลังเรียนหนังสืออยู่ในชั้นประถม รวมถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเห็นจะได้

ตอบ เด็กกลุ่มนี้คืออายุเกินกว่า ๗ ปีแต่ยังไม่เกิน ๑๔ ปี สังเกตไว้ด้วยว่า อายุเขาเกิน ๗ ปีแล้ว เช่น ๘ ปี ๙ ปี ๑๐ ปี ๑๓ ปี แต่ยังไม่เกิน ๑๔ ปี ถ้าเขากระทำความผิดทางอาญา เช่น ลักทรัพย์ ลักปากกา ดินสอ อะไรก็ตามแต่ที่จะมีอยู่เสมอในโรงเรียน เด็กนั้นไม่ต้องรับโทษ แม้การกระทำของเขานั้นจะเป็นความผิดทางอาญาก็

ตาม เช่น เด็กชาย ข.อายุ ๑๒ ปีลักดินสอดเพื่อน ดังนั้นการกระทำของเด็กคนนี้เป็นความผิดฐานลักทรัพย์ แต่เด็กนั้นไม่ต้องรับโทษ หมายความว่าลงโทษทางอาญาเขาไม่ได้

ถาม เด็กโตขนาดอายุ ๑๒-๑๓ ปี มีความรู้สึกนึกคิดขนาดนี้แล้วกฎหมายยังไม่เอาโทษเขากอีกเลยหรือ อย่างนี้เป็นธรรมกับคนอื่นหรือ

ตอบ กรณีนี้ก็ยิ่งถือว่าเด็กนั้นยังเยาว์วัยต่อความคิดอยู่อย่างไรก็ดีแม้ว่าเด็กนั้นจะไม่ต้องถูกลงโทษทางอาญาเช่น จำคุกหรือปรับ แต่กฎหมายให้ศาลมีอำนาจที่จะว่ากล่าวตักเตือนเด็กนั้นได้ หมายความว่าเมื่อเด็กกระทำความผิดเช่นนี้ก็จะต้องมีการนำส่งพนักงานสอบสวนและส่งอัยการฟ้องต่อศาล เมื่อมาถึงศาลแล้ว แม้ว่าศาลจะลงโทษเด็กนั้นไม่ได้เพราะอายุยังไม่เกิน ๑๔ ปี ศาลก็มีอำนาจที่จะว่ากล่าวตักเตือนเด็กนั้น ซึ่งอาจจะอบรมสั่งสอนว่าอย่าได้ประพฤติปฏิบัติเช่นนี้ต่อไปอีก การกระทำความผิดลักของเขา นั้นเป็นเรื่องไม่ดีเป็นเรื่องผิดกฎหมาย เป็นเรื่องผิดศีลธรรมด้วย เป็นการเอาเปรียบคนอื่นเขา ทรัพย์สินของเขาเขาย่อมหวงย่อมรักเป็นธรรมดา เราเป็นคนอื่นก็ไม่ควรจะหยิบจะฉวยไปลักขโมยของเขา เมื่อว่ากล่าวตักเตือนหรือกล่าวอภัยหนึ่งก็เป็น การอบรมตามสมควรแล้ว ก็ปล่อยเด็กนั้นไป

ถาม ศาลจะเรียกบิดามารดาของเด็กนั้นมาตักเตือนด้วยได้หรือไม่

ตอบ แน่อน การว่ากล่าวตักเตือนเด็กนั้นบางครั้งอาจจะไม่ได้ผลเพราะเด็กเองอายุขนาดนี้ แก่อาจจะฟังบ้างไม่ฟังบ้าง เมื่อ

กลับไปสู่สิ่งแวดล้อมเดิมหรือไม่มีใครดูแลแก่ก็อาจจะกลับไปประพฤติไปปฏิบัติในสิ่งที่ไม่สมควรอีก ดังนั้นกฎหมายจึงให้อำนาจศาลที่จะเรียกบิดามารดา ผู้ปกครองหรือบุคคลที่เด็กนั้นอาศัยอยู่มาศาลแล้วศาลก็จะต้องว่ากล่าวตักเตือนบุคคลดังกล่าวนี้ว่าให้ดูแลเด็กซึ่งเป็นบุตรของเขาหรืออยู่ในปกครองของเขานั้นให้ดี อย่าปล่อยปละละเลยให้กระทำผิดทางอาญา เช่นนี้ศาลก็ย่อมกระทำได้

ยิ่งกว่านั้นศาลยังมีอำนาจออกข้อกำหนดให้บิดามารดาหรือผู้ปกครองของเด็กนั้นระวางเด็กมิให้ไปก่อเหตุร้ายตลอดเวลาที่ศาลกำหนด ซึ่งอาจจะกำหนดว่าไม่ให้ไปก่อเหตุร้ายภายใน ๑ ปี ๒ ปี แต่ต้องไม่เกิน ๓ ปี พร้อมกำหนดจำนวนเงินตามที่เห็นสมควรไว้ด้วยว่าถ้าเด็กก่อเหตุร้ายแล้วบิดามารดาหรือผู้ปกครองจะต้องชำระต่อศาลไม่เกินครั้งละ ๑,๐๐๐ บาท

มาตรการอันนี้ก็เป็มาตรการสำคัญที่ศาลมีอำนาจที่กระทำได้ ซึ่งจะเห็นได้ว่าบิดามารดาหรือผู้ปกครองก็จะต้องระมัดระวัง เพราะถ้าหากเด็กไปก่อเหตุร้ายขึ้นมาในระหว่างที่ศาลกำหนดไว้ั้นหลาย ๆ ครั้งบิดามารดาก็ต้องจ่ายเงินครั้งละ ๑,๐๐๐ บาท หรืออาจจะกำหนดครั้งละ ๕๐๐ บาทแล้วแต่ข้อเท็จจริงตามที่ศาลเห็นสมควรเป็นเรื่อง ๆ ไป

ถาม ศาลมีอำนาจส่งเด็กนั้นไปโรงเรียนหรือสถานฝึกและอบรมที่จัดตั้งขึ้นเพื่อฝึกอบรมเด็กได้หรือไม่

ตอบ ได้ กรณีเช่นนี้ก็มิได้อยู่บ่อยคือศาลพิจารณาแล้วเห็นว่ามอบไว้กับบิดามารดาหรือผู้ปกครองก็คงไม่ดีขึ้น หรือเด็กนั้นไม่มีบิดามารดาหรือผู้ปกครองเลย ดังนั้นทางที่ดีที่สุดก็ส่งเด็กไปยังสถาน

ฝึกอบรมของทางราชการ ปัญหานี้ก็มีบ่อย ๆ สำหรับศาลที่ยังไม่มีศาลคดีเด็กและเยาวชน คือศาลธรรมดาโดยทั่วไป เพราะหากที่ใดมีศาลคดีเด็กและเยาวชนแล้วปัญหาเช่นนี้ไม่สู้จะเป็นข้อยุ่งยากเนื่องจากศาลคดีเด็กและเยาวชนนั้น จะมีสถานพินิจและคุ้มครองเด็กอยู่ด้วย ซึ่งในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กนั้นก็จะมีสถานฝึกอบรมเด็กและเยาวชนอยู่ด้วย ถ้าเป็นศาลธรรมดา เช่น ศาลจังหวัดหนองคาย เมื่อเด็กกระทำความผิดดังกล่าวนี้คือเด็กที่อายุเกินกว่า ๗ ปีแต่ยังไม่เกิน ๑๔ ปีกระทำผิดทางอาญา ศาลจังหวัดหนองคายย่อมมีอำนาจที่จะส่งเด็กนั้นไปยังสถานฝึกอบรมของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กจังหวัดนครราชสีมา หรือจังหวัดอุบลราชธานีซึ่งนับว่าเป็นเรื่องที่ดีทีเดียว

ถาม สถานฝึกอบรมดังกล่าวนี้หมายถึงคุกหรือเปล่า

ตอบ ไม่ใช่ เรื่องนี้ก็เป็นเรื่องที่เข้าใจกันผิดกันอยู่เสมอ สถานฝึกอบรมดังกล่าวนี้มีใช่เป็นคุกเป็นเรือนจำแต่อย่างใด เป็นสถานที่ที่จะฝึกอบรมให้ความรู้ทางอาชีพ ให้การศึกษาแก่เด็ก ซึ่งอยู่ในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กของศาลคดีเด็กและเยาวชนต่าง ๆ ซึ่งปัจจุบันก็มีอยู่ไม่กี่แห่ง ที่ใดมีศาลคดีเด็กและเยาวชน ก็จะมีสถานพินิจและคุ้มครองเด็กอยู่ด้วย ในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กนั้นก็จะมีสถานฝึกอบรมที่จะอบรมบ่มนิสัยเด็กให้เป็นคนดีมีการเลี้ยงดูให้การศึกษาเล่าเรียนเป็นอย่างดี ซึ่งปรากฏอยู่เสมอว่าเด็กที่พ้นออกมาจากสถานฝึกอบรมของศาลคดีเด็กและเยาวชนนั้นกลับตัวเป็นคนดีมีอาชีพมากมาย ได้ศึกษาเล่าเรียนสูง ๆ จนจบมหาวิทยาลัยก็มี อันนี้ก็อยากจะฝากเป็นข้อสังเกตด้วยว่าอย่าเข้าใจผิด อย่าหลงเชื่อใน

สิ่งที่ไม่ถูกต้องเป็นอันขาด

ถาม ที่ได้กล่าวมานั้นก็มีกลุ่มเด็กอายุยังไม่เกิน ๗ ปีกลุ่มหนึ่ง และกลุ่มที่อายุเกิน ๗ ปีแต่ยังไม่เกินกว่า ๑๔ ปี อีกกลุ่มหนึ่ง ยังมีกลุ่มต่อไปอีกหรือไม่

ตอบ ยังมีอีกกลุ่มหนึ่งคืออายุกว่า ๑๔ ปีแต่ยังไม่เกิน ๑๗ ปี กลุ่มนี้ก็โตขึ้นมาอีกหน่อยแล้ว ซึ่งถ้าดูถึงวัยการศึกษาเล่าเรียนของเขาแล้วก็จะเป็เด็กที่อยู่ในวัยศึกษาเล่าเรียนในมัธยมศึกษาตอนต้นถึงตอนปลาย เป็นวัยที่กำลังสนุกสนาน ตีกะนองที่เดียว

ถาม ลูกกลุ่มนี้แล้วก็เป็เด็กที่กำลังตีกะนอง ความเจริญเติบโตก็โตเร็ว แขนยาว ขายาวแก้งก้าง พุดอะไรก็ออกจะขัดหูคนอยู่เรื่อยซึ่งคิดว่าก็เป็นธรรมชาติของเด็กนั่นเอง โดยทั่วไปก็คงไม่เป็นพิษเป็นภัยต่อใคร กลุ่มนี้ถ้าเขากระทำความผิดแล้วแน่ละเท่าที่ฟังมาก็พอจะมีความรู้ว่เขายอมมีความผิด ปัญหามีเพียงว่เขาจะต้องรับโทษตามกฎหมายข้อแปของบ้านเมืองหรือไม่เท่านั้น

ตอบ ความเข้าใจนั้นถูกต้องแล้ว เมื่อเขากระทำความผิด เช่น ลักทรัพย์ หรือทำร้ายร่างกายผู้อื่นหรือใช้ปืนยิงเขา การกระทำของเขาย่อมเป็นความผิดทางอาญา กรณีเช่นนี้มีปัญหาว่เขาจะต้องรับโทษเหมือนกลุ่มที่เรากล่าวมาข้างต้นหรือไม่ กฎหมายได้วางขั้นตอนให้ศาลได้ใช้ดุลพินิจได้เป็น ๒ ขั้นตอน

ขั้นตอนแรก ก็คือให้ศาลได้พิจารณาว่เด็กที่กระทำความผิดนี้ เขามีความรู้รับผิดชอบแค่ไหนเพียงไร เขาสมควรที่จะถูกลงโทษหรือไม่ ถ้าเห็นว่าเขาไม่สมควรจะต้องถูกลงโทษก็ให้ศาล

มีอำนาจที่จะดำเนินการเหมือนกลุ่มเด็กที่อายุเกิน ๗ ปีแต่ยังไม่เกิน ๑๔ ปี ดังที่กล่าวมาข้างต้นนั้นแล้ว กล่าวคืออาจจะว่ากล่าวตักเตือนเขาแล้ว ปลอยตัวเขาไป หรือเรียกบิดามารดาของเขามาตักเตือนด้วย หรืออาจจะวางข้อกำหนดให้บิดามารดาผู้ปกครองเขาต้องดูแลไม่ให้เขาก่อเหตุร้ายภายในเวลาที่กำหนดซึ่งไม่เกิน ๓ ปีนั้น และกำหนดจำนวนเงินไว้ด้วยตามที่เห็นสมควรว่าถ้าหากไม่ดูแลเขา ถ้าเขาก่อเหตุร้ายขึ้นมาจะต้องถูกบังคับให้ชำระเงินต่อศาลครั้งหนึ่งไม่เกิน ๑,๐๐๐ บาท หรืออาจจะพิจารณาส่งเขาไปยังสถานฝึกอบรมของศาลคดีเด็กและเยาวชนก็ย่อมได้เช่นกัน หรือหากพิจารณาแล้วเห็นว่าเขาโตพอรู้เรื่องราวดีได้กระทำความผิดลงไปที่ซึ่งควรจะรู้ว่าไม่ควรกระทำ ไม่มีประโยชน์อันใดที่จะใช้วิธีการมาตรการเพื่อฟื้นฟูหรือดำเนินการดังกล่าวนี้ แต่เห็นสมควรให้ลงโทษก็ย่อมลงโทษได้ แต่ทั้งนี้ต้องลดยัตราโทษให้เขาคือ จะลงโทษเขาไม่ได้เกินกึ่งหนึ่งของโทษที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นเท่านั้น เช่นความผิดฐานลักทรัพย์ทั่วไปกฎหมายมีอัตราโทษว่าจำคุกไม่เกิน ๓ ปี และปรับไม่เกิน ๖,๐๐๐ บาท ถ้าเป็นเด็กกลุ่มนี้กระทำความผิดและศาลเห็นสมควรลงโทษก็จะลงโทษก็ได้คือจำคุกไม่เกิน ๑ ปี ๖ เดือน และปรับไม่เกิน ๓,๐๐๐ บาท เป็นอย่างสูง ส่วนจะลงโทษน้อยกว่านั้นเพียงใดนั้นก็ขึ้นอยู่กับวินิจฉัยของศาลตามแต่จะเห็นสมควร

ถาม ถ้าอายุเกินกว่านั้นขึ้นไป แต่ยังไม่ถึง ๒๐ ปี ศาลจะมีมาตรการจะลงโทษเขาแค่ไหน เพียงไร

ตอบ ก็มีขั้นตอนอีกขั้นตอนสุดท้ายที่ยังถือว่าเป็นเรื่องที่ให้ออกสแก่รุ่นหนุ่มรุ่นสาว คืออายุกว่า ๑๗ ปี แต่ยังไม่เกิน ๒๐ ปี

หากกระทำความผิดทางอาญา เช่น ลักทรัพย์ ทำร้ายร่างกาย เขา เสพยาเสพติดให้โทษ รับของโจร และความผิดที่มีโทษทางอาญาอื่น ๆ กลุ่มนี้ก็จะเห็นได้ว่าเขาโตขึ้นมาพอสมควร ถ้าดูตามวัย ก็คงจะเป็นวัยที่กำลังเรียนอยู่ในมหาวิทยาลัยเป็นส่วนใหญ่ กฎหมายก็มีมาตรการดังนี้

ถ้าศาลเห็นสมควรว่าเขายังอยู่ในวัยเด็ก วัยรุ่น วัยที่อ่อนความคิดอ่านถึงแม้ว่าจะมีความรู้สึกนึกคิดก็ยังมิประสบความสำเร็จน้อย ยังอ่อนวัยอยู่ ก็สามารถจะลดมาตราส่วนโทษหรืออัตราโทษให้เขาได้คือลดลงมา ๑ ใน ๓ หรือกึ่งหนึ่งก็ได้ โทษที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นจริง ๆ โปรดสังเกตว่า อัตราโทษที่ลดได้นั้นมีอยู่ ๒ อย่าง คือ ๑. อาจจะลด ๑ ใน ๓ ก็ได้ หรือ ๒. ลดกึ่งหนึ่งก็ได้ เช่น โทษจำคุก ๓ ปี ลด ๑ ใน ๓ ก็ลดเพียง ๑ ปี คงเหลือจำคุกไม่เกิน ๒ ปี หรือลดกึ่งหนึ่งก็ลดลงไป ๑ ปี ๖ เดือน คงลงโทษได้ไม่เกิน ๑ ปี ๖ เดือน ซึ่งก็นับว่าเป็นคุณแก่เขาอยู่

อย่างไรก็ดีกรณีดังกล่าวนี้ถ้าศาลเห็นว่าเขาอายุขนาดนี้แล้ว ๑๘, ๑๙ แล้วยังกระทำความผิดอีก ความรู้สึกนึกคิดมันก็เหมือนผู้ใหญ่อายุ ๒๑, ๒๒, ๒๕ การศึกษาเล่าเรียนก็มีสมควรหรือบางคนอาจเป็นข้าราชการ ดูพฤติกรรมแล้วไม่น่าจะกระทำความผิดเช่นนี้เลย ฉะนั้นก็ไม่สมควรลดมาตราส่วนโทษให้เลย หมายความว่ากำลังเต็มอัตราศึกเหมือนผู้ใหญ่ที่อายุเกิน ๒๐ ปี ขึ้นไปแล้วก็ได้ อันนี้ไม่มีอะไรห้าม เช่นโทษจำคุก ๓ ปี ก็ลงได้ ๓ ปีเลย อย่างนี้ ก็ยอมที่จะกระทำได้

ดังนั้นสำหรับผู้ที่อยู่เกินว่า ๑๗ ปี แต่ยังไม่เกิน ๒๐ ปีนั้น เมื่อกระทำผิดแล้วก็ต้องพิจารณาให้ดี เพราะศาลอาจจะลงโทษโดยไม่ลดมาตราส่วนโทษให้เลยก็ย่อมได้ คิดว่าตนเองนั้นยังเป็นเด็กนักเรียน นักศึกษาอยู่ ทั้งนี้พฤติการณ์บางอย่างที่เขากระทำลงไปนั้นเป็นเรื่องที่กระทบกระเทือนต่อสังคม เช่น ความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยไตร่ตรองไว้ก่อน หรือความผิดฐานข่มขืนกระทำชำเรา ซึ่งกระทบกระเทือนต่อสังคมและศีลธรรมนั้น ศาลอาจจะไม่ลดมาตราส่วนโทษให้ก็ได้ หรือเป็นการกระทำอย่างอุกอาจต่อหน้าสาธารณชน ไม่เกรงกลัวต่อกฎหมายข้อแม้ของบ้านเมือง สิ่งเหล่านี้ก็อาจจะเห็นเหตุให้ศาลเห็นว่าไม่ควรลดมาตราส่วนโทษให้เขาก็อยมได้เช่นกัน

ผู้เยาว์ทำละเมิด บิดามารดา ต้องรับผิดชอบแพ่งในการ กระทำของผู้เยาว์หรือไม่

พลประสิทธิ์ ฤทธิรักษา

การที่ผู้เยาว์กระทำความผิดทางอาญานั้นในบางกรณีอาจไม่ต้องรับโทษทางอาญา เช่น กรณีที่เด็กอายุยังไม่เกิน ๗ ปีกระทำผิดทางอาญา หรือกรณีที่เด็กอายุเกินกว่า ๗ ปี แต่ไม่เกิน ๑๔ ปี กระทำผิดทางอาญาก็ไม่ต้องรับโทษทางอาญา เพียงแต่กฎหมายให้อำนาจศาลที่จะว่ากล่าวตักเตือนเด็ก หรือว่ากล่าวตักเตือนบิดามารดาของเด็ก หรือส่งเด็กไปไว้ยังสถานฝึกอบรม ปัญหาที่ควรพิจารณาต่อไปมีว่าการที่เด็กเหล่านี้กระทำความผิดทางอาญานั้นแม้ว่าเขาอาจจะไม่ต้องรับโทษทางอาญา ถ้าอายุเขายังไม่เกิน ๑๔ ปี หรือเกิน ๑๔ ปีแล้วแต่ยังไม่เกิน ๒๐ ปีซึ่งเขาอาจต้องถูกลงโทษทางอาญา แต่บุคคลเหล่านี้เขายังไม่บรรลุนิติภาวะ ยังอยู่ภายใต้การดูแลปกครองของบิดามารดาเขา ปัญหาที่มีว่าเขาเองจะต้องชดใช้ค่าเสียหายให้แก่อีกฝ่ายหนึ่งหรือไม่ เช่น เมื่อทำร้ายร่างกายบุคคลอื่นเป็นเหตุให้บุคคลอื่นรับอันตรายสาหัสซึ่งต้องเข้ารักษาพยาบาลเป็นเวลาหลายวันหรือ

หลายเดือน ต้องใช้จ่ายค่ารักษาพยาบาลไปเป็นเงินจำนวนหนึ่ง เช่น หมิ่นสองหมิ่นบาท ดังนั้นเงินหมิ่นสองหมิ่นดังกล่าวนี้เยาวชนจะต้องรับผิดชอบอย่างไร และยิ่งกว่านั้นบิดามารดาเขาจะต้องรับผิดชอบใช้ให้อีกฝ่ายหนึ่งด้วยหรือไม่ วันนี้จึงมาสนทนากันในเรื่องดังกล่าว

ถาม เยาวชนที่กระทำทางอาญานั้นถือว่าเป็นเรื่องละเมิดต่อกันหรือไม่และเขารวมตลอดทั้งบิดามารดาจะต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายทางแพ่งแค่ไหนเพียงใด

ตอบ ปัญหาที่ถามนี้นับว่าเป็นเรื่องที่น่าสนใจทีเดียว เพราะบิดามารดาของเด็กนั้นบางครั้งบางคราวก็คิดว่าเมื่อตัวเองไม่ใช่เป็นผู้ทำ ตัวเองก็ไม่ต้องรับผิดชอบอะไรทั้งสิ้น ถ้าจะต้องรับผิดชอบก็เป็นเรื่องของเด็ก ๆ ไป และก็ไม่วิตกกทุกข์ร้อนเพราะว่าเด็กหรือบุตรของตนนั้นเองยังเป็นเด็กอยู่ไม่มีรายได้ แม้ถูกฟ้องไปผู้ฟ้องก็ไม่อาจเรียกเอาทรัพย์สินใด ๆ ได้อย่างนี้ เป็นเรื่องที่น่าสนใจผิดกัน

ถาม ก็หมายความว่าที่กระทำผิดทางอาญานั้นเขาก็ต้องรับผิดชอบใช้ทางแพ่งด้วยใช่ไหม

ตอบ ถูกต้องแล้ว แต่ก็อยากจะขยายความสักหน่อยว่ากรณีเช่นนี้เขาเรียกว่าเป็นความรับผิดชอบในการกระทำละเมิด ต้องขออนุญาตใช้ค่านี้น้อย เชื่อว่าท่านคงจะได้ยินอยู่บ่อย ๆ เราเรียกกันว่าเป็นความรับผิดชอบในการละเมิดคนอื่นเขา เรื่องละเมิดนั้นก็หมายความว่า เป็นเรื่องที่เราไปกระทำให้เขาได้รับความเสียหายนั่นเอง ไม่ว่าเราจะเจตนาจงใจหรือประมาทเลินเล่อก็ตาม อยากจะยกตัวอย่างให้เห็นชัดเจนยิ่งขึ้น เช่น

ผู้เยาว์อายุ ๖ ปีทำร้ายร่างกายคนอื่นเขา ก็จะได้เห็นว่า การทำร้ายร่างกายเขานั้นเป็นความผิดทางอาญา แต่เมื่อผู้เยาว์นี้ อายุไม่เกิน ๗ ปี จึงไม่ต้องรับโทษทางอาญาแต่ทางแพ่งนั้นเห็นได้ว่าการที่ผู้เยาว์กระทำต่อเขานั้นเป็นเรื่องผิดกฎหมายและการกระทำของผู้เยาว์นั้นก็มีความผิดอยู่ เพียงแต่ไม่ต้องรับโทษเท่านั้นเอง สังเกตด้วยการกระทำของเขาก็คงยังเป็นความผิดอยู่แม้ไม่ต้องรับโทษก็ตาม ซึ่งเป็นเรื่องที่กฎหมายยกเว้นในเรื่องทางอาญาไว้ เมื่อทำต่อเขาเป็นเรื่องผิดกฎหมาย และเขาก็ได้รับความเสียหาย ทำร้ายร่างกายเขาได้รับบาดเจ็บ เขาต้องเข้ารักษาพยาบาล หรือไม่สามารถไปประกอบกิจการทำมาหากินของเขาได้ อย่างนี้เรียกว่า เป็นการทำละเมิดต่อเขา

ถาม ทางกฎหมายเรียกว่าทำละเมิดต่อเขาใช้ไหม

ตอบ ถูกต้องแล้ว ตัวอย่างดังกล่าวนี้เป็นเรื่องที่เรียกว่า ละเมิดต่อเขา ด้วยเหตุนี้เองถ้าเราจำง่าย ๆ แล้วมันก็เป็นละเมิดเกือบทั้งนั้น เช่น ขับรถโดยประมาทชนเขาเป็นเหตุให้เขารับอันตรายแก่กายหรือจิตใจ หรือเดินไปตามถนนหนทางไม่ดูอะไรให้ตีเดินไปเหยียบเท้าแม่ค้าขายส้มตำชาเพลงหรือขาหักไปก็เป็นละเมิดเขา หรือเป็นเรื่องเจตนากระทำต่อเขาโดยตรงจงใจกระทำ เช่น เด็กนักเรียนใช้ดินสอทิ่มแทงไปที่ใบหน้าหรือแขนขาของเพื่อนนักเรียนด้วยกันจนเป็นบาดแผล หรือเด็ก ๆ ใช้หนังสติ๊ก คงเป็นคำที่รู้จักกันดี ไม่ใช่ขยี้กันโดยไม่รู้กัณ โดยไม่รู้กัณ ลูกกลม ลูกไม้ เป็นตัวยิงไปถูกคนอื่นหน้าตาแตกหรือถึงแก่ตาบอด พวกนี้ประการแรกก็เป็นความผิดทางอาญาส่วนเขาจะไม่ต้องรับโทษทางอาญาเพราะอายุไม่เกิน

๗ ปีหรือ ๗ ปีก็ตาม แต่ในทางแพ่งนั้นถือว่าเป็นละเมิดแล้ว และการกระทำเช่นนี้ไม่มีข้อยกเว้นให้เขาได้เลย เขาจะอ้างว่าเขาเป็นเด็ก เขาไม่ต้องรับโทษทางอาญา ดังนั้นเขาจึงไม่ต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายหรือค่าสินไหมทดแทนในทางแพ่ง อ้างไม่ได้ เพราะกฎหมายไม่ได้เขียนเป็นข้อยกเว้นได้เลย

ถาม แสดงว่าทางแพ่งนั้นเด็กต้องรับผิดชอบ

ตอบ ถูกต้อง บิดามารดาผู้ปกครองก็โปรดได้ตระหนักถึงสิ่งนี้ไว้ด้วย เพราะบางครั้งท่านคิดว่าลูกของท่านอายุยังไม่เกิน ๗ ปียังไม่เกิน ๑๔ ปีไม่อาจถูกลงโทษทางอาญาได้ ก็หลงดีใจได้ปลื้ม แต่หารู้ไม่ว่าในทางแพ่งนั้นผู้เสียหายเขาสามารถฟ้องเรียกค่าเสียหายจากลูกของท่านได้ เพราะการกระทำดังกล่าวนี้เป็นเรื่องละเมิดในทางแพ่งด้วย ที่กฎหมายกำหนดไว้เลยว่าผู้ละเมิดเขาจำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่เขา หรืออีกนัยหนึ่งก็คือค่าเสียหายนั่นเอง ซึ่งก็ไม่แน่ว่าค่าเสียหายอาจจะเป็นแสนเป็นล้านก็ได้

ถาม ถึงอย่างไรเด็ก ๆ ก็คงไม่มีเงินให้อยู่ดี ผู้เสียหายจะฟ้องก็ฟ้องไปเมื่อเด็กไม่มีให้ ย่อมบังคับเอาอะไรกับเด็กไม่ได้อยู่ดี แต่ถ้ามาดูแลเด็กที่แกยังไม่มียาได้ใจ ๆ เมื่อถูกฟ้องก็ไม่มีทางที่จะบังคับเอาทรัพย์สินจากเด็ก ๆ เหล่านั้นได้

ตอบ กล่าวมานั้นก็มีเหตุผล เพราะเด็กอายุ ๖ ปีอายุ ๑๐ ปีหรืออายุ ๑๔, ๑๕ ปี ๑๖ ปีที่เป็นผู้เยาว์นั้นยังศึกษาเล่าเรียนอยู่ทั้งสิ้น น้อยนักที่จะมียาได้หรือมีทรัพย์สินของตนเอง เมื่อเด็กเหล่านั้นถูกฟ้องไปถึงแม้กฎหมายจะบอกว่าให้ต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายให้เขาก็ไม่มีอะไรที่จะให้อยู่ดี เรื่องนี้ฝ่ายพ่อแม่ของเด็กหรือ

ผู้ปกครองเด็กก็คงเข้าใจเช่นนี้และอาจจะติงใจว่าไม่ต้องรับผิดชอบอะไร เพราะทางอาญาเด็กที่อายุไม่เกิน ๗ ปีหรือไม่เกิน ๑๔ ปีก็ไม่ต้องรับโทษทางอาญาอยู่แล้ว และในทางอาญานั้นกฎหมายก็ไม่ได้ลงโทษบิดามารดาของเด็กด้วย ฉะนั้นทางแพ่งซึ่งเป็นเรื่องที่ชดใช้ความเสียหายก็ไม่ควรจะต้องมาบังคับบิดามารดาด้วย ซึ่งเป็นความเข้าใจผิดของบิดามารดาเด็ก

ถาม เข้าใจผิดอย่างไร ก็ดูแล้วมันก็มีเหตุผลเพราะเมื่อเด็กเป็นผู้กระทำความผิดถ้าหากจะต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนหรือค่าเสียหายนั้นก็ควรจะต้องเป็นเด็ก ไม่น่าจะเป็นเรื่องของบิดามารดาที่จะต้องเข้าไปรับผิดชอบชดใช้แทนด้วย ถ้าเป็นเช่นนั้นจะยุติธรรมหรือ

ตอบ ความเข้าใจของบิดามารดาก็เป็นเช่นนี้ ก็เมื่อผู้เยาว์หรือเยาวชนเองนั้นยังไม่มีรายได้ ฉะนั้นในทางอาญากฎหมายก็ลงโทษไม่ได้ถ้าอายุไม่เกิน ๗ ปีหรือไม่เกิน ๑๔ ปี และทางแพ่งนั้นแม้ว่ากฎหมายให้เรียกได้ แต่เมื่อเรียกร้องหรือฟ้องบังคับไปแล้วผู้เยาว์ไม่มีอะไรจะให้ ดู ๆ แล้วมันก็น่าคิดว่าจะเป็นการรวมกับอีกฝ่ายหนึ่งหรือไม่ เพราะเหตุว่าผู้เยาว์ซึ่งหมายถึงบุคคลซึ่งอายุยังไม่เกิน ๒๐ ปีหรือยังไม่บรรลุนิติภาวะ โดยการสมรสนั้นกฎหมายระบุว่าต้องอยู่ภายใต้ความปกครองดูแลของบิดามารดาและบิดาก็มีหน้าที่จะต้องอุปการะเลี้ยงดูอบรมว่ากล่าวตักเตือนด้วย โดยกฎหมายโยนภาระให้บิดามารดาต้องรับผิดชอบเขาเมื่อเขายังเป็นผู้เยาว์อยู่ ฉะนั้นหากบิดามารดาดูแลเขาไม่ดีปล่อยให้พลละเลยเขาเกินสมควรมันก็น่าคิดว่าควรจะให้บิดามารดาต้องรับผิดชอบในสิ่งที่เขา

ได้กระทำไปโดยการละเมิดต่อบุคคลอื่น

ถาม ที่กล่าวมานั้นก็มีเหตุผลอันนี้มองในหลักกว้าง ๆ หรือทั่วไปเท่านั้นเองโดยไม่ทราบว่าจะมีกฎหมายเกี่ยวกับเรื่องที่เกิดบิดามารดาจะต้องรับผิดชอบในผลที่บุตรผู้เยาว์ของตนทำละเมิดหรือไม่เพียงใด

ตอบ ประการแรกก็อยากจะยืนยันเสียก่อนว่าผู้เยาว์กระทำละเมิดต่อเขานั้นตัวผู้เยาว์เองต้องรับผิดชอบในการที่ตัวเองได้กระทำละเมิดด้วย เช่น นาย ก. ผู้เยาว์อายุ ๑๗ ปี ขัชรถยนต์โดยประมาทชนผู้อื่นได้รับอันตรายสาหัส ซึ่งเป็นความผิดทางอาญา เขาอาจต้องรับโทษทางอาญาด้วย และในทางแพ่งถือว่าเขาทำละเมิดแล้วเขาจะต้องรับผิดชอบชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้กับอีกฝ่ายหนึ่งแล้ว แต่ว่าฝ่ายนั้นจะได้รับความเสียหายเพียงใดอาจจะเป็นเงินเพียงพันบาท สองพันบาท หมื่นบาท แสนบาท แล้วแต่ความร้ายแรงหรือความเสียหายที่เขาได้รับนั้น ปัญหาที่ว่าบิดามารดาเขาจะต้องร่วมรับผิดชอบกับเขาหรือไม่ ก็ตอบได้เลยว่าบิดามารดาของเขานั้นต้องรับผิดชอบร่วมกับเขาด้วย หมายความว่าบิดามารดาก็อาจจะต้องถูกฟ้องเป็นจำเลยที่ ๒ ที่ ๓ ในอันที่จะต้องชดใช้ค่าเสียหายให้อีกฝ่ายหนึ่งด้วย และในความเป็นจริงก็มีบ่อย ๆ คือฝ่ายที่เขาเสียหายจะฟ้องผู้เยาว์และก็ฟ้องบิดามารดาของผู้เยาว์ให้ร่วมรับผิดชอบในทางละเมิดนั้นด้วย -

ถาม เป็นอันว่ากฎหมายได้กำหนดให้บิดามารดาของผู้เยาว์ต้องร่วมรับผิดชอบกับผู้เยาว์ในการที่ผู้เยาว์กระทำละเมิดผู้อื่นด้วย ถ้าเช่นนั้นบิดามารดาก็คงจะแย่เหมือนกัน เพราะผู้เยาว์สมัยนี้โดยเฉพาะเด็กวัยรุ่นอายุ ๑๘-๑๙ ปีนั้นหากครอบครัวมีเงินทอง

หน้อยก็จะซื้อรถราให้ขับ หากไปชนเขาตายหรือบาดเจ็บ บิดามารดาต้องมีรับผิดชอบเป็นแสนเป็นล้านจนถึงล้มละลายหรือ

ตอบ แน่แน่นอน หากเขาเสียหายมากคนที่จะต้องรับผิดชอบที่เห็นชัดเจนที่พอที่จะถูกบังคับได้ก็ไม่พ้นบิดามารดา เพราะผู้เยาว์นั้นเขายังไม่มีทรัพย์สินอะไรที่จะชดใช้คนอื่นได้เลยถึงแม้ว่าในทางกฎหมายนั้นเขาจะต้องรับผิดชอบก็ตาม แต่ในทางปฏิบัติเมื่อศาลบังคับให้เขาชำระหนี้เขาคงจะไม่มีอะไรชำระให้ ดังนั้นถ้าหากกฎหมายมิได้วางหลักไว้ว่าให้บิดามารดาเขาต้องรับผิดชอบด้วยแล้ว ฝ่ายที่เสียหายก็คงจะลำบากทีเดียวไม่รู้จะไปยึดอะไรมาจากผู้เยาว์ไปชดใช้ความเสียหายของตน

ถาม พัง ๆ แล้วก็น่ากลัวสำหรับบิดามารดาของผู้เยาว์

ตอบ พังดูแล้วก็น่ากลัว ก็เป็นหน้าที่ของบิดามารดาของผู้เยาว์ที่จะต้องดูแลเด็กลูกหลานของตนว่าควรไม่ควรแค่นั้นที่จะให้เขามีอิสระเสรีในการต่าง ๆ เราสามารถควบคุมดูแลเขาได้หรือไม่ หรือแม้แต่ลูกตัวเล็ก ๆ ก็เหมือนกัน การที่บิดามารดารักลูกตามใจลูกซื้อของเล่นอาจจะเป็นปืนพลาสติกแต่บรรจุลูกกลมหรือแท่งต่าง ๆ แทนลูกกระสุนซึ่งเป็นพลาสติกด้วยกัน มองดูแล้วก็ไม่น่าจะร้ายแรงอะไร แต่ก็เคยมีเรื่องเกิดขึ้น เช่น เด็กได้ปืนดังกล่าวมาแล้วนั้นก็เล่นกันจ๋อยิงใกล้ ๆ กันห่างกันเพียงฟุตครึ่งฟุตเท่านั้น โดยจ๋อยิงที่ตาบังที่หูบ้างซึ่งผลก็คือลูกกลมนั้นพุ่งไปที่ตาจนทำให้ลูกตากระเด็นออกมาก็มี หรือเข้าไปในรูจมูกหรือเข้าไปในรูหูเป็นเหตุให้ได้รับอันตรายแก่กายก็มีบ่อย ๆ ครั้ง ผลร้ายที่ตามมาก็คือบิดาก็จำต้องรับผิดชอบชดใช้ค่าเสียหายให้เขา เช่น ถูกลูกตาเขาบอดก็อาจจะ

ต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายเป็นแสนเป็นล้านก็ได้

ถาม ฟังดูแล้วก็ไม่ใช่เป็นเรื่องสนุกเลย สำหรับบิดามารดาของผู้เยาว์เมื่อฟังแล้วคงจะนำไปพิจารณาที่จะไปดูแลบุตรหลานของท่าน รั้ม่ควรจะวิ่งมิให้ไปก่อการละเมิดกับบุคคลอื่น มิฉะนั้นอาจจะเป็นเหตุให้สิ้นเนื้อประดาตัวก็ได้

ตอบ เป็นเรื่องที่บิดามารดาจะต้องเอาใจใส่ดูแลบุตรผู้เยาว์ของตนเป็นพิเศษ เห็นไม่ชอบมาพากลเด็ก ๆ ของเราก็ต้องรั้ม่ควรจะวิ่งมิถ้าเห็นแกขว้างปาอะไรเข้าหรือใช้ปืนยิงเล่นปืนในที่นี้ก็หมายถึงปืนพลาสติกอะไรนี้หรือไปจ้อยิงที่หน้าเพื่อนเด็ก ๆ ด้วยกันก็คงจะต้องดูแลให้ดี อย่าให้เกิดเหตุการณ์เช่นนั้น อย่างไรก็ตามก็การที่กฎหมายกำหนดไว้เช่นนั้นก็มีไว้จะไม่มีข้อยกเว้นอะไรไว้ซะเลยกฎหมายยังมีข้อยกเว้นว่าถ้าพิสูจน์ได้ว่าบิดามารดานั้นได้ใช้ความรั้ม่ควรจะวิ่งมิตามสมควรแก่หน้าที่ของตนในการดูแลบุตรของตนนั้นอยู่แล้วก็ไม่ต้องรับผิดชอบกับบุตรผู้เยาว์ของตนในผลแห่งละเมิดที่บุตรผู้เยาว์ได้กระทำลงไป ก็หมายความว่าถ้าหากมีเรื่องขึ้นมาคือถูกฟ้องให้รับผิดชอบกับบุตรของตนในเรื่องการที่บุตรทำละเมิด บิดามารดานั้นก็จะต้องนำสืบพิสูจน์ว่าตัวเองได้ดูแลบุตรรั้ม่ควรจะวิ่งมิเต็มที่อยู่แล้วมิได้ปล่อยปละละเลยแต่อย่างใด เหตุที่เกิดนั้นมิได้เป็นความผิดของตนแต่อย่างใดเนื่องจากดูแลควบคุมเป็นพิเศษ แต่เกิดขึ้นจากการกระทำของเด็กซึ่งนอกขอบเขตที่ตนจะดูแลได้ บิดามารดาก็ไม่ต้องร่วมรับผิดชอบกับบุตรผู้เยาว์นั้น

การไปเป็นพยานศาล

พลประสิทธิ์ ฤทธิรักษา

ขึ้นชื่อว่าโรงศาล โรงพัก และโรงพยาบาลแล้ว หากไม่มีความจำเป็นจริง ๆ แล้ว ก็ไม่มีใครอยากไปกัน แต่ก็มีเหตุจำเป็นต้องไปกันอยู่เสมอ สำหรับศาลนั้นถือว่าเป็นที่พึ่งสุดท้ายของประชาชน กล่าวคือเมื่อมีความทุกข์ร้อนทางคดีความ เช่นเมื่อเขาไปชำระหนี้ให้เราหรือผิดสัญญาต่าง ๆ ก็จำเป็นต้องไปฟ้องเขาที่ศาลเพื่อขอให้ศาลบังคับให้ หรือฝ่ายที่ถูกฟ้องก็จำเป็นต้องมาให้การต่อสู้หรือแก้คดีที่ศาลว่าตนมิได้เป็นหนี้หรือผิดสัญญา การฟ้องคดีก็ดี การต่อสู้คดีก็ดี ทั้งโจทก์จำเลยก็ต้องมีพยานหลักฐานมาเพื่อสนับสนุนการฟ้องคดีของตน การให้การต่อสู้คดีของตน โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือพยานบุคคล ซึ่งแต่ละฝ่ายจะอ้างว่าเป็นพยานของตนอยู่เสมอ พยานจึงเป็นผู้มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อโจทก์จำเลยหรือคู่ความและต่อศาล ในการที่จะได้ความจริงว่าที่เขพิพาทกันหรือกล่าวหาว่ากระทำผิดนั้นเป็นความจริงหรือไม่เพียงใด ถือว่าพยานเป็นผู้ที่ช่วยผดุงความยุติธรรมโดยแท้ นับว่าเป็นหน้าที่ของพลเมืองดีที่เดียว วันนี้ จึงเชิญนายพลประสิทธิ์ ฤทธิรักษา ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลประจำกระทรวง ช่วยราชการศาลภาษีอากรกลางมาสนทนา และให้ความรู้เรื่อง “การไปเป็นพยานศาล” แก่ท่านว่าเมื่อมีความจำเป็นต้องไปเป็นพยานศาลแล้ว จะต้องเตรียมตัวอย่างไร และระหว่างให้การต่อศาลนั้น จะต้องปฏิบัติ

บิตอย่างไรบ้าง

ถาม การไปศาลนั้นเท่าที่ทราบนอกจากจะเป็นโจทก์คือผู้ฟ้องคดีกับจำเลยคือผู้ถูกกล่าวหาแล้ว ยังมีบุคคลอีกประเภทหนึ่งที่โจทก์และจำเลยเข้างามาเพื่อมาให้การหรือเบิกความดังกล่าวเพื่อสนับสนุนฝ่ายโจทก์หรือฝ่ายจำเลย อีกด้วยใช่ไหม

ตอบ ใช่ ใครขอเสริมจากที่กล่าวมาในตอนต้น เพื่อให้มองเห็นภาพเรื่องเขาเป็นความกันในศาลและก็ต้องฟังพยานเป็นสำคัญในอันที่จะทำให้ชนะคดี กล่าวคือ เมื่อมีการฟ้องคดีกันไม่ว่าจะเป็นคดีแพ่ง เช่น กู้ยืมเงินกัน เช่าบ้านกัน หรือรับเหมาก่อสร้างบ้านเรือน หรือคดีอาญา เช่น ทำร้ายร่างกาย ยักยอกทรัพย์สิน บุกรุก หมิ่นประมาท เหล่านี้ ผู้ที่เขาเสียหายก็จะไปฟ้องคดีที่ศาลให้อีกฝ่ายหนึ่งรับผิดชอบชำระหนี้หรือให้รับโทษทางอาญา เช่น จำคุก กักขัง ปรับและริบทรัพย์สิน ส่วนอีกฝ่ายหนึ่ง เมื่อเห็นว่าเขาไม่ต้องรับผิดชอบ เขาก็จะต้องต่อสู้คดี คือ ยื่นคำให้การต่อสู้คดี เช่น หากถูกฟ้องเรื่องกู้ยืม ก็จะทำให้การว่าเขาไม่ได้กู้ยืมเงิน คดีขาดอายุความฟ้องร้องแล้ว หรือชำระเงินที่กู้ยืมไปแล้ว หรือถ้าเป็นในคดีอาญาเขาจะให้การว่าเขามิได้กระทำความผิดตามข้อกล่าวหาที่โจทก์ฟ้อง ขอให้ศาลยกฟ้อง

ถาม เมื่อเป็นเช่นนี้ก็ต้องการสืบพยานกันใช่ไหม

ตอบ ถูกต้อง แต่ละฝ่ายก็ต้องนำพยานมาสืบ หรือมาพิสูจน์ในศาลนั่นเองว่าฝ่ายตนเป็นฝ่ายถูก ซึ่งตามปกติก็จะเริ่มจากฝ่ายโจทก์นำพยานของตนมาสืบก่อน เมื่อเสร็จแล้วฝ่ายจำเลยก็นำพยานของตนมาสืบจนเสร็จ

ถาม ฟังมาเพียงเท่านี้ก็เห็นได้ชัดว่าพยานมีความสำคัญมากทีเดียว

ตอบ แน่نون

ถาม ที่กล่าวมานี้นับว่าเป็นเรื่องสำคัญมาก เพราะทำให้หลายท่านซึ่งอาจต้องไปเป็นพยานศาลสักวันหนึ่ง ได้มองเห็นและเข้าใจดีขึ้นว่าการไปเป็นพยานศาลนั้น ไปเพื่ออะไร เมื่อมีการนัดสืบพยานแล้วซึ่งฝ่ายที่สืบพยานเขาก็จะอ้างพยานไว้ก่อนใช่ไหม อยากทราบเรื่องขั้นตอนเริ่มแรกที่จะต้องไปเป็นพยานศาล

ตอบ ตามปกติแล้วการที่เขาจะอ้างใครเป็นพยาน เขาจะแจ้งไว้ก่อนแล้ว อย่างน้อยก็ต้องเอาเอง คือตัวโจทก์จำเลยนั่นเอง คือ อ้างตัวเองเป็นพยาน และนอกจากนั้นก็อ้างบุคคลอื่นที่เขาู้เห็นเหตุการณ์ที่พิพาทกันนั้น โดยไปทาบทามไว้ก่อนว่าขอให้ไปเป็นพยานให้ด้วยนะ เพราะคุณเห็นเหตุการณ์ ถ้าเขาตกปากรับคำก็ไม่มีปัญหาอะไร ถึงวันนัดสืบพยานฝ่ายที่อ้างก็จะนำไปหรือนัดหมายกันไปศาลเลย แต่หากเขาไม่เต็มอกเต็มใจหรือปฏิเสธ ดังนั้นฝ่ายที่อ้างก็ต้องขออำนาจศาล คือขอให้ศาลมีหมายเรียก ศาลจะออกหมายเรียกคือมีคำสั่งให้ผู้นั้นไปศาลตามวันเวลาที่เขาขอให้ไป ลักษณะเช่นนี้ดูเหมือนจะเป็นการบังคับ เพราะการขัดขืนหมายศาลไม่ไปเป็นพยานศาล มีความผิดโทษถึงจำคุก

ถาม เป็นอันว่า โจทก์จำเลยเขาอ้างพยานแล้ว โดยยื่นบัญชีระบุพยานแล้ว และบอกกล่าวเล่าขานพยานไว้แล้ว ถ้าเป็นพยานที่เขาสมัครใจ ก็นำไปศาลเลย หรือจะขัดขืนหมายกันไปแล้วแต่

สะดวก แต่ถ้าเป็นพยานหมายนี้ ก็คงต้องมีการเตรียมตัว เขาเตรียมตัว
ในชั้นแรกนี้อย่างไรบ้าง

ตอบ เมื่อพยานหรือบุคคลได้รับหมายซึ่งก็เป็นแผ่นกระดาษ มีข้อความระบุไว้ว่าเป็นหมายเรียกพยานนั้นเอง เมื่อรับมาแล้วก็เป็นธรรมดาต้องดูว่าข้อความในหมายนั้นมีอย่างไรบ้าง คือต้องดูว่าเป็นหมายเรียกของศาลไหน ให้ไปศาลไหน ใครเป็นโจทก์จำเลย ประการสำคัญคือโจทก์หรือจำเลยเป็นฝ่ายอ้างเราไปเป็นพยาน

ถาม เคยได้ยินเพื่อนเขาเล่าว่าได้รับหมายเรียกให้ไปศาล ก็ไม่ได้ดูว่าศาลไหน ความเข้าใจก็คิดว่าเป็นศาลที่ใกล้บ้าน ใกล้ที่ทำงาน บ้านเขาอยู่บางขุนเทียน ใกล้ศาลอาญาธนบุรี ก็ลี้ๆจ้อไปศาลอาญาธนบุรี ตั้งแต่เช้า ดีแต่ว่าพอไปถึงก็รีบไปตามเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ศาล เขาขอหมายดูแล้วก็บอกว่าเป็นหมายศาลอาญาให้ไปศาลอาญา เพื่อนแทบลมจับเพราะขณะนั้นเป็นเวลาเกือบ ๘.๐๐ นาฬิกาแล้ว แต่ศาลนัดไว้เวลา ๙.๐๐ นาฬิกา แต่เจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์เขาก็ดีเหลือเกิน เขาขอจดเลขคดี ชื่อโจทก์ จำเลย และชื่อพยาน และบอกว่าจะโทรบอกไปทางโน้นให้ และขอให้รีบไป วันนั้นเลยจ่ายค่าแท็กซี่เสียหลายสตางค์

ตอบ ปัญหาเช่นนี้แหละที่เป็นห่วง นี่ดีเป็นศาลอยู่ในกรุงเทพฯ และพยานก็อยู่ในกรุงเทพฯ ถ้าเป็นคนละจังหวัดก็จะเสียเวลามากทีเดียว

จึงอยากเน้นเรื่องนี้ด้วยว่า จะต้องดูชื่อศาลว่าศาลไหน อยู่ที่ไหน ไม่รู้ก็ต้องหาทางสอบถามให้รู้ แล้วดูด้วยว่าใครเป็นโจทก์จำเลย เรื่องอะไร ซึ่งบางที่เขาจะมาติดต่อบอกเราหรือพยาน

ก่อนว่าเขาจะให้ไปเป็นพยานเรื่องอะไร ซึ่งเรามีสวนรู้เห็นในเรื่องนั้นด้วย ก็นับว่าสำคัญ นอกจากนั้นดูหมายเลขคดีด้วยว่า เป็นหมายเลขคดีที่เท่าไร คดีแพ่งหรืออาญา นัดให้ไปเป็นพยานวันที่เท่าไร เดือนอะไร เวลาเช้าหรือบ่าย ถ้าเวลาเช้าก็จะระบุเวลาไว้ เช่น เวลา ๘.๓๐ นาฬิกา ๘.๐๐ นาฬิกา หากเป็นเวลาบ่ายก็จะระบุไว้ เช่น เวลา ๑๓.๐๐ นาฬิกา เวลา ๑๓.๓๐ นาฬิกา จะได้ไปตามนัดและไม่เสียเวลา และบุคคลที่เกี่ยวข้องด้วย

เมื่อทราบรายละเอียดของหมายแล้ว ก็เป็นเรื่องเราเตรียมตัวด้วย นับแต่ศาลไหนอยู่ที่ไหน เราจะเดินทางไปอย่างไร เวลาศาลนัดเช้าหรือบ่าย จะได้เตรียมตัว กะเวลาเดินทางและควรไปถึงก่อนนัดสัก ๓๐-๔๕ นาที และนอกจากนี้ต้องรู้ด้วยว่าฝ่ายไหนอ้าง และให้ไปเป็นพยานเรื่องอะไร เพื่อจะได้นึกทบทวนเหตุการณ์หรือเรื่องราวเกี่ยวข้อง จะได้ตอบข้อซักถามหรือเบิกความได้ถูกต้อง ไม่เสียเวลา ถือว่าเรื่องนี้ นับว่าเป็นเรื่องสำคัญมาก เพราะที่เขาอ้างรามาก็เพื่อให้เราไปเบิก สนับสนุนคำฟ้อง และการต่อสู้คดีของเขา หากพยานไม่รู้เรื่องหรือบิดเบือน ก็ไม่สามารถทำให้เกิดความเป็นธรรมแก่คู่ความโซคดีนั้นได้

ถาม เมื่อถึงกำหนดวันนัดสืบพยาน และกำหนดนัดให้พยานไปศาล พยานจะต้องทำอย่างไรต่อไป

ตอบ พยานก็ต้องไปศาล อย่าลืมเอาหมายไปด้วย สำคัญมาก เท่าที่ปรากฏพยานมักจะทำหมายหายเสมอ เพราะกว่าจะถึงวันนัดเป็นเดือน หรือ ๑๐-๑๕ วัน ก็เก็บไว้ไม่เป็นที่ เป็นทาง ต้องระวังด้วย

เมื่อพยานไปถึงศาลซึ่งบอกแล้วว่าต้องดูว่าไปศาลไหน และไปถึงก่อนเวลาสัก ๓๐-๔๕ นาที ก็ควรไปพบเจ้าหน้าที่ศาล คือ รองจำศาลฝ่ายประชาสัมพันธ์ พร้อมกับนำหมายไปให้ดูด้วย เขาจะบอกพยานได้เลยว่าคดีที่มาเป็นพยานนั้นอยู่ห้องพิจารณาห้องที่เท่าใด หรือมักจะเรียกกันว่าบัลลังก์ เช่น บัลลังก์ที่ ๑, ๒, ๓ บางครั้งก็จะอำนวยความสะดวกพาไปนั่งรอที่หน้าห้องพิจารณานั้นเลย

ระหว่างที่รอนี้ หากเป็นไปได้ก็ควรจะได้พบกับฝ่ายที่เขาอ้างเรามาศาลด้วย เพื่อจะได้ให้รู้เรื่องราวว่าเขาจะซักถามเราหรือพยานในเรื่องใด

ถาม เมื่อศาลท่านออกนั่งพิจารณาคดีแล้ว พยานก็จะเข้าไปเบิกความใช่ไหม

ตอบ ใช่ ฝ่ายที่เขาอ้างจะเป็นฝ่ายแสดงให้ศาลทราบว่าวันนี้เขาอ้างใครมาบ้าง แล้วศาลก็จะให้ฝ่ายนั้นสืบพยาน เจ้าหน้าที่ศาลก็จะเรียกพยานนั้นเข้ามาห้องพิจารณา เพื่อให้การตามที่เขาอ้าง/ ชั้นแรกศาลจะถาม ชื่อ อายุ อาชีพ ตำบลที่อยู่ และเกี่ยวข้องกับคู่ความอย่างไร แล้วก็จะให้ฝ่ายที่อ้างมาเป็นผู้ซักถาม ซึ่งศาลจะบันทึกไว้

ถาม ก็หมายความว่า ใครเป็นคนอ้างคนนั้นก็เป็นคนถามใช่ไหม

ตอบ ใช่ ซึ่งตอนนี้จะต้องตั้งใจฟังคำถามและตอบให้ชัดเจน ชั้นตอนก็จะเป็นอย่างนี้

(๑) ศาลถาม ชื่อ อายุ ตำบลที่อยู่ อาชีพ ดังที่พูดกล่าวไปแล้ว

(๒) ฝ่ายที่อ้างถาม คือ ใครเป็นคนอ้างพยานไปคนนั้นก็ถาม ซึ่งเป็นเรื่องเพื่อสนับสนุนคดีเขานั้นเอง -

(๓) ฝ่ายตรงกันข้ามถาม เมื่อฝ่ายอ้างถามเสร็จกฎหมายก็ให้โอกาสอีกฝ่ายหนึ่งถาม คือฝ่ายตรงกันข้ามกับที่เขาอ้างพยาน ฝ่ายนี้เขาจะถามเพื่อทำลายน้ำหนักพยาน ว่าที่เบิกความมานั้นไม่จริง ชักต้อเหตุต้อผล ฉะนั้นพยานต้องตั้งใจฟังให้ดีและตอบให้ดีเพื่อความถูกต้องและเป็นธรรมเป็นสำคัญ

(๔) เมื่อฝ่ายตรงกันข้ามถามแล้วก็เปิดโอกาสให้ฝ่ายที่อ้างถามอีก เพื่อให้พยานตอบเข้ารูปรอยตามุเคิมนั้นเอง

เสร็จจากนั้นศาลจะถามเองก็ได้ แล้วก็อ่านให้ฟัง

ถาม ทำไมต้องอ่านให้ฟังด้วย

ตอบ ที่อ่านให้ฟังเพื่อให้พยานทราบว่าที่ตนเบิกความไปและศาลบันทึกไว้นั้นตรงกันหรือไม่ เสร็จแล้วก็ให้คู่ความและพยานลงชื่อและศาลก็ลงชื่อไว้ด้วย

ขณะที่ศาลอ่านให้ฟัง หากพยานเห็นว่าไม่ตรงกับเบิกความ ย่อมบอกศาลเพื่อให้แก้ไขให้ถูกต้องได้ เรื่องนี้สำคัญมากอย่าละเลยเป็นอันขาด เพราะหากเสร็จไปแล้ว นึกได้จะมาขอแก้ไขในภายหลังไม่ได้ ข้อที่ผิดพลาดนี้อาจเป็นข้อแพ้ชนะคดีกันได้ ขอให้ระวังและตั้งใจฟังให้ดี ซึ่งพยานย่อมสามารถขอแก้ไขได้ระหว่างที่ศาลอ่านให้ฟังนี้เอง

ถาม ในระหว่างสืบพยานอยู่และพยานถูกถามนั้น ไม่ว่าจะ เป็นฝ่ายใดถาม หากคำถามนั้น พยานไม่เข้าใจ ถามยาวเกินไป

ไม่รู้จะตอบอย่างไร หรือตอบผิดไป พยานจะทำอย่างไร

ตอบ พยานมีสิทธิขอให้ถามใหม่ หรือถามสั้น ๆ เป็นตอน ๆ ไปได้ หรือหากตอบผิดไปพอนึกได้ในระหว่างนั้นก็ขอแก้ไปได้ในทันที ไม่จำเป็นต้องรอไปจนเบิกความเสร็จ

มีอยู่เสมอ ที่จะรีบตอบให้เสร็จ ๆ โดยไม่รับผิดชอบต่อคำพูดที่ตอบไป ผลก็คือทำให้คู่ความไม่ได้รับความเป็นธรรม และตัวเองก็อาจมีความผิดฐานเบิกความเท็จมีโทษถึงจำคุกทีเดียว

ถาม บางเรื่องหรือบางเหตุการณ์พยานจำไม่ได้หรือไม่แน่ใจ พยานจะตอบอย่างไร

ตอบ ก็ไม่ยาก เป็นของธรรมดา ก็ตอบว่าจำไม่ได้หรือไม่แน่ใจนักก็ได้ เพราะเป็นของธรรมดาเราจะไปจำทุกสิ่งทุกอย่างหรือละเอียดทุกแง่ทุกมุมย่อมเป็นไปได้

อย่ากังวลเกินไปด้วย การตอบก็เป็นการพูดคุยกัน แต่ค่อนข้างเป็นพิธีการหน่อย เราก็อย่าไปเครียดกับสิ่งเหล่านี้มากนัก จะทำให้ไม่สบายใจ พลอยตอบถูก ๆ ผิด ๆ ไป ซึ่งไม่เป็นผลดี แก่คู่ความและตัวเองเลย

ถาม มีอะไรจะกล่าวเพิ่มเติมอีกบ้าง

ตอบ พยานนั้นมีบทบาทสำคัญในอันที่จะช่วยผดุงความยุติธรรม หากได้ให้การต่อศาลตามความเป็นจริงและตรงไปตรงมา ไม่บิดเบือนความจริง ศาลหรือผู้พิพากษาที่พิจารณาคดีก็จะรู้เรื่อง

รู้ราวที่พิพาทกันหรือขัดแย้งกันว่า ความจริงเป็นอย่างไร สามารถตัดสินว่าใครผิดถูกได้โดยถูกต้องตามความเป็นจริง ความยุติธรรมหรือความเป็นธรรมจึงจะเกิดขึ้นโดยแท้จริง พยานกับศาลจึงนับว่าใกล้ชิดกันและพยานเองเป็นผู้ช่วยศาลได้เป็นอันมาก

การรอกการลงโทษ

พลประสิทธิ์ ฤทธิรักษา

การที่บุคคลใดถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดทางอาญานั้น สิ่งที่สำคัญมากก็คือกลัวถูกลงโทษจำคุก เพราะหากศาลมีคำพิพากษาให้ลงโทษจำคุกผู้ใดแล้ว ผู้นั้นก็จะถูกจำกัดเสรีภาพ คือถูกนำตัวไปไว้ยังเรือนจำ เป็นการสิ้นสุดอิสรภาพนับแต่บัดนั้นเป็นต้นไป ถ้าผู้นั้นเป็นนักเรียน นิกศึกษา หรือประกอบการใด ๆ ก็ย่อมไม่สามารถประกอบการกิจของตนต่อไป ถ้าเป็นราชการก็จะต้องถูกให้ออกจากราชการไป อย่างไรก็ดี ถ้าเป็นเรื่องที่ไม่ร้ายแรงและศาลลงโทษจำคุกไม่เกิน ๒ ปี แล้วศาลอาจยังไม่ลงโทษ โดยรอกการลงโทษไว้ก่อนก็ได้ เพื่อให้ผู้นั้นกลับตนเป็นพลเมืองดี ซึ่งผลก็คือผู้นั้นจะไม่ถูกลงโทษจำคุกสามารถปฏิบัติหน้าที่การงานของตนต่อไปได้โดยปกติสุข โดยอาจต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ศาลกำหนดไว้สักกระยะหนึ่งเท่านั้น และกรณีเช่นนี้ก็ไม่ถือว่าผู้นั้นกระทำผิดมาก่อน

การรอกการลงโทษจึงเป็นวิธีการที่เป็นประโยชน์แก่ผู้กระทำผิดที่ศาลลงโทษจำคุกไม่เกินสองปี ในอันที่จะให้ผู้นั้นกลับตนเป็นพลเมืองดี

วันนี้จึงมาสนทนาแลกเปลี่ยนแสดงความเห็นในเรื่องการรอกการลงโทษ

ถาม ผู้ที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดทางอาญาเท่านั้นใช้ไหม ที่ศาลจะลงโทษทางอาญาได้

ตอบ ใช่ เรื่องนี้ก็เข้าใจผิด ๆ กันอยู่ว่าผู้กระทำความผิดทางแพ่งเช่นผิดสัญญากู้ยืมเงิน ค้างชำระค่าซื้อขาย ค่าเช่าหรือต้องรับผิดในทางละเมิดในการชดใช้ค่าสินไหมทดแทน จะต้องถูกลงโทษทางอาญา เช่น จำคุก หรือปรับ ซึ่งไม่เป็นความจริง กรณีดังกล่าวนี้เป็นเรื่องบังคับกันทางแพ่ง คือให้ชำระเงินที่กู้ยืมหรือชดใช้ค่าเสียหาย

ถาม ถ้าเขาไม่มีเงินจะชำระหนี้ หรือชดใช้ให้ จะทำอย่างไร

ตอบ ก็ต้องขอให้ศาลตั้งเจ้าพนักงานบังคับคดียึดทรัพย์เขามาขายทอดตลาดเพื่อเอาเงินมาชำระหนี้โจทก์ หรือเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาต่อไป

ถาม เรื่องคดีแพ่งกับคดีอาญาก็แตกต่างกันเกี่ยวกับการบังคับใช้ไหม

ตอบ ใช่ ทางอาญา โทษ เช่น ประหารชีวิต จำคุก ปรับ

ถาม ในทางอาญาหากศาลลงโทษจำคุกแม้จะรอการลงโทษไว้ก่อน โดยไม่ต้องลงโทษผู้นั้น ทำได้หรือไม่

ตอบ เราคงต้องพิจารณาจากกฎหมายในเรื่องรอการลงโทษ ว่าได้กำหนดเงื่อนไขหรือข้อยกเว้นไว้เพียงใด

ถาม หมายความว่าคดีที่ศาลพิพากษาลงโทษจำคุกผู้กระทำความผิดนั้น บางกรณีศาลไม่อาจรอการลงโทษได้ใช่ไหม

ตอบ ใช่ เพราะเรื่องการรอลงโทษนี้จะต้องดูว่า กฎหมายกำหนดอัตราโทษในความผิดนั้นเพียงใด กล่าวคือถ้าเป็น ระยะเวลาที่ศาลจะลงโทษจำคุกได้ไม่เกิน ๒ ปี แล้ว ก็คงรอลงโทษได้ เช่น อัตราโทษความผิดเรื่องหนึ่งมีระยะเวลาโทษจำคุก ๔ ปี ปรากฏว่าจำเลยรับสารภาพมาตลอด มีเหตุบรรเทาโทษ ศาลพิพากษาว่าจำเลยกระทำผิดตามฟ้อง จำคุก ๔ ปี แต่จำเลยให้การรับสารภาพจึงลดให้กึ่งหนึ่งคงจำคุก ๒ ปี

ถาม ศาลอาจรอลงโทษได้ใช่ไหม

ตอบ ใช่ ถ้าไม่ปรากฏว่าเขาเคยได้รับโทษจำคุกมาก่อน และได้คำนึงถึงอายุ ประวัติ ความประพฤติ การศึกษาอบรม ภาวะแห่งจิต นิสัย อาชีพ และสิ่งแวดล้อมของเขา หรือสภาพความผิด หรือเหตุอื่นอันควรปรานี ศาลก็จะรอลงโทษไว้

ถาม แสดงว่าต้องมีเหตุที่ควรรอลงโทษ

ตอบ ใช่ ซึ่งตัวผู้กระทำความผิดก็ควรมีหลักฐานต่าง ๆ มาแสดง เช่น เป็นนักเรียน นิสิต นักศึกษา เคยมีผลงานช่วยสังคม มีหนังสือรับรองความประพฤติจากผู้ที่เกี่ยวข้องได้แนบมาท้ายคำรับสารภาพ

ถาม หลักฐานเหล่านี้มีความจำเป็นมากเพียงใด

ตอบ มีความจำเป็นมาก เพราะศาลไม่อาจรู้ได้ว่า ผู้กระทำความผิดนั้นมีเหตุที่จะสมควรรอลงโทษ เช่น สภาพร่างกายไม่ปกติ มีสุขภาพร่างกายอ่อนแอ มีโรคภัยไข้เจ็บเป็นประจำ มีคุณความดี ทำประโยชน์แก่สังคม เหล่านี้หากไม่แถลงไว้ในคำรับ

สารภาพหรือแนบเอกสารหลักฐานมาแล้วศาลไม่อาจรู้ได้ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะให้ศาลทราบ

ถาม คดีประเภทใดบ้างที่ศาลจะรอลงโทษ

ตอบ ไม่มีข้อจำกัด คดีความผิดใด ๆ ก็อาจรอลงโทษได้ เว้นแต่คดีความผิดที่มีโทษสูง ๆ เช่น ฆ่าผู้อื่น ปล้นทรัพย์ ชิงทรัพย์ เนื่องจากโทษเหล่านี้มีโทษขั้นต่ำจำคุกตั้งแต่ห้าปีขึ้นไป ซึ่งแม้จะลดโทษลงกึ่งหนึ่งโทษที่ลงก็เกิน ๒ ปีแล้ว ศาลจึงไม่อาจรอลงโทษได้ อย่างไรก็ตามแม้ว่าความผิดนั้นศาลอาจลงโทษจำคุกไม่เกิน ๒ ปี แต่การกระทำนั้นเป็นการกระทำที่กระทบกระเทือนต่อศีลธรรมอันดี หรือกระทำโดยทารุณโหดร้าย กระทำกระทบกระเทือนต่อศาสนาหรือสิ่งที่เคารพบูชาของประชาชนโดยทั่วไป ศาลอาจไม่รอลงโทษให้ เช่น ทำร้ายบุพการี ช่มชู้นกระทำชำเรา ฉ้อโกงประชาชน ซึ่งจะต้องพิจารณาจากสำนวนคดีที่มาสู่ศาลเป็นเรื่อง ๆ

ถาม การขอให้ศาลรอลงโทษ ต้องเสียค่าใช้จ่ายใด ๆ หรือไม่

ตอบ ไม่มีค่าใช้จ่ายใด ๆ เลย และในบางครั้งแม้ไม่ขอให้ศาลรอลงโทษ เมื่อศาลเห็นว่ามิเหตุที่สมควรและเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายระบุให้รอลงโทษ ศาลก็รอลงโทษได้เลย

ถาม ทราบว่าปัจจุบันนี้เมื่อศาลให้รอลงโทษก็จะสั่งคุมประพฤติผู้กระทำผิดด้วย ไม่ทราบว่าวิธีการคุมประพฤติเป็นอย่างไร ถ้าอย่างนี้ก็ตองนำมาควบคุมตัวไว้ใช่ไหม

ตอบ ปัจจุบันศาลจะสั่งคุมประพฤติในคดีบางเรื่องที่ผู้กระทำความผิดและศาลให้รอลงโทษ ถ้าในศาลนั้นมีสำนักงานคุมประพฤติด้วย

การคุมประพฤติ คือ การควบคุมความประพฤติของผู้กระทำความผิดโดยให้เขาปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ศาลกำหนด ไม่ได้หมายความว่าเอาตัวเขามาไว้กับศาล หรือมีสถานที่สำหรับควบคุมตัวเขาด้วย

ถาม มีคนเข้าใจผิดเรื่องนี้กันมาก และยังเข้าใจว่าเมื่อศาลสั่งคุมประพฤติก็นำตัวผู้กระทำความผิดมาควบคุมดูแลไว้ เพียงแต่เขาไม่ต้องถูกส่งไปจำคุกเท่านั้น

ตอบ ก็คงเข้าใจกันแล้วว่า การที่ศาลสั่งคุมประพฤติผู้กระทำความผิดนั้น เป็นเรื่องที่จะได้ดูแลผู้กระทำความผิดโดยพนักงานคุมประพฤติระหว่างศาลส่งรอลงโทษซึ่งก็เป็นผลดีแก่ผู้กระทำความผิดเสียอีก ปัจจุบันที่ศาลสั่งก็เป็นเรื่องให้ไปรายงานตัวต่อพนักงานคุมประพฤติทุก ๓ เดือน หรือทุก ๒ เดือนต่อครั้ง เช่นศาลสั่งว่าให้รอลงโทษไว้ ๒ ปี คุมประพฤติ ๑ ปี และรายงานตัวต่อพนักงานคุมประพฤติทุก ๓ เดือนต่อครั้ง ดังนี้ ผู้กระทำความผิดนั้นไม่ต้องถูกส่งเรือนจำ เพียงแต่เขาจะต้องไปรายงานตัวต่อพนักงานคุมประพฤติประจำศาลนั้นทุก ๓ เดือน จนครบ ๑ ปีเท่านั้นเอง

ถาม ถ้าอย่างนี้ก็ไม่มีปัญหาเกี่ยวกับการทำงาน เขายังคงไปทำงานได้ระหว่างถูกคุมประพฤติ

ตอบ ใช่ เดิมเคยประพฤติปฏิบัติอย่างไร ก็ทำงานได้ตามปกติ เป็นการดีเสียอีกที่มีพนักงานคุมประพฤติช่วยดูแลชี้แนะ เพื่อที่

จะไม่ต้องไปกระทำผิดอีก

ถาม ศาลใดที่มีพนักงานคุมประพฤติประจำศาล ประชาชนผู้กระทำผิดยอมได้รับประโยชน์มากใช้ไหม

ตอบ ใช่ เพราะเมื่อคดีมาสู่ศาล ศาลจะพิจารณาสั่งให้ส่งเรื่องให้เห็นว่าจอรอการลงโทษได้ไปให้พนักงานคุมประพฤตีสืบเสาะเรื่องราวเกี่ยวกับบุคคลผู้นั้นว่าทำไมเขากระทำผิด มีทางจะฟื้นฟูแก้ไขเขาได้หรือไม่เพียงใด แล้วรายงานให้ศาลทราบเพื่อแสดงความเห็น ข้อมูลที่ศาลได้รับนี้เป็นประโยชน์ต่อศาลอย่างยิ่ง ว่าสมควรจะรอกการลงโทษผู้นั้นหรือไม่ และควรจะใช้วิธีการคุมประพฤติดกับเขาวิธีใดจึงจะเหมาะสม

ถาม ขณะนี้มีกี่ศาลที่มีสำนักงานคุมประพฤติประจำศาล

ตอบ มีอยู่ประมาณ ๒๐ ศาล จากศาลทั่วประเทศ ๑๐๐ กว่าศาล ซึ่งทราบว่ากระทรวงยุติธรรมกำลังขยายออกไปสู่ศาลต่างๆ ให้มากที่สุด เพื่อประโยชน์ของประชาชนให้มีโอกาสเท่าเทียมกัน จังหวัดที่มีสำนักงานคุมประพฤติประจำศาล เช่น จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดสมุทรปราการ จังหวัดเชียงราย จังหวัดอุบลราชธานี จังหวัดราชบุรี จังหวัดชลบุรี จังหวัดสมุทรปราการ และในกรุงเทพมหานคร

ถาม ถ้ามีสำนักงานคุมประพฤติประจำศาลทุกจังหวัดแล้วจะเป็นประโยชน์แก่ประชาชน ผู้ต้องคดีมาสู่ศาล และมีความเท่าเทียมกันในอันที่จะได้รับการเอาใจใส่จากรัฐโดยถ้วนหน้ากัน

ตอบ แน่نون เชื่อว่าเรื่องนี้เป็นนโยบายของกระทรวง

ยุติธรรมหรือรัฐบาลอยู่แล้ว แต่เนื่องจากรัฐบาลมีค่าใช้จ่ายมากมาย ในอันที่จะนำไปพัฒนาประเทศในหลายทาง จึงต้องเฉลี่ยกันไป คงไม่นานเกินรอ เพราะการเยียวยาแก้ไขประชาชนในทางคดีความนั้นก็ นับว่าเป็นความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนกว่าการที่ให้ประชาชนมีสุขภาพ และพลานามัยสมบูรณ์

ถาม มีอะไรจะเพิ่มเติมบ้าง

ตอบ การรอลงโทษเป็นเรื่องที่เป็นประโยชน์ต่อผู้กระทำผิดอย่างยิ่ง ในอันที่จะไม่ต้องถูกลงโทษจำคุก โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือการลงโทษจำคุกกระยะสั้น ซึ่งจะไม่เป็นผลดีแก่ผู้ซึ่งไม่เคยกระทำผิดมาก่อน การแก้ไขเยียวยาบุคคลเหล่านั้นนอกเรือนจำ จะเป็นประโยชน์กว่า เพราะเขาได้อยู่ในสิ่งแวดล้อมปกติ หากประกอบอาชีพหรือเป็นนักเรียน นิสิต นักศึกษา เขาก็สามารถ ประกอบการทำมาหาเลี้ยงชีพ และศึกษาเล่าเรียนต่อไปได้ ไม่กระทบ กระเทือนต่อสภาพในครอบครัว ประการสำคัญเขาจะไม่ถูกตราหน้า ว่าเป็นผู้กระทำผิด คนคุกคนตระวาง และเขายังได้สำนึกว่าศาลให้โอกาส แก่เขาเพื่อกลับตนเป็นพลเมืองดี ไม่มีความรู้สึกเป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐ หากแต่จะช่วยร่วมกันสร้างสรรค์พัฒนาประเทศชาติยิ่งขึ้น เพราะ ความสำนึกในความเมตตาของศาล ยิ่งกว่านั้นไม่เป็นการของรัฐที่จะ ต้องเสียค่าใช้จ่ายให้เขา หากศาลลงโทษจำคุกเพียง ๓ เดือน ๖ เดือน หรือ ๑ ปี ซึ่งก็เป็นเงินค่าใช้จ่ายไม่ใช่น้อยต่อไป เพราะจะต้องมี เจ้าหน้าที่ดูแลคนเหล่านี้ด้วย เวลาเขาเจ็บไข้ได้ป่วยก็ต้องรักษา โดยค่าใช้จ่ายของรัฐ เชื่อว่าหากศาลไม่ใช้วิธีการรอลงโทษ

แล้ว ปีหนึ่งรัฐอาจต้องเสียค่าใช้จ่ายในส่วนนี้เป็นสิบ ๆ ล้านขึ้นไป ส่วนผู้กระทำความผิดก็เสียหาย ขาดประโยชน์หรือรายได้รวมกัน อาจหลายสิบล้านเช่นกัน

การรอกการลงโทษจึงเป็นวิธีการที่ดีและเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม ประการสำคัญขออย่าว่าท่านที่มีเหตุทุกข์ร้อนจำต้องไปศาลเพราะถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดนั้น อย่าได้หลงเชื่อว่าจะมีคนช่วยท่านได้ โดยท่านต้องเสียเงินเสียทองเพื่อที่จะวิ่งเต้นให้ศาลรอกการลงโทษ มิฉะนั้นท่านอาจต้องเสียทั้งอิสรภาพและเสียเงินด้วย

การปลูกบ้าน

รองศาสตราจารย์ วิมลศิริ ชำนาญเวช

ในบรรดาสิ่งจำเป็นสำหรับชีวิตมนุษย์ ๔ อย่าง คือ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค เรื่องที่อยู่อาศัยเป็นเรื่องที่ต้องใช้เงินก้อนใหญ่ ใช้เวลาและความพยายามในการแสวงหามากกว่าปัจจัยอย่างอื่น คนบางคนอาจจะต้องใช้เวลาเก็บออมอยู่หลายปีกว่าจะมีเงินซื้อบ้านได้สักหลัง คนบางคนอาจจะต้องใช้เวลาจนตลอดชีวิตก็ยังไม่มียังเงินซื้อบ้าน ต้องเช่าเขาอยู่หรืออาศัยเขาอยู่ไปจนตาย นักกฎหมายได้คิดหาวิธีหาทางลัดให้คุณมีโอกาสดำเนินเจ้าของบ้านเร็วขึ้น โดยวิธีกู้เงินเขาเอามาซื้อบ้านก่อน แล้วค่อยผ่อนชำระกับเจ้าหนี้ หรือวิธีเช่าเขาโดยตกลงกันว่า ถ้าคุณชำระค่าเช่าบ้านกี่งวด ตามที่ตกลงกันแล้วเขาจะโอนกรรมสิทธิ์ในบ้านหลังนั้นให้คุณ ที่เรียกว่า "เช่าซื้อ" ถ้าคุณคิดตั้งใจมั่นว่า ปีใหม่นี้จะต้องให้ของขวัญแก่ตนเองและครอบครัว โดยวิธีปลูกบ้านใหม่ละก็ ขอเสนอวิธีการให้เลือกดังต่อไปนี้

๑. กู้เงินเขาเอามาปลูกบ้าน ถ้าท่านโชคดี มีที่ดินของตนเองสัก ๑ แปลง การจะหาเงินมาปลูกบ้านก็ไม่ยาก ธนาคารที่ตั้งขึ้นเพื่อช่วยเหลือคุณในการนี้คือ ธนาคารอาคารสงเคราะห์ นอกจากนี้ธนาคารพาณิชย์อื่น ๆ ล้วนมีโครงการให้กู้เงินเพื่อจัดหาที่อยู่อาศัย

คุณจะถูกเงินได้ไม่ยาก ถ้าคุณมีรายได้แน่นอน แสดงให้เขาเชื่อมั่นว่าคุณสามารถผ่อนชำระเงินต้นและดอกเบี้ยให้เขาได้ เขาก็ยินดีให้คุณกู้เวลาไปกู้เงินอย่าลืมชวนคุณพ่อบ้านไปด้วย หรือถ้าเขาติดงานสำคัญไปไม่ได้ คุณอย่าลืมขอจดหมายแสดงความยินยอมของเขาคิดไปด้วย เพราะถ้าไม่มีจดหมายยินยอมของกลุ่มสมรส คุณจะทำนิติกรรมจำนองที่ดินไม่สำเร็จ ธนาคารก็ไม่เต็มใจให้กู้ สำนักทะเบียนที่ดินก็ไม่ยอมจดทะเบียนการจำนองให้

เมื่อจะปลูกบ้าน คุณต้องเอาแบบแปลนไปขออนุญาตต่อเจ้าพนักงานท้องถิ่น ถ้าอยู่ในกรุงเทพมหานครต้องขออนุญาตผู้ว่าราชการจังหวัดกรุงเทพมหานคร หรือยื่นขอที่ฝ่ายงานโยธา ณ ที่ทำการเขตซึ่งที่ดินตั้งอยู่ ถ้าอยู่ในเขตเทศบาลต่างจังหวัด ก็ขออนุญาตต่อนายกเทศมนตรี ถ้ายังไม่ได้รับอนุญาตคุณจะปลูกบ้านไม่ได้ ขึ้นปลูกก่อนได้รับอนุญาต มีความผิดตาม พ.ร.บ.ควบคุมอาคาร พ.ศ. ๒๕๒๒ จะถูกปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาทหรืออาจต้องรื้ออาคาร ถ้าบ้านนั้นไม่มั่นคงแข็งแรงและอาจพังลงมาทับคนงาน ทับเพื่อนบ้านตาย

ในการยื่นคำขออนุญาตปลูกบ้าน คุณต้องเตรียมเอกสารต่อไปนี้

๑. คำร้องขออนุญาตปลูกสร้างอาคาร ขอบแบบฟอร์ม คำร้องได้ที่ทำการเขต หรือที่เทศบาลที่จะขออนุญาต
๒. แบบก่อสร้างอาคาร พร้อมผังบริเวณ ๓ ชุด ต้องให้สถาปนิกเขียนให้
๓. ต้องมีรายการคำนวณความมั่นคงแข็งแรงของอา

การ ๑ ชุด

๔. ถ้าปลูกในที่ดินของตนเอง ต้องนำสำเนาโฉนดที่ดินไปแสดงต่อเจ้าหน้าที่

๕. ถ้าปลูกในที่ดินของผู้อื่น เช่น คุณพ่อ คุณแม่ อนุญาตให้ปลูกเรือนหอในที่ดินของท่าน ต้องมีหนังสือรับรองว่าเจ้าของที่ดินอนุญาตไปแสดงประกอบคำขออนุญาต

ท่านอาจคิดว่ายุ่งจริง ไบอะไรต่ออะไรเยอะแยะไปหมด คุณไม่ต้องกังวลในเรื่องนี้มากนัก เพราะโดยปกติแล้วบริษัทที่รับเหมาปลูกสร้างจะต้องรู้เรื่องนี้ดี และส่วนมากก็จะให้บริการติดต่อขออนุญาตให้ด้วย คุณเพียงแต่ลงชื่อในคำร้องขออนุญาต หรือลงชื่อมอบอำนาจให้เขาไปยื่นขอแทนก็ได้ ข้อที่ต้องระวังคือ คุณต้องให้เขาเอาใบอนุญาตมาให้คุณดู และเก็บไว้ในที่เปิดเผย ที่เจ้าหน้าที่จะมาตรวจสอบได้ อย่าลงมือปลูกก่อนได้รับอนุญาต เพราะจะถูกปรับและอย่าลงมือเข้าไป จนกระทั่งใบอนุญาตขาดอายุแล้ว เพราะจะถูกปรับเช่นเดียวกัน เพราะเจ้าหน้าที่ฝ่ายงานโยธาเขาจะมาตรวจว่าคุณปลูกถูกต้องตามแบบที่ได้รับอนุญาตหรือไม่ ถ้าไม่ทำตามแบบก็จะต้องสั่งให้รื้อหรือทำใหม่ ถ้าไม่ยอมรื้อก็จะต้องปรับทุกวันจนกว่าจะรื้อแก้ไขให้ถูกต้อง ตามแบบที่ได้รับอนุญาต

ใบอนุญาตให้สร้างบ้านนี้คุณต้องใช้สำหรับเป็นหลักฐานในการขอเลขที่บ้าน ขอติดตั้งไฟฟ้า และน้ำประปาด้วย

ถ้าคุณจะทำต่อเติมบ้าน จะเปลี่ยนแปลงแบบ จะต่ออายุใบอนุญาต ก็ต้องไปติดต่อที่ฝ่ายงานโยธา ณ ที่ทำการเขต หรือที่

เทศบาลเช่นเดียวกัน

๒. **วิธีเช่าซื้อ** การเช่าซื้อคือการที่คุณตกลงเช่า โดยมีเงื่อนไขว่า ถ้าคุณผ่อนชำระค่าเช่าครบถึงงวดตามที่ตกลงกันแล้ว เขาจะโอนกรรมสิทธิ์ในบ้านหลังนั้นให้คุณ ข้อที่ควรระวังก็คือ คุณต้องคำนวณรายรับรายจ่ายของคุณให้ดี อย่ายเป็นคนรายได้ต่ำรายรับสูง อยากได้บ้านสวย บ้านใหญ่ จนกินกำลังความสามารถที่จะส่งได้ เพราะกฎหมายบัญญัติว่า ถ้าคุณผิดนัดไม่ชำระค่าเช่าซื้อ ๒ งวดติดกัน ผู้ขายมีสิทธิบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อ เอาบ้านกลับคืนโดยไม่ต้องคืนเงินดาวน์และเงินงวดที่คุณผ่อนไปแล้วด้วย ถึงแม้เขาจะทำใจดียอมรับเงินงวดต่อ ๆ มา ก็ไม่ถือว่าเป็นการยอมรับสัญญา “เช่าซื้อ” ให้คุณ คุณอยู่ในฐานะ “ผู้เช่า” เท่านั้น มิใช่ “ผู้เช่าซื้อ” วันดีคืนดีเขาบอกเลิกสัญญา ฟ้องขับไล่ให้คุณออกจากบ้าน เอาบ้านไปให้ผู้อื่นเช่าซื้อต่อไปได้ (ฎีกาที่ ๑๔๘๑/๒๕๓๑ ระหว่างการเคหะแห่งชาติ โจทก์ น.ส.พรณี เจริญศรี จำเลย) ผู้เช่าซื้อบางรายต้องทำงานหามรุ่งหามค่ำ เพราะกลัวไม่มีเงินส่งตามกำหนด จนกระทั่งตัวเองป่วย หรือตายไปก่อนได้เป็นเจ้าของบ้านก็มี

ข้อควรระวังอย่างยิ่งสำหรับการเช่าซื้อ ก็คือ คุณต้องตรวจสอบว่าผู้จัดสรรที่ดินเขามีกรรมสิทธิ์ในที่ดินโดยปลอดจากภาระใด ๆ หรือเปล่า เพื่อนผู้เขียนรายหนึ่งเช่าซื้อบ้านจัดสรร เพื่อเตรียมไว้เป็นเรือนหอ พอส่งเงินครบ เตรียมแต่งงาน ผู้ขายบอกว่าโอนบ้านให้ไม่ได้ เพราะเอาที่ดินไปจำนองธนาคารไว้ ธนาคารกำลังฟ้องบังคับจำนองจะยึดที่ดิน ซึ่งก็ยอมติดเอาบ้านของเราไปด้วย ถ้าอยากได้บ้านก็ต้องจ่ายเงินเพิ่ม เจริญใจได้จำนองกับธนาคารเอาเองก็แล้วกัน ทำให้ผู้ซื้อ

ต้องเสียเงินเพิ่ม จะฟ้องว่าผู้ขายผิดสัญญาาก็ไม่ได้อะไรขึ้นมา เพราะ
แกไม่มีทรัพย์สินที่จะให้ยึด วิธีที่ปลอดภัยสำหรับการซื้อบ้านจัดสรร
คือต้องดูว่าเขาได้รับอนุญาตจัดสรรที่ดินจากกรมที่ดินหรือเปล่า
ตามประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ ๒๘๖ ลงวันที่ ๒๔ พฤศจิกายน
พ.ศ. ๒๕๑๕ ผู้จัดสรรที่ดินตั้งแต่ ๑๐ แปลงขึ้นไปต้องขออนุญาต
ต่อคณะกรรมการควบคุมการจัดสรรที่ดิน คณะกรรมการจะควบคุม
มาตรฐาน ขนาดของที่ดิน มาตรฐานของถนน ระบบระบายน้ำ
ระบบสาธารณูปโภค และบริการสาธารณะที่จำเป็น เพื่อมิให้ผู้ขาย
เอาเปรียบผู้ซื้อ ขายปล่อยทิ้งไปทำให้ผู้ซื้อต้องทนทุกข์ทรมานต่อ
ความไม่สะดวกทั้งหลาย และที่ร้ายที่สุดคือ เมื่อผ่อนจนครบแล้วไม่ได้
บ้าน โดยคณะกรรมการจะควบคุมมิให้ผู้จัดสรรก่อให้เกิดภาวะ
แก่ที่ดิน หลังจากได้ตกลงกับผู้เช่าซื้อแล้ว

วิธีที่ปลอดภัยก็คือ ใช้วิธีซื้อเขาเด็ดขาด ให้เขาโอนกรรม-
สิทธิ์ มอบโฉนดให้คุณทันที แล้วคุณจ่ายงกับธนาคาร ผ่อนส่งเงินต้น
และดอกเบี้ยกับธนาคารโดยตรง ซึ่งผู้จัดสรรอาจให้บริการหาแหล่ง
เงินกู้ ติดต่อธนาคารให้คุณด้วย การซื้อแบบนี้ มิใช่การเช่าซื้อ
แต่เป็นการซื้อแบบผ่อนส่ง ถึงแม้คุณจะมีค่านิดไม่ชำระดอกเบี้ยไปบ้าง
งวดสองงวดอย่างมาก ธนาคารก็จะเอาเงินที่ค้างทบบเป็นต้น ทำให้คุณ
ต้องเสียดอกเบี้ยแพงขึ้น แต่เขาจะยึดบ้านของคุณไม่ได้จนกว่าคุณจะ
ค้างดอกเบี้ย ๕ ปี และศาลมีคำสั่งให้ยึดบ้านขายทอดตลาด เพื่อ
บังคับจ่ายงเอาเงินชำระหนี้ ทั้งต้นและดอกเบี้ย

หวังว่าท่านคงจะตัดสินใจได้ว่า จะจ่ายงที่ดินเพื่อปลูกบ้าน
เอง หรือจะเช่าซื้อบ้านและที่ดินจากบริษัทจัดสรร หรือจะซื้อแล้วผ่อน

ส่งชำระหนี้จำนองกับธนาคาร ปรึกษาหารือกับคุณพ่อบ้านให้ดีก็
แล้วกัน ถ้าคุณมีรายได้ก็น้อยก็คงต้องเป็นนงทำรังน้อยแต่พอตัว
ถือสุภาสิต คับที่อยู่ได้คับใจอยู่ยาก เพราะการใช้จ่ายเกินกว่ารายรับ
ที่เราหาได้จะก่อให้เกิดความเครียดมาก ทำลายความผาสุกใน
ครอบครัวอย่างยิ่ง.

เรื่องของเพื่อนบ้าน

รองศาสตราจารย์ วิมลศิริ ชำนาญเวช

ครั้งก่อนได้คุยกันเรื่องการซื้อบ้าน ปลูกบ้านไปแล้ว ครั้งนี้เรามาคุยกันถึงเรื่องเพื่อนบ้านคงจะดี เพราะเป็นเรื่องสำคัญที่เราจะต้องพบตลอดไป ต่างกับการซื้อบ้าน ปลูกบ้าน เรายุ่งยากเหน็ดเหนื่อยไม่นานก็เสร็จ แต่ปัญหาเพื่อนบ้าน เป็นสิ่งที่เราต้องเผชิญตลอดไป ถ้าโชคร้ายเพื่อนบ้านไม่ดี สิ่งแวดล้อมไม่ดี ก็จะทำให้เราหงุดหงิดอารมณ์เสีย บางรายถึงกับต้องขายบ้าน ย้ายไปหาที่อยู่ใหม่ก็มี ท่านผู้ใหญ่ที่ผู้เขียนเคารพมากท่านหนึ่งท่านเป็นโรคแพ้ปลา รับประทานปลาไม่ได้ ไม่กินปลาก็จะทำให้คลื่นไส้ เวียนศีรษะ บังเอิญเพื่อนบ้านมีอาชีพหนึ่งปลาขาย กลิ่นปลาหนึ่งจากบ้านเขาโชยมาถึงบ้านท่านทุกวัน ท่านคงจะนึกภาพออก จะไปห้ามไม่ให้ปลาส่งกลิ่นก็คงเหมือนห้ามไฟมิให้มีควัน คงจะห้ามไม่ได้แน่ ท่านต้องขายบ้านย้ายหนีกลิ่นปลา จะฟ้องศาลห้ามเขาหนึ่งปลาขายก็ไม่ได้ เพราะไม่ใช่ของผิดกฎหมาย

ญาติของผู้เขียนคนหนึ่ง รักกล้วยไม้มาก มีรังกล้วยไม้ขนาดเล็ก ผสมพันธุ์แปลก ๆ ส่งเข้าประกวดได้รับรางวัล มีชื่อเสียง ต่อมาเพื่อนบ้านคนใหม่มีอาชีพทำแป้ง บรรจูลูกตุง ฝุ่นแป้งฟุ้งเข้ามารบกวนจนกล้วยไม้ไม่ค่อยจะออกดอก ทำให้ต้องเลิกเลี้ยงกล้วยไม้ไปเลย

บ้านผู้เขียนอยู่ในซอย ขณะที่คุณแม่ซื้อที่ดินให้เมื่อ ๓๐ ปีก่อน ที่ดินก็โล่ง มีอากาศดี เราซื้อโดยไม่รู้ว่าเป็นเจ้าของซอยแบ่งที่ดินจัดสรรแปลงละประมาณ ๑๐๐ ตารางวา เฉพาะแถบซ้ายของซอย ส่วนแถบขวาทั้งหมดไม่ยอมขาย แต่ค่อย ๆ แบ่งให้คนเช่าปลูกบ้าน บ้านละ ๑๐ ตารางวาบ้าง ๒๐ ตารางวาบ้าง จนบัดนี้ เกิดเป็นบ้านเล็กบ้านน้อยเป็นสลัม หรือที่เรียกอย่างทันสมัยว่า “ชุมชนแออัด” บ้านเหล่านี้ทำห้องแบ่งให้คนเช่าอยู่ ผู้เช่าประกอบอาชีพต่าง ๆ กัน เป็นนักเรียนต่างจังหวัดมาเรียนตัดเย็บเสื้อผ้า เป็นช่างเสริมสวย เป็นคนขายอาหารสำเร็จรูปที่มีรถเข็นแทนหาบเร่แผงลอยอยู่ เป็นนักร้องตามห้องอาหาร หรือเป็นหญิงขายบริการที่มีชายทั้งหนุ่มและไม่หนุ่มตามมารับบริการตอนกลางคืนกันมิได้ขาด ทั้งผู้เช่าบ้านที่มีรถเข็น และผู้ชายลูกค้าที่มาซื้อบริการจากหญิง หรือกะเทยเหล่านี้ต่างยึดเอาซอยเป็นที่จอดรถโดยไม่เว้นว่าที่ ๆ ตอนจอดนั้นจะตรงกับประตูบ้านใคร เจ้าของบ้านจะเฝ้ารถออกได้หรือไม่ ถ้าเจ้าของรถใจดีปลดเกียร์ว่างไว้ เราก็กพอเข็นขยับหาทางออกได้ แต่บางรายห่วงรถมาก ใส่เกียร์ดึงเบรคไว้แน่นหนา จนเราขยับไม่ได้ ทำความเดือดร้อนให้แก่เจ้าของบ้านทุกวัน เพราะบรรดาผู้เช่าที่ดินปลูกบ้านนั้น เช่าที่แคบ ๆ พอซุกหัวนอน ไม่ยอมเช่าที่ไว้เผื่อจอดรถเข็น เครื่องมือหากินของตนเอง และผู้หญิงขายบริการเหล่านั้นก็ไม่มีที่สำหรับจอดรถผู้ชายลูกค้า

ท่านอาจจะรำคาญที่ผู้เขียนบ่นมาให้ฟังอย่างยืดเยื้อ ไม่เห็นพุดเรื่องกฎหมายสักที ความจริงกฎหมายเรื่องนี้ก็มีอยู่ คือพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. ๒๕๒๒ ในการขออนุญาตปลูกสร้าง

อาคารสาธารณะ เช่น โรงมหรสพ ศูนย์การค้า อาคารใหญ่ ๆ ผู้ขออนุญาตต้องแสดงผังที่จอตลอดให้ลูกค้าด้วย มิฉะนั้นจะไม่ได้รับอนุญาตให้ทำการก่อสร้าง แต่กฎหมายนี้ย่อมไม่ครอบคลุมถึงอาคารเล็ก ๆ บ้านไม้ชั้นเดียวหรือ ๒ ชั้น ที่ใช้เป็นที่อยู่อาศัย เมื่อขออนุญาตปลูกบ้าน ไม่มีกฎหมายบังคับว่า บ้านต้องมีที่จอตลอด ดังนั้นทั้งผู้เช่าจึงถือเอาถนนซอย และหน้าประตูบ้านผู้อื่นเป็นที่จอตลอด ขอความกรุณาท่านช่วยแนะนำผู้เขียนด้วยว่าจะแก้ปัญหานี้อย่างไรดี นอกจากย้ายไปหาที่อยู่ใหม่

สำหรับตัวอย่างคดีกระทบกระทั่งระหว่างเพื่อนบ้านที่มีเรื่องสู่ศาลดังนี้

ตัวอย่าง ๑ คุณบังอรอยู่บ้านชั้นเดียวหลังเล็ก ๆ มีบริเวณรอบบ้านนิดหน่อย จึงสร้างรั้วโปร่ง ๆ ห้างหน้าต่างห้องนอนเพียง ๑ เมตร คุณองอาจอยู่บ้าน ๒ ชั้นถัดไป สร้างส้วมซึม ผังถึงส้วมและทำท่อระบายอากาศได้ส้วมห่างรั้วเพียง ๗๖ ซม. ตรงกับหน้าต่างห้องนอนของคุณบังอรพอดี บ้านคุณองอาจใช้ส้วมรดน้ำที่โรกลิ้นก็จะส่งเข้ามาในห้องนอนของคุณบังอรทุกครั้ง แม้คุณบังอรจะขอร้องคุณองอาจให้ย้ายท่อระบายอากาศหันไปมุมอื่น คุณองอาจก็ไม่ย้ายเพราะถือว่าสร้างส้วมในที่ของตนเอง คนอื่นไม่มีสิทธิเข้ามาก้าวก่ายส้วมของฉัน ฉันจะหันท่อไปทางไหนในที่ดินของฉันก็ยอมได้

ถ้าท่านได้เพื่อนบ้านอย่างนี้จะทำอย่างไร? ช่วยแนะนำคุณบังอรด้วย

คุณบังกรเดือดร้อน ทนไม่ไหว จึงฟ้องคดี

ศาลพิพากษาโดยอาศัยหลักเรื่องแดนแห่งกรรมสิทธิตาม

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๓๔๒ ที่ว่า “บ่อ สระ หลุมรับน้ำโสโครก หรือหลุมรับปุ๋ย หรือขยะมูลฝอยนั้น ท่านว่าจะขุดในระยะสองเมตรจากแนวเขตที่ดินไม่ได้...” คือที่ดินทุกแปลงมีแดนแห่งกรรมสิทธิ ๒ เมตรโดยรอบที่ดิน แม้เพื่อนบ้านจะสร้างอะไรในที่ดินของตนเองได้ แต่ถ้าเป็นการทำบ่อ สระ หลุมรับน้ำโสโครก เช่น บ่อเกรอะ บ่อซึม ส้วม คุณเองอาจทำส้วมห่างรั้วเพียง ๗๖ ซม. ศาลจึงสั่งให้หรือส้วม ทำท่อใหม่ให้พ้นจากหน้าต่างห้องนอนของคุณบังอร ห่างจากรั้วอย่างน้อย ๒ เมตร มิใช่อยู่ห่างเพียง ๗๖ ซม. ที่ทำไว้เดิม (ฎีกาที่ ๑๓๕๐/๒๕๒๒)

ตัวอย่าง ๒ คุณสมศักดิ์และคุณสมศรี เป็นพี่น้องกัน ได้รับมรดกเป็นที่ดินแปลงเดียวกันคนละครึ่ง คุณสมศักดิ์สร้างตึกแถวในที่ดินส่วนของคุณก่อน โดยต้องการเว้นสนามด้านหน้าไว้กว้าง ๆ จึงสร้างตึกชิดแนวเขตที่แบ่งกึ่งกลางที่ดิน คุณสมศรีสร้างตึกทีหลังหันหลังตึกเข้าหาแนวเขตที่ดิน ด้านติดต่อกับพี่ชายโดยเว้นที่ว่างหลังตึกห่างจากแนวเขตที่ดิน ๒ เมตร ตามที่ ก.ท.ม.กำหนด แล้วทำกำแพงสูงตลอดแนวเขตที่ดิน เป็นเหตุให้ตึกของคุณสมศักดิ์ซึ่งสร้างก่อนเปิดประตูหน้าต่างคร่าวไม่ได้ เพราะติดกำแพงที่คุณสมศรีสร้างขึ้นภายหลัง คุณสมศักดิ์ขอร้องให้น้องสาวขยับร่นกำแพงออกไป คุณสมศรีก็ไม่ยอม เพราะจะทำให้ตนได้ที่ดินน้อยกว่าพี่ชาย และจะทำให้แนวที่ว่างหลังตึกของตนเหลือไม่ถึง ๒ เมตร ผิดข้อบัญญัติของ ก.ท.ม. ด้วย ส่วนตึกของพี่ชายนั้นสร้างขึ้นตั้งแต่ครั้งยังไม่ได้แบ่งแยกที่ดิน ยังไม่มีกำแพงหลังตึก ก.ท.ม.อนุญาตให้สร้างไปก่อน แล้วหากจะมีปัญหาด้านกฎหมายก็เป็นเรื่องที่พี่ชายจะต้องหาทางแก้ไขเอาเอง

ท่านลองคิดดู สองพี่น้องต่างหันหลังให้กัน เจรจาตกลงกันไม่ได้เรื่อง จะลงเอยอย่างไร?

คุณสมศักดิ์จึงฟ้องน้องสาวเป็นจำเลย กล่าวหาว่าน้องสาวใช้สิทธิในที่ดินของตน เป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับความเสียหาย เดือดร้อน เปิดหน้าต่างประตูรั้วด้านหลังไม่ได้ทุกห้องตลอดแนวตึกแถว ขอให้ น้องสาวทุบกำแพงทิ้ง ร่นกำแพงออกไปพอให้คุณสมศักดิ์เปิดประตูหน้าต่างคร้วได้

ถ้าท่านเป็นศาล จะตัดสินคดีนี้อย่างไร จะให้พี่ชายชนะ หรือน้องชนะ อย่างไรจึงจะยุติธรรม

ศาลตัดสินคดีนี้ว่า คุณสมศรีไม่ผิด ไม่ต้องรื้อกำแพง เพราะสร้างตามแนวเขตที่ดินของตน เป็นการใช้สิทธิของตนโดยสุจริต (คุณสมศักดิ์ไม่มีสิทธิเปิดประตูหน้าต่างเข้าไปในที่ดินของผู้อื่น ความเดือดร้อนของคุณสมศักดิ์ อาจแก้ไขได้โดยทำประตูหน้าต่างใหม่แบบเลื่อนขึ้นลง หรือเลื่อนไปข้าง ๆ มิใช่แก้ปัญหาโดยให้ผู้อื่นทุบกำแพงซึ่งเขาสร้างในเขตที่ดินของเขาเอง) (ฎีกาที่ ๒๒๓๑, ๒๒๓๒ / ๒๔๒๔)

ตัวอย่างที่ ๓ คุณสมชายชอบเลี้ยงสุนัข ส่วนคุณสมหญิงเพื่อนบ้านชอบเลี้ยงแมว สุนัขของคุณสมชายเกลียดแมวข้างบ้านมาก ๆ ตรงกันข้ามกับเจ้าของที่พยายามผูกไมตรีกับเพื่อนบ้าน วันหนึ่งแมวของคุณสมหญิงเข้ามาในบ้านของคุณสมชาย แล้วไล่ตะครุบ จึงจก ทำด้วยขามในครีวของคุณสมชายแตก สุนัขของคุณสมชายได้โอกาสกัดแมวของคุณสมหญิงตาย

คุณสมหญิงเรียกร้องค่าเสียหายจากคุณสมชายเพราะสุนัข

คุณสมชายทำแมวของคุณสมหญิงตาย

คุณสมชายเรียกร้องค่าเสียหายจากคุณสมหญิง เพราะแมวของคุณสมหญิงทำด้วยขามของเก่าที่คุณสมชายได้รับมรดกมาจากคุณตาคุณยายแตก หาซื้อที่ไหนมาใช้ก็หาไม่ได้เหมือน

ท่านลองช่วยตัดสินว่าใครจะต้องชดใช้ค่าเสียหายให้แก่ใคร?

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๔๓๓ บัญญัติ

“ค่าความเสียหายเกิดขึ้นเพราะสัตว์ ท่านว่าเจ้าของสัตว์หรือบุคคลที่รับเลี้ยงรับรักษาไว้แทนเจ้าของจำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ฝ่ายที่ต้องเสียหาย เพื่อความเสียหายอย่างใด ๆ อันเกิดแต่สัตว์นั้น เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าตนได้ใช้ความระมัดระวังอันสมควรแก่การเลี้ยงการรักษาตามชนิดและวิสัยของสัตว์ หรือตามพฤติการณ์อย่างอื่น หรือพิสูจน์ได้ว่าความเสียหายนั้นย่อมจะต้องเกิดมีขึ้นทั้งที่ ได้ใช้ความระมัดระวังถึงเพียงนั้น...”

คุณสมหญิงเลี้ยงแมวไว้ ถ้าแมวอยู่แต่ในบ้านเจ้าของ ขามของคุณสมชายก็คงไม่แตก และคงไม่ถูกสุนัขของคุณสมชายกัดตาย เมื่อคุณสมหญิงปล่อยให้แมวของตนเข้าไปทำด้วยขามของคุณสมชายแตก คุณสมหญิงต้องชดใช้ค่าเสียหายให้คุณสมชาย

คุณสมชายไม่ต้องชดใช้ค่าแมวให้แก่คุณสมหญิง เพราะคุณสมชายเลี้ยงสุนัขไว้ในบ้าน ตามธรรมดาคนเลี้ยงสุนัขไม่จำเป็นต้องขังกรงหรือล่ามโซ่ ถ้ามิได้ออกไปจูงนอกถนนให้พบกับคนแปลกหน้า และสุนัขมิใช่สัตว์ดุร้ายเช่นเสือ หรือสิงโต ตามวิสัยของสุนัขเจ้าของย่อมปล่อยให้มืออิสระอยู่ภายในบ้านได้

ถ้าเป็นลิง หรือชะนี เจ้าของต้องล่ามโซ่ จะปล่อยให้เป็นอิสระไปกัดเด็กจนตาถลน ดังที่เป็นข่าวหนังสือพิมพ์เช่นนั้นไม่ได้ เจ้าของต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายให้แก่เด็กที่ได้รับบาดเจ็บ

ธรรมชาติคนเราอยู่แต่ลำพังไม่ได้ ชอบมีสังคม มีเพื่อนร่วมรุ่นสมัยเรียน มีเพื่อนร่วมงาน มีญาติมิตรที่เราคบหา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือกันและกัน ท่านปฏิบัติต่อเพื่อนของท่านอย่างไร เพื่อนบ้านก็คงต้องการอย่างนั้นเช่นเดียวกัน ท่านไม่ชอบให้เขาทำอะไรต่อท่าน เขาก็ไม่ชอบเช่นเดียวกัน การให้ที่ผู้ให้ไม่ต้องลงทุน ให้เท่าไรก็ไม่รู้จักหมด คือการ “ให้อภัย” เขาอาจจะจัดงานปาร์ตี้ มีแขก ส่งเสียงรบกวนท่านบ้างในบางครั้ง ถ้าท่านอดทนได้อภัยเขาได้ ก็คงอยู่ร่วมขอยเป็นเพื่อนบ้านที่ดีต่อกันไปได้ แต่ถ้าชิงก็รา ข่าก็แรง ต่างไม่ยอมกันแล้ว เรื่องก็จะถึงศาลดังคดีตัวอย่างที่ยกมา ถ้าถึงขั้นนั้นแล้ว ก็คงยากที่จะผูกไมตรีกันต่อไป ท่านจะต้องทนพบเห็นสิ่งที่ท่านไม่ชอบอยู่เสมอ ๆ หรือไม่ก็ต้องย้ายบ้านหนีไปอยู่ที่อื่น ซึ่งก็ไม่แน่ว่าเพื่อนบ้านในละแวกใหม่ที่ท่านย้ายไปอยู่นั้นจะดีขึ้นหรือแย่ลงไปกว่าละแวกเก่าที่ท่านกำลังเผชิญอยู่ อย่างไรก็ตามก่อนจากกันวันนี้ ขออวยพรให้ท่านผู้อ่านโชคดีได้พบเพื่อนบ้านที่ดี แม้ว่าที่อยู่อาศัยจะแพงและหายาก หลายคนต้องทนอยู่ในที่คับแคบ ไม่มีบริเวณ แต่ถ้าได้เพื่อนบ้านที่ดีแล้ว ท่านก็คงอยู่อย่างมีความสุขได้ ดังสุภาษิตที่ว่า “คับที่อยู่ได้ ขบใจอยู่ยาก”

เมื่อสัตว์เลี้ยงถูกรถยนต์ชน

รองศาสตราจารย์ สุณีัย มัลลิกะมาลัย

ในยุคสมัยของการเร่งรัดพัฒนาชนบทนั้น การเลี้ยงสัตว์ เช่น โค กระบือ จัดว่าเป็นการเพิ่มพูนรายได้ของชาวชนบทและรัฐบาลเองก็ให้การส่งเสริม แต่ที่เป็นปัญหาก็คือในบางครั้งผู้เลี้ยงสัตว์ก็ต้องเผชิญกับความเสียหายทั้งสัตว์เลี้ยงและเงินทอง เนื่องจากสัตว์ที่เลี้ยงไว้ถูกรถยนต์ชน ในกรณีเช่นนี้มักจะมีปัญหาทางกฎหมายว่าใครจะเป็นผู้รับผิดชอบระหว่างเจ้าของ หรือผู้เลี้ยงสัตว์กับผู้ขับขี่รถยนต์ ซึ่งเท่าที่ผ่านมา ถ้าเจ้าของหรือผู้เลี้ยงสัตว์รู้กฎหมายหรือมีผู้รู้กฎหมายให้การแนะนำก็จะสู้คดี แต่ส่วนใหญ่แล้วฝ่ายเจ้าของหรือผู้เลี้ยงสัตว์มักจะยอมรับผิดชดใช้ค่าเสียหายให้แก่ผู้ขับขี่รถยนต์ แต่ถ้าไม่มีเงินจริง ๆ ก็ใช้วิธีการง่าย ๆ คือหลบหนีแล้วทิ้งซากสัตว์เลี้ยงไว้ให้คนขับรถดูต่างหน้า

สำหรับความรับผิดชอบตามกฎหมายนั้น พอจะแยกพิจารณาได้
ได้ ๒ ประการ คือ

๑. ฝ่ายเจ้าของหรือผู้เลี้ยงสัตว์

โดยหลักทั่วไปแล้วกฎหมายถือว่าเป็นหน้าที่ของผู้ดูแลสัตว์เลี้ยงที่จะต้องระมัดระวังไม่ให้สัตว์ที่เลี้ยงนั้นไปทำความเสียหายให้แก่ผู้อื่น เพราะฉะนั้นกฎหมายจึงได้บัญญัติหลักเกณฑ์ไว้ว่า เจ้าของหรือผู้ดูแลสัตว์จะต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้น

จากการกระทำของสัตว์ เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าตนได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแก่การเลี้ยงและรักษาตามชนิดและนิสัยของสัตว์เลี้ยงนั้น หรือตามพฤติการณ์อย่างอื่น หรือพิสูจน์ได้ว่าความเสียหายนั้น ย่อมเกิดขึ้นทั้งที่ได้ใช้ความระมัดระวังเพียงนั้น

จากหลักเกณฑ์ของกฎหมายนี้หมายความว่า เจ้าของหรือผู้เลี้ยงคู่สัตว์เลี้ยงมีหน้าที่ที่จะต้องพิสูจน์ว่าตนได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแก่การเลี้ยงรักษาและนิสัยของสัตว์ เช่น เลี้ยงวัวให้กินหญ้าที่ริมฝั่งถนน ก็ต้องนั่งเฝ้าและคอยควบคุมมิให้วัววิ่งข้ามถนนเอง แต่ถ้าบังเอิญวัวตัวหนึ่งเดินข้ามถนนไปอีกฝั่งหนึ่ง เหลือวิสัยที่ผู้ควบคุมจะไล่ต้อนได้ทัน ทำให้รถซึ่งวิ่งมาหลบไม่ทันชนวัวหน้าหม้อยุบเสียหาย เช่นนี้จะถือว่าผู้เลี้ยงวัวไม่ใช้ความระมัดระวังไม่ได้ ถือว่าเป็นอุบัติเหตุ และอีกประการหนึ่งถ้าจะพิจารณาให้ถี่ถ้วนจะเป็นเรื่องรถวิ่งมาชนวัว ไม่ใช่วัววิ่งมาชนรถ กรณีเช่นนี้จะให้ผู้เลี้ยงวัวรับผิดชอบซ่อมรถที่ยุบยอมไม่ถูกต้องตามกฎหมายนัก

อย่างไรก็ดีมีกฎหมายอีกฉบับหนึ่งที่เกี่ยวข้อง ก็คือพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. ๒๕๒๒ บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๑๑ ว่า "ห้ามมิให้ผู้ขับขี่ จูง ไล่ต้อน หรือปล่อยสัตว์ไปบนทางในลักษณะที่เป็นการขัดขวางการจราจร และไม่มีผู้ควบคุมเพียงพอ" หมายความว่าผู้เลี้ยงสัตว์ หรือควบคุมดูแลสัตว์ จะต้องระมัดระวังไม่ให้สัตว์เลี้ยงของตนเดินเกาะกะขัดขวางการจราจร ถ้ามีความจำเป็นจะต้องไล่ต้อนสัตว์ให้ข้ามถนน จากฝั่งถนนหนึ่งไปยังอีกฝั่งถนนหนึ่ง ก็ต้องควบคุมดูแลให้สัตว์เลี้ยงนั้นข้ามไปโดยเร็ว ไม่ให้หลุดออกไปนอกทาง ถ้าเป็นสัตว์เลี้ยงฝูงใหญ่ก็ต้องมีคนคอยควบคุมดูแลเพียงพอ มิฉะนั้นแล้ว

ถ้าสัตว์เลี้ยวถูกรถยนต์ชนผู้เลี้ยวสัตว์ก็ต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายให้แก่ผู้ขับขี่รถยนต์

นอกจากนี้ในพระราชบัญญัติจราจรทางบกยังกำหนดไว้
อีกว่า ในช่วงถนนที่มีเครื่องหมายจราจร “ระวางสัตว์” ซึ่งมีลักษณะ
เป็นป้ายรูปสามเหลี่ยมกรอบสีแดง ตรงกลางเป็นรูปวัวยืนอยู่ ปักอยู่
นั้น ให้หมายความว่าข้างหน้าอาจจะมีสัตว์ข้ามทาง ให้ขับรถให้ช้าลง
และระมัดระวังอันตรายเป็นพิเศษ ป้ายนี้เท่ากับเป็นการเตือนผู้ขับขี่
รถยนต์ให้ใช้ความระมัดระวังในการขับขี่รถยนต์ เมื่อเห็นป้ายนี้แล้ว
ต้องลดความเร็ว และใช้ความระวังเป็นพิเศษ กรณีชนนี้ย่อมเป็นผล
ดีต่อผู้เลี้ยวสัตว์ กล่าวคือถ้าผู้เลี้ยวสัตว์จะต้อนสัตว์เลี้ยวให้ข้ามถนน
แล้ว ควรที่จะต้อนในช่วงถนนหลังป้ายเครื่องหมายจราจรนี้ปักอยู่
ทั้งนี้ไม่จำเป็นว่าจะต้องถึงขนาดที่จะต้องไล่ต้อนสัตว์เลี้ยวตรงป้ายที่
ปักอยู่ แต่หมายความว่าถึงระยะที่ไม่ห่างไกลจากป้ายนี้ปักอยู่มาก
นัก จึงจะมีผลให้ผู้เลี้ยวสัตว์ไม่ต้องรับผิดชอบในกรณีที่สัตว์เลี้ยวถูกร
รถชน

จึงสรุปได้ว่า เจ้าของหรือผู้เลี้ยวสัตว์ไม่ต้องรับผิดชอบใช้
ค่าเสียหายให้แก่ผู้ขับขี่รถยนต์ ถ้าสัตว์เลี้ยวที่ควบคุมดูแลอยู่ถูกร
ถยนต์ชนและรถยนต์ที่ชนได้รับความเสียหาย เช่น พลิกคว่ำ ยุน
กระจากแตก หรือมีผู้บาดเจ็บ เป็นต้น เมื่อผู้เลี้ยวสัตว์ได้ใช้ความ
ระมัดระวังควบคุมดูแลสัตว์เลี้ยวของตนตามชนิดและวิสัยของสัตว์
เลี้ยว นั้น และถ้าจะต้องไล่ต้อนสัตว์เลี้ยวข้ามถนน ก็ควรที่จะต้องพยายาม
ไล่ต้อนในช่วงถนนที่มีป้ายเครื่องหมายจราจร “ระวางสัตว์” ปักอยู่

๒. ฝ่ายผู้ขับขีรถยนต์

ตามหลักกฎหมายแล้วกำหนดให้ผู้ที่ครอบครองหรือควบคุมดูแลรถยนต์หรือพาหนะที่เดินด้วยกำลังเครื่องจักรกล จะต้องรับผิดชอบถ้ามีความเสียหายใด ๆ เกิดขึ้นจากยานพาหนะนั้น เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าความเสียหายนั้นเกิดแต่เหตุสุดวิสัย หรือเกิดเพราะความผิดของผู้ต้องเสียหายนั่นเอง

หลักเกณฑ์นี้หมายความว่าผู้ขับขีรถยนต์จะต้องใช้ความระมัดระวังในการขับขีรถยนต์ เพื่อมิให้รถยนต์ที่ขับขี้นั้นไปชนสัตว์เลี้ยง และถึงแม้ว่าตามพระราชบัญญัติจราจรทางบกมาตรา ๑๑๑ ที่กำหนดให้ฝ่ายผู้เลี้ยงสัตว์ต้องระมัดระวังมิให้สัตว์เลี้ยงขัดขวางการจราจรก็ตาม ถ้าผู้ขับขีรถยนต์เห็นสัตว์ข้ามถนนหรืออยู่บนถนนแล้วยังไม่ลดความเร็ว มีผลให้รถยนต์ชนสัตว์เลี้ยง เช่นนี้ถือว่าผู้ขับขีรถยนต์เจตนาหรือประมาทได้ เพราะฉะนั้นผู้ขับขีรถยนต์ก็ต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายให้แก่ผู้เลี้ยงสัตว์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าสัตว์เลี้ยงข้ามถนนในช่วงที่มีป้าย “ระวังสัตว์” ปักอยู่แล้วย่อมหมายความว่า ผู้ขับขีรถยนต์จะต้องใช้ความระมัดระวังเป็นพิเศษเพื่อป้องกันมิให้รถยนต์ชนสัตว์เลี้ยง ทั้งนี้เนื่องจากพระราชบัญญัติจราจรทางบกกำหนดให้ผู้ขับขีรถยนต์ต้องปฏิบัติให้ถูกต้องตามสัญญาณจราจรและเครื่องหมายจราจรที่ติดตั้งไว้ หรือทำให้ปรากฏในทางหรือที่พนักงานเจ้าหน้าที่แสดงให้ทราบ

จึงสรุปได้ว่า ผู้ขับขีรถยนต์นั้นก็ยังต้องรับผิดชอบถ้าขับขีรถยนต์ด้วยความประมาทหรือไม่ปฏิบัติตามเครื่องหมายจราจร

ทงนั้นเมื่อสัตว์เลียงอุกรถชนด้ชนแล้วปัญหาว่าใครจะเป็นฝ่ายรับผิดชดใช้ค่าเสียหาย จึงขึ้นอยู่กับการใช้ความระมัดระวังและความประมาทของฝ่ายใด กล่าวคือถ้าผู้เลียงสัตว์ใช้ความระมัดระวังในการเลียงคู่สัตว์ ถ้าเป็นสัตว์ฝูงใหญ่ก็มีคนควบคุมดูแลเพียงพอแล้วผู้เลียงสัตว์ก็ไม่ต้องรับผิดชอบ ถ้าผู้ขับขี่รถชนด้ปฏิบัติตามเครื่องหมายจราจรและได้ใช้ความระมัดระวังในการขับขี่รถชนด้แล้ว ฝ่ายผู้ขับขี่รถชนด้ก็ไม่ต้องรับผิดชอบ หรือถ้าประมาททั้งคู่หรือไม่ใช้ความระมัดระวังทั้งคู่ ก็ต้องดูว่าใครประมาทหรือไม่ใช้ความระมัดระวังมากน้อยกว่ากัน ความรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นก็จะเพิ่มมากขึ้นหรือน้อยลงตามสัดส่วนของความประมาทและการใช้ความระมัดระวัง ซึ่งก็ขึ้นอยู่กับข้อเท็จจริงเป็นเรื่อง ๆ ไป

880๖ ฉ.1

KC
33
ป238ค
2532
ล.10

กรมประชาสัมพันธ์. กองวิชาการ
ความรู้ชุดกฎหมายชาวบ้าน ปี
2532 เล่ม 10

จัดพิมพ์โดย
กองวิชาการ
กรมประชาสัมพันธ์